МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра поліцейського права

АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Навчальний посібник

Київ
2020

УДК 351.74/.76 (477)
А 313

Авторський колектив:

Басс В.О., Білик В.М., Братель С.Г., Варивода В.І., Гусєва К.А., Дрозд О.Ю., Євдокимов Д.А., Золотарьова Н.І., Квітка Я.М., Константінов С.Ф., Кудря В.О., Куліков В.А., Либаш М.К., Луговий І.О., Павлівський М.К., Радзівон С.М., Риндюк І.І., Терещенко В.В., Ткаченко Н.М., Шевчук Г.В.

Рецензенти:

Безпалова О.І. – завідувач кафедри поліцейської діяльності та публічного адміністрування Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України;

Волкова Ю.І. – начальник відділу організації дорожнього руху Управління патрульної поліції у м. Києві Департаменту патрульної поліції Національної поліції

Рекомендовано до друку
Вченою радою Національної академії внутрішніх справ 02 червня 2020 р.,
протокол № 12

А313 Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліцейських [Текст]: навч. посіб. / [авт.кол.: В.М. Білик, С.Г. Братель, В.І. Варивода та ін. ; за ред. В.А. Кулікова]. – Київ : ФОП Маслаков, 2020. – 288 с.

ISBN 978-617-7862-52-8

Зміст посібника розкриває сучасну концепцію адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції, засновану на співпраці із громадськістю, висвітлює різноманітні процесуальні аспекти діяльності поліції у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку.

Посібник розраховано на аудиторію здобувачів вищої освіти закладів системи МВС України, а також у системі первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції.

Зміни в законодавстві враховано станом на 1 червня 2020 року.

ISBN 978-617-7862-52-8 **УДК 351.74/.76 (477)**

© Національна академія внутрішніх справ, 2020

100-річчю НАВС присвячується…

З історії кафедри поліцейського права НАВС

Кафедру адміністративної діяльності (нині – кафедра поліцейського права) НАВС було створено в липні 1998 року з метою покращення викладання дисциплін, пов'язаних із підготовкою фахівців для органів і підрозділів МВС України, діяльність яких спрямована на забезпечення верховенства права в роботі органів і підрозділів МВС України щодо виконання адміністративних функцій у сфері охорони прав і свобод громадян, інтересів суспільства й держави, підтримання публічної безпеки й порядку, упровадження європейських стандартів у діяльність правоохоронних органів.

2018 року підрозділ було перейменовано на кафедру поліцейського права. Це стало наслідком клопіткої діяльності Юрія Івановича Римаренка, який працював на кафедрі з 1999-го по 2006 рік, доктора філософських наук, професора, академіка Української академії політичних наук, члена-кореспондента Академії правових наук України, заслуженого діяча науки і техніки України, лауреата премій у галузі науки. За його ініціативою реабілітовано такі напрями юриспруденції, як поліцейське право та поліцеїстика.

В умовах сьогодення викладання навчальних дисциплін кафедра спрямовує на забезпечення верховенства права в діяльності правоохоронних органів, упровадження в практичну діяльність європейських стандартів діяльності поліції.

Дисципліни охоплюють питання правового регулювання організації та діяльності служби чергових частин, патрульної поліції, спеціальної поліції, поліції особливого призначення, превентивної діяльності, служби дільничних офіцерів поліції, поліції охорони, а також інших служб та підрозділів органів Національної поліції.

Реалізуючи програми викладання дисциплін, кафедра підтримує тісний зв'язок з практичними органами Національної поліції, у яких запозичують для запровадження в освітній процес позитивний досвід роботи за функціональною спрямованістю. Також відбувається організація ознайомчої та навчальної практики курсантів і слухачів у базових територіальних органах та підрозділах Національної поліції.

Науково-педагогічні працівники кафедри беруть активну участь у розробленні та рецензуванні проектів законодавчих актів і відомчих нормативних документів, надають методичну допомогу в організації підготовки особового складу органів Національної поліції.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА……7
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ……8
1. Поняття, зміст та особливості адміністративно-юрисдикційної діяльності Національної поліції……8
2. Поняття та особливості провадження у справах про адміністративні правопорушення, підвідомчі органам Національної поліції та його стадії……..21
3. Суб'єкти адміністративно-юрисдикційної діяльності та адміністративна підвідомчість……..……..39
4. Нормативно-правове регулювання оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції……...……...42
5. Поліцейські заходи, особливості їх застосування під час виконання повноважень поліції……..48
6. Документування адміністративних правопорушень поліцейськими…...…95
7. Процесуальні документи у справах про адміністративні правопорушення……..101
8. Фабула адміністративного правопорушення: складові елементи, порядок складання……..112
9. Протокол про адміністративне правопорушення, його зміст, особливості складання……..……..118
10. Особи, які мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення……..124
11. Доставлення порушника……132

РОЗДІЛ 2. ЗАХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ……..135
1. Адміністративне затримання……..135
2. Особистий огляд і огляд речей, вилучення речей і документів…..……140
3. Тимчасове вилучення посвідчення водія…….....……...146
4. Тимчасове затримання транспортних засобів працівниками уповноважених підрозділів Національної поліції……..……149
5. Тимчасове затримання транспортних засобів інспекторами з паркування……162
6. Відсторонення осіб від керування транспортними засобами, річковими і маломірними суднами та огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції……..……167
7. Оскарження заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення……..175
8. Особливості провадження у справах про порушення правил дорожнього руху іноземцями та особами без громадянства……..…….177

РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ РОЗГЛЯДУ СПРАВ ПРО АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ……...……197
1. Особи, які беруть участь у провадженні в справах про адміністративні правопорушення…….……..197
2. Розгляд справ про адміністративні правопорушення……...……...204
3. Розгляд справ про адміністративне правопорушення за порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксовані в режимі фотозйомки (відеозапису)……...……...212
4. Постанова по справі про адміністративне правопорушення. Винесення електронних постанов…….…….219
5. Особливості оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення, вчинені повторно…….…….224
6. Особливості оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі……..225
7. Оскарження постанови по справі про адміністративне правопорушення.....236

Розділ 4. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ ПОСТАНОВ ПРО НАКЛАДЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ……..……..240
1. Виконання постанов про накладення адміністративних стягнень. Провадження по виконанню постанови про винесення попередження…..…..240
2. Провадження по виконанню постанови про накладення штрафу……..……243
3. Провадження по виконанню постанови про оплатне вилучення предмета, конфіскацію предмета, грошей……..……...246
4. Провадження по виконанню постанови про позбавлення спеціального права……..249
5. Провадження про виконання постанови про застосування громадських робіт…….……..250
6. Провадження по виконанню постанови про застосування виправних робіт…….……..255
7. Провадження про виконання постанови про застосування суспільно корисних робіт……..……260
8. Провадження по виконанню постанови про застосування адміністративного арешту та арешту з утриманням на гауптвахті…….……..267
9. Провадження по виконанню постанови в частині відшкодування майнової шкоди……268

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ……...…..……269
ДОДАТКИ……...280
ДАНІ ПРО АВТОРІВ……286

ПЕРЕДМОВА

Становлення України як демократичної, соціальної, правової держави значною мірою залежить від стабільності суспільних відносин, захищеності прав, свобод і інтересів людини та вимагає ефективної роботи правоохоронних органів, в тому числі і органів Національної поліції. Адміністративно-юрисдикційна діяльність Національної поліції – це одна з важливих складових частин діяльності поліції, змістом якої є визначений законом порядок здійснення процесуальної діяльності, пов'язаної з виявленням, припиненням правопорушення, порушенням, розслідуванням, розглядом і вирішенням справ про адміністративні правопорушення, винесенням по них законних і об'єктивних постанов про адміністративну відповідальність та їх виконанням.

Правильне та ефективне використання органами Національної поліції можливостей адміністративної юрисдикції сприяє відчутному впливу на стан правопорядку в країні і в цілому на якісне функціонування інших органів адміністративної юрисдикції.

Для здійснення адміністративно-юрисдикційної діяльності Національна поліція наділяється широким колом повноважень, в рамках яких вони реалізують надане їм право притягнення до адміністративної відповідальності за вчинення правопорушень. При цьому, юрисдикція Національної поліції має свої особливості у порівнянні з адміністративною юрисдикцією інших органів та судовою юрисдикцією.

Навчальний посібник об'єднує у собі розділи, що розкривають загальну виконавчо-розпорядчу, підзаконну, державно-владну діяльність органів Національної поліції, висвітлює її адміністративно-процесуальний та адміністративно юрисдикційний аспекти.

Цільовою аудиторією навчального посібника є здобувачі закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання МВС України, працівники органів та підрозділів Національної поліції, які зацікавлені у системному і концептуально вірному опануванні професійної діяльності поліції за своєю спеціалізацією.

Посібник зорієнтований на підготовку до усіх видів занять. Значної уваги авторським колективом було приділено структурній побудові та формату викладення посібника, для того, щоб його питання були розкриті у зрозумілій та доступній для засвоєння формі.

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

1. Поняття, зміст та особливості адміністративно-юрисдикційної діяльності Національної поліції

У статті 1 Закону України «Про Національну поліцію» від 02 липня 2015 року зазначається, що «Національна поліція України – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку».

У ч. 2 статті 1 Закону визначено, що діяльність поліції спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України.

Відповідно до ст. 23 Закону поліція наділена у сфері адміністративно-юрисдикційної діяльності такими основними повноваженнями:

- вживати заходи з метою виявлення кримінальних, адміністративних правопорушень; припиняти виявлені кримінальні та адміністративні правопорушення;
- вживати заходи, спрямовані на усунення загрози життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення кримінального, адміністративного правопорушення;
- здійснювати своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події;
- у випадках, визначених законом, здійснювати провадження у справах про адміністративні правопорушення, приймати рішення про застосування адміністративних стягнень та забезпечувати їх виконання;
- доставляти у випадках і порядку, визначених законом, затриманих осіб, підозрюваних у вчиненні кримінального правопорушення, та осіб, які вчинили адміністративне правопорушення;
- вживати заходів для запобігання та протидії домашньому насильству або насильству за ознакою статі.

Із наведених визначень вбачається, що в ході реалізації цих повноважень поліція (кримінальна поліція; патрульна поліція; органи досудового розслідування; поліція охорони; спеціальна поліція; поліція особливого призначення) охороняє зазначені об'єкти від протиправних посягань, у тому числі засобами її адміністративно-юрисдикційної діяльності. Зокрема, у ч. 1 ст. 222 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі КУпАП) визначено, що органи Національної поліції розглядають справи про адміністративні правопорушення за певними деліктами, а у ч. 2 цієї ж статті повноваженнями розглядати такі справи і накладати адміністративні стягнення від імені органів Національної поліції мають право працівники органів і підрозділів Національної поліції, які мають спеціальні звання, відповідно до

покладених на них повноважень (патрульна поліція, дільничні офіцери поліції тощо).

Адміністративно-юрисдикційна діяльність Національної поліції – це одна з важливих складових частин адміністративної діяльності поліції, змістом якої є визначений законом порядок здійснення процесуальної діяльності, пов'язаної з виявленням, припиненням правопорушення, порушенням, розслідуванням, розглядом і вирішенням справ про адміністративні правопорушення, винесенням по них законних і об'єктивних постанов про адміністративну відповідальність та їх виконанням.

Юрисдикція – це коло повноважень особи або органу з правової оцінки конкретних фактів, у тому числі з розв'язання спорів та застосування санкцій відповідно до закону.

З іншого боку, *юрисдикція* – це встановлена законом (або іншим нормативним актом) сукупність повноважень відповідних органів та посадових осіб щодо вирішення правових спорів, вирішення справ про правопорушення, оцінки дій особи чи іншого суб'єкта з точки зору їх відповідності закону, застосування юридичних санкцій до правопорушників (за винятком звернення до суду).

Залежно від характеру правопорушень, різновидності органів, які здійснюють юрисдикційну діяльність, особливостей правових санкцій, які використовуються ними, визначають наступні *види юрисдикції*:

1) кримінально-правову;
2) цивільно-правову;
3) адміністративну;
4) дисциплінарну;
5) судову;
6) господарську.

Органи державної влади зацікавлені у впорядкуванні та вдосконаленні юрисдикційної діяльності апарату управління, зокрема, органів та підрозділів Національної поліції. Саме тут необхідні конкретні правила, які визначають порядок застосування відповідних заходів державного впливу та забезпечують гарантії правильного і обґрунтованого здійснення адміністративної юрисдикції. Звідси випливає необхідність правового регулювання порядку юрисдикційної діяльності.

Правильне та ефективне використання органами Національної поліції можливостей адміністративної юрисдикції сприяє відчутному впливу на стан правопорядку та в цілому на правомірне функціонування інших органів адміністративної юрисдикції.

Для здійснення адміністративно-юрисдикційної діяльності Національна поліція наділяється широким колом повноважень, в рамках яких вони реалізують надане їм право притягнення до адміністративної відповідальності за вчинення правопорушень. При цьому, юрисдикція Національної поліції має свої особливості у порівнянні з адміністративною юрисдикцією інших органів та судової юрисдикції.

Характерними рисами адміністративно-юрисдикційної діяльності органів Національної поліції є:

- по-перше, її виключно державно-владний характер, що здійснюється тільки в офіційному порядку;

- по-друге, юрисдикція Національної поліції завжди є адміністративною, тобто здійснюється тільки спеціально уповноваженими підрозділами та посадовими особами (див. ст. ст. 222, 255 КУпАП);

- по-третє, найважливішим у здійсненні юрисдикційних повноважень Національної поліції є забезпечення нею правоохоронної діяльності в особі повноважних органів та посадових осіб.

Завданнями поліції, відповідно до ст. 2 Закону України «Про Національну поліцію» є надання поліцейських послуг у сферах:

1) забезпечення публічної безпеки і порядку;

2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави;

3) протидії злочинності;

4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Таким чином, адміністративно-правова охорона правовідносин при виконанні вказаних завдань є визначений законом функціональний обов'язок органів Національної поліції. При цьому захист суспільних відносин, що охороняються законом, забезпечується також:

- неюридичними охоронними діями органів Національної поліції, зокрема, здійсненням їх службами офіційного нагляду з метою попередження та виявлення порушень встановленого адміністративного режиму;

- запобіжними діями інспекторів патрульної поліції, дільничних офіцерів поліції тощо;

- різного роду консультаціями;

- затриманням правопорушників, опитуванням потерпілих, свідків, усуненням протиправних ситуацій тощо.

У системі органів Національної поліції не всі служби та посадові особи користуються юрисдикційними повноваженнями, що істотно відрізняє адміністративну юрисдикцію цих органів від юрисдикції органів правосуддя. Але, незважаючи на це, адміністративна юрисдикція в системі органів Національної поліції усе ж здійснюється великою кількістю суб'єктів юрисдикційних правоохоронних відносин, уповноважених законом притягати винних у правопорушеннях осіб до адміністративної відповідальності.

Юрисдикція Національної поліції пов'язана не лише з існуванням суто юрисдикційних дій (розгляд і вирішення конкретних справ, здійснення повноважень щодо накладення адміністративних стягнень), але також і з реалізацією компетенції неюрисдикційного характеру як самими суб'єктами адміністративної юрисдикції, так і іншими посадовими особами органів Національної поліції, що не мають права здійснення юрисдикції.

Зокрема, *працівникам поліції* відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» та КУпАП *надано право*:

1) при підозрі у вчиненні правопорушень перевіряти у громадян документи, що посвідчують їх особу, а також інші, необхідні для з'ясування питань щодо додержання правил, нагляд і контроль за виконанням яких покладено на поліцію;

2) піддавати правопорушника адміністративному затриманню з метою забезпечення умов для можливого у майбутньому притягнення його до адміністративної відповідальності;

3) впливати на правопорушника засобами інститутів офіційного застереження, адміністративного нагляду;

4) використовувати безперешкодно транспортні засоби, що належать підприємствам, установам, організаціям і громадянам для проїзду до місця події, стихійного лиха, для доставки в лікувальні заклади осіб, які потребують невідкладної медичної допомоги, для переслідування правопорушників та їх доставлення у поліцію тощо.

При цьому дії, що використовуються, мають подвійний характер. В одних випадках органи Національної поліції «обслуговують» самі себе (затримання та доставлення порушника публічного порядку органом поліції, особистий огляд і огляд речей, вилучення речей і документів, відсторонення водіїв від керування транспортними засобами тощо.). В інших – здійснюють неюрисдикційні дії для забезпечення необхідних умов по реалізації адміністративної юрисдикції іншими її суб'єктами (тимчасове вилучення посвідчення водія, оформлення протоколу про адміністративні правопорушення, які розглядаються судом (суддями), адміністративними комісіями тощо).

Важливе значення для забезпечення законності в діяльності поліції мають положення статті 38 КУпАП, які визначають «Строки накладення адміністративного стягнення» та яка була викладена у новій редакції 19.09.2019р.

Адміністративне стягнення може бути накладено не пізніш як через два місяці з дня вчинення правопорушення, а при триваючому правопорушенні – не пізніш як через два місяці з дня його виявлення, за винятком випадків, коли справи про адміністративні правопорушення відповідно до цього Кодексу підвідомчі суду (судді).

Якщо справи про адміністративні правопорушення відповідно до цього Кодексу чи інших законів підвідомчі суду (судді), стягнення може бути накладено не пізніш як через три місяці з дня вчинення правопорушення, а при триваючому правопорушенні – не пізніш як через три місяці з дня його виявлення, крім справ про адміністративні правопорушення, зазначені у частинах третій – п'ятій цієї статті.

Адміністративне стягнення за вчинення правопорушення, передбаченого частинами третьою – шостою статті 164-14 цього Кодексу, може бути накладено протягом шести місяців з дня його виявлення, але не пізніше двох років з дня його вчинення.

Адміністративне стягнення за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією, а також правопорушень, передбачених статтями 212-15, 212-21

цього Кодексу, може бути накладено протягом шести місяців з дня його виявлення, але не пізніше двох років з дня його вчинення.

Адміністративне стягнення за вчинення правопорушень, передбачених статтями 204-1 і 204-2 цього Кодексу, може бути накладено протягом трьох місяців з дня їх виявлення, але не пізніше року з дня їх вчинення, а у разі вчинення таких правопорушень іноземцями або особами без громадянства, стосовно яких у встановленому законом порядку прийнято рішення про примусове повернення чи примусове видворення з України, – протягом часу, необхідного для їх виїзду з України, але не пізніше строку, визначеного законом для виїзду цих осіб з України чи забезпечення їх примусового видворення з України.

У разі закриття кримінального провадження, але за наявності в діях порушника ознак адміністративного правопорушення, адміністративне стягнення може бути накладено не пізніш як через три місяці з дня прийняття рішення про закриття кримінального провадження.

Кодекс України про адміністративні правопорушення визначає такі *види адміністративних стягнень*:

1) попередження;
2) штраф;
3) оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об’єктом адміністративного правопорушення;
4) конфіскація предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об’єктом адміністративного правопорушення; грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення;
5) позбавлення спеціального права, наданого даному громадянинові (право керування транспортними засобами, право на полювання);
6) громадські роботи;
7) виправні роботи;
8) суспільно корисні роботи;
9) адміністративний арешт;
10) арешт з утриманням на гауптвахті.

Попередження як захід адміністративного стягнення виноситься в письмовій формі. У передбачених законом випадках попередження фіксується іншим установленим способом.

Штраф є грошовим стягненням, що накладається на громадян і посадових осіб за адміністративні правопорушення у випадках і розмірі, встановлених цим Кодексом та іншими законами України.

Оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об’єктом адміністративного правопорушення, полягає в його примусовому вилученні за рішенням суду і наступній реалізації з передачею виручені суми колишньому власникові з відрахуванням витрат по реалізації вилученого предмета.

Порядок застосування оплатного вилучення і види предметів, які підлягають вилученню, встановлюються цим Кодексом та іншими законами України.

Конфіскація предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, полягає в примусовій безоплатній передачі цього предмета у власність держави за рішенням суду. Конфісковано може бути лише предмет, який є у приватній власності порушника, якщо інше не передбачено законами України.

Конфіскація вогнепальної зброї, інших знарядь полювання і бойових припасів не може застосовуватись до осіб, для яких полювання є основним джерелом існування.

Порядок застосування конфіскації, перелік предметів, які не підлягають конфіскації, встановлюються цим Кодексом та іншими законами України.

Позбавлення спеціального права, наданого даному громадянинові, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю

Позбавлення наданого даному громадянинові права полювання застосовується на строк до трьох років за грубе або систематичне порушення порядку користування цим правом.

Позбавлення наданого даному громадянинові права керування транспортними засобами застосовується на строк до трьох років за грубе або повторне порушення порядку користування цим правом або на строк до десяти років за систематичне порушення порядку користування цим правом.

Позбавлення права керування засобами транспорту не може застосовуватись до осіб, які користуються цими засобами в зв'язку з інвалідністю, за винятком випадків керування в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, а також у разі невиконання вимоги поліцейського про зупинку транспортного засобу, залишення на порушення вимог встановлених правил місця дорожньо-транспортної пригоди, учасниками якої вони є, ухилення від огляду на наявність алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції.

Позбавлення права полювання не може застосовуватись до осіб, для яких полювання є основним джерелом існування.

Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю призначається судом на строк від шести місяців до одного року, незалежно від того, чи передбачене воно в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини цього Кодексу, коли з урахуванням характеру адміністративного правопорушення, вчиненого за посадою, особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, та інших обставин справи суд визнає за неможливе збереження за нею права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.

Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю призначається судом строком на один рік, коли його спеціально передбачено в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини цього Кодексу.

Громадські роботи полягають у виконанні особою, яка вчинила адміністративне правопорушення, у вільний від роботи чи навчання час

безоплатних суспільно корисних робіт, вид яких визначають органи місцевого самоврядування.

Громадські роботи призначаються районним, районним у місті, міським чи міськрайонним судом (суддею) на строк від двадцяти до шістдесяти годин і відбуваються не більш як чотири години на день.

Громадські роботи не призначаються особам, визнаним інвалідами першої або другої групи, вагітним жінкам, жінкам, старше 55 років та чоловікам, старше 60 років.

Виправні роботи застосовуються на строк до двох місяців з відбуванням їх за місцем постійної роботи особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, і з відрахуванням до двадцяти процентів її заробітку в доход держави. Виправні роботи призначаються районним, районним у місті, міським чи міськрайонним судом (суддею).

Суспільно корисні роботи полягають у виконанні особою, яка вчинила адміністративне правопорушення, оплачуваних робіт, вид яких та перелік об'єктів, на яких порушники повинні виконувати ці роботи, визначає відповідний орган місцевого самоврядування.

Суспільно корисні роботи призначаються районним, районним у місті, міським чи міськрайонним судом (суддею) на строк від ста двадцяти до трьохсот шістдесяти годин і виконуються не більше восьми годин, а неповнолітніми - не більше двох годин на день.

Суспільно корисні роботи не призначаються особам, визнаним інвалідами I або II групи, вагітним жінкам, жінкам, старше 55 років та чоловікам, старше 60 років.

Адміністративний арешт установлюється і застосовується лише у виняткових випадках за окремі види адміністративних правопорушень на строк до п'ятнадцяти діб. Адміністративний арешт призначається районним, районним у місті, міським чи міськрайонним судом (суддею).

Адміністративний арешт не може застосовуватись до вагітних жінок, жінок, що мають дітей віком до дванадцяти років, до осіб, які не досягли вісімнадцяти років, до інвалідів першої і другої груп.

Арешт з утриманням на гауптвахті встановлюється і застосовується лише у виключних випадках за окремі види військових адміністративних правопорушень на строк до десяти діб. Арешт з утриманням на гауптвахті призначається районним, районним у місті, міським чи міськрайонним судом (суддею).

Арешт з утриманням на гауптвахті не може застосовуватися до військовослужбовців-жінок.

Крім вказаних видів адміністративних стягнень, законодавством передбачено *адміністративне видворення за межі України іноземних громадян та осіб без громадянства* за вчинення адміністративних правопорушень, які грубо порушують правопорядок.

За вчинення адміністративних правопорушень до неповнолітніх у віці від шістнадцяти до вісімнадцяти років судом, відповідно до ст. 24^1 КУпАП, можуть

бути застосовані такі заходи впливу(не відносяться до адміністративних стягнень):

1) зобов'язання публічно або в іншій формі попросити вибачення у потерпілого;

2) попередження;

3) догана або сувора догана;

4) передача неповнолітнього під нагляд батькам або особам, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічному або трудовому колективу за їх згодою, а також окремим громадянам на їх прохання.

Інші види заходів адміністративного впливу встановлюють закони України:

- «Про громадські об'єднання» - попередження, тимчасова заборона (зупинення) окремих видів діяльності; призупинення діяльності; примусовий розпуск (ліквідація).

- «Про запобігання корупції» кримінальна, адміністративна, цивільно-правова та дисциплінарна відповідальність (штраф, конфіскація незаконно одержаної неправомірної вигоди матеріального характеру, звільнення з посади, дострокове припинення повноважень особи на виборній посаді, обмеження у зайнятті певним видом діяльності та ін.)

Проте не всі органи адміністративної юрисдикції можуть застосовувати в повному обсязі заходи адміністративної відповідальності. Можливість їх використання обмежена специфікою правового положення конкретного суб'єкта юрисдикції.

Із перерахованих заходів органи Національної поліції мають застосовувати лише:

1) попередження;

2) штраф;

Інші заходи адміністративного впливу перебувають за межами їхніх юрисдикційних повноважень. При цьому потрібно зазначити, що ступінь використання органами Національної поліції справ зазначених повноважень не є однозначною. Це свідчить про різну питому вагу кожного покарання в системі адміністративно-примусових засобів, які застосовуються органами Національної поліції у порядку організації юрисдикції.

До низки особливостей адміністративної юрисдикції органів Національної поліції варто віднести тільки одноособове її здійснення. Якщо одні органи адміністративної юрисдикції мають винятково колегіальні повноваження (адміністративні комісії, виконавчі комітети сільських, селищних, міських рад), то системі органів Національної поліції притаманна лише одноособова форма адміністративної юрисдикції (наприклад, попередження, накладення штрафу, направлення матеріалів справи до суду начальником органу поліції).

Обов'язковими умовами здійснення юрисдикції є наявність події правопорушення, специфічного процесуального регламенту вирішення справи, а також прийняття юрисдикційного акту у встановленій законом формі та порядку.

В основі змісту юрисдикційної діяльності органів поліції є збирання, дослідження та оцінка обставин вчиненого правопорушення та прийняття рішення по справі.

Одним із найважливіших елементів юрисдикційної діяльності є правова кваліфікація посадовими особами органів поліції тих чи інших протиправних діянь, тобто юридична оцінка інформації, аналіз конкретних юридичних фактів.

У цілому застосування до винних осіб правових санкцій може здійснюватися тільки в межах юрисдикційної діяльності. Проте, наслідком юрисдикційної діяльності не завжди є винесення постанов про накладення адміністративного стягнення (про застосування заходів впливу до неповнолітніх, закриття справи).

Отже, *адміністративно-юрисдикційна діяльність органів Національної поліції* – це врегульований нормами адміністративного права (адміністративного законодавства) спеціальний різновид адміністративної діяльності, який полягає у виявленні протиправних діянь, зборі та оцінці матеріалів (а також доказів), кваліфікації адміністративних правопорушень, а також здійсненні адміністративного провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Важливе значення для забезпечення законності в адміністративно-юрисдикційній діяльності поліції також мають положення, які визначають:

– *обставини, що виключають адміністративну відповідальність* (ст. 17 КУпАП), а також звільняють від неї (ст. 21, 22 КУпАП);

– *обставини, що пом'якшують та обтяжують відповідальність* за адміністративне правопорушення (ст. 34, 35 КУпАП);

– *обставини, що виключають провадження* у справі про адміністративне правопорушення (ст. 247 КУпАП).

Обставини, що виключають адміністративну відповідальність

1) *крайня необхідність* (ст. 18 КУпАП);
2) *необхідна оборона* (ст. 19 КУпАП);
3) *неосудність* (ст. 20 КУпАП).

Стан крайньої необхідності обов'язково має містити всі три ознаки:

1) дії були вчинені з метою усунення небезпеки, яка загрожує державному або громадському порядку, власності, правам і свободам громадян, установленому порядку управління;

2) якщо ця небезпека за даних обставин не могла бути усунута іншими засобами;

3) якщо заподіяна шкода є менш значною, ніж відвернена шкода.

Наприклад, при вчиненні дорожньо-транспортної пригоди виникла обставина, коли необхідно швидше доставити особу, яка отримала травму, до лікарняної установи. Водій транспортного засобу порушуючи правила дорожнього руху доставляє травмовану особу в лікарню, в якій їй надається необхідна медична допомога або врятовується життя. Фактично в його діях є склад адміністративного правопорушення, пов'язаний з порушенням правил дорожнього руху, але шкода, яку заподіяв водій рятуючи здоров'я та життя особи, не могла бути усунута іншими засобами, заподіяна ж шкода –

порушення правил дорожнього руху є менш значною, ніж відвернута – шкода здоров'ю та життю особи.

Джерелами загрозливої небезпеки у разі крайньої необхідності, зокрема можуть бути стихійні явища - повені, пожежі, землетруси тощо, дикі або домашні тварини, наприклад під час їхнього нападу на людину; джерела підвищеної небезпеки, наприклад несправна автомашина; людина, що заподіює або загрожує завдати шкоди охоронюваним законом інтересам.

Стан необхідної оборони це вчинення дій, які містять ознаки адміністративного правопорушення, але були вчинені на захист власних прав та інтересів від зовнішніх посягань. При цьому особа не має перевищувати межі необхідної оборони.

Перевищенням меж необхідної оборони закон визнає явну невідповідність захисту характерові і суспільній шкідливості посягання.

Через відсутність юридичної практики вивчення адміністративних справ такої категорії не можливо привести конкретні приклади застосування необхідної оборони в адміністративному законодавстві. Застосування цього інституту більше притаманно кримінальному законодавству. Але на прикладі застосування статті 173 КУпАП можна визначити, що відповіддю на образливе чіпляння до особи з боку правопорушника може бути відбиття його спроби схопити руку, одяг, речі, відштовхування від себе на небезпечну відстань, прохання припинити протиправні дії в активній формі тощо. Якщо ж дії особи, яка захищається від протиправного діяння, потягли негативні наслідки для здоров'я нападника, то буде наявне перебільшення меж необхідної оборони в адміністративному законодавстві. У цьому випадку інтереси особи, що захищається від посягання, врегульовуються кримінальною нормою про необхідну оборону, яка визначає більш конкретні критерії співвідношення захисту та посягання.

Стан неосудності – це вчинення дій з ознаками адміністративного проступку особою, яка не могла усвідомлювати свої дії або керувати ними внаслідок хронічної душевної хвороби, тимчасового розладу душевної діяльності, слабоумства чи іншого хворобливого стану.

Встановлення і засвідчення стану неосудності вимагає проведення комплексної медико-соціальної експертизи спеціалізованими уповноваженими на те установами (Закон України «Про психіатричну допомогу»).

Неосудність визначається за допомогою двох критеріїв.

1) Медичний критерій неосудності характеризується наявністю в особи одного з чотирьох видів захворювань, зазначених у статті 20 КУпАП.

Хронічна душевна хвороба – це важко виліковне психічне захворювання, що має тривалий характер і тенденцію до наростання хворобливих явищ (шизофренія, епілепсія, прогресуючий параліч та ін.).

Тимчасовий розлад душевної діяльності – це психічне захворювання, яке характеризується раптовим початком, швидким розвитком, відносно нетривалим протіканням і, як правило, закінчується повним одужанням особи (гострий алкогольний психоз, реактивний стан (хворобливий розлад внаслідок тяжкого душевного потрясіння), так звані виняткові стани (патологічне

сп’яніння, патологічний ефект, тощо)).

Слабоумство – це вроджений чи набутий у ранньому дитинстві або ж такий, що розвинувся внаслідок іншого психічного захворювання, хворобливий стан психіки, який характеризується неповноцінністю розумової діяльності (ідіотія, імбецильність, дебільність).

Інший хворобливий стан – це важкі форми психопатії, душевні розлади, викликані інфекційними захворюваннями, аномалії психіки у глухонімих та ін.

Передбачені даною статтею альтернативні ознаки медичного критерію охоплюють основні випадки хворобливого розладу психічної діяльності людини. Медичний критерій документується в медичному діагнозі, однак самого медичного висновку недостатньо для визнання особи неосудною. Для цього і потрібен другий, юридичний критерій.

2) Юридичний критерій неосудності включає в себе інтелектуальну і вольову ознаки.

Інтелектуальна ознака вказує на нездатність особи усвідомлювати протиправний характер своєї дії (бездіяльності) на момент вчинення нею конкретного протиправного діяння.

Інтелектуальна ознака критерію неосудності знаходить свій вияв, по-перше, в тому, що особа не здатна усвідомлювати фактичну сторону, тобто не розуміє справжнього змісту своєї поведінки (не розуміє, що скоює вбивство, підпалює будинок і т. ін.), а тому не може розуміти і його суспільну небезпечність. Так, душевнохвора мати під час купання своєї малолітньої дитини вводила їй в тіло звичайні швейні голки, думаючи, що таким чином вона вилікує її від тяжкої недуги. Зрештою це призвело до смерті дитини, а в її тілі було знайдено понад сорок голок.

По-друге, інтелектуальна ознака знаходить свій вияв ще і в тому, що особа не здатна усвідомлювати того, що її дія має суспільно небезпечний характер. У ряді випадків це не виключає того, що особа при цьому розуміє фактичну сторону своєї поведінки. Так, хворий, який страждає на олігофренію, підпалив у вечірній час сарай сусіда для того, щоб освітити вулицю, де розважалася молодь. Тут він розумів фактичну сторону своїх дій, однак внаслідок психічного захворювання не усвідомлював їх суспільної небезпечності.

Вольова ознака полягає в нездатності особи керувати своїми діями (бездіяльністю), передбаченими законом про адміністративну відповідальність як правопорушення.

Піроман, наприклад, під час підпалу житлового будинку розуміє фактичну сторону своєї поведінки, правильно оцінює суспільну небезпечність діяння і його наслідків, однак він не може керувати своїми діями. Також не може утримати себе і клептоман, коли трапляється нагода, від спокуси вчинити крадіжку чужого майна.

Для визнання особи неосудною необхідно довести наявність одного з чотирьох елементів медичного критерію і одного з двох елементів юридичного критерію.

Звільнення від адміністративної відповідальності можливе у випадках,

якщо вчинене діяння було малозначним і не нанесло значну суспільну шкоду. *При малозначності вчиненого адміністративного правопорушення* орган (посадова особа), уповноважений вирішувати справу, може звільнити порушника від адміністративної відповідальності і обмежитись усним зауваженням (ст. 22 КУпАП).

Поняття малозначності правопорушення відсутнє в КУпАП, а так само і конкретний перелік складів правопорушень, при вчиненні яких орган (посадова особа), уповноважений вирішувати справу про адміністративне правопорушення, може звільнити порушника від адміністративної відповідальності і обмежитись усним зауваженням.

Наприклад, дільничним офіцером Токмацького РВ УМВС в Запорізькій області був складений протокол про порушення правил торгівлі на ринку – за несплату ринкового збору громадянином К., який почав готуватися до торгівлі, але через запізнення на роботу представника адміністрації ринку не сплатив збір. У цьому випадку порушник до торгівлі ще не приступив, а сплатити збір не зміг через халатність посадових осіб. Адміністративна комісія Запорізького міськвиконкому взяла до уваги цей факт, і при вирішенні справи обмежилася усним зауваженням. Необхідно також відзначити, що звільнення особи від адміністративної відповідальності це право уповноваженого органу, але не його обов'язок.

Обставини, що пом'якшують відповідальність за адміністративне правопорушення. Їх наявність або відсутність враховується органом (посадовою особою), що розглядає справу про адміністративне правопорушення, при визначенні виду та розміру адміністративного стягнення за вчинене правопорушення в рамках санкції статті Особливої частини КУпАП, що передбачає відповідальність за відповідний склад правопорушення.

До обставин, що пом'якшують відповідальність за адміністративне правопорушення, належать:

1) щире розкаяння винного;

2) відвернення винним шкідливих наслідків правопорушення, добровільне відшкодування збитків або усунення заподіяної шкоди;

3) вчинення правопорушення під впливом сильного душевного хвилювання або при збігу тяжких особистих чи сімейних обставин;

4) вчинення правопорушення неповнолітнім;

5) вчинення правопорушення вагітною жінкою або жінкою, яка має дитину віком до одного року.

Наведений у статті перелік обставин, що пом'якшують відповідальність за адміністративні правопорушення, *не є вичерпним*. Законами України може бути передбачено й інші обставини, що пом'якшують відповідальність за адміністративне правопорушення.

Більше того, орган (посадова особа), який вирішує справу про адміністративне правопорушення, може визнати пом'якшуючими і обставини, не зазначені як у цій статті, так і в будь-яких інших законах, на свій розсуд.

Стаття 35 КУпАП встановлює вичерпний перелік обставин, що обтяжують відповідальність за адміністративне правопорушення. Їх наявність

або відсутність враховується органом (посадовою особою), що розглядає справу про адміністративне правопорушення, при визначенні виду та розміру адміністративного стягнення за вчинене правопорушення в рамках санкції статті Особливої частини КУпАП, що передбачає відповідальність за відповідний склад правопорушення.

До обставин, що обтяжують відповідальність за адміністративне правопорушення, належать:

1) продовження протиправної поведінки, незважаючи на вимогу уповноважених на те осіб припинити її;

До умов визнання поведінки особи обтяжливою відносяться: а) вимоги, що надходять від уповноваженої особи повинні бути законними; б) вимога уповноваженої особи про припинення протиправної поведінки повинна витікати з її повноважень, якими вона наділена від імені держави; в) невиконання правопорушником вимоги уповноваженої особи про припинення протиправної поведінки повинна характеризуватися навмисними діями особи.

2) повторне протягом року вчинення однорідного правопорушення, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню; вчинення правопорушення особою, яка раніше вчинила злочин;

До умов визнання поведінки особи обтяжливою відносяться: а) повторне правопорушення повинно бути вчинене правопорушником на протязі року з часу закінчення виконавчого провадження; б) повторне правопорушення повинно бути однорідним з раніше вчиненим; в) правопорушник раніше вже притягався до відповідальності за вчинене ним правопорушення (у тому числі і вчинення злочину).

3) втягнення неповнолітнього в правопорушення;

До умов визнання поведінки особи обтяжливою відносяться: а) особа яку втягують у протиправну діяльність повинна мати вік не більше 18 років; б) усвідомлення особою, яка втягає неповнолітнього у протиправну діяльність, що інший учасник правопорушення неповнолітній; в) правопорушник шляхом умовляння або інших дій схилив неповнолітнього на вчинення проступку.

4) вчинення правопорушення групою осіб;

До умов визнання поведінки особи обтяжливою відносяться: а) скоєння правопорушення двома або більше особами; б) група правопорушників діяла за єдиним об’єднаним наміром.

5) вчинення правопорушення в умовах стихійного лиха або за інших надзвичайних обставин;

До умов визнання поведінки особи обтяжливою відносяться обставини суспільного життя або явища природи, які порушують нормальну життєдіяльність на окремій території, тобто правопорушення вчиняється під час: а) пожежі, яка охопила значну територію, повені, землетрусу тощо; б) техногенної катастрофи; в) масових заворушень серед населення; г) епідемій, епізоотій; д) введення на території надзвичайного або воєнного станів.

6) вчинення правопорушення в стані сп’яніння.

Орган (посадова особа), який накладає адміністративне стягнення, залежно від характеру адміністративного правопорушення може не визнати

дану обставину обтяжуючою.

Обставини, що виключають можливість провадження в справі про адміністративне правопорушення (ст. 247 КУпАП), а саме:

1) відсутність події і складу адміністративного правопорушення. Адміністративне стягнення не може бути накладене, а провадження у справі про адміністративне правопорушення підлягає закриттю, якщо діяння, що стало приводом для відкриття провадження у справі, не передбачено Кодексом України про адміністративні правопорушення та/або іншими законами України, які є частиною законодавства про адміністративні правопорушення згідно статті 2 КУпАП;

2) недосягнення особою на момент вчинення адміністративного правопорушення шістнадцятирічного віку.

3) неосудність особи, яка вчинила протиправну дію чи бездіяльність.

4) вчинення дії особою в стані крайньої необхідності або необхідної оборони.

5) видання акта амністії, якщо він усуває застосування адміністративного стягнення. Амністія встановлюється законом України. Верховна Рада України може скасувати застосування адміністративних стягнень для тих чи інших категорій осіб спеціальним законом, який видається, як правило, раз на 1-2 роки чи приурочується до певної події;

6) скасування акта, який встановлює адміністративну відповідальність. Закони, які пом'якшують або скасовують відповідальність за адміністративні правопорушення, мають зворотну силу, тобто поширюються і на правопорушення, вчинені до видання цих законів.

7) закінчення на момент розгляду справи про адміністративне правопорушення строків, передбачених статтею 38 КУпАП.

8) наявність по тому самому факту щодо особи, яка притягається до адміністративної відповідальності постанови компетентного органу (посадової особи) про накладення адміністративного стягнення (оскільки особа не може двічі притягатись до відповідальності за те саме діяння), або нескасованої постанови про закриття справи про адміністративне правопорушення, а також повідомлення про підозру особі у кримінальному провадженні по даному факту.

9) смерть особи, щодо якої було розпочато провадження в справі.

2. Поняття та особливості провадження у справах про адміністративні правопорушення, підвідомчі органам Національної поліції та його стадії

На думку Кузьменко О.В., система адміністративного процесу будується відповідно до змісту діяльності, яку виконує публічна адміністрація, її посадові та службові особи, що дозволяє вести мову про три види адміністративних проваджень в системі адміністративного процесу: адміністративно-процедурні; адміністративно-деліктні; адміністративно-судочинські.

Кожний із зазначених видів проваджень має структурні підвиди.

Адміністративно-процедурні провадження.

Дана група проваджень характеризується тим, що метою діяльності публічної адміністрації є виконання покладених на неї обов'язків по реалізації законних прав та інтересів громадян, тобто реалізація публічно-правових функцій так званого безконфліктного змісту.

Відповідно до цього адміністративно-процедурні провадження можна розділити на «управлінські», «щодо надання адміністративних послуг» та «за зверненнями громадян».

«Управлінська» процедура починається за ініціативою адміністративного органу. Ініціатива публічного органу може бути зумовлена виконанням обов'язків, що покладені на відповідні органи законом, або випливати з доручень інших органів чи посадових осіб, але це також має виходити із закону. Крім цього, на нашу думку, має бути наявна належна підстава для початку процедури: або якісь об'єктивні події (наприклад, стихійне лихо), або прийняття адміністративно-правового рішення компетентним органом чи посадовою особою (наприклад, примусове виконання рішення). При цьому регулювання саме «управлінської» процедури має особливу цінність для захисту прав та законних інтересів особи. Адже коли особа сама звертається до адміністративного органу, то вона, звичайно, очікує на прийняття відповідного рішення. Коли ж провадження починається органом влади, то прийняте рішення може бути цілковитою несподіванкою для особи, і до того ж не завжди приємною.

Управлінські процедури за критерієм управлінської мети можна поділити на: контрольно-наглядові, заохочувальні, атестаційні, по виконанню примусових рішень тощо.

До другої категорії можна віднести справи за заявами про надання адміністративних послуг, коли йдеться про задоволення суб'єктивного права особи.

Адміністративні процедури з надання адміністративних послуг – це встановлений нормами адміністративного права порядок діяльності органів публічного управління, спрямований на забезпечення умов для реалізації прав, свобод та інтересів фізичної або юридичної особи, який здійснюється за зверненням цієї особи.

Адміністративні процедури з надання адміністративних послуг розрізняються залежно від характеру адміністративних послуг, що надаються органом публічного управління. За таким критерієм можна виокремити: реєстраційні, дозвільні, ліцензійні процедури тощо.

До третьої категорії можна віднести вирішення звернень громадян та юридичних осіб, коли йдеться про задоволення прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб.

Адміністративно-деліктні провадження.

В основі змісту даної групи справ адміністративного процесу лежить вирішення адміністративно-правового спору. Розглядаючи окремі провадження, в основі яких полягає вирішення адміністративно-правового спору (наприклад, провадження у справах про адміністративні правопорушення

(проступки)), необхідно дати правову оцінку поведінки сторін, які сперечаються, тому що немає реальної можливості для пошуку правильного, тобто основаного на вимогах діючого законодавства чи підзаконних актах рішення, яке підсумовує розгляд конфлікту. В цьому і є зміст щодо вирішення суперечки публічною адміністрацією. Крім того, треба зазначити, що у суперечці, яка виникла, важливу роль відіграє правова оцінка поведінки сторін.

Отже, *адміністративно-деліктні провадження* – це врегульована адміністративно – процесуальними нормами діяльність публічної адміністрації з розслідування, розгляду, прийняття рішень та винесення постанов, їх виконання в адміністративних справах деліктного характеру.

До даної групи проваджень відносяться: провадження у справах про адміністративні правопорушення (проступки); провадження по застосуванню заходів припинення (наприклад, огляд речей, особистий огляд тощо) та ін.

Провадження в адміністративному суді (адміністративно-судочинські провадження).

Завданням адміністративного судочинства є захист прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, інших суб'єктів при здійсненні ними владних управлінських функцій на основі законодавства, в тому числі при виконанні делегованих повноважень.

До адміністративних судів можуть бути оскаржені будь-які рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів владних повноважень, крім випадків, коли щодо таких рішень, дій чи бездіяльності Конституцією чи законами України встановлено інший порядок судового провадження.

Адміністративний процес – це урегульована нормами адміністративно-процесуального права діяльність виконавчо-розпорядчих органів держави, їх посадових осіб, інших уповноважених на те суб'єктів, спрямована на реалізацію норм адміністративного матеріального права, а також матеріально-правових норм інших галузей права у ході розгляду індивідуально-конкретних справ.

По вертикалі структуру адміністративного процесу стосовно адміністративного провадження можна представити наступним чином.

Адміністративний процес і адміністративне провадження співвідносяться між собою як загальне і часткове, як ціле і частина цілого. Між адміністративним процесом (цілим) і будь-яким з адміністративних проваджень (частиною цього цілого) існують нерозривні взаємозумовлюючі і системоутворюючі зв'язки і відносини.

Будь-яке адміністративне провадження складається з ряду окремих операцій.

Вивчення таких операцій у різних видах адміністративних проваджень свідчить, принаймні, про чотири ознаки, які притаманні для них.

По-перше, вони здійснюються послідовно, тобто одна операція змінює другу, утворюючи своєрідний ланцюг дій.

По-друге, розташування операцій у цьому ланцюгу має невипадковий

характер. Їх послідовність логічно визначена. Так, винесення постанови у справі не може передувати такій операції, як складання протоколу про адміністративні правопорушення.

По-третє, різним видам адміністративних проваджень притаманні різні за характером і призначенням операції. Відрізняються вони і за ступенем урегульованості адміністративно-процесуальними нормами.

По-четверте, здійснення тієї або іншої операції у тому або іншому провадженні визначається адміністративно-процесуальними нормами і виступає як момент реалізації матеріальних норм адміністративного права.

Ці логічні та послідовно змінюючи одна одну операції прийнято називати стадіями адміністративного провадження.

Стадії існують у будь-якому адміністративному провадженні. Кожному виду адміністративних проваджень притаманні свої стадії, які не повторюються в інших видах. Саме тому через стадії, через їх аналіз характеризуються адміністративні провадження. Тобто, розглянути або дати характеристику тому чи іншому адміністративному провадженню здебільшого означає – проаналізувати кожну з його стадій.

Процесуальні стадії є «важливими органічними елементами, що характеризують структуру кожного з проваджень та адміністративного процесу в цілому.

Стадії одних видів проваджень зафіксовані в нормативному порядку, інших – не зафіксовані і являють собою специфічний результат доктринального узагальнення чинних у тій чи іншій сфері правил.

Отже, під *адміністративною процесуальною стадією* слід розуміти відносно відокремлені частини адміністративного провадження, які являють собою сукупність процесуальних етапів, спрямованих на досягнення локального завдання в рамках загальної мети вирішення індивідуально-конкретної справи.

Кожне адміністративне провадження специфічне, а тому процес виділення в межах адміністративного провадження стадій повинен відбуватися за певними критеріями і враховувати: 1) наявність стратегічних цілей і завдань, які досягаються і розв’язуються в ході цього провадження групою процедурних дій; 2) присутність відповідного процедурного оформлення документів; 3) законодавче закріплення специфічного кола учасників та обсяг їх процедурних прав і обов’язків.

Існує дуже багато точок зору правників щодо кількості стадій в окремих провадженнях, але це не має принципового характеру.

Кожне адміністративне провадження характеризується своєю певною кількістю стадій, серед яких можна виділити обов’язкові і факультативні стадії.

Обов’язкова стадія провадження – це стадія адміністративного провадження, проходження якої є обов’язковим для досягнення цілей і завдань, які поставлені перед провадженням. Наприклад, у провадженні в справах про адміністративні правопорушення однією з обов’язкових стадій завжди виступає стадія розгляду і прийняття постанови по справі.

Факультативна стадія провадження – це стадія адміністративного

провадження, проходження якої не завжди є обов'язковим для досягнення загальних цілей і завдань провадження. Наприклад, факультативною стадією в провадженні у справах про адміністративні правопорушення виступає стадія оскарження чи перегляду постанови про накладення адміністративного стягнення.

Стадії можна подовжувати, можна подрібнювати на окремі дії, називати основними або допоміжними, давати їм різні назви тощо. Принципово важливим тут є те, що у підсумку стадії повинні повно і точно відображати цілісну картину провадження, як сукупність окремих дій або операцій, що здійснюються у процесі реалізації адміністративно-правових норм.

Спільними для адміністративного процесу, а значить і для кожного з адміністративних проваджень є стадії:

- аналіз ситуації, в ході якого збирається, досліджується інформація про фактичний стан справи, про реальні факти, про існуючі проблеми. Ця інформація фіксується на матеріальних носіях у вигляді протоколів, довідок, схем, звітів тощо та лягає в основу рішень публічної адміністрації, повноважного органу (посадові особи)
- прийняття рішення (постанови, наказу, інструкції) у справі, в якій фіксується воля суб'єкта публічної адміністрації;
- виконання рішення (постанови).

У певних випадках визнається доцільним ускладнення процедури вирішення справ публічною адміністрацією у адміністративних справах. Так, ряд проваджень має додаткові стадії: порушення справи та перегляд рішення (постанови).

Кожна стадія має свої етапи, які наповнені діями.

Етапи адміністративного провадження – це сукупність послідовних процесуальних дій, об'єднаних єдиною проміжною метою на певній частині конкретного адміністративного провадження.

Дія адміністративного провадження - це найменший структурний елемент адміністративного процесу.

Предметом розгляду даної роботи є провадження у справах про адміністративні правопорушення, тому основна увага буде присвячена саме даному виду провадження.

Під *адміністративним провадженням* ряд авторів розуміє усі сторони діяльності державного апарату, починаючи з підготовки і видання актів і закінчуючи організаційними і матеріально-технічними операціями, а адміністративний процес розглядають як діяльність, пов'язану із застосуванням примусових заходів. Інша ж більшість авторів розглядає провадження як структурну частину адміністративного процесу.

Нині законодавець чітко визначив, що вирішення справ про адміністративні правопорушення здійснюється за допомогою процесуального провадження. Аналіз чинного законодавства дозволяє зробити ще один важливий висновок про єдине провадження для всіх без винятку справ про адміністративні правопорушення. Як відомо, раніше у літературі виділялося:

а) звичайне провадження;

б) прискорене (чи спрощене);

в) спеціальне провадження щодо застосування адміністративних стягнень за вчинення правопорушень, що не становлять великої суспільної небезпеки;

г) провадження органом адміністративної юрисдикції іншої інстанції.

Така класифікація провадження була цілком виправдана. Кожен з його видів регламентувався зазвичай самостійним правовим актом, усі провадження мали свою специфіку. Однак у даний час із цією позицією не можна погодитись, передусім тому, що законодавець установив єдині цілі провадження в справах про адміністративні правопорушення, єдині гарантії забезпечення законності у таких провадженнях, єдині докази і єдині засоби та прийоми їх виявлення і т. ін.

У Кодексі України про адміністративні правопорушення не згадується про спрощене провадження. Єдине, про що йдеться, так це про справи, за якими протоколи про адміністративне правопорушення не складаються (ст. 258 КУпАП). Але це не є «спрощеним провадженням» тому що усі інші вимоги, що висуваються до ведення провадження по справах про адміністративні правопорушення, повинні бути дотримані і виконані.

Зберігають свою силу і всі встановлені законодавцем гарантії, що забезпечують права й інтереси осіб, які притягаються до адміністративної відповідальності. Стаття 268 КУпАП надає *особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, право*:

- знайомитися з матеріалами справи;
- давати пояснення;
- подавати докази;
- заявляти клопотання;
- при розгляді справи користуватися юридичною допомогою адвоката, іншого фахівця у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи;
- виступати рідною мовою і користуватися послугами перекладача, якщо вона не володіє мовою, якою ведеться провадження;
- оскаржити постанову по справі.

У ряді країн Східної Європи законодавець передбачає спрощене провадження, воно відрізняється від звичайного не тільки тим, що не складається протокол про порушення, але й відсутністю цілого ряду гарантій, що забезпечують інтереси порушника.

Незважаючи на єдині правила провадження у справах про адміністративні правопорушення, їх реалізація відрізняється специфікою залежно від суб'єкта адміністративно-юрисдикційної діяльності. Наприклад одні органи, розглядають справи колегіально, інші – одноосібно, деякі не беруть участі у виконанні винесених постанов, інші – роблять це в обов'язковому порядку.

Провадження у справах про адміністративні правопорушення здійснюється на підставі єдиних принципів. В адміністративно-процесуальній науці країн Східної Європи проблема принципів провадження у справах про адміністративні правопорушення ще до кінця не вирішена. У країнах СНД із

представників адміністративно-процесуальної науки до цих проблем, зокрема, зверталися Д.М. Бахрах, А.П. Клюшниченко, В.Д. Сорокін, Н.Г. Салищева і ряд інших авторів. В адміністративно-правовій літературі країн Східної Європи ці питання розглядалися в працях Е. Старосьцяка (Польща), І. Сюча (Угорщина), К. Свободи (Чехія), І. Дермеджиєва (Болгарія).

Незважаючи на розходження у поглядах на коло принципів, що визначають основи адміністративного процесу, ідея про те, що вони, по суті, є похідними від конституційних, на яких засноване і діє державне управління, суперечок не викликає. Отже, принципи провадження у справах про адміністративні правопорушення є похідними від основних принципів державного управління.

Принцип провадження у справах про адміністративні правопорушення є, по-перше, його вихідним положенням, що визначає разом з іншими положеннями особливості і призначення цього провадження, його специфіку у порівнянні з іншими провадженнями, що складають у комплексі адміністративний процес.

По-друге, принцип повинен знайти своє закріплення в правових нормах. Так був закріплений принцип розгляду справи на засадах рівності громадян (ст. 248 КУпАП). Одержав свій подальший розвиток принцип забезпечення прав і інтересів учасників провадження за допомогою надання права адвокату захищати їхні інтереси (ст. 271 КУпАП) тощо.

Не ставлячи своєю метою докладний аналіз принципів адміністративного провадження і визначення їх кола, достатньо підкреслити, що принципи, зафіксовані законодавцем, в обов'язковому порядку повинні дотримуватися у провадженні в справах про адміністративні правопорушення. До їх числа належать:

- принцип законності;
- принцип охорони інтересів особистості і держави;
- принцип об'єктивної істини;
- принцип національної мови;
- принцип змагальності сторін;
- принцип публічності і гласності;
- принцип швидкості й оперативності;
- принцип рівності громадян.

Ґрунтуючись на загальних принципах, притаманних провадженню у справах про адміністративні правопорушення, можна виділити специфічні риси провадження, що здійснюється органами Національної поліції.

Ця специфіка, *по-перше*, виявляється в тому, що зазначена діяльність є допоміжною стосовно головних завдань у діяльності органів Національної поліції, якими відповідно до Закону України «Про Національну поліцію», є забезпечення публічної безпеки і порядку; охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидії злочинності; надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

По-друге, органи Національної поліції розглядають широке коло справ про адміністративні правопорушення, що належать до різних сфер і галузей державного управління. Якщо інші органи державного управління, наділені адміністративно-юрисдикційними повноваженнями, розглядають справи про адміністративні правопорушення тільки у певній галузі чи тільки з певних питань, то органи Національної поліції уповноважені вирішувати справи про адміністративні правопорушення, об'єктом посягань яких є суспільні відносини у різних сферах і галузях державного управління (правопорушення на транспорті, в галузі охорони здоров'я, у сфері громадського порядку і громадської безпеки, у сфері встановленого порядку управління та ін.).

По-третє, органи Національної поліції побудовані і діють за принципом єдиноначальності. Начальник у конкретних випадках приймає рішення одноосібно без узгодження з громадськими організаціями, в межах наданих йому прав і обов'язків. Об'єктивно необхідними передумовами єдиноначальності в органах поліції є:

а) специфіка завдань, що вирішуються у сфері боротьби зі злочинністю й охорони публічного порядку, що обумовлює підвищені вимоги щодо організованості і дисципліни;

б) необхідність швидкого прийняття і негайної реалізації управлінських рішень;

в) необхідність оперативного та комплексного використання сил і засобів органів Національної поліції з метою найбільш ефективного виконання оперативно-службових завдань.

Цей же принцип (єдиноначальності) виявляється й у провадженні в справах про адміністративні правопорушення, які розглядаються одноосібно особами, зазначеними, наприклад, у ст. 222 КУпАП і ін.

По-четверте, здійснення адміністративно-юрисдикційних повноважень в органах Національної поліції, як правило, не пов'язане із здійсненням інспектування. Ця ознака властива тільки адміністративно-юрисдикційній діяльності патрульної поліції. Для неї виявлення адміністративних деліктів і вжиття по них заходів випливає з характеру її роботи. Начальники органів Національної поліції і їхні заступники здійснюють розгляд справ про адміністративні правопорушення, що виявляються при адміністративному нагляді.

По-п'яте, органи Національної поліції виступають не тільки як головний суб'єкт у справах про адміністративні правопорушення, але й сприяють забезпеченню розгляду справ про адміністративні правопорушення іншими органами державного управління, наділеними адміністративно-юрисдикційними повноваженнями (адміністративними комісіями, виконавчими комітетами селищних, сільських рад, судами(суддями)).

Отже, можна дати визначення провадженню у справах про адміністративні правопорушення, підвідомчих органам Національної поліції. Аналізуючи викладене, ми доходимо до висновку, що воно являє собою комплекс взаємозалежних і взаємозумовлених процесуальних дій, спрямованих на своєчасне, всебічне, повне й об'єктивне з'ясування обставин кожної справи,

вирішення її в точній відповідності до законодавства, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин і умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, попередження правопорушень, виховання громадян у дусі дотримання законів, зміцнення законності, здійснюваних спеціально уповноваженими посадовими особами органів Національної поліції з метою забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави, протидія злочинності і ін.

Стадії провадження. Провадження у справах про адміністративні правопорушення у цілому і в справах, підвідомчих органам Національної поліції зокрема, є одним з самостійних видів адміністративних проваджень. Як зазначалося раніше, у своїй сукупності вони складають поняття адміністративного процесу і здійснюються в рамках певного процесуального регламенту (режиму) шляхом здійснення певних процесуальних дій, що слідують одна за іншою.

Чітке дотримання регламенту цих процесуальних дій і їхньої послідовності суб'єктами адміністративно-юрисдикційних повноважень органів Національної поліції є надійною гарантією дотримання законності при розгляді і вирішенні справ про адміністративні правопорушення.

Процесуальний регламент провадження у справах про адміністративні правопорушення складається із сукупності однорідних груп процесуальних дій, однопорядкових за своїм змістом – стадій.

У кожній стадії є, як правило, «провідний» суб'єкт адміністративно-процесуальних відносин. Його обов'язком є здійснення тих процесуальних дій, які формують дану стадію. Так, у стадії порушення справи таким є орган Національної поліції; у стадії розгляду справи – орган Національної поліції, суд (хоча можна виділити, наприклад, і адміністративну комісію, що розглядає справи, підвідомчі органам Національної поліції); у стадії оскарження – суд, вищий орган управління і т. ін.

Основними стадіями провадження у справах про адміністративні правопорушення в цілому і провадження в справах, підвідомчих органам Національної поліції зокрема, як відомо, є:

1) порушення адміністративного провадження у справах про адміністративні правопорушення й адміністративне розслідування;
2) розгляд справи про адміністративне правопорушення та прийняття постанови;
3) оскарження постанови або рішення по справі про адміністративне правопорушення до органу, (посадової особи), який виніс цю постанову, вищестоящого органу (посадової особи), до суду; зміна постанови по справі про адміністративне правопорушення;
4) виконання постанов про накладення адміністративних стягнень.

У рамках цих процесуальних стадій і здійснюється адміністративна юрисдикція органів Національної поліції. Зупинимося коротко на кожній із зазначених стадій з урахуванням провадження в справах про адміністративні правопорушення в органах Національної поліції, тому що характеристика загальних стадій провадження детально розглядалася в навчальній літературі.

Порушення адміністративного провадження у справі про адміністративне правопорушення є початковою стадією. Дії, вчинені в цій стадії, створюють необхідні передумови для нормального розгляду кожної справи органом Національної поліції, всебічного, повного й об'єктивного її вирішення. Ця стадія складається із сукупності процесуальних дій, що можуть бути зведені до трьох груп:

- порушення справи (провадження);
- проведення перевірочних дій;
- підготовка матеріалів до розгляду справи по суті і передача матеріалів справи уповноваженому органу чи посадовій особі за підвідомчістю.

Приводами до порушення провадження у справах про адміністративні правопорушення в органах Національної поліції може бути інформація отримана з:

- заяв потерпілих, очевидців, причому як письмових, так і усних;
- рапортів поліцейських, протоколів та актів членів громадських формувань з охорони громадського порядку;
- матеріалів засобів масової інформації;
- повідомлень судових, прокурорських працівників, адміністрації підприємств, установ, організацій тощо;
- при безпосередньому сприйнятті (виявленні) факту неправомірної поведінки суб'єктом адміністративної юрисдикції.

Спеціального процесуального акта про порушення справи про адміністративне правопорушення, як було визначено КПК 1960 р., подібно до постанови про порушення кримінальної справи, працівник органу Національної поліції у цьому випадку не складає.

Об'єктивним вираженням акту порушення справи про адміністративне правопорушення є протокол, що, як правило, оформляється по кожному адміністративному правопорушенню з урахуванням вимог ст.ст. 254, 256 КУпАП. За окремі незначні правопорушення адміністративні стягнення у вигляді штрафу можуть накладатися на місці без складання протоколів. Поліції також надається право на місці виносити усне попередження особам, які допустили малозначні адміністративні порушення, а посадовим особам, уповноваженим вирішувати справу, – звільняти порушника від адміністративної відповідальності й обмежуватися усним зауваженням (ст. 22 КУпАП).

Таким чином, порушення справи, будучи початковою стадією провадження у справах про адміністративні правопорушення, являє собою комплекс процесуальних дій, спрямованих на встановлення самої події правопорушення, обставин проступку, їх фіксування і кваліфікацію. Завершальним етапом цієї стадії є направлення матеріалів справи і протоколу про адміністративне правопорушення на розгляд за підвідомчістю.

Розгляд справ по суті – центральна стадія провадження у справах про адміністративні правопорушення, що розглядаються органами Національної поліції. Попередні їй підготовчі дії хоча і мають велике значення, однак мають субсидіарний (допоміжний) характер. Вони відбуваються саме для того, аби

стало можливим дати категоричну відповідь по даній справі у спеціально винесеній органом адміністративної юрисдикції постанові.

При одержанні необхідних матеріалів, начальник органу Національної поліції або його заступник, інші суб'єкти адміністративної юрисдикції в органах Національної поліції зобов'язані ретельно їх вивчити і підготувати розгляд справи про адміністративне правопорушення. Статті 278, 279, 284, 285 КУпАП містять три *етапи розгляду справи*:

- підготовка справи до розгляду;
- власне розгляд справи;
- винесення постанови за результатами розгляду справи.

Підготовка справи до розгляду починається з моменту її надходження до органу, який правомочний розглядати справу. За загальним правилом справи про адміністративні правопорушення розглядаються за місцем вчинення правопорушення (ст. 276 КУпАП), за деякими винятками.

Так, за місцем вчинення або за місцем проживання правопорушника справи про адміністративні правопорушення розглядаються за ст.ст. 177 і 178 КУпАП, у випадках, коли правопорушення вчинене водієм (ст.ст. 80, 81, 121 – 126, 127-1 – 129, ч. 1,2,3 та 4 ст. 130, ст. 139), – справи можуть розглядатися також за місцем обліку транспортних засобів або за місцем проживання порушника.

Справи про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, розглядаються за місцем оброблення та обліку таких правопорушень.

Розгляд справи обмежено часовими рамками. У загальному порядку справа про адміністративне правопорушення розглядається в 15-денний строк з дня одержання органом (посадовою особою), правомочним розглядати справу, протоколу про адміністративне правопорушення й інших матеріалів справи (ст. 277 КУпАП). Однак справи про адміністративні правопорушення, передбачені ст. 42^{2}, ч. 1 ст. 44, статтями $44^{\mathbf{1}}$, $106^{\mathbf{1}}$, 106^{2}, 162, 172^{10} – 172^{20}, 173, 173^{1}, 173^{2}, 178, 185, ч. 1 ст. 185^{3}, статтями 185^{7}, 185^{10}, 188^{22}, 203 – 206^{1}, розглядаються протягом доби, а статтями 146, 160, 185^{1}, 212^{7} – 212^{20} – у триденний строк, статтями 46^{1}, 51, 166^{9}, 176 і 188^{34} – у п'ятиденний строк, статтями 101-103 КУпАП – у семиденний строк.

Визначаючи різні строки розгляду справ про адміністративні правопорушення, законодавець виходив передусім із необхідності забезпечення принципів невідворотності відповідальності та швидкості і економічності провадження в справах про адміністративну відповідальність, а також ступеня суспільної небезпеки правопорушень. Окрім цього взято до уваги можливість додаткового збору матеріалів для найбільш повного підтвердження протиправних дій (дослідження предметів, які стали знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом правопорушення), речовин (наркотичних), проведення медичного огляду особи (яка зловживає наркотичними засобами або яка перебуває у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння, чи під впливом лікарських препаратів), тривалості періоду для доставлення правопорушників до органу Національної поліції, громадського пункту охорони порядку,

приміщення сільської (селищної) ради тощо).

Так, протягом доби органами Національної поліції розглядаються справи за незаконні виробництво, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах (ч. 1 ст. 44 КУпАП), невжиття землекористувачами або землевласниками на закріплених за ними земельних ділянках заходів щодо знищення дикорослих конопель чи снотворного маку (ч. 2 ст. 106^1 КУпАП), розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв у заборонених законом місцях або поява у громадських місцях у п'яному вигляді (ч. 1, 2 ст. 178 КУпАП).

Протягом п'яти днів органами Національної поліції розглядаються справи за виготовлення, зберігання самогону та апаратів для його вироблення (ст. 176 КУпАП).

Розгляд справ про адміністративні правопорушення для органів Національної поліції протягом трьох та семи днів Кодексом України про адміністративні правопорушення – не визначається.

Розглянувши справу про адміністративне правопорушення, орган (посадова особа), що наділена правом здійснення юрисдикції, виносить постанову по справі. Ст. 284 КУпАП передбачає три *види постанов у справі про адміністративне правопорушення:*

1) про накладення адміністративного стягнення;

2) про застосування заходів впливу, передбачених ст. 24^1 КУпАП;

3) про закриття справи.

Суб'єкти адміністративної юрисдикції органів Національної поліції мають право виносити тільки два види постанов – про накладення адміністративного стягнення або про закриття справи. Заходи впливу, передбачені ст. 24^1 КУпАП, до неповнолітніх, які вчинили адміністративне правопорушення у віці від 16 до 18 років (ст. 13, 221 КУпАП) застосовуються винятково судом (суддею).

Наступною стадією провадження є *оскарження і перегляд постанов по справах про адміністративні правопорушення*. На відміну від інших стадій провадження в справах про адміністративні правопорушення стадія перегляду є факультативною, необов'язковою.

Перегляд постанови в справах про адміністративні правопорушення полягає у перевірці законності й обґрунтованості справи суб'єктом, наділеним правом скасовувати, змінювати чи залишати раніше прийняту постанову без змін. Слід звернути увагу, що лише невелика кількість справ розглядається в порядку контролю. Але вже сам факт законодавчого передбачення такої стадії має велике попереджувальне значення, дисциплінує тих, хто правомочний застосовувати адміністративні стягнення.

Усвідомлюючи, що постанова може бути переглянута, а суд чи вищий орган можуть перевірити законність її винесення, орган (посадова особа) більш відповідальніше ставиться до визначення винності громадянина, кваліфікації його дій, вибору заходів стягнення.

Скаргу на постанову по справі про адміністративне правопорушення

може бути подано протягом десяти днів з дня винесення постанови, а щодо постанов по справі про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, та/або про порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксовані в режимі фотозйомки (відеозапису), – протягом десяти днів з дня набрання постановою законної сили. В разі пропуску зазначеного строку з поважних причин цей строк за заявою особи, щодо якої винесено постанову, може бути поновлено органом (посадовою особою), правомочним розглядати скаргу (ст. 289 КУпАП).

Постанову по справі про адміністративне правопорушення може бути оскаржено прокурором у випадках, передбачених частиною п'ятою статті 7 КУпАП, особою, щодо якої її винесено, а також потерпілим.

Постанова суду про накладення адміністративного стягнення може бути оскаржена в порядку, визначеному КУпАП та КАСУ.

Постанову по справі про адміністративне правопорушення може бути оскаржено:

1) постанову адміністративної комісії – у виконавчий комітет (а у населених пунктах, де не створено виконавчих комітетів, – виконавчі органи, що виконують їх повноваження) відповідної ради або в районний, районний у місті, міський чи міськрайонний суд, у порядку, визначеному Кодексом адміністративного судочинства України, з особливостями, встановленими КУпАП;

2) рішення виконавчого комітету (а у населених пунктах, де не створено виконавчих комітетів, – виконавчих органів, що виконують їх повноваження) сільської, селищної, міської ради – у відповідну раду або в районний, районний у місті, міський чи міськрайонний суд, у порядку, визначеному Кодексом адміністративного судочинства України, з особливостями, встановленими КУпАП;

3) постанову іншого органу (посадової особи) про накладення адміністративного стягнення, постанову по справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване в автоматичному режимі – у вищестоящий орган (вищестоящій посадовій особі) або в районний, районний у місті, міський чи міськрайонний суд, у порядку, визначеному Кодексом адміністративного судочинства України, з особливостями, встановленими КУпАП.

Постанову про одночасне накладення основного і додаткового адміністративних стягнень може бути оскаржено за вибором особи, щодо якої її винесено, чи потерпілого в порядку, встановленому для оскарження основного або додаткового стягнення;

4) постанову інспектора з паркування про накладення адміністративного стягнення (частини перша, третя та шоста статті 122, частини перша, друга та восьма статті 152^1 КУпАП) – в районний, районний у місті, міський чи міськрайонний суд у порядку, визначеному Кодексом адміністративного судочинства України, з урахуванням особливостей, визначених КУпАП.

Скарга подається в орган (посадовій особі), який виніс постанову по

справі про адміністративне правопорушення, якщо інше не встановлено законодавством України. Скарга, що надійшла, протягом трьох діб надсилається разом із справою органу (посадовій особі), правомочному відповідно до статті 288 КУпАП її розглядати.

Особа, яка оскаржила постанову у справі про адміністративне правопорушення, звільняється від сплати державного мита.

Постанова адміністративного органу (посадової особи) у справі про адміністративне правопорушення набирає законної сили після закінчення строку оскарження цієї постанови, за винятком постанов про застосування стягнення, передбаченого статтею 26 КУпАП, постанов по справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, у тому числі зафіксованого в автоматичному режимі, про порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксованого в режимі фотозйомки (відеозапису), а також у випадках накладення штрафу, що стягується на місці вчинення адміністративного правопорушення.

Постанова по справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, у тому числі зафіксоване в автоматичному режимі, або про порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксоване в режимі фотозйомки (відеозапису), набирає законної сили після її вручення особі або отримання поштового повідомлення про вручення або про відмову в її отриманні, або повернення поштового відправлення з позначкою про невручення.

Постанова про позбавлення права керування транспортним засобом набирає чинності з наступного дня після закінчення строку на її оскарження, визначеного КУпАП, а у випадку такого оскарження – з дня набрання законної сили рішенням за результатами такого оскарження, яке винесено за наслідками розгляду справи по суті.

Скарга на постанову по справі про адміністративне правопорушення розглядається правомочними органами (посадовими особами) в десятиденний строк з дня її надходження, якщо інше не встановлено законами України.

При цьому суб’єкт адміністративної юрисдикції органів Національної поліції при розгляді скарги громадянина чи оскарження прокурором постанови по справі про адміністративне правопорушення перевіряє законність (вимогу про це встановлено ст. 7 КУпАП) і обґрунтованість винесеної постанови, і у відповідності до ст. 293 КУпАП приймає одне з наступних рішень:

1. Залишає постанову без зміни, а скаргу без задоволення.
2. Скасовує постанову і направляє справу на новий розгляд.
3. Скасовує постанову і закриває справу.
4. Змінює захід стягнення в межах, передбачених нормативним актом про відповідальність за адміністративне правопорушення, з тим, однак, щоб стягнення не було посилено.

Копія рішення по скарзі на постанову по справі про адміністративне правопорушення протягом трьох днів надсилається особі, щодо якої її винесено. В той же строк копія постанови надсилається потерпілому на його прохання.

Скасування постанови із закриттям справи про адміністративне правопорушення тягне за собою повернення стягнених грошових сум, оплатно вилучених і конфіскованих предметів, а також скасування інших обмежень, зв'язаних з цією постановою. У разі неможливості повернення предмета повертається його вартість.

Відшкодування шкоди, заподіяної громадянинові незаконним накладенням адміністративного стягнення у вигляді адміністративного арешту або виправних робіт, провадиться в порядку, встановленому законом.

Виконання постанов про накладення адміністративних стягнень суб'єктів адміністративної юрисдикції органів Національної поліції – заключна стадія провадження у справах про адміністративні правопорушення, розглянутих органами Національної поліції. Вона має якість виконуваності, тобто обов'язковості здійснення дій, запропонованих органом (посадовою особою) адміністративної юрисдикції.

Вимоги постанови про накладення адміністративного стягнення мають обов'язковий характер як для того, кому вони адресуються, так і для офіційних органів і посадових осіб, на яких законом покладено обов'язок їх виконання, тому постанови мають характер індивідуального акта управління.

Сутність виконання постанов полягає у «практичній» реалізації адміністративного стягнення, призначеного правопорушнику.

Виконання постанови про накладення конкретних заходів адміністративного стягнення здійснюється в специфічних формах залежно від того, який захід адміністративного стягнення виконується. При цьому постанова про накладення адміністративного стягнення виконується або органом адміністративної юрисдикції, що його виносить (ч. 4 ст. 299 КУпАП), або іншим органом. Постанови органів Національної поліції часто виконуються ними самими (штрафи на місці, попередження, та ін.).

Крім того, органи Національної поліції виконують постанови про застосування заходів адміністративного стягнення, винесених іншими органами (адміністративний арешт, трудове використання осіб, підданих адміністративному арешту).

Початкову стадію практичної реалізації постанов про накладення адміністративних стягнень регулює ст. 299 КУпАП, відповідно до якої постанова про накладення адміністративного стягнення підлягає виконанню з моменту її винесення.

При оскарженні постанови про накладення адміністративного стягнення постанова підлягає виконанню після залишення скарги без задоволення, за винятком постанов про застосування заходу стягнення у вигляді попередження, а також у випадках накладення штрафу, що стягується на місці вчинення адміністративного правопорушення.

Постанова про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу, крім постанов про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу за правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху, у тому числі зафіксовані в автоматичному режимі, та про порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксовані в режимі фотозйомки

(відеозапису), підлягає примусовому виконанню після закінчення п’ятнадцятиденного строку.

Постанова про накладення адміністративного стягнення звертається до виконання органом (посадовою особою), який виніс постанову.

Постанова про накладення адміністративного стягнення виконується уповноваженим на те органом у порядку, встановленому КУпАП та іншими законами України.

Орган Національної поліції забезпечує виконання постанови про адміністративний арешт у порядку, встановленому законами України.

У разі винесення кількох постанов про накладення адміністративних стягнень щодо однієї особи кожна постанова виконується окремо.

Стаття 300^1 КУпАП передбачає виконання постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване в автоматичному режимі, або про порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксоване в режимі фотозйомки (відеозапису).

У разі сплати відповідальною особою, зазначеною у частині першій статті 14^2 КУпАП, або громадянином (резидентом) України, який ввіз на територію України транспортний засіб, зареєстрований за межами України, 50 відсотків розміру штрафу протягом 10 банківських днів з дня набрання законної сили постановою про накладення адміністративного стягнення за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване в автоматичному режимі, або за порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксоване в режимі фотозйомки (відеозапису), така постанова вважається виконаною. Постанова про накладення адміністративного стягнення за порушення зупинки, стоянки та паркування транспортних засобів, зафіксоване в режимі фотозйомки (відеозапису), також вважається виконаною у разі сплати штрафу за повідомленням про притягнення до адміністративної відповідальності, залишеним уповноваженою посадовою особою на місці вчинення правопорушення на лобовому склі транспортного засобу, у тому числі шляхом сплати 50 відсотків розміру штрафу протягом 10 банківських днів з дня вчинення відповідного правопорушення.

У разі несплати штрафу особами, зазначеними у частині першій статті 300^1 КУпАП, протягом 30 днів з дня набрання законної сили постановою про накладення адміністративного стягнення за правопорушення у сферах безпеки дорожнього руху та паркування транспортних засобів така постанова підлягає примусовому виконанню.

У разі оскарження постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу за правопорушення у сферах безпеки дорожнього руху та паркування транспортних засобів перебіг строків, визначених статтею 300^1 КУпАП, зупиняється до розгляду скарги.

11 вересня 2019 р. КУпАП доповнено статтею 300^2, якою визначено порядок виконання постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу за правопорушення у сфері безпеки на автомобільному транспорті, зафіксоване в автоматичному режимі.

У разі сплати відповідальною особою, зазначеною у частині першій статті 14^3 КУпАП, або громадянином (резидентом) України, який ввіз на територію України транспортний засіб, зареєстрований за межами України, штрафу протягом 10 банківських днів з дня набрання законної сили постановою про накладення адміністративного стягнення за правопорушення у сфері безпеки на автомобільному транспорті, зафіксоване в автоматичному режимі, така постанова вважається виконаною.

У разі несплати штрафу особами, зазначеними у частині першій статті 300^2 КУпАП, постанова про накладення адміністративного стягнення за правопорушення у сфері безпеки на автомобільному транспорті підлягає примусовому виконанню протягом 30 днів з дня набрання нею законної сили.

У разі оскарження постанови про накладення адміністративного стягнення за правопорушення у сфері безпеки на автомобільному транспорті перебіг строків, визначених статтею 300^2 КУпАП, зупиняється до розгляду скарги.

Стаття 301 КУпАП передбачає відстрочку виконання постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу, (за винятком стягнення штрафу на місці вчинення правопорушення), виправних робіт і арешту. Відстрочка припиняє виконання даних постанов. Надати відстрочку до одного місяця має право орган (посадова особа), що виніс постанову, звернув її до виконання.

Підставою для її надання є наявність обставин, що ускладнюють або унеможливлюють негайне виконання постанови (важка хвороба особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, складні сімейні обставини, нещасний випадок у сім'ї тощо), або ініціатива самого органу, що виніс постанову про адміністративне стягнення.

Зрозуміло, що суб'єкт адміністративної юрисдикції органів Національної поліції має право лише відстрочити виконання постанови про накладення штрафу, а не скасувати її.

У ст. 303 КУпАП зазначено, що не підлягає виконанню постанова про накладення адміністративного стягнення, якщо вона не була звернена до виконання протягом трьох місяців з дня винесення (давність виконання постанови). У цей строк не включається час, на який виконання постанови припиняється у зв'язку з відстрочкою, пов'язаною з оскарженням прокурора чи особою, щодо якої її винесено, а також потерпілим.

Потрібно ще раз підкреслити: постанова повинна бути звернена до виконання у тримісячний строк з дня винесення. Пізніше починати виконавче провадження не можна, це було б порушенням законності. Але якщо виконання постанови розпочато до закінчення строку давності, його можна продовжувати стільки, скільки необхідно. Закон не встановлює граничного терміну виконавчого провадження.

Перелік органів, які виконують постанови про накладення відповідних адміністративних стягнень наведено в таблиці.

ВИД АДМІНІСТРАТИВНОГО СТЯГНЕННЯ	ОРГАН, ЯКИЙ ВИКОНУЄ ПОСТАНОВУ	СТАТТЯ КУпАП
Попередження	Орган (посадова особа), який виніс постанову	Ст. 306
Штраф	Державна виконавча служба	Ст. 308
Оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення	Державна виконавча служба	Ст. 311
Конфіскація предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, та грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення	Державна виконавча служба	Ст. 313
Позбавлення права керування транспортними засобами	Національна поліція	Ст. 317
Позбавлення права керування річковими і маломірними суднами	Головна державна інспекція України з безпеки судноплавства	Ст. 317
Позбавлення права полювання	Органи мисливського господарства	Ст. 317
Громадські роботи	Державна кримінально-виконавча служба України	Ст. 321-1
Виправні роботи	Державна кримінально-виконавча служба України	Ст. 322
Суспільно корисні роботи	Державна кримінально-виконавча служба України	Ст. 325-1
Адміністративний арешт	Національна поліція	Ст. 327
Арешт з утриманням на гауптвахті	Військова служба правопорядку у Збройних Силах України	Ст. 327-1

3. Суб'єкти адміністративно-юрисдикційної діяльності та адміністративна підвідомчість

Відповідно до чинного адміністративного законодавства органи Національної поліції є суб'єктами юрисдикційних повноважень у справах, які перебувають у їх підвідомчості. Займаючи специфічне місце в системі суб'єктів адміністративної юрисдикції, органи Національної поліції виконують і специфічні завдання, пов'язані з їх особливим правовим положенням при забезпеченні правоохоронних функцій.

Поняття «суб'єкти адміністративної юрисдикції в органах Національної поліції» вужче поняття «органи Національної поліції», оскільки далеко не всі посадові особи органів Національної поліції є носіями юрисдикційних повноважень. Чинне законодавство наділяє такими повноваженнями тільки певну їх частину. Органам Національної поліції підвідомче широке коло справ про адміністративні правопорушення.

Підвідомчість – це віднесення конкретної справи про адміністративне правопорушення до ведення визначеного суб'єкта адміністративної юрисдикції, органу управління, суду, громадської організації відповідно до виконуваної ним функції та кола покладених завдань в галузі правоохоронної діяльності.

Юридичні норми, які визначають підвідомчість, мають змішаний, матеріально-процесуальний характер.

Віднесення розгляду конкретних справ до повноважень певних органів (посадових осіб) визначається у рівній мірі і матеріальними і процесуальними нормами, у тому числі нормами адміністративного матеріального та процесуального права.

Виходячи з того, що термін «підвідомчість» походить від слова «відомство» – тобто система, сукупність установ, які обслуговують будь-яку галузь державного управління, можна вважати, що категорія підвідомчості у більшій мірі належна адміністративному праву, ніж іншим галузям права, а «підсудність» – поняття, похідне від поняття «підвідомчість».

Адміністративна підвідомчість може бути суб'єктивною, об'єктивною, альтернативною та виключною.

Суб'єктивна підвідомчість визначає правоздатність конкретного органу чи його посадової особи здійснювати адміністративну юрисдикцію щодо визначених, чітко окреслених законом та іншими нормативними актами справ. З цієї точки зору можна говорити про підвідомчість певних суб'єктів адміністративної юрисдикції: відомств, комісій, інспекцій, судів тощо.

У межах діяльності визначеного відомства, а саме, органів Національної поліції можна говорити про підвідомчість справ патрульної поліції – у справах про порушення Правил дорожнього руху, про підвідомчість начальникам органів Національної поліції – у справах про порушення, що посягають на громадський порядок і громадську безпеку тощо.

Об'єктивна підвідомчість визначається об'єктом адміністративно караного посягання, предметною ознакою даної справи. З цієї точки зору можна говорити про підвідомчість справ у галузі охорони праці та здоров'я населення,

про адміністративні правопорушення, що посягають на власність, про порушення громадського порядку та громадської безпеки, встановленого порядку управління тощо.

Альтернативна підвідомчість означає можливість здійснення юрисдикційних повноважень на вибір тим чи іншим суб'єктом адміністративної юрисдикції. Так, справи про куріння тютюнових виробів у заборонених місцях можуть розглядатися і адміністративними комісіями при виконавчих органах міських рад, і адміністративними комісіями при виконавчих органах сільських, селищних рад, і виконавчими комітетами сільських, селищних, міських рад, і працівниками органів і підрозділів Національної поліції, які мають спеціальні звання, відповідно до покладених на них повноважень (ст. 175^1 КУпАП). Також, справи за ч. 1 ст. 44 КУпАП щодо незаконного виробництва, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах підвідомчі районним, районним у місті, міським чи міськрайонним судам (судді) (ст. 221 КУпАП) та органам Національної поліції (ст. 222 КУпАП).

Виключна підвідомчість характеризується тим, що певна категорія справ, зокрема, справи про дрібне викрадення чужого майна, злісну непокору законному розпорядженню або вимозі поліцейського, члена громадського формування з охорони громадського порядку, військовослужбовця, справи про порушення правил адміністративного нагляду розглядаються лише суддею. Також одноосібно ним розглядаються справи про позбавлення посвідчення водія на право керування автотранспортними засобами. Постанова судді є остаточною і оскарженню не підлягає.

Поняття підвідомчості тісно пов'язано із поняттям компетенції.

Компетенція – це коло повноважень щодо вирішення індивідуально конкретної адміністративної справи, які реалізує даний суб'єкт адміністративної юрисдикції. Однак в юридичній літературі іноді під компетенцією розуміється сукупність прав та обов'язків певного носія юрисдикційних повноважень.

Разом з тим, в інституті адміністративної відповідальності компетенція не відноситься тільки до правоздатності застосовувати заходи адміністративного стягнення. У це поняття включаються і інші компоненти правоздатності, які не охоплюються поняттям адміністративної юрисдикції. Наприклад, начальник органу Національної поліції правоздатний піддавати, за наявності достатніх на те підстав, адміністративному затриманню чи офіційному застереженню порушника публічного порядку, який у подальшому буде ним притягнений до адміністративної відповідальності. Більше того, останнє слід вважати основним елементом поняття компетенції.

Юрисдикція як адміністративно-правова категорія – це прерогатива певних учасників правовідносин застосовувати до правопорушників заходи адміністративних стягнень, давати правову оцінку фактам реально існуючої дійсності.

На теперішній час адміністративна юрисдикція органів Національної

поліції здійснюється у більш широкому масштабі, ніж юрисдикція судова. Рівною мірою поняття підвідомчості ширше суміжного з ним поняття підсудності. Підвідомчість ніби служить підставою практичної реалізації юрисдикції, тобто для того аби вирішувати конкретні справи та застосовувати до порушників санкції, необхідно попередньо визначити у законі коло справ, які підвідомчі даному суб'єкту адміністративної юрисдикції.

Підвідомчість конкретних адміністративних справ органам Національної поліції, їх посадовим особам, які здійснюють юрисдикцію, визначається насамперед предметною ознакою, яка означає, що справи про адміністративні правопорушення вирішуються компетентними носіями юрисдикційних повноважень, у веденні яких постійно перебувають об'єкти протиправних посягань. Цим самим конкретні юрисдикційні повноваження конкретних посадових осіб органів Національної поліції безпосередньо пов'язуються з основними їх посадовими повноваженнями, є нібито продовженням виконавчо-розпорядчої діяльності, яка здійснюється органами Національної поліції у підвідомчій галузі.

Органам Національної поліції, як носіям юрисдикційних повноважень в особі їх представників (посадових осіб), надано у рамках їх підвідомчості право розглядати та вирішувати справи:

- про порушення в галузі здоров'я населення (ст. 44);
- про порушення у сфері охорони природи, використання природних ресурсів (ст. 80 та ст. 81 (в частині перевищення нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах транспортних засобів), ст. 89);
- про порушення у сільському господарстві (ч. 2 ст. 106^1);
- про порушення на транспорті, в галузі шляхового господарства і зв'язку (ч. 1, 2, 3, 4 і 6 ст. 109, ст. 110, ч. 3 ст. 114, ч. 1 ст. 115, ст. 116-2, ч. 2 ст. 117, ч. 1 і 2 ст. 119, ч. 1, 2, 3, 5, 6, 8, 10 і 11 ст. 121, ст.ст. 121^1, 121^2, ч. 1, 2, 3, 5 і 6 ст. 122, ч. 1 ст. 123, ст. 124^1, ст. 125, ч. 1, 2 і 4 ст. 126, ч. 1, 2 і 3 ст. 127, статті 128-129, ч. 1 ст. 132^1, ч. 1, 2 та 5 ст. 133, ч. 3, 6, 8, 9, 10 і 11 ст. 133^1, ч. 2 ст. 135, ст. 136 (за винятком порушень на автомобільному транспорті), ст. 137, ч. 1, 2 і 3 ст. 140, ст. 148);
- про порушення в галузі житлових прав громадян, житлово-комунального господарства та благоустрою (ст. 151, ч. 6, 7 і 8 ст. 152^1);
- про порушення в галузі торгівлі, громадського харчування, сфері послуг, в галузі фінансів і підприємницькій діяльності (ст. 161, ст. 164^4,);
- про порушення громадського порядку та громадської безпеки (ст.ст. 175^1; 176; 177; ч. 1 та 2 ст. 178, ст. 180, ст. 181^1, ч. 1 ст. 182, ст. 183);
- деяких порушень правил дозвільної системи (ст. 192; ст. 194; ст. 195).

Від імені органів Національної поліції розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право працівники органів і підрозділів Національної поліції, які мають спеціальні звання, відповідно до покладених на них повноважень.

4. Нормативно-правове регулювання оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції

У правовому регулюванні діяльності Національної поліції щодо оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення основоположну роль відіграє Конституція України [1], Закон України «Про Національну поліцію» [2], Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-Х [3], Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III 4, Інструкція з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції, затверджена наказом МВС України від 06.11.2015 № 1376, тощо.

Центральне місце в системі загальнообов'язкових правил, пов'язаних з забезпечення публічної безпеки та порядку, займають законодавчі акти, що приймаються Верховною Радою України та мають вищу юридичну силу. При цьому всі законодавчі акти в сфері забезпечення публічної безпеки та порядку можна умовно розділити на дві підгрупи: ті, що регламентують суспільні відносини у сфері публічної безпеки та порядку (громадського порядку та громадської безпеки) також ті, що регламентують діяльність поліції у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку.

Окрім законодавчих актів, Верховна Рада України з метою регулювання правовідносин у сфері публічної безпеки та порядку видає також постанови. В таких постановах, як правило, формулюються завдання, що потребують першочергового вирішення, включаючи вимоги щодо зміцнення правопорядку.

Ряд загальнообов'язкових правил у сфері публічної безпеки та порядку, недодержання яких тягне застосування підрозділами поліції заходів адміністративного примусу, встановлюється також в указах Президента України та постановах і розпорядженнях КМ України.

Водночас, як було доведено вище, переважна більшість правових норм, що регулює діяльність поліції в сфері публічної безпеки та порядку, міститься у відомчих нормативних актах МВС України. Ми не будемо вдаватись до їх детальної характеристики, а лише зауважимо, що на сьогодні проблема відомчого правового регулювання продовжує залишатись гострою темою для наукових дискусій.

Нарешті, правову основу діяльності поліції в сфері публічної безпеки та порядку складають також міжнародні правові акти, ратифіковані в установленому порядку, а також двосторонні та багатосторонні договори.

Залежно від *юридичного змісту приписів* загальнообов'язкові правила в сфері забезпечення публічної безпеки та порядку у тому числі й безпеку дорожнього руху можна поділити на чотири підгрупи: зобов'язуючі, забороняючі, уповноважуючі та рекомендаційні, що відображає основні

---

[1] Конституція України: Закон від 28.06.1996 р. Дата оновлення: 30.09.2016. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр.

[2] Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. Дата оновлення: 06.02.2019. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19.

[3] Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон від 07.12.1984 р. № 8073-Х. Дата оновлення: 07.02.2019. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80731-10.

[4] Кримінальний кодекс України: Закон від 05.04.2001 р. № 2341-III. Дата оновлення: 26.02.2019. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14.

способи їх регулюючого впливу на суспільні відносини в аналізованій сфері. Зобов'язуючі правила містять владні вимоги до працівників транспортних підприємств або громадян вчинити певні дії, зазначені в них; забороняючі – вказують на неприпустимість певної поведінки під страхом застосування впливу (адміністративного, дисциплінарного тощо); уповноважуючі (дозвільні) – закріплюючи можливість виконавцям діяти у визначених межах, надають їм право вибору відповідного варіанту поведінки у дозволених рамках; рекомендаційні – містять конкретні поради виконавцям, як вчинити в певних обставинах.

Залежно від *юридичного характеру приписів* загальнообов'язкові правила в сфері забезпечення публічної безпеки та порядку, безпеки дорожнього руху можна поділити на дві підгрупи: матеріальні та процесуальні. Перші – визначають зміст обов'язків, прав і юридичних можливостей учасників дорожніх відносин, а також встановлюють їх відповідальність; Другі – передбачають процедуру практичної реалізації матеріальних норм.

Залежно від *дії в часі* загальнообов'язкові правила у сфері публічної безпеки та порядку, забезпечення безпеки дорожнього руху можуть бути такими, що обмежені строками дії, і такими, що необмежені жодними часовими рамками. Більшість правил діє постійно, тобто будь-яким строком не обмежено.

За *дією в просторі* можна виділити правила загальнодержавного та місцевого масштабу.

Залежно від кола осіб, на яких поширюється дія приписів загальнообов'язкових правил у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку, безпеки дорожнього руху, можна виділити такі групи: правила, що регулюють діяльність посадових осіб та інших працівників транспортних підприємств, а також працівників інших підприємств, діяльність яких пов'язана з дорожнім рухом; правила, що визначають обов'язки громадян – учасників дорожнього руху; правила, що закріплюють повноваження контрольно-наглядових органів щодо застосування заходів адміністративного впливу тощо.

Наразі, розглянемо повноваження Національної поліції у сфері публічної безпеки та порядку. Серед ***основних повноважень Національної поліції,*** визначених ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» [5], поліція відповідно до покладених на неї завдань:

1) здійснює превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень;

2) виявляє причини та умови, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вживає у межах своєї компетенції заходів для їх усунення;

3) вживає заходів з метою виявлення кримінальних, адміністративних правопорушень; припиняє виявлені кримінальні та адміністративні правопорушення;

[5] Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. Дата оновлення: 06.02.2019. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19.

4) регулює дорожній рух та здійснює контроль за дотриманням Правил дорожнього руху його учасниками та за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі;

5) здійснює супроводження транспортних засобів у випадках, визначених законом;

6) видає відповідно до закону дозволи на рух окремих категорій транспортних засобів; у випадках, визначених законом, видає та погоджує дозвільні документи у сфері безпеки дорожнього руху тощо.

Відповідно до ст. 52-3 Закону України «Про дорожній рух» [6], до ***повноважень Національної поліції у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху*** належать:

– участь у реалізації в межах своїх повноважень державної політики у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху;

– забезпечення безпеки дорожнього руху;

– організація супроводження і забезпечення безпечного руху транспортних засобів спеціального призначення;

– погодження відповідно до вимог цього Закону, інших законодавчих актів проектів на будівництво, реконструкцію і ремонт автомобільних доріг, залізничних переїздів, комплексів дорожнього сервісу та інших споруд у межах відведення автомобільних доріг або червоних ліній міських вулиць і доріг;

– погодження поданих у встановленому порядку пропозицій стосовно обладнання засобами організації дорожнього руху місць виконання дорожніх робіт, проектів та схем організації дорожнього руху, маршрутів руху пасажирського транспорту, маршрутів організованого руху громадян і місць їх збору, порядку проведення спортивних та інших масових заходів, які можуть створити перешкоди дорожньому руху;

– видача в установленому порядку у випадках, передбачених законом, дозволів на участь у дорожньому русі транспортних засобів, вагові або габаритні параметри яких перевищують нормативні;

– здійснення контролю за безпекою дорожнього руху під час надання послуг з перевезення пасажирів чи вантажів, у тому числі небезпечних, додержанням законодавства у зазначеній сфері, розробленням і видачею в установленому порядку документів щодо погодження маршрутів руху транспортних засобів під час дорожнього перевезення небезпечних вантажів;

– інформування учасників дорожнього руху про фіксацію фактів правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі.

Національна поліція також здійснює контроль за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі, виконанням установлених Кабінетом Міністрів України правил паркування транспортних засобів у частині забезпечення безпеки дорожнього руху на майданчиках для паркування, а у випадках та порядку, визначених законом, тимчасово затримує і доставляє транспортний засіб, у тому числі з використанням спеціальних транспортних засобів (коли розміщення затриманого транспортного засобу

[6] Про дорожній рух: Закон України від 30.06.1993 р. Дата оновлення: 04.02.2019. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3353-12.

суттєво перешкоджає дорожньому руху), на спеціальні майданчики чи стоянки для тимчасового зберігання, відповідно до закону тимчасово вилучає посвідчення водія.

Відповідно ст. 222 КУпАП [7], органи Національної поліції розглядають справи про такі адміністративні правопорушення: про порушення громадського порядку, правил дорожнього руху, правил паркування транспортних засобів, правил, що забезпечують безпеку руху транспорту, правил користування засобами транспорту, правил, спрямованих на забезпечення схоронності вантажів на транспорті, а також про незаконний відпуск і незаконне придбання бензину або інших паливно-мастильних матеріалів (статті 80 і 81 (в частині перевищення нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах транспортних засобів), частина перша статті 44, стаття 89, частина друга статті 106^{-1}, частини перша, друга, третя, четверта і шоста статті 109, стаття 110, частина третя статті 114, частина перша статті 115, стаття 116^{-2}, частина друга статті 117, частини перша і друга статті 119, частини перша, друга, третя, п'ята, шоста, восьма, десята і одинадцята статті 121, статті 121^{-1}, 121^{-2}, частини перша, друга, третя, п'ята і шоста статті 122, частина перша статті 123, 124^{-1}, 125, частини перша, друга і четверта статті 126, частини перша, друга і третя статті 127, статті 128-129, частина перша статті 132^{-1}, частини перша, друга та п'ята статті 133, частини третя, шоста, восьма, дев'ята, десята і одинадцята статті 133^{-1}, частина друга статті 135, стаття 136 (за винятком порушень на автомобільному транспорті), стаття 137, частини перша, друга і третя статті 140, статті 148, 151, частини шоста, сьома і восьма статті 152^{-1}, статті 161, 164^{-4}, статтею 175^{-1} (за винятком порушень, вчинених у місцях, заборонених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради), статтями 176, 177, частини перша і друга статті 178, статті 180, 181^{-1}, частина перша статті 182, статті 183, 192, 194, 195).

Відповідно ст. 255 КУпАП[8] протоколи про адміністративні правопорушення складають уповноважені на те посадові особи органів внутрішніх справ (Національної поліції) (частина перша статті 44, статті 44^{-1}, 44^{-3}, 46^{-1}, 46^{-2}, 51, 51^{-2}, 88^{-1}, 89, 92, частина перша статті 106^{-1}, стаття 106^{-2}, частини четверта, сьома - дев'ята статті 121, частина четверта і шоста статті 122, статті 122^{-2}, 122^{-4}, 122^{-5}, частини друга і третя статті 123, стаття 124, частина третя статті 126, частина четверта статті 127, статті 127^{-1}, 130, частина третя статті 133, стаття 135^{-1}, стаття 136 (про порушення на автомобільному транспорті), стаття 139, частина четверта статті 140, статті 148, 151, 152, частина восьма статті 152^{-1}, статті 154, 155, 155^{-2}-156, частини перша - четверта статті 156^{-1}, статті 156^{-2}, 159, 160, 162, 162^{-3}, частина перша статті 163^{-17}, статті 164 - 164^{-11}, 164^{-15}, 164^{-16}, 165^{-1}, 165^{-2}, 166^{-14} - 166^{-18}, 166^{-27}, 172^{-4} - 172^{-9} (за винятком правопорушень, вчинених службовими особами, які

[7] Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон від 07.12.1984 р. № 8073-X. Дата оновлення: 07.02.2019. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80731-10.

[8] Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон від 07.12.1984 р. № 8073-X. Дата оновлення: 07.02.2019. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80731-10.

займають відповідальне та особливо відповідальне становище), 172-9-1, 172-9-2, 173 - 173-2, 173-4, 174, стаття 175-1 (за винятком порушень, вчинених у місцях, заборонених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради), статті 176, 177, 178 - 181-1, 182 - 183-1, частини перша - третя, сьома статті 184, статті 184-1 - 185-2, 185-4 - 185-9, 186, 186-1, 186-3, 186-5 - 187, 188-28, 188-47, 189 - 195-6, статті 204-1, 206-1, 212-6, 212-7, 212-8, 212-10, 212-12, 212-13, 212-14, 212-19, 212-20).

У правовому регулюванні діяльності Національної поліції в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху так як й у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку основоположну роль відіграє Конституція України [9], Закон України «Про Національну поліцію» [10], Закон України «Про дорожній рух» від 30.06.1993 р.[11], Правила дорожнього руху, затверджені Постановою КМ України від 10.10.2001 р. № 1306 [12], Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-Х. [13], Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-ІІІ. [14], Положення про Департамент патрульної поліції: затверджене наказом МВС України від 06.11.2015 р. № 73 [15], Інструкція з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі, затверджена наказом МВС України від 07.11.2015 р. № 1395 [16], Інструкція з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі» затверджена наказом МВС України від 13.01.2020 № 13[17], Інструкція про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, затверджена наказом МВС/МОЗ № 1452/735[18] тощо.

Окрім законодавчих актів, Верховна Рада України з метою регулювання правовідносин у сфері дорожнього руху видає також постанови. В таких постановах, як правило, формулюються завдання, що потребують першочергового вирішення, включаючи вимоги щодо зміцнення правопорядку.

Ряд загальнообов'язкових правил у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, недодержання яких тягне застосування підрозділами

---

[9] Конституція України: Закон від 28.06.1996 р. Дата оновлення: 30.09.2016. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр.

[10] Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. Дата оновлення: 06.02.2019. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19.

[11] Про дорожній рух: Закон України від 30.06.1993 р. Дата оновлення: 04.02.2019. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3353-12.

[12] Правила дорожнього руху: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 10.10.2001 р. № 1306. Дата оновлення: 18.07.2018. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-п.

[13] Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон від 07.12.1984 р. № 8073-Х. Дата оновлення: 07.02.2019. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80731-10.

[14] Кримінальний кодекс України: Закон від 05.04.2001 р. № 2341-ІІІ. Дата оновлення: 26.02.2019. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14.

[15] Про затвердження Положення про Департамент патрульної поліції: наказ МВС України від 06.11.2015 р. № 73 (зі змінами у ред. наказу Національної поліції від 31.10.2016 р. № 1114). URL: http://patrol.police.gov.ua/faq/normatyvno-pravova-baza-diyalnosti-patrulnoyi-politsiyi.

[16] Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі: Наказ МВС України від 07.11.2015 р. № 1395. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1408.

[17] Інструкція з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі»: Наказ МВС України від 13.01.2020 № 13. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0113-20

18 Інструкція про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, затверджена наказом МВС/МОЗ № 1452/735. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1413-15

патрульної поліції заходів адміністративного примусу, встановлюється також в указах Президента України та постановах і розпорядженнях КМ України.

Водночас, як було доведено вище, переважна більшість правових норм, що регулює діяльність патрульної поліції в сфері дорожнього руху, міститься у відомчих нормативних актах МВС України. Ми не будемо вдаватись до їх детальної характеристики, а лише зауважимо, що на сьогодні проблема відомчого правового регулювання продовжує залишатись гострою темою для наукових дискусій. Так, наприклад, представники крайнього негативного ставлення до відомчих актів взагалі не вважають їх джерелом права, називаючи їх «бюрократичним звичаєвим правом», що не передбачене та не санкціоноване законом. Однак, враховуючи той факт, що Закон України «Про Національну поліцію» та інші законодавчі акти визначають повноваження Національної поліції лише в загальному вигляді, застосовувати їх без конкретизації практично неможливо. В цьому і полягає значення відомчої нормотворчості.

Нарешті, правову основу діяльності патрульної поліції в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху складають також міжнародні правові акти, ратифіковані в установленому порядку, а також двосторонні та багатосторонні договори.

Залежно від *юридичного змісту приписів* загальнообов'язкові правила в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху можна поділити на чотири підгрупи: зобов'язуючі, забороняючі, уповноважуючі та рекомендаційні, що відображає основні способи їх регулюючого впливу на суспільні відносини в аналізованій сфері. Зобов'язуючі правила містять владні вимоги до працівників транспортних підприємств або громадян вчинити певні дії, зазначені в них; забороняючі – вказують на неприпустимість певної поведінки під страхом застосування впливу (адміністративного, дисциплінарного тощо); уповноважуючі (дозвільні) – закріплюючи можливість виконавцям діяти у визначених межах, надають їм право вибору відповідного варіанту поведінки у дозволених рамках; рекомендаційні – містять конкретні поради виконавцям, як вчинити в певних обставинах.

Залежно від *юридичного характеру приписів* загальнообов'язкові правила в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху можна поділити на дві підгрупи: матеріальні та процесуальні. Перші – визначають зміст обов'язків, прав і юридичних можливостей учасників дорожніх відносин, а також встановлюють їх відповідальність; Другі – передбачають процедуру практичної реалізації матеріальних норм.

Залежно від *дії в часі* загальнообов'язкові правила у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху можуть бути такими, що обмежені строками дії, і такими, що необмежені жодними часовими рамками. Більшість правил діє постійно, тобто будь-яким строком не обмежено.

За *дією в просторі* можна виділити правила загальнодержавного та місцевого масштабу.

Залежно від кола осіб, на яких поширюється дія приписів загальнообов'язкових правил у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, можна виділити такі групи: правила, що регулюють діяльність посадових осіб

та інших працівників транспортних підприємств, а також працівників інших підприємств, діяльність яких пов’язана з дорожнім рухом; правила, що визначають обов’язки громадян – учасників дорожнього руху; правила, що закріплюють повноваження контрольно-наглядових органів щодо застосування заходів адміністративного впливу.

5. Поліцейські заходи, особливості їх застосування під час виконання повноважень поліції

Поліцейський захід – це дія або комплекс дій превентивного або примусового характеру, який обмежує певні права і свободи людини і застосовується поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень (ч. 1 ст. 29 Закону України «Про Національну поліцію»).

Інститут поліцейських заходів має надзвичайну важливість для працівників Національної поліції України, оскільки саме під час застосування поліцейських заходів найчастіше відбуваються негативні прояви, що обмежують права і свободи людини і громадянина. Підставою для цього можуть бути різні фактори, такі як непропорційність застосування поліцейського заходу, помилковий вибір поліцейського заходу, перевищення повноважень при його застосуванні, необізнаність щодо обмежень застосування поліцейського заходу тощо. Наслідком цих порушень можуть бути звернення громадян, що постраждали через такі негативні дії з вимогою розслідувати такі факти з метою притягнення осіб, що допустили порушення законодавства, до відповідальності, або самостійне виявлення працівниками Управління таких фактів з будь-яких інших джерел.

Поліцейські заходи отримали якісно нове нормативне регулювання в Законі України «Про Національну поліцію».

На відміну від розділу ІІІ Закону України «Про міліцію», який мав назву «Застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і вогнепальної зброї», розділ V Закону України «Про Національну поліцію» досить детально вказує на поняття поліцейських заходів, підстави їх застосування та припинення, вимоги до їх здійснення, види (систему) поліцейських заходів, тощо.

Перш за все, привертає увагу підхід законодавця до формулювання визначення поліцейських заходів, що дає змогу виокремити основні ***ознаки поліцейських заходів:***

1. Дія або комплекс дій (можуть застосовуватись різні поліцейські заходи одночасно з однією метою одними ж і тими поліцейськими).

2. Спрямовані на попередження або припинення певних (потенційно незаконних) дій.

3. Найчастіше супроводжуються обмеженнями прав і свобод людини (слово «певних» означає, що не всі права і людини можуть бути обмежені, зокрема, природні права – право на повагу до честі і гідності, право на життя і

здоров’я, тощо, – обмеженню не підлягають), хоча за певних умов можуть здійснюватись і без таких обмежень (наприклад, застосування технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису чи засоби фото- і кінозйомки, відеозапису).

4. Суб’єктом застосування може бути виключно поліцейський, незалежно від структурного підрозділу та/або посади, де він проходить службу.

5. Застосування поліцейського заходу може бути виключно у відповідності до законодавства.

6. Метою застосування поліцейського заходу є виключно виконання покладених на поліцію визначених статтею 23 Закону України «Про Національну поліцію» повноважень. Щоправда, перелік їх є невичерпний і відповідно до статті 24 може бути передбачений у інших, виключно законодавчих, актах. На сьогоднішній день до таких належать: Кодекс про адміністративні правопорушення; Кримінальний процесуальний кодекс; Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність»; Закон України «Про дорожній рух»; Закон України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю»; Закон України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі»; Закон України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживання ними», тощо.

Обраний поліцейський захід повинен відповідати законодавчо встановленим вимогам:

1. ***Законність*** (принцип діяльності поліції): поліцейський захід є визначений виключно законом. Забороняється застосовувати поліцейські заходи, не перелічені в законі, а також встановлені підзаконними нормативно-правовими актами (ч. 3 ст. 29 Закону України «Про Національну поліцію»).

Відповідно до ст. 8 Закону України «Про Національну поліцію» поліція діє виключно на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України. Поліцейському заборонено виконувати злочинні чи явно незаконні розпорядження та накази. Накази, розпорядження та доручення вищих органів, керівників, посадових та службових осіб, службова, політична, економічна або інша доцільність не можуть бути підставою для порушення поліцейським Конституції та законів України.

2. ***Необхідність:*** вважається таким у наступних випадках: 1) якщо для виконання повноважень поліції неможливо використати інший захід; 2) якщо застосування іншого засобу буде неефективним, тобто неможливе досягти бажаного результату за допомогою застосування інших поліцейських заодів, або без їх застосування.; 3) якщо такий захід заподіяв би найменшу шкоду як адресату заходу, так і іншим особам (ч. 4 ст. 29 Закону України «Про Національну поліцію»).

3. ***Пропорційність:*** вважається таким, якщо шкода, заподіяна охоронюваним законом правам і свободам людини або інтересам суспільства чи держави, не перевищує блага, для захисту якого він був застосований, або створеної загрози заподіяння шкоди (ч. 5 ст. 29 Закону України «Про Національну поліцію»).

Згідно зі ст. 3 Кодексу поведінки посадових осіб по підтриманню правопорядку, прийнятому Генеральною Асамблеєю ООН у грудні 1979 р. можуть застосовувати силу тільки в разі крайньої необхідності й у тій мірі, в якій це потрібно для виконання їхніх обов'язків.

У тексті Кодексу поведінки вказано мету, задля досягнення якої може бути застосована сила:

1) для попередження злочинів;

2) для проведення правомірного затримання правопорушників або осіб, які запідозрені у вчиненні правопорушення, або допомогу в такому затриманні.

Наголошується, що не може бути застосована сила, яка перевищує необхідні для цієї мети межі. Силою, що перевищує межу, необхідною для виконання завдань, слід визнавати таку силу, що завдала особі, яку затримують, шкоду, явно рівнозначну небезпечності посягання та обстановці захисту.

4. ***Ефективність:*** поліцейський захід вважається таким, якщо застосування поліцейського заходу забезпечує виконання повноважень поліції (ч. 6 ст. 29 Закону України «Про Національну поліцію»). Ефективність застосування поліцейських заходів може бути однією зі складових ефективності поліцейської діяльності в цілому. Параметри хорошої ефективності з об'єктивної точки зору визначаються наперед за допомогою однозначного вибору критеріїв ефективності і правил, за якими діяльність поліцейських має бути винагороджено або покарано. Ці правила фіксуються у певному документі і зобов'язують поліцію. Досягнення певних цілей ефективності може тягти за собою преміювання поліцейських. Ефективність оцінюється щодо того, як поліція виконує свої обов'язки, зокрема, скорочення злочинності, захист вразливих категорій осіб, боротьба з антигромадською поведінкою, ліквідація надзвичайних подій та інші сервісні виклики. Продуктивність оцінюється по відношенню до того, якими коштами досягається результат. Легітимність оцінюється по відношенню до того наскільки етично і в рамках закону працює поліцейський підрозділ.

Поліцейський захід вживається виключно для виконання повноважень поліції, і повинен бути припинений, якщо:

1) досягнуто мету його застосування;

2) очевидно, що мету заходу неможливо досягнути;

3) немає необхідності в подальшому застосуванні такого заходу (ч. 7 ст. 29 Закону України «Про Національну поліцію»).

Таким чином, законодавець встановив загальнообов'язкові ознаки припинення поліцейських заходів, незалежно від їх характеру. В той же час, підстави застосування кожного поліцейського заходу прописані окремо, що є логічним в силу їх особливостей і різного рівня обмеження прав і свобод людини і громадянина.

Як вже зазначалось раніше, законодавець по-новому підійшов до нормативного регулювання поліцейських заходів, в тому числі здійснивши їх класифікацію та закріпивши систему, що поділяється на види відповідно до різних критеріїв.

Так, стаття 30 Закону України «Про Національну поліцію» встановлює таку систему поліцейських заходів.

По-перше, поліція для виконання покладених на неї завдань вживає заходів реагування на правопорушення, визначені *Кодексом України про адміністративні правопорушення* та *Кримінальним процесуальним кодексом України*, на підставі та в порядку, визначених законом (ч. 1 ст. 30 Закону України «Про Національну поліцію»).

Стаття 131 КПК визначає мету та види заходів забезпечення кримінального провадження. Заходи забезпечення кримінального провадження застосовуються з метою досягнення дієвості цього провадження.

До заходів забезпечення кримінального провадження відповідно до ч. 2 ст. 131 КПК України належать:

1) виклик слідчим, прокурором, судовий виклик і привід;

2) накладення грошового стягнення;

3) тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом;

4) відсторонення від посади;

4-[1]) тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя;

5) тимчасовий доступ до речей і документів;

6) тимчасове вилучення майна;

7) арешт майна;

8) затримання особи;

9) запобіжні заходи.

Стаття 132 КПК України закріплює загальні правила застосування заходів забезпечення кримінального провадження.

Заходи забезпечення кримінального провадження застосовуються на підставі ухвали слідчого судді або суду, за винятком випадків, передбачених КПК України.

Клопотання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження на підставі ухвали слідчого судді подається:

1) до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування, якщо інше не передбачено пунктом 2 частини 2 статті 132 КПК України;

2) у кримінальних провадженнях щодо злочинів, віднесених до підсудності Вищого антикорупційного суду, – до Вищого антикорупційного суду.

Застосування заходів забезпечення кримінального провадження не допускається, якщо слідчий, прокурор не доведе, що:

1) існує обґрунтована підозра щодо вчинення кримінального правопорушення такого ступеня тяжкості, що може бути підставою для застосування заходів забезпечення кримінального провадження;

2) потреби досудового розслідування виправдовують такий ступінь втручання у права і свободи особи, про який ідеться в клопотанні слідчого, прокурора;

3) може бути виконане завдання, для виконання якого слідчий, прокурор звертається із клопотанням.

Для оцінки потреб досудового розслідування слідчий суддя або суд зобов'язаний врахувати можливість без застосованого заходу забезпечення кримінального провадження отримати речі і документи, які можуть бути використані під час судового розгляду для встановлення обставин у кримінальному провадженні.

Під час розгляду питання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження сторони кримінального провадження повинні подати слідчому судді або суду докази обставин, на які вони посилаються.

До клопотання слідчого, прокурора про застосування, зміну або скасування заходу забезпечення кримінального провадження додається витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінального провадження, в рамках якого подається клопотання.

У статті 176 КПК України визначені загальні положення про запобіжні заходи.

Запобіжними заходами є:

1) особисте зобов'язання;

2) особиста порука;

3) застава;

4) домашній арешт;

5) тримання під вартою.

Тимчасовим запобіжним заходом є затримання особи, яке застосовується з підстав та в порядку, визначеному КПК України.

Слідчий суддя, суд відмовляє у застосуванні запобіжного заходу, якщо слідчий, прокурор не доведе, що встановлені під час розгляду клопотання про застосування запобіжних заходів обставини, є достатніми для переконання, що жоден із більш м'яких запобіжних заходів, передбачених частиною першою статті 176 КПК, не може запобігти доведеним під час розгляду ризику або ризикам. При цьому найбільш м'яким запобіжним заходом є особисте зобов'язання, а найбільш суворим – тримання під вартою.

Запобіжні заходи застосовуються: під час досудового розслідування – слідчим суддею за клопотанням слідчого, погодженим з прокурором, або за клопотанням прокурора, а під час судового провадження – судом за клопотанням прокурора.

Стаття 208 КПК передбачає підстави та порядок затримання уповноваженою службовою особою.

Уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді позбавлення волі, лише у випадках:

1) якщо цю особу застали під час вчинення злочину або замаху на його вчинення;

2) якщо безпосередньо після вчинення злочину очевидець, в тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин;

3) якщо є обґрунтовані підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого корупційного злочину, віднесеного законом до підслідності Національного антикорупційного бюро України.

Особливості затримання окремої категорії осіб визначаються главою 37 КПК України.

Уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, виключно у випадку, якщо підозрюваний не виконав обов'язки, покладені на нього при обранні запобіжного заходу, або не виконав у встановленому порядку вимог щодо внесення коштів як застави та надання документа, що це підтверджує.

Уповноважена службова особа, слідчий, прокурор може здійснити обшук затриманої особи з дотриманням правил, передбачених частиною сьомою статті 223 і статтею 236 КПК України.

Уповноважена службова особа, що здійснила затримання особи, повинна негайно повідомити затриманому зрозумілою для нього мовою підстави затримання та у вчиненні якого злочину він підозрюється, а також роз'яснити право мати захисника, отримувати медичну допомогу, давати пояснення, показання або не говорити нічого з приводу підозри проти нього, негайно повідомити інших осіб про його затримання і місце перебування відповідно до положень статті 213 КПК України, вимагати перевірку обґрунтованості затримання та інші процесуальні права, передбачені цим Кодексом.

Про затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, складається протокол, в якому, крім відомостей, передбачених статтею 104 КПК України, зазначаються: місце, дата і точний час (година і хвилини) затримання відповідно до положень статті 209 КПК України; підстави затримання; результати особистого обшуку; клопотання, заяви чи скарги затриманого, якщо такі надходили; повний перелік процесуальних прав та обов'язків затриманого. Протокол про затримання підписується особою, яка його склала, і затриманим. Копія протоколу негайно під розпис вручається затриманому, а також надсилається прокурору.

Затримання співробітника кадрового складу розвідувального органу України при виконанні ним своїх службових обов'язків і пов'язані з цим особистий обшук та огляд його речей застосовуються тільки в присутності офіційних представників цього органу.

У статті 209 КПК мова йде про «момент затримання», а саме особа є затриманою з моменту, коли вона силою або через підкорення наказу змушена залишатися поряд із уповноваженою службовою особою чи в приміщенні, визначеному уповноваженою службовою особою.

До заходів визначених в КУпАП належать:

- доставлення порушника;
- привід порушника;
- адміністративне затримання особи;
- особистий огляд;
- огляд речей і вилучення речей та документів;
- тимчасове вилучення посвідчення водія;
- тимчасове затримання транспортного засобу;
- відсторонення водіїв від керування транспортними засобами;
- огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння.

Поліція *для охорони прав і свобод людини, запобігання загрозам публічній безпеці і порядку або припинення їх порушення* також ***застосовує в межах своєї компетенції поліцейські превентивні заходи та заходи примусу, визначені цим Законом*** (ч. 2 ст. 30 Закону України «Про Національну поліцію»).

Крім того, поліція *для виконання покладених на неї завдань* може застосовувати інші заходи, визначені окремими законами (ч. 3 ст. 30 Закону України «Про Національну поліцію»). Наприклад, поліція може застосовувати інші поліцейські заходи визначені Законами України «Про оперативно-розшукову діяльність» від 18.02.1992 р., «Про дорожній рух» від 30.06.1993 р., «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» від 01.12.1994 р., «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» від 22.09.2011 р. тощо.

Так, у статті 10 Закон України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» від 1 груд. 1994 р визначено обмеження дій піднаглядних.

До осіб, щодо яких встановлено адміністративний нагляд, за постановою суду можуть бути застосовані частково або у повному обсязі такі обмеження:

а) заборона виходу з будинку (квартири) у визначений час, який не може перевищувати восьми годин на добу;

б) заборона перебування у визначених місцях району (міста);

в) заборона виїзду чи обмеження часу виїзду в особистих справах за межі району (міста);

г) реєстрація в поліції від одного до чотирьох разів на місяць.

Також, поліція для виконання покладених на неї завдань може застосовувати інші заходи, визначені законом України «Про дорожній рух» стосовно регулювання дорожнього руху та проїзду перехресть, а також щодо надання документів дозвільного характеру, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху.

Таким чином, ***класифікація поліцейських заходів*** може здійснюватися за такими критеріями.

1. За метою здійснення:

А. З метою виконання покладених на поліцію завдань та повноважень.

Б. З метою охорони прав і свобод людини, запобігання загрозам публічній безпеці і порядку або припинення їх порушення.

2. За рівнем закріплення:

А. Передбачені кодифікованими нормативно-правовими актами: Кодексом України про адміністративні правопорушення та Кримінальним процесуальним кодексом України.

Б. Передбачені Законом України «Про Національну поліцію».

В. Передбачені іншими законами України.

3. За характером поліцейського заходу:

А. Превентивні поліцейські заходи.

Б. Поліцейські заходи примусу.

У таблиці наведено види та порядок застосування поліцейських заходів у відповідності з Законом України «Про Національну поліцію».

ВИДИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ	
Превентивні поліцейські заходи	**Поліцейські заходи примусу** (ч. 1 ст. 42 ЗУ «Про Національну поліцію»)
1) перевірка документів особи; 2) опитування особи; 3) поверхнева перевірка і огляд; 4) зупинення транспортного засобу; 5) вимога залишити місце і обмеження доступу до визначеної території; 6) обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю; 7) проникнення до житла чи іншого володіння особи; 8) перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ; 9) застосування технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису чи засоби фото- і кінозйомки, відеозапису; 10) перевірка дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб; 11) поліцейське піклування. (ч. 1 ст. 31 ЗУ «Про Національну поліцію»).	1) фізичний вплив (сила) – застосування будь-якої фізичної сили, а також спеціальних прийомів боротьби з метою припинення протиправних дій правопорушників (ч. 2 ст. 42 ЗУ «Про Національну поліцію»); 2) застосування спеціальних засобів (спеціальними засобами є сукупність пристроїв, приладів і предметів, спеціально виготовлених, конструктивно призначених і технічно придатних для захисту людей від ураження різними предметами (у тому числі від зброї), тимчасового (відворотного) ураження людини (правопорушника, супротивника), пригнічення чи обмеження волі людини (психологічної чи фізичної) через здійснення впливу на неї чи предмети, що її оточують, з чітким регулюванням підстав і правил застосування таких засобів та службових тварин) (ч. 3 ст. 42 ЗУ «Про Національну поліцію»); 3) застосування вогнепальної зброї.

ПОРЯДОК ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ	
Превентивні заходи	**Заходи примусу**
Під час проведення превентивних поліцейських заходів поліція зобов'язана повідомити особі: 1) причини застосування превентивних заходів; 2) довести до її відома нормативно-правові акти, на підставі яких застосовуються такі заходи. (ч. 1 ст. 31 ЗУ «Про Національну поліцію»).	1. *Загальне правило*: поліцейський зобов'язаний повідомити особу про застосування певного заходу примусу і надати достатньо часу для виконання його законної вимоги. (ч. 1 ст. 43 ЗУ «Про Національну поліцію»). Винятки, коли зазначене вище правило можна не виконувати: а. У випадку, коли зволікання може спричинити посягання на життя і здоров'я особи чи/та поліцейського або інші тяжкі наслідки. або б. У ситуації, що склалася, таке попередження є невиправданим або неможливим. (ч. 1 ст. 43 ЗУ «Про Національну поліцію»). 2. Поліцейський обирає певний захід примусу з урахуванням: a) конкретної ситуації; b) характеру правопорушення; c) індивідуальних особливостей особи, що вчинила правопорушення (ч. 3 ст. 43 ЗУ «Про Національну поліцію»). 3. *Загальне правило:* заборонено застосовувати заходи примусу щодо наступних категорій осіб: a. Жінок з явними ознаками вагітності. b. Малолітніх осіб. c. Осіб з явними ознаками обмежених можливостей або старості (ч. 5 ст. 43 ЗУ «Про Національну поліцію»). Винятки, коли зазначене вище правило можна не виконувати: а. Коли вказані вище категорії осіб вчинили збройний чи груповий напад, якщо відбити такий напад іншими способами і засобами неможливо. б. Коли вказані вище категорії осіб вчинили збройний опір поліцейському, що загрожує життю і здоров'ю інших осіб або поліцейському, якщо відбити такий опір іншими способами і засобами неможливо (ч. 5 ст. 43 ЗУ «Про Національну поліцію»). 4. Поліцейський зобов'язаний надавати невідкладну медичну допомогу особам, які постраждали в результаті застосування заходів примусу (ч. 4 ст. 43 ЗУ «Про Національну поліцію»). 5. Поліцейський за жодних обставин не може застосовувати заходи примусу, не визначені у Законі України «Про Національну поліцію» (ч. 5 ст. 42 ЗУ «Про Національну поліцію»). 6. У разі досягнення очікуваного результату поліцейський зобов'язаний негайно зупинити застосування певного виду заходу примусу (ч. 7 ст. 42 ЗУ «Про Національну поліцію»).

Превентивні поліцейські заходи. Співвідношення з суміжними поняттями

До прийняття Закону України «Про Національну поліцію» у законодавстві України, що регулювало діяльність правоохоронних органів, *термін «превентивні заходи» не застосовувався*. Крім того, класичною для вітчизняних науковців є поділ заходів, які уповноважені були застосовувати працівники міліції України, на ***заходи переконання та примусу***. Даний факт викликає необхідність з'ясувати сутність такого нового для законодавства терміну як «превенція», «превентивні заходи».

Слово «превенція» є іншомовним, і з етимологічної точки зору має латинське утворення. Prae – попереду, уперед, перед, бути раніше. Verto – повертати, обертати, звертати, перевертати, спрямовувати, бути зверненим кудись. Praeventio – випереджати, передчасно приходити. Praeverto (prae + verto) – випереджати, обганяти, перевершувати; попереджати, запобігати, заважати. Превентивний (лат. praeventivus) – запобіжний; той, що випереджає дії суперника. У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» превенція розглядається як запобігання злочинам. В аналогічному тлумачному словнику української мови слово превентивний трактується як попередження чогось, або запобігання чомусь.

В теорії поліцейської діяльності підтримується думка, що «превентивна» діяльність повинна містити у собі різноманітні профілактичні поліцейські заходи, які реалізуються в ході патрулювання і включає встановлення міцних контактів з населенням, профілактична робота з громадянами, застосування превентивних заходів до потенційних правопорушників і багато іншого.

Аналіз чинного законодавства дає підстави говорити, що дані теоретичні підходи були дещо звужені у правових нормах, проти доволі чітко конкретизовані і отримали своє відображення у вичерпному переліку превентивних поліцейських заходів, що можуть бути застосовані працівниками поліції.

Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» поліція може застосовувати такі превентивні заходи (ч. 1 ст. 31 Закону України «Про Національну поліцію»):

1) перевірка документів особи;

2) опитування особи;

3) поверхнева перевірка і огляд;

4) зупинення транспортного засобу;

5) вимога залишити місце і обмеження доступу до визначеної території;

6) обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю;

7) проникнення до житла чи іншого володіння особи;

8) перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ;

9) застосування технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису;

10) перевірка дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб;

11) поліцейське піклування.

Також під час проведення превентивних поліцейських заходів поліція зобов'язана повідомити особі про причини застосування до неї превентивних заходів, а також довести до її відома нормативно-правові акти, на підставі яких застосовуються такі заходи (ч. 2 ст. 31 Закону України «Про Національну поліцію»).

І. Перевірка документів особи (ст. 32 Закону України «Про Національну поліцію»)

Перевірка документів особи – це право поліцейського здійснювати дії (заходи) щодо визначення офіційних відомостей, які посвідчують особу або підтверджують її відповідне право на прийняття рішень пов'язаних з виконанням покладених на поліцію повноважень і обов'язків, викладених у ст.ст. 18, 23 Закону України «Про Національну поліцію».

Великим позитивом нового закону є встановлення вичерпного переліку випадків, що дають право працівниками Національної поліції вимагати особу надати свої документи для перевірки. Відсутність чітко встановлених підстав в діючому раніше законодавстві нерідко тягнуло за собою безпідставні вимоги надати документи, зловживання таким правом з боку працівників міліції.

На даний момент поліцейський має право вимагати в особи пред'явлення нею документів, що посвідчують особу, та/або документів, що підтверджують відповідне право особи, *у таких випадках:*

1) якщо особа володіє зовнішніми ознаками, схожими на зовнішні ознаки особи, яка перебуває в розшуку, або безвісно зниклої особи;

2) якщо існує достатньо підстав вважати, що особа вчинила або має намір вчинити правопорушення;

3) якщо особа перебуває на території чи об'єкті із спеціальним режимом або в місці здійснення спеціального поліцейського контролю;

4) якщо в особи є зброя, боєприпаси, наркотичні засоби та інші речі, обіг яких обмежений або заборонений, або для зберігання, використання чи перевезення яких потрібен дозвіл, якщо встановити такі права іншим чином неможливо;

5) якщо особа перебуває в місці вчинення правопорушення або дорожньо-транспортної пригоди, іншої надзвичайної події;

6) якщо зовнішні ознаки особи чи транспортного засобу або дії особи дають достатні підстави вважати, що особа причетна до вчинення правопорушення, транспортний засіб може бути знаряддям чи об'єктом вчинення правопорушення (ст. 32 Закону України «Про Національну поліцію»).

Перевірка документів належить до превентивних заходів, які за своєю правовою природою мають переважно адміністративно-попереджувальну спрямованість. Тобто вони можуть застосовуватися не тільки у випадках, коли вчинене правопорушення, а і коли ще цього не сталося, але обставини, дія чи

поведінка, повідомлення інших осіб дають підстави для передбачення протиправних намірів збоку потенційного правопорушника.

Відповідно до Закону України від 20 листопада 2012 року «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» документи, оформлення яких передбачається цим Законом із застосуванням засобів Реєстру, у залежності від їх функціонального призначення поділяються на:

1) документи, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України: а) паспорт громадянина України; б) паспорт громадянина України для виїзду за кордон; в) дипломатичний паспорт України; г) службовий паспорт України; ґ) посвідчення особи моряка; д) посвідчення члена екіпажу; е) посвідчення особи на повернення в Україну; є) тимчасове посвідчення громадянина України;

2) *документи, що посвідчують особу та підтверджують її спеціальний статус:* а) посвідчення водія; б) посвідчення особи без громадянства для виїзду за кордон; в) посвідка на постійне проживання; г) посвідка на тимчасове проживання; ґ) картка мігранта; д) посвідчення біженця; е) проїзний документ біженця.

Іншими документами, які підтверджують відповідне право особи можуть бути: а) дозвіл, виданий органами внутрішніх справ, на право носіння і зберігання вогнепальної зброї; б) свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу; в) дозвіл органів поліції на перевезення вогнепальної зброї чи вибухових матеріалів; г) поліс обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів; д) реєстраційні документи на транспортний засіб; е) документи про технічну справність транспортного засобу; є) договір про надання послуг з перевезення пасажирів чи вантажів автомобільним транспортом; ж) паспорт маршруту автомобільних транспортних засобів які використовуються для надання послуг з перевезення пасажирів; з) ліцензійна картка на транспортний засіб тощо.

Згідно із ст. 18 ч. 3 Закону України «Про Національну поліцію» поліцейський, звертаючись до особи, в тому числі з вимогою про надання документів, зобов'язаний назвати своє прізвище, посаду, спеціальне звання та пред'явити на її вимогу службове посвідчення, надавши можливість ознайомитися з викладеною в ньому інформацією, не випускаючи його з рук, *у таких випадках:*

1) Якщо у працівника поліції виникло достатньо підстав вважати, що особа за зовнішніми ознаками схожа з особою , яка перебуває в розшуку або яка є безвісно зниклою особою.

Розшук осіб – це діяльність органів досудового розслідування, співробітників інших служб та підрозділів поліції, органів і установ виконання покарань, Національної гвардії України та інших компетентних органів, спрямована на виявлення осіб, які переховуються від слідства і суду, ухиляються від виконання кримінальних покарань (засуджених), уникають адміністративного нагляду, неповнолітніх, які залишили сім'ю, навчально-виховні заклади та спеціальні установи для дітей, ухиляються від виконання

зобов'язань фінансового чи іншого характеру за відповідними судовими рішеннями (не платники аліментів) тощо.

Безвісно зникла особа – це особа яка зникла раптово і місце перебування якої не відоме. Особа може вважатися безвісно відсутньою за заявою родичів, членів сім'ї, або перебувати в офіційному статусі за рішенням суду.

Працівниками поліції здійснюється огляд місць можливого знаходження осіб які переховуються від органів досудового розслідування і суду, ухиляються від виконання кримінального покарання.

2) Якщо існує достатньо підстав вважати, що особа вчинила або має намір вчинити правопорушення.

Перевірка паспортів або інших документів, що посвідчують особу, застосовується у випадках затримання особи, яка вчинила правопорушення.

Такі правопорушення можуть бути адміністративними або кримінальними, а поведінка поліцейських в таких випадках буде регулюватися відповідними процесуальними кодексами.

При проведенні профілактичних заходів у місцях найчастішого скоєння правопорушень, у осіб, які перебувають у цих місцях особливо у нічний час, також можуть бути перевірені документи, проте за наявності чітких обставин, що вказували б на намір вчинити правопорушення.

Патрульні наряди мають право доставляти в поліцію осіб, підозрюваних у вчиненні кримінального правопорушення відповідно до ст. 208 КПК України за наявності однієї із таких підстав і, відповідно, перевіряти документи:

а) коли цю особу застигли при вчиненні злочину або безпосередньо після його вчинення;

б) коли очевидці, в тому числі і потерпілі, прямо вкажуть на особу, як на таку, що вчинила злочин;

в) коли на підозрюваному або на його одязі, при ньому або в його житлі знайдені явні сліди злочину.

Поліція має право перевіряти у громадян документи при необхідності складати протоколи про адміністративні правопорушення або про адміністративне затримання особи відповідно до ст.ст. 254, 255, 259-263 КУпАП.

Так, стаття 259 КУпАП встановлює перелік виключних випадків, коли з метою складення протоколу про адміністративне правопорушення в разі неможливості скласти його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, для встановлення особи порушника і подальшого складення протоколу про адміністративне правопорушення порушника може бути примусово доставлено до штабу громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону чи громадського пункту з охорони громадського порядку, поліції, приміщення виконавчого органу сільської, селищної, міської ради, підрозділів Військової служби правопорядку у Збройних Силах України чи органу Державної прикордонної служби України.

У відповідності до статті 261 КУпАП (адміністративне затримання), про адміністративне затримання складається протокол.

Адміністративне затримання – це захід забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення, який полягає у тимчасовому обмеженні свободи пересування і місцезнаходження і застосовується в разі, коли інші заходи адміністративного припинення неефективні для забезпечення належного виконання провадження в справі про адміністративне правопорушення і забезпечення притягнення правопорушника до відповідальності. Кодекс України про адміністративні правопорушення містить вичерпний перелік адміністративних правопорушень, за які може бути застосоване адміністративне затримання. Адміністративне затримання не може бути застосоване до іноземців, які користуються дипломатичним імунітетом, а також народних депутатів України, прокурорів та суддів.

Ч. 1 ст. 255 КУпАП визначає перелік правопорушень, при вчиненні яких уповноважені на те посадові особи органів внутрішніх справ (Національної поліції) мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення.

При виявленні іноземців чи осіб без громадянства, які не мають при собі паспортних документів або проживають без реєстрації, а також за простроченими документами, наряд поліції повинен попередньо з'ясувати обставини правопорушення, повідомити про це оперативного чергового і діяти за його вказівкою.

3) Якщо особа перебуває на території чи об'єкті із спеціальним режимом або в місці здійснення спеціального поліцейського контролю.

Правовий режим – це особливий порядок правового регулювання, який виражається у певному поєднанні юридичних засобів і який створює бажаний соціальний статус, конкретний ступінь сприятливості чи несприятливості для задоволення інтересів суб'єктів права. Іншими словами, правовий режим передбачає певний порядок правового регулювання, який забезпечується через особливе поєднання залучених для його здійснення способів, методів і типів правового регулювання.

Наприклад на території України та в окремих її місцевостях може бути введений правовий режим надзвичайного стану – це передбачений Конституцією України особливий правовий режим діяльності державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій, який тимчасово допускає встановлені Законом України «Про правовий режим надзвичайного стану» обмеження в здійсненні конституційних прав і свобод громадян, а також прав юридичних осіб, покладає на них додаткові обов'язки.

Правовий режим надзвичайного стану спрямований на забезпечення безпеки громадян у разі стихійного лиха, аварій і катастроф, епідемій і епізоотій, а також на захист прав і свобод громадян, конституційного ладу при масових порушеннях правопорядку, що створюють загрозу життю і здоров'ю громадян, або при спробі захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства.

При запровадженні надзвичайного стану додатково можуть здійснюватися такі заходи, пов'язані з необхідністю перевірки документів:

1) запровадження комендантської години (заборона перебувати на вулицях та в інших громадських місцях без спеціально виданих перепусток і посвідчень особи у встановлені години доби);

2) перевірка документів у громадян, а в необхідних випадках – проведення особистого огляду, огляду речей, транспортних засобів, багажу і вантажів, службових приміщень та житла громадян;

3) заборона призовникам і військовозобов'язаним змінювати місце проживання без відома відповідного військового комісаріату;

4) обмеження або тимчасова заборона продажу зброї, отруйних і сильнодіючих хімічних речовин, а також алкогольних напоїв та речовин, вироблених на спиртовій основі;

5) тимчасове вилучення у громадян зареєстрованої вогнепальної і холодної зброї та боєприпасів, а у підприємств, установ і організацій – також навчальної військової техніки, вибухових, радіоактивних речовин і матеріалів, отруйних і сильнодіючих хімічних речовин;

6) заборона виготовлення і розповсюдження інформаційних матеріалів, що можуть дестабілізувати обстановку;

7) регулювання роботи цивільних теле- та радіоцентрів, заборона роботи аматорських радіопередавальних засобів та радіовипромінювальних пристроїв особистого і колективного користування;

8) особливі правила користування зв'язком та передачі інформації через комп'ютерні мережі;

9) порушення у порядку, визначеному Конституцією і законами України, питання про заборону діяльності політичних партій, громадських організацій в інтересах національної безпеки та громадського порядку, охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей.

Наприклад працівники поліції охорони, спеціальної поліції, поліції особливого призначення виконуючи обов'язки щодо охорони об'єктів власності або забезпеченні публічного порядку і громадської безпеки на територіях чи об'єктах зі спеціальними режимами або в місцях здійснення спеціального поліцейського контролю, мають право перевіряти перепустки, особисті документи осіб, товарно-транспортні документи на вантаж.

4) якщо в особи є зброя, боєприпаси, наркотичні засоби та інші речі, обіг яких обмежений або заборонений, або для зберігання, використання чи перевезення яких потрібен дозвіл, якщо встановити такі права іншим чином неможливо.

В даному випадку мова йде про чітко встановлений факт наявності в особи зброї, боєприпасів або інших передбачених даним пунктом речей. Поліцейський може бути освідомлений про такий факт або внаслідок особистого візуального чи поверхневого огляду (застосованим також за чітко встановлених підстав), або через інші офіційні джерела. Виключається можливість перевірки документів за даною підставою, якщо це суб'єктивне припущення поліцейського, не засноване на об'єктивних підставах.

5) якщо особа перебуває в місці вчинення правопорушення або дорожньо-транспортної пригоди, іншої надзвичайної події.

Працівник поліції з прибуттям на місце вчинення правопорушення або дорожньо-транспортної пригоди, іншої надзвичайної події перед усім повинен перевірити документи, які посвідчують осіб які перебувають у цих місцях, у разі необхідності надати необхідну медичну допомогу та здійснити заходи, щодо встановлення можливої причетності даних осіб до вчинення правопорушення або дорожньо-транспортної пригоди та встановлення свідків даних подій.

б) якщо зовнішні ознаки особи чи транспортного засобу або дії особи дають достатні підстави вважати, що особа причетна до вчинення правопорушення, транспортний засіб може бути знаряддям чи об'єктом вчинення правопорушення.

В даному випадку мова йде про висновки поліцейського про можливе вчинення правопорушення внаслідок візуального огляду транспортного засобу (сліди крові, вм'ятини, тощо) або спостерігання за очевидно неадекватними діями особи, що в ньому перебуває.

Поліцейський зобов'язаний поінформувати водія про конкретну причину зупинення ним транспортного засобу з детальним описом підстави зупинки, визначеної у цій статті.

У разі якщо водій залишив місце ДТП, поліцейський установлює ймовірний напрямок його руху, марку, тип, державний реєстраційний номерний знак, колір, а також особливі прикмети транспортного засобу і водія, про що інформує чергового поліцейського (диспетчера) та свого прямого командира і в разі вказівки вживає заходів щодо встановлення транспортного засобу та водія, який залишив місце пригоди, по «гарячих слідах».

У випадку виявлення транспортного засобу, що розшукується, або осіб, які підозрюються в скоєнні злочину, працівники поліції приймають, залежно від конкретних обставин, рішення про застосування необхідних заходів для проведення затримання та подальшого огляду затриманих та огляду транспортного засобу.

Огляд транспортного засобу проводиться після того, як працівниками наряду встановлено контроль за поведінкою затриманих.

*II. Опитування особи (*ст. 33 Закону України «Про Національну поліцію»).

Опитування особи – це засіб спілкування поліцейського з громадянином, під час якого працівниками поліції досягається мета, щодо отримання інформації від осіб, що опитуються, про скоєнні кримінальні та адміністративні правопорушення або такі, що мають бути вчиненні, про осіб причетних до їх вчинення та про інші події, що мають значення для підтримання публічного порядку і громадської безпеки або такі, що належать до сфери діяльності поліцейських служб.

Для опитування поліцейський може запросити особу до поліцейського приміщення (ч. 1 ст. 33 Закону України «Про Національну поліцію»), а така особа – відмовитися від запрошення.

Надання особою інформації є добровільним і особа може відмовитися від її надання. Проведення опитування неповнолітніх допускається тільки за участю батьків (одного з них), іншого законного представника неповнолітнього (осіб, які їх замінюють – батьків) або педагога (ч. 2 ст. 33 Закону України «Про Національну поліцію»).

Перед проведенням опитування особам поліцейським повинно бути роз'яснено підстави та мету опитування, якщо це не перешкодить виконанню поліцією покладених на неї повноважень (ч. 3 ст. 33 Закону України «Про Національну поліцію»).

До числа осіб, від яких поліцейським може бути отримана корисна інформація, належать особи, які були очевидцями (а не свідками) протиправної поведінки інших осіб, постраждалі (а не потерпілі), особи, яким відомі факти або обставини вчинення злочинів або адміністративних проступків від інших осіб, особи, які можуть володіти інформацією про причини та обставини нещасних випадків з людьми, аварій на транспорті, порушень правил експлуатації та поводження з об'єктами підвищеної небезпеки тощо.

Поліцейський має право опитати особу:

1) Якщо існує достатньо підстав вважати, що вона володіє інформацією, необхідною для виконання поліцейських повноважень (ч. 1 ст. 33 Закону України «Про Національну поліцію») (для опитування поліцейський може запросити особу до поліцейського приміщення).

2) Перед проведенням опитування особи поліцейський роз'яснює їй підстави та мету застосування поліцейського заходу, якщо це не перешкодить виконанню поліцією повноважень, покладених на неї законом (ч. 3 ст. 33 Закону України «Про Національну поліцію»).

3) Особа має право відмовитися від надання інформації, оскільки надання інформації є добровільним (ч. 2 ст. 33 Закону України «Про Національну поліцію»).

4) Проведення опитування неповнолітніх допускається тільки за участю батьків (одного з них), іншого законного представника або педагога (ч. 2 ст. 33 Закону України «Про Національну поліцію»).

Від поліцейського опитування слід відрізняти допит свідка у кримінальному провадженні, який здійснюється органами досудового розслідування (в тому числі поліцейськими), має обов'язковий характер й спеціальну процесуальну форму, передбачену нормами КПК України.

III. Поверхнева перевірка (ст. 34 ЗУ «Закону України «Про Національну поліцію»)

Поверхнева перевірка – це здійснення візуального огляду:

1) особи шляхом проведення по поверхні її вбрання рукою, спеціальним приладом або засобом (ч. 1 ст. 34 ЗУ «Закону України «Про Національну поліцію»);

2) речі або транспортного засобу шляхом візуального огляду речі або (і) транспортного засобу або візуального огляду салону та багажника транспортного засобу. Поліцейський при здійсненні поверхневої перевірки має

право вимагати відкрити кришку багажника та/або двері салону. (ч. 5 ст. 34 Закону України «Про Національну поліцію»).

При виявленні в ході поверхневої перевірки будь-яких слідів правопорушення поліцейський забезпечує їх схоронність та огляд відповідно до вимог статті 237 КПК України. (ч. 7 ст. 34 Закону України «Про Національну поліцію»).

Поліцейський для здійснення поверхневої перевірки особи має право зупиняти її та/або оглядати її, якщо є достатньо підстав вважати, що в особи є при собі річ:

1) обіг якої заборонено чи обмежено;

3) яка становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб. (ч. 2 ст. 34 Закону України «Про Національну поліцію»).

Поверхнева перевірка особи здійснюється поліцейським відповідної статі. У невідкладних випадках поверхневу перевірку особи може здійснити будь-який поліцейський лише з використанням спеціального приладу або засобу. (ч. 3 ст. 34 Закону України «Про Національну поліцію»).

Поліцейський має право здійснювати поверхневу перевірку речі або транспортного засобу у наступних випадках:

1) якщо існує достатньо підстав вважати, що в транспортному засобі знаходиться правопорушник або особа, свобода якої обмежується в незаконний спосіб;

2) якщо існує достатньо підстав вважати, що в такому транспортному засобі знаходиться річ, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю і здоров'ю такої особи або інших осіб;

3) якщо існує достатньо підстав вважати, що річ або транспортний засіб є знаряддям учинення правопорушення або (і) знаходиться в тому місці, де може бути скоєно кримінальне правопорушення, для запобігання якого необхідно провести поверхневу перевірку. (ч. 4 ст. 34 Закону України «Про Національну поліцію»).

Під час поверхневої перевірки речі або транспортного засобу особа повинна самостійно показати поліцейському вміст особистих речей чи транспортного засобу. (ч. 6 ст. 34 Закону України «Про Національну поліцію»).

IV. Зупинення транспортного засобу (ст. 35 Закону України «Про Національну поліцію»)

У частині 1 статті 35 Закону перераховується вичерпний перелік випадків коли поліцейський може зупиняти транспортні засоби та мається на увазі, що зупинення транспортного засобу реалізовується шляхом вказівки поліцейським на необхідність здійснення зупинки водію транспортного засобу таким чином, щоб йому був зрозумілий такий знак, без застосування спеціальних поліцейських засобів, таких як вогнепальна зброя, тощо.

Поліцейський зобов'язаний поінформувати водія про конкретну причину зупинення ним транспортного засобу з детальним описом підстави зупинки, визначеної у ст. 35 Закону України «Про Національну поліцію» (ч. 3 ст. 35 Закону України «Про Національну поліцію»).

Поліцейський має право зупиняти транспортні засоби *у наступних випадках:*

1) якщо водій порушив Правила дорожнього руху;

2) якщо є очевидні ознаки, що свідчать про технічну несправність транспортного засобу;

3) якщо є інформація, що свідчить про причетність водія або пасажирів транспортного засобу до учинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення або якщо є інформація, що свідчить про те, що транспортний засіб чи вантаж можуть бути об'єктом чи знаряддям учинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення;

4) якщо транспортний засіб перебуває в розшуку;

5) якщо необхідно здійснити опитування водія чи пасажирів про обставини вчинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення, свідками якого вони є або могли бути;

6) якщо необхідно залучити водія транспортного засобу до надання допомоги іншим учасникам дорожнього руху або поліцейським або як свідка під час оформлення протоколів про адміністративні правопорушення чи матеріалів дорожньо-транспортних пригод;

7) якщо уповноважений орган державної влади прийняв рішення про обмеження чи заборону руху (проведення оперативних планів чи операцій);

8) якщо спосіб закріплення вантажу на транспортному засобі створює небезпеку для інших учасників дорожнього руху;

9) порушення порядку визначення і використання на транспортному засобі спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв;

10) якщо зупинка транспортного засобу, який зареєстрований в іншій країні, здійснюється з метою виявлення його передачі у володіння, користування або розпорядження особам, які не ввозили такий транспортний засіб на митну територію України або не поміщували в митний режим транзиту (ч. 1 ст. 35 Закону України «Про Національну поліцію»).

У частині 2 статті 35 Закону України «Про Національну поліцію» визначаються два випадки коли поліцейський зобов'язаний зупиняти транспортні засоби:

1) якщо є інформація, що свідчить про порушення власником транспортного засобу митних правил, виявлені митними органами відповідно до Митного кодексу України, а саме: порушення строків тимчасового ввезення та/або переміщення в митному режимі транзиту іншого транспортного засобу особистого користування, використання такого транспортного засобу для цілей підприємницької діяльності та/або отримання доходів в Україні, розкомплектування чи передачу у володіння, користування або розпорядження такого транспортного засобу особам, які не ввозили такий транспортний засіб на митну територію України або не поміщували в митний режим транзиту;

2) якщо є інформація, що свідчить про те, що транспортний засіб, який зареєстрований в іншій країні, не зареєстрований в Україні у встановлені законодавством строки чи перебуває на території України з порушенням

строків тимчасового ввезення та/або переміщення в митному режимі транзиту, чи використовується для цілей підприємницької діяльності та/або отримання доходів в Україні, чи переданий у володіння, користування або розпорядження особам, які не ввозили такий транспортний засіб на митну територію України або не поміщували в митний режим транзиту.

V. Вимога залишити місце і обмеження доступу на визначену територію (ст. 36 Закону України «Про Національну поліцію»).

Поліцейський має право вимагати від особи (осіб) залишити визначене місце на певний строк або заборонити чи обмежити особам доступ до визначеної території або об'єктів, якщо це необхідно для:

1) забезпечення публічної безпеки і порядку;

2) забезпечення охорони життя і здоров'я людей;

3) збереження та фіксації слідів правопорушення. (ч. 1 ст. 36 Закону України «Про Національну поліцію»).

Поліцейський має право обмежувати або забороняти рух транспорту і пішоходів на окремих ділянках вулиць і автомобільних доріг у випадках:

1) затримання осіб відповідно до закону;

2) під час аварій;

3) інших надзвичайних ситуацій;

якщо це необхідно для забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони життя і здоров'я людей. (ч. 2 ст. 36 Закону України «Про Національну поліцію»).

VI. Обмеження пересування особи чи транспортного засобу або фактичного володіння річчю (ст. 37 Закону України «Про Національну поліцію»).

По суті, законодавець, використовуючи таку термінологію, як «обмеження пересування», мав на увазі, перш за все, затримання особи в кримінальному процесуальному або адміністративному порядку, передбачене іншими законами України, а також пов'язані з таким затриманням заходи по обмеженню володіння річчю або транспортного засобу.

Поліцейський може тимчасово обмежити фактичне володіння річчю або пересування транспортного засобу для запобігання небезпеці, якщо є достатні підстави вважати, що річ або транспортний засіб можуть бути використані особою з метою посягання на своє життя і здоров'я або на життя чи здоров'я іншої людини, або пошкодження чужої речі. (ч. 4 ст. 37 Закону України «Про Національну поліцію»).

Затримання особи є тимчасовим запобіжним заходом, що застосовується з підстав та в порядку, визначеному КПК або КУпАП, суть якого полягає в обмеженні права на свободу та особисту недоторканність шляхом поміщенні особи на короткий строк у спеціальне приміщення для тримання затриманих (ізолятор тимчасового тримання, гауптвахту).

Незважаючи на короткочасність затримання, за характером правообмежень воно є одним з найбільш суворих запобіжних заходів, адже

застосування затримання безпосередньо пов’язане з обмеженням права людини на свободу та особисту недоторканність.

Відповідно до норм КПК України, затримання особи має дві форми:

- затримання підозрюваного, обвинуваченого на підставі ухвали слідчого судді, суду з метою приводу (ст. 187–191 КПК);
- затримання особи без ухвали слідчого судді, суду, яке в свою чергу поділяється на законне затримання (ст. 207 КПК) та затримання уповноваженою службовою особою (ст. 208 КПК).

Затримання особи без ухвали слідчого судді, суду є основним видом цього тимчасового запобіжного заходу, який здійснюється з метою припинення кримінального правопорушення, попередження зникнення від слідства чи суду та запобігання спробам перешкоджання кримінальному провадженню іншим чином. Можливість затримання особи без попереднього отримання рішення суду обумовлена тим, що часто необхідність затримання виникає раптово і має невідкладний характер.

Затримання особи в кримінальному процесуальному порядку необхідно відрізняти від адміністративного затримання, яке не має кримінального процесуального характеру, так як не пов’язане із перевіркою причетності особи до вчинення кримінального правопорушення.

Затримання особи без ухвали слідчого судді, суду як тимчасовий запобіжний захід поділяється на такі різновиди:

- законне затримання (ст. 207 КПК);
- затримання уповноваженою службовою особою (ст. 208 КПК).

Затримання уповноваженою службовою особою регламентовано ст. 208 КПК, в якій передбачено, що уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину лише у випадках:

1) якщо цю особу застали під час вчинення злочину або замаху на його вчинення;

2) якщо безпосередньо після вчинення злочину очевидець, у тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин (ч. 1 ст. 208 КПК).

3) якщо підозрюваний не виконав обов’язки, покладені на нього при обранні запобіжного заходу, або не виконав у встановленому порядку вимог щодо внесення коштів як застави та надання документа, що це підтверджує (ч. 2 ст. 208 КПК).

До умов затримання уповноваженою службовою особою без ухвали слідчого судді, суду (на підставі ч. 1 ст. 208 КПК) законодавець відносить те, що на відміну від затримання, яке регламентоване ст. 207 КПК, уповноважена службова особа може затримати без ухвали слідчого судді, суду лише за умови, що особа підозрюється у вчиненні злочину (а не кримінального проступку) за який передбачене покарання у вигляді позбавлення волі.

Винятком із цього правила є випадки затримання підозрюваного, обвинуваченого на підставі, визначеній у ч. 2 ст. 208 КПК (у разі невиконання обов’язків, які були покладені при обранні запобіжного заходу, або

невиконання вимог щодо внесення коштів як застави). У даному випадку затримання може бути здійснено і при підозрі особи у вчиненні злочину, за який передбачене основне покарання у вигляді штрафу в розмірі понад 3000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Відповідно до ст. 208 КПК затримання здійснюється уповноваженою службовою особою – працівником поліції, органів безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, органів Державної пенітенціарної служби України, органів Державної прикордонної служби України, органів Державної митної служби України та інших правоохоронних органів, який має право здійснити затримання особи.

При затриманні уповноважена службова особа (законодавчого визначення такої особи на сьогоднішній день немає), слідчий, прокурор може здійснити обшук затриманої особи, під час проведення якого мають бути присутніми не менше двох понятих. Обшук особи повинен бути здійснений особами тієї ж статі.

Уповноважена службова особа, що здійснила затримання, повинна негайно повідомити затриманому зрозумілою для нього мовою підстави затримання та у вчиненні якого злочину він підозрюється, а також роз'яснити право: мати захисника, отримувати медичну допомогу, давати пояснення, показання або не говорити нічого з приводу підозри проти нього, негайно повідомити інших осіб про його затримання і місце перебування, вимагати перевірку обґрунтованості затримання та інші процесуальні права, передбачені КПК. Вимога негайного повідомлення про права затриманого обумовлена тим, що це є гарантією реального та своєчасного забезпечення прав, свобод та інтересів затриманої особи.

Про затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, складається протокол, в якому, крім відомостей, передбачених ст. 104 КПК, зазначаються: місце, дата і точний час (година і хвилини) затримання; підстави затримання; результати особистого обшуку; клопотання, заяви чи скарги затриманого, якщо такі надходили; повний перелік процесуальних прав та обов'язків затриманого.

Протокол про затримання підписується особою, яка його склала, і затриманим. У випадках відмови затриманого підписати протокол затримання про це зазначається в протоколі. Затриманому надається право дати письмові пояснення щодо причин відмови від підписання, які заносяться до протоколу затримання. Факт відмови затриманого від підписання протоколу, а також факт надання письмових пояснень щодо причин такої відмови відповідно до ст. 104 КПК засвідчуються підписом захисника, а у разі його відсутності – понятих.

Копія протоколу негайно під розпис вручається затриманому, а також надсилається прокурору.

Уповноважена службова особа зобов'язана доставити затриману особу до найближчого підрозділу органу досудового розслідування (будь-якої відомчої належності), в якому негайно реєструються дата, точний час (година і хвилини) доставлення затриманого та інші відомості, передбачені законодавством. Про кожне затримання уповноважена службова особа одразу повідомляє за

допомогою технічних засобів відповідальних осіб в підрозділі органу досудового розслідування.

Строк затримання особи без ухвали слідчого судді, суду не може перевищувати 72 годин з моменту затримання.

При обчисленні строків затримання важливе значення має момент затримання. Так, ст. 209 КПК чітко визначила, що момент затримання – це момент, з якого особа силою або через підкорення наказу змушена залишатися поряд із уповноваженою службовою особою чи в приміщенні, визначеному уповноваженою службовою особою. Якщо ж особа затримана не уповноваженою на затримання особою, відповідно до вимог ст. 207 КПК, то моментом затримання такої особи є той момент, коли фактично затримана особа переходить у розпорядження уповноваженої службової особи.

Уповноважена службова особа, що здійснила затримання, зобов'язана здійснити заходи щодо повідомлення інших осіб про затримання (ст. 213 КПК), а саме:

- надати затриманій особі можливість негайно повідомити про своє затримання та місце перебування близьких родичів, членів сім'ї чи інших осіб за вибором цієї особи. Якщо уповноважена службова особа, що здійснила затримання, має підстави для обґрунтованої підозри, що при повідомленні про затримання ця особа може зашкодити досудовому розслідуванню, вона може здійснити таке повідомлення самостійно, проте без порушення вимоги щодо його негайності;
- негайно повідомити про затримання орган (установу), уповноважений законом на надання безоплатної правової допомоги. Порядок інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадки затримання затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2011 р. № 1363;
- у разі затримання неповнолітньої особи – негайно повідомити про це його батьків або усиновителів, опікунів, піклувальників, орган опіки та піклування;
- у разі затримання співробітника кадрового складу розвідувального органу України при виконанні ним службових обов'язків – негайно повідомити про це відповідний розвідувальний орган.

Відповідно до ч. 3 ст. 37 Закону України «Про Національну поліцію», в разі утримання затриманої фізичної особи в спеціально відведених для цього приміщеннях, поліцейські повинні негайно викликати медичних працівників до місця фактичного знаходження таких осіб.

Обмеження фактичного володіння річчю здійснюється шляхом вилучення речі в її фактичного володільця, обмеження її перенесення або перевезення.

Поліцейський зобов'язаний у письмовій формі повідомити свого керівника про тимчасове обмеження фактичного володіння річчю особи, а також зобов'язаний скласти протокол про здійснення тимчасового обмеження фактичного володіння річчю та вручити протокол цій особі. (ч. 5 ст. 37 Закону України «Про Національну поліцію»).

VII. Проникнення до житла чи іншого володіння особи (ст. 38 Закону України «Про Національну поліцію»).

Право на недоторканість житла – це одне із основоположних прав людини. В ст. 30 Конституції України визначено, що кожному гарантується недоторканність житла. Не допускається проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше як за вмотивованим рішенням суду. У невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, можливий інший, встановлений законом, порядок проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду і обшуку.

Проникнення до житла чи іншого володіння особи всупереч волі особи, яка там проживає, може здійснюватися у таких випадках:

– за наявності ухвали слідчого судді;

– без ухвали слідчого судді, але при наявності невідкладних випадків, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину.

Така процедура відповідає міжнародно-правовим стандартам, адже в ч. 2 ст. 8 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод передбачено, що органи державної влади не можуть втручатись у здійснення права на повагу до свого житла, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб.

В ст. 30 Конституції України вказано, що у невідкладних випадках, пов'язаних з врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, можливий інший, встановлений законом, порядок проникнення до житла чи до іншого володіння особи. Такий «інший порядок» встановлений у ч. 1 ст. 38 Закону України «Про Національну поліцію» та статтях 233–237 КПК.

Проникнення у житло чи інше володіння особи – це входження чи вторгнення фізично чи з використанням технічних пристроїв, здійснене всупереч волі особи, що в ньому проживає чи ним користується. Проникнення в житло без згоди особи є можливим в таких ситуаціях: 1) при непередбачуваних надзвичайних обставинах; 2) при захисті правопорядку.

Житлом особи є будь-яке приміщення, яке знаходиться у постійному чи тимчасовому володінні особи, незалежно від його призначення і правового статусу, та пристосоване для постійного або тимчасового проживання в ньому фізичних осіб, а також всі складові частини такого приміщення. Під іншим володінням особи розуміється транспортний засіб, земельна ділянка, гараж, інші будівлі чи приміщення побутового, службового, господарського, виробничого та іншого призначення тощо, які знаходяться у володінні особи (ч. 2 ст. 233 КПК).

Поліцейський має право проникнути до житла чи іншого володіння особи без вмотивованого рішення суду лише в невідкладних випадках, пов'язаних із:

1) рятуванням життя людей та цінного майна під час надзвичайних ситуацій;

2) безпосереднім переслідуванням осіб, підозрюваних у вчиненні злочину;

3) припиненням злочину, що загрожує життю осіб, які знаходяться в житлі або іншому володінні. (ч. 1 ст. 38 Закону України «Про Національну поліцію»).

Проникнення поліцейського до житла чи іншого володіння особи не може обмежувати її права користуватися власним майном. (ч. 2 ст. 38 Закону України «Про Національну поліцію»).

Про застосування цього заходу поліцейський обов'язково складає протокол. (ч. 3 ст. 38 Закону України «Про Національну поліцію»).

VIII. Перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ (ст. 39 Закону України «Про Національну поліцію»).

Поліція в порядку, визначеному Міністерством внутрішніх справ України, може оглядати за участю адміністрації (керівництва) юридичних осіб, фізичних осіб (у тому числі фізичних осіб – підприємців) чи їх уповноважених представників приміщення, де знаходяться зброя, спеціальні засоби, боєприпаси, вибухові речовини та матеріали, інші предмети, матеріали і речовини, щодо зберігання і використання яких визначено спеціальні правила або порядок та на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ, а також безпосередньо оглядати місця їх зберігання з метою перевірки дотримання правил поводження з ними та правил їх використання.

Поліція може оглядати зброю, спеціальні засоби, боєприпаси, що знаходяться у фізичних та юридичних осіб, інші предмети, матеріали і речовини, щодо зберігання та використання яких визначено спеціальні правила чи порядок та на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ, з метою перевірки дотримання правил поводження з ними та правил їх використання.

Поліція відповідно до порядку, визначеного Міністерством внутрішніх справ України, вилучає зброю, спеціальні засоби, боєприпаси, вибухові речовини та матеріали, інші предмети, матеріали і речовини, щодо зберігання і використання яких визначено спеціальні правила чи порядок та на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ, а також опечатує і закриває об'єкти, де вони зберігаються чи використовуються (у тому числі стрілецькі тири, стрільбища невійськового призначення, мисливські стенди, підприємства і майстерні з виготовлення та ремонту зброї, спеціальних засобів, боєприпасів, магазини, у яких здійснюється їх продаж, піротехнічні майстерні, пункти вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування) у випадку виявлення порушення правил поводження з ними та правил їх використання, що загрожують громадській безпеці, до усунення таких порушень.

Поліція інформує відповідний орган Міністерства внутрішніх справ України в одноденний строк про кожен факт виявленого порушення правил зберігання і використання зброї, спеціальних засобів, боєприпасів, вибухових речовин та матеріалів, інших предметів, матеріалів і речовин, щодо зберігання і використання яких визначено спеціальні правила чи порядок та на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ.

IX. Застосування технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису чи засоби фото- і кінозйомки, відеозапису (ст. 40 Закону України «Про Національну поліцію»).

Поліція для забезпечення публічної безпеки і порядку має право:

1) закріплювати на форменому одязі, службових транспортних засобах, розміщувати/монтувати по зовнішньому периметру доріг і будівель автоматичну фото- і відеотехніки;

2) використовувати інформацію, отриману із автоматичної фото- і відеотехніки, що знаходяться в чужому володінні *з метою:*

- попередження, виявлення або фіксування правопорушення, охорони громадської безпеки та власності, забезпечення безпеки осіб;
- забезпечення дотримання правил дорожнього руху (ч. 1 ст. 40 Закону України «Про Національну поліцію»).

Інформація про змонтовану/розміщену автоматичну фототехніку і відеотехніку повинна бути розміщена на видному місці (ч. 2 ст. 40 Закону України «Про Національну поліцію»).

IX. Поліцейське піклування (ст. 41 Закону України «Про Національну поліцію»).

<table>
<tr><th colspan="2">Поліцейське піклування
(ч. 1 ст. 41 Закону України «Про Національну поліцію»)</th></tr>
<tr><th>Категорії осіб, щодо яких може здійснюватися поліцейське піклування</th><th>Поліцейське піклування має наслідком</th></tr>
<tr><td>1. Неповнолітньої особи віком до 16 років, яка залишилася без догляду.</td><td>Таку особу поліцейський повинен передати батькам або усиновителям, опікунам, піклувальникам, органам опіки та піклування.</td></tr>
<tr><td>2. Особи, яка підозрюється у втечі з психіатричного закладу чи спеціалізованого лікувального закладу, де вона утримувалася на підставі судового рішення.</td><td rowspan="2">Таких осіб поліцейський зобов’язаний передати відповідному закладу.</td></tr>
<tr><td>3. Особи, яка має ознаки вираженого психічного розладу і створює реальну небезпеку оточуючим або собі.</td></tr>
<tr><td>4. Особи, яка перебуває у публічному місці і внаслідок сп’яніння втратила здатність самостійно пересуватися чи створює реальну небезпеку оточуючим або собі.</td><td>Таку особу поліцейський зобов’язаний передати у спеціальний лікувальний заклад чи до місця проживання.</td></tr>
</table>

Поліцейський зобов’язаний негайно повідомити особі зрозумілою для неї мовою:

- підставу застосування поліцейського заходу;
- роз’яснити право отримувати медичну допомогу, давати пояснення, оскаржувати дії поліцейського. (ч. 2 ст. 41 Закону України «Про Національну поліцію»).

Також поліцейський повинен негайно повідомити інших осіб про місце перебування особи щодо якої здійснено поліцейське піклування (ч. 2 ст. 41 Закону України «Про Національну поліцію»). Цей обов’язок реалізується шляхом надання особі можливість негайно повідомити про своє місце перебування близьких родичів, членів сім’ї чи інших осіб за вибором цієї особи.

Якщо поліцейське піклування застосовано щодо неповнолітньої особи, то поліцейський зобов’язаний негайно повідомити батьків або усиновителів, опікунів, піклувальників, орган опіки та піклування про місце перебування такої особи (абз. 2 ч. 6 ст. 41 Закону України «Про Національну поліцію»).

Повідомлення про права і їх роз’яснення поліцейським може не проводитися у випадку, коли є достатні підстави вважати, що особа не може усвідомлювати свої дії і керувати ними (абз. 2 ч. 2 ст. 41 Закону України «Про Національну поліцію»).

Про застосування поліцейського піклування складається протокол, в якому зазначаються:

- місце, дата і точний час (година і хвилини) застосування поліцейського заходу;
- підстави застосування;
- опис вилученої зброї чи інших предметів;
- клопотання, заяви чи скарги особи, якщо такі надходили;
- наявність чи відсутність видимих тілесних ушкоджень (ч. 4 ст. 41 Закону України «Про Національну поліцію»).

Протокол підписується поліцейським і особою. Копія протоколу негайно під розпис вручається особі. Протокол може не надаватися особі для підписання, а його копія – вручатися особі у випадку, коли є достатні підстави вважати, що вона не може усвідомлювати свої дії і керувати ними. В такому випадку протокол надається органу чи особі, яким була передана певна особа згідно з абз. 2 ч. 1 ст. 41 Закону України «Про Національну поліцію» (абз. 2 ч. 4 ст. 41 Закону України «Про Національну поліцію»).

Закон України «Про Національну поліцію» визначив єдину систему поліцейських заходів, даючи можливість здійснювати її класифікацію за різноманітними критеріями.

Так, за характером здійснення, поліцейські заходи поділяються на поліцейські дії превентивного або примусового характеру, що випливає з норми ч. 1 ст. 29 Закону України «Про Національну поліцію»: поліцейський захід – це дія або комплекс дій ***превентивного або примусового характеру***, що обмежує певні права і свободи людини та застосовується поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень.

Дане положення знаходить свій розвиток і у ч. 2 ст. 30, яка зазначає, що поліція для охорони прав і свобод людини, запобігання загрозам публічній безпеці і порядку або припинення їх порушення також застосовує в межах своєї компетенції поліцейські превентивні заходи та заходи примусу, визначені цим Законом.

Очевидно, що характер дій, що вчиняються, є основним, проте не єдиним критерієм розмежування поліцейських заходів на превентивні та примусові, оскільки серед іншого, вони відрізняються такими важливими особливостями, як рівнем обмеження прав і свобод людини, інтенсивністю таких обмежень, наслідками їх застосування, тощо. Жодного сумніву не викликає і той факт, що поліцейські заходи примусу є значно суворішими з точки зору вищезазначених критеріїв, повинні бути застосовані виключно в крайніх випадках, передбачених в законодавстві і у повній відповідності до порядку їх застосування.

У ч. 1 ст. 42 Закону України «Про Національну поліцію» зазначено, що поліція під час виконання повноважень, визначених цим Законом, уповноважена застосовувати такі *заходи примусу:*

1) фізичний вплив (сила);

2) застосування спеціальних засобів;

3) застосування вогнепальної зброї.

В даному випадку можна помітити, що законодавець не встановлює розгалуженої системи поліцейських заходів примусу, обмежившись лише критерієм засобу, що застосовується працівниками поліції: фізична сила, спеціальні засоби або вогнепальна зброя.

Однією з проблем, що стосується поліцейських заходів примусу, серед практиків і науковців визначається відсутність співвідношення таких заходів з ст. 23 «Основні повноваження поліції» Закону України «Про Національну поліцію».

Так, професор В.І. Осадчий зазначає, що у ст. 23 «Основні повноваження поліції» право на поліцейські заходи примусу не згадується. Щодо зброї, то тут говориться, що поліція відповідно до покладених на неї завдань: здійснює контроль за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ (п. 21 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію»); здійснює у визначеному законом порядку приймання, зберігання та знищення вилученої, добровільно зданої або знайденої вогнепальної, газової, холодної та іншої зброї, боєприпасів, набоїв, вибухових речовин та пристроїв, наркотичних засобів або психотропних речовин (п. 22 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію»)[19].

[19]В. І. Осадчий. Кримінально-правова складова регламентування поліцейських заходів примусу в законі України «Про Національну поліцію». – Юридичний вісник № 4 (37). – 2015 – С. 154–160.

Зауважимо, що в ч. 1 ст. 44 Закону України «Про Національну поліцію» зазначено, що поліцейський може застосовувати фізичну силу, в ч. 2 ст. 45 Закону України «Про Національну поліцію» – що поліцейський уповноважений застосовувати спеціальні засоби тільки уразі, якщо він пройшов відповідну спеціальну підготовку, в ч. 2 ст. 46 Закону України «Про Національну поліцію» – що поліцейський уповноважений на зберігання, носіння вогнепальної зброї, а також на її застосування і використання лише за умови що він пройшов відповідну спеціальну підготовку. Однак про право на застосування поліцейських заходів примусу має бути зазначено саме серед основних повноважень поліції.

У статті 42 Закону надано вичерпний перелік всіх видів поліцейських заходів впливу. А в ч. 3 статті 43 Закону, де визначено порядок застосування вказаних заходів, встановлено, що «вид та інтенсивність застосування заходів примусу визначаються з урахуванням конкретної ситуації, характеру правопорушення та індивідуальних особливостей особи, яка вчинила правопорушення».

Ця норма є занадто небагатослівною та недостатньою на тлі міжнародних стандартів, визначених відповідними актами ООН. Передусім, не є розкритим зміст принципу пропорційності та диференціації застосування заходів примусу, що полягає в описі співвідношення ступеня примусу, які дають ті чи інші заходи, перелічені у статті 42 Закону, з метою, яка передбачена Законом для застосування цих заходів. Так, згідно зі стандартами ООН (ст. 3 Кодексу поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку від 1979 р.), будь-якій особі, уповноваженій державою на охорону правопорядку, заборонено застосовувати таку силу, що не є співмірною законній меті, яку треба досягти.

Також відсутні в Законі важливі положення, передбачені п. 4, 5 «Основних принципів застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку» ООН від 1990 р.

Наприклад, у Законі немає чітко визначеного положення про те, що заходи примусу можуть бути застосовані лише після переконання поліцейським, що ненасильницькі способи є неефективними. До того ж відсутньою є й вимога щодо стриманості під час застосування поліцейських заходів примусу, яка визначається ступенем небезпечності правопорушення та тією законною метою, що має бути досягнута застосуванням заходів примусу.

Не зазначено в Законі й те, що примус має застосовуватися лише у випадках абсолютної необхідності, і при цьому заподіяння шкоди та тілесних ушкоджень повинно бути зведено до мінімуму.

Вищезазначені невідповідності міжнародним стандартам можуть призвести до зловживання поліцейськими заходами примусу, а також до складнощів для потерпілих під час захисту своїх прав внаслідок порушення поліцейськими порядку застосування заходів примусу[20].

[20]Права людини в діяльності української поліції – 2015. Науково-практичне видання / Упоряд. Крапивін Є.О. – К. : Асоціація УМДПЛ, 2016 р. – с. 20.

Щодо порядку застосування заходів примусу, то він прямо передбачений у *статті 43 ЗУ «Про Національну поліцію»*.

Так, поліцейський зобов'язаний заздалегідь попередити особу про застосування фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї і надати їй достатньо часу для виконання законної вимоги поліцейського, крім випадку, коли зволікання може спричинити посягання на життя і здоров'я особи чи та/або поліцейського або інші тяжкі наслідки, або в ситуації, що склалася, таке попередження є невиправданим або неможливим.

Що стосується попередження, то воно може бути зроблено голосом, а за значної відстані або звернення до великої групи людей – через гучномовні установки, підсилювачі звуку.

Вид та інтенсивність застосування заходів примусу визначаються з урахуванням:

- конкретної ситуації;
- характеру правопорушення;
- індивідуальних особливостей особи, яка вчинила правопорушення.

Поліцейські зобов'язані надавати невідкладну медичну допомогу особам, які постраждали в результаті застосування заходів примусу.

Заборонено застосування фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї до:

1) жінок з явними ознаками вагітності;

2) малолітніх осіб;

3) осіб з явними ознаками обмежених можливостей;

4) осіб з явними ознаками старості. (ч. 5 ст. 43 Закону України «Про Національну поліцію»).

До першої категорії слід відносити осіб жіночої статі, які за ***об'єктивними ознаками*** сприймаються працівником поліції як вагітні.

Визначення малолітньої особи дається в Цивільному кодексі України (ст. 31) та Сімейному кодексі України (ст. 6). Враховуючи процеси, що прискорюють розвиток молоді, особами, що через малолітній вік не можуть створювати небезпеку для життя і здоров'я, вважаються ті, що не досягли 14-річного віку.

Особами з явними ознаками обмежених можливостей є такі, які внаслідок відсутності або ушкодження будь-якого органу, втрати його функцій не можуть створювати небезпеку для життя та здоров'я громадян.

Нормативні акти не визначають юридичної норми, переступивши яку громадяни України вважаються особами з явними ознаками старості (похилого віку). У зв'язку з цим вирішення цього питання можна перенести на базу інших юридичних норм. Так, відповідно до пенсійного законодавства право на отримання пенсії за віком в нашій країні мають громадяни, що досягли граничного віку, чоловіки – 65, жінки – 60 років і старші. Однак тут слід враховувати й інші демографічні та соціальні фактори. Виходячи з цього до осіб з явними ознаками старості (похилого віку) належать особи, які сприймаються працівником поліції такими, що внаслідок вікових змін

неспроможні створювати небезпеку для життя та здоров'я громадян і працівників поліції.

Застосування сили до цих осіб може бути здійснено в таких випадках:

1) учинення нападу із застосуванням зброї;

2) учинення групового нападу (тобто якщо нападників не менше двох);

3) учинення збройного опору поліцейському. (ч. 5 ст. 43 Закону України «Про Національну поліцію»).

Щоб застосування сили було правомірним, необхідна наявність правової та фактичної підстав застосування сили, взятих в їх сукупності.

Правова підстава – це наявність складу правопорушення у діях особи (або принаймні впевненості поліцейського у такій наявності на момент виявлення, але на основі об'єктивного сприйняття фактів реальності), а ***фактична*** – необхідність негайного його припинення із застосуванням сили.

Поліцейський не нестиме відповідальності, що передбачена кримінальним законодавством, за нанесення шкоди особі, якщо його дії щодо застосування сили відповідали вимогам законодавства, яке регламентує дії в стані необхідної оборони. Згідно зі ст. 36 КК України під ***необхідною обороною*** визнаються дії, вчинені з метою захисту охоронюваних законом прав та інтересів особи, яка захищається, або іншої особи, а також суспільних інтересів та інтересів держави від суспільно небезпечного посягання шляхом заподіяння тому, хто посягає, шкоди, необхідної і достатньої в даній обстановці для негайного відвернення чи припинення посягання, якщо при цьому не було допущено перевищення меж необхідної оборони. (ч. 1 ст. 36 КК України).

Через відсутність юридичної практики вивчення адміністративних справ такої категорії не можливо привести конкретні приклади застосування необхідної оборони в адміністративному законодавстві. Застосування цього інституту більше притаманно кримінальному законодавству. Але на прикладі застосування статті 173 КУпАП можна визначити, що відповіддю на образливе чіпляння до особи з боку правопорушника може бути відбиття його спроби схопити руку, одяг, речі, відштовхування від себе на небезпечну відстань, прохання припинити протиправні дії в активній формі тощо. Якщо ж дії особи, яка захищається від протиправного діяння, потягли негативні наслідки для здоров'я нападника, то буде наявне перебільшення меж необхідної оборони в адміністративному законодавстві. У цьому випадку інтереси особи, що захищається від посягання, врегульовуються кримінальною нормою про необхідну оборону, яка визначає більш конкретні критерії співвідношення захисту та посягання.

Перевищенням меж необхідної оборони визнається умисне заподіяння тому, хто посягає, тяжкої шкоди, яка явно не відповідає небезпечності посягання або обстановці захисту. Перевищення меж необхідної оборони тягне кримінальну відповідальність лише у випадках, спеціально передбачених у статтях 118 та 124 Кримінального кодексу України (ч. 3 ст. 36 КК України).

А саме, стаття 118 «Умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця» та стаття 124 «Умисне заподіяння тяжких тілесних ушкоджень у разі

перевищення меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця».

Не є перевищенням меж необхідної оборони і не має наслідком кримінальну відповідальність застосування зброї або будь-яких інших засобів чи предметів для захисту від нападу озброєної особи або нападу групи осіб, а також для відвернення протиправного насильницького вторгнення у житло чи інше приміщення, незалежно від тяжкості шкоди, яку заподіяно тому, хто посягає (ч. 5 ст. 36 КК України).

Також не є злочином заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам у стані крайньої необхідності (стаття 39 КК України), тобто для усунення небезпеки, що безпосередньо загрожує особі чи охоронюваним законом правам цієї людини або інших осіб, а також суспільним інтересам чи інтересам держави, якщо цю небезпеку в даній обстановці не можна було усунути іншими засобами і якщо при цьому не було допущено перевищення меж крайньої необхідності.

Наприклад, при вчиненні дорожньо-транспортної пригоди виникла обставина, коли необхідно швидше доставити особу, яка отримала травму, до лікарняної установи. Водій транспортного засобу порушуючи правила дорожнього руху доставляє травмовану особу в лікарню, в якій їй надається необхідна медична допомога або врятовується життя. Фактично в його діях є склад адміністративного правопорушення, пов’язаний з порушенням правил дорожнього руху, але шкода, яку заподіяв водій рятуючи здоров’я та життя особи, не могла бути усунута іншими засобами, заподіяна ж шкода – порушення правил дорожнього руху є менш значною, ніж відвернута – шкода здоров’ю та життю особи.

Джерелами загрозливої небезпеки у разі крайньої необхідності, зокрема можуть бути стихійні явища – повені, пожежі, землетруси тощо, дикі або домашні тварини, наприклад під час їхнього нападу на людину; джерела підвищеної небезпеки, наприклад несправна автомашина; людина, що заподіює або загрожує завдати шкоди охоронюваним законом інтересам.

Перевищенням меж крайньої необхідності є умисне заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам, якщо така шкода є більш значною, ніж відвернена шкода.

Для правомірності дій працівника поліції необхідно:

– щоб посягання було суспільно небезпечним, тобто таким, що стосується інтересів, які охороняються законом;

– посягання повинно бути наявним, тобто відбуватися в межах якогось часу. Воно починається з безпосередньої реальної загрози його виконання і закінчується в ту хвилину, коли перервано захистом або припинене самою особою, що посягає;

– посягання має бути дійсним, тобто існуючим об’єктивно, а не лише в уяві того, хто захищається;

– шкода повинна завдаватися тільки тому, хто посягає або затримується, а не стороннім особам;

– оборона допускається тільки у випадках, коли треба захистити інтереси громадян, суспільства або держави;

– захист не повинен перевищувати меж необхідності.

До необхідної оборони прирівнюються дії по затриманню особи, яка вчинила напад. Конкретні обставини застосування фізичного впливу, спеціальних засобів, вогнепальної зброї викладені в статтях 44, 45, 46 Закону України «Про Національну поліцію».

Працівник поліції попереджує особу, проти якої має намір застосувати силу, коли вважає, що обстановка дозволяє це зробити без шкоди для досягнення мети застосування сили.

Попередження про намір застосування сили подається голосом.

Згідно частини 11 статті 46 Закону України «Про Національну поліцію», поліцейський може взяти до рук вогнепальну зброю і привести її у готовність, якщо вважає, що в обстановці, що склалася, можуть виникнути підстави для її застосування. Таким чином, оголення вогнепальної зброї є попередженням про застосування її на ураження правопорушника і не вимагає будь-якого додаткового попередження (пострілом угору, голосом).

Попереджуючи про застосування сили, працівник поліції повинен, якщо дозволяють обставини, дати особі, яка посягає, час для виконання його вимог.

У випадку безпосередньої загрози життю та здоров'ю громадян (тобто такої, яка може негайно перерости у посягання на їхнє життя та здоров'я) сила застосовується без попередження.

Так, згідно частини 6 статті 46 Закону України «Про Національну поліцію», застосування вогнепальної зброї без попередження допускається:

1) при спробі особи, яку затримує поліцейський із вогнепальною зброєю в руках, наблизитися до нього, скоротивши визначену ним відстань, чи доторкнутися до зброї;

2) у разі збройного нападу, а також у разі раптового нападу із застосуванням бойової техніки, транспортних засобів або інших засобів, що загрожують життю чи здоров'ю людей;

3) якщо особа, затримана або заарештована за вчинення особливо тяжкого чи тяжкого злочину, втікає із застосуванням транспортного засобу;

4) якщо особа чинить збройний опір;

5) для припинення спроби заволодіти вогнепальною зброєю.

Попередження не робиться і тоді, коли внаслідок невчасного застосування або незастосування сили можуть настати тяжкі наслідки (загибель людей, вибух, пожежа, катастрофа на залізничному транспорті). У таких випадках злочинець не може не усвідомлювати, що його злочинні дії можуть бути припинені з нанесенням йому шкоди, аж до заподіяння смерті.

Виконання покладених на поліцію обов'язків із застосуванням сили допускається тільки в тих випадках, коли ненасильницькі заходи вичерпані й не принесли позитивного результату або коли обставини свідчать про те, що ненасильницькі методи не дадуть позитивного результату.

Спричинення тілесних ушкоджень і заподіяння смерті не є метою застосування сили. Метою її застосування має бути припинення злочинного

посягання, затримання особи, яка його вчинила, або попередження шкідливих наслідків, що загрожують життю та здоров'ю громадян.

У випадках, коли ситуація все ж таки примушує працівника поліції діяти силовими методами, він повинен прагнути мірою можливого припинити посягання або провести затримання шляхом спричинення майнової, а не фізичної шкоди.

Коли працівник поліції змушений стріляти в людину, він повинен прагнути зберегти їй життя.

Водночас за наявності підстав застосування сили допускається спричинення особі, яка затримується, будь-якої шкоди, аж до позбавлення її життя.

Тому працівник поліції, який застосував, наприклад, вогнепальну зброю (з дотриманням усіх інших вимог закону) і прагнув, але не зміг уникнути смерті особи (наприклад, стріляв по ногах, але влучив у життєво важливий орган), не несе за це жодної юридичної відповідальності. Щоправда, ця теоретична конструкція не завжди знаходить своє відображення у практиці судів.

Мінімум можливості спричинення шкоди – це така мінімальна шкода, без нанесення якої виконання покладених на поліцію завдань є неможливим. У деяких випадках спричинення смерті й буде тією мінімальною шкодою, яка може запобігти більш серйозним наслідкам. Так, працівник поліції не нестиме відповідальності за вбивство злочинця з табельної зброї, який погрожує розправою заложнику або вибухом гранати, що знаходиться в його руці.

Працівник поліції зобов'язаний у випадках, коли він спричинив шкоду громадянину, надати йому необхідну допомогу. Йдеться насамперед про надання долікарської допомоги. Вона може бути виражена в:

- зупинці кровотечі;
- виклику швидкої медичної допомоги;
- доставлянні особи, що постраждала, до медичної установи (пункт 4 частини 1 статті 18 Закону України «Про Національну поліцію»).

Також треба повідомити лікаря або медичний заклад про те, який засіб застосовано в кожному конкретному випадку. Після використання спеціальних засобів проводиться огляд приміщень і місцевості з метою виявлення потерпілих, а також збирання засобів, що не спрацювали, а за необхідності – дегазація (знешкодження).

Допомога має бути надана всім особам, які постраждали від застосування сили (тим, що посягають, затримуються, стороннім особам), незалежно від того, правомірно чи неправомірно вона була застосована.

Ненадання допомоги працівником поліції таким особам тягне за собою дисциплінарну або кримінальну відповідальність відповідно до статті 135 (Залишення в небезпеці) та статті 136 (Ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані) КК України.

Разом з тим, подаючи допомогу особам, які посягали чи затримуються, працівник поліції має дотримуватися заходів безпеки, аби бути в змозі попередити раптовий напад з їхнього боку. Слід оглянути їхній одяг і речі, вилучити зброю та предмети, що можуть бути використані як зброя.

Про застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, вогнепальної зброї, а також про будь-які ушкодження або смерть, які спричинені особі внаслідок застосування працівником поліції заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, вогнепальної зброї, працівник поліції негайно та письмово доводить до відома безпосереднього начальника для сповіщення прокуророві.

Так, згідно частини 2 статті 44 «Поліцейський зобов'язаний письмово повідомити свого керівника, а той зобов'язаний повідомити прокурора про завдання особі тілесних ушкоджень унаслідок застосування фізичної сили». Згідно частини 6 статті 45 «Поліцейський зобов'язаний у письмовій формі повідомити свого керівника про застосування до особи спеціального засобу. Якщо поліцейський заподіяв особі поранення або каліцтво внаслідок застосування до неї спеціального засобу, керівник такого поліцейського зобов'язаний негайно повідомити про це відповідного прокурора». А що стосується вогнепальної зброї, то згідно частини 10 статті 46 «Поліцейський зобов'язаний у письмовій формі повідомляти свого керівника про застосування вогнепальної зброї, а також негайно повідомити свого керівника про активне застосування вогнепальної зброї, який, у свою чергу, зобов'язаний поінформувати центральний орган управління поліції та відповідного прокурора».

Хоч у законі і не вказано, протягом якого часу працівник поліції повинен повідомити начальника, зрозуміло, що він має подати рапорт після закінчення служби, якщо це не було зроблено під час служби.

У рапорті мають бути відображені:

– підстави застосування спецзасобів, фізичної сили;

– обставини їх застосування (місце, час, наявність людей на місці події, кількість працівників поліції, що застосовували силу);правопорушення, які вчинила особа;

– вид та інтенсивність застосування спеціальних засобів, що використовувалися;

– відомості про осіб, проти яких було застосовано силу, наслідки її застосування;

– дані про можливих свідків, допомога, надана потерпілим.

Працівник поліції своїм рапортом, спираючись на конкретні обставини справи, по суті, має довести, що обставини давали йому право застосувати фізичний вплив і спеціальні засоби, вогнепальну зброю.

При смертельному наслідку необхідно забезпечити охорону тіла вбитого й обстановки події до прибуття працівників Національної поліції чи прокуратури. З прибуттям в орган поліції слід доповісти рапортом своєму начальникові про застосування або використання зброї, вказавши, коли, де, за яких обставин використовувалась зброя, до яких наслідків це призвело, кількість використаних патронів, надання потерпілому медичної допомоги.

Якщо неможливо безпосередньо повідомити прокурора через начальника, це має бути зроблено через чергового. Такі дії обумовлено тим, що представники прокуратури, яким підслідні кримінальні провадження про

кримінальні правопорушення, скоєні працівниками поліції, повинні мати можливість своєчасно прибути на місце події для його огляду. Повідомляють прокурора, як правило, телефоном.

Працівник поліції, який застосував силу, не несе за свої дії відповідальність навіть при заподіянні громадянам шкоди, якщо він діяв відповідно до закону.

Кримінальна відповідальність працівника поліції настає у випадках, коли він:

– використовував фізичний вплив, спеціальні засоби, вогнепальну зброю для скоєння кримінального правопорушення (за відповідними статтями КК України);

– порушив вимоги закону про необхідну оборону та крайню необхідність.

Перевищення меж необхідної оборони вважається перевищенням повноважень із застосування сили.

Якщо дії працівника поліції не підпадають під жодну статтю КК України, але при застосуванні фізичного впливу, спеціальних засобів, вогнепальної зброї ним було порушено вимоги статей 43–46 Закону України «Про Національну поліцію», він має бути притягнутий до дисциплінарної відповідальності.

Перевищення повноважень щодо застосування сили встановлюється під час службового розслідування.

Застосування фізичної сили

Під *фізичною силою* слід розуміти дії поліцейського, що виявляються у застосуванні мускульної сили та механічного впливу на будь-який орган, частину тіла або весь організм правопорушника без допомоги спеціальних засобів і вогнепальної зброї з метою припинення правопорушення, затримання правопорушника та відведення небезпеки, що загрожує життю та здоров'ю громадян або поліцейського.

Поліцейський має право застосувати фізичну силу, у тому числі спеціальні прийоми боротьби (рукопашного бою) *з метою*:

1) забезпечення особистої безпеки або/та безпеки інших осіб;
2) припинення правопорушення;
3) затримання особи, яка вчинила правопорушення, якщо застосування інших поліцейських заходів не забезпечує виконання поліцейським повноважень, покладених на нього законом.

Законодавець у ч. 1 ст. 43 Закону України «Про Національну поліцію» застосовує бланкетну норму, що відсилає до затримання, які передбачені іншими нормативно-правовими актами: Кодексом України про адміністративні правопорушення та Кримінальним процесуальним кодексом України.

Так, стаття 259 КУпАП встановлює перелік виключних випадків, коли з метою складення протоколу про адміністративне правопорушення в разі неможливості скласти його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, *порушника може бути доставлено* в поліцію, в підрозділ Військової служби правопорядку у Збройних Силах України чи до органу Державної прикордонної служби України, штабу громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, чи

громадського пункту з охорони громадського порядку поліцейським, посадовою особою Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, військовослужбовцем чи працівником Державної прикордонної служби України або членом громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, а при порушенні законодавства про державну таємницю – до органів Служби безпеки України її співробітником.

Адміністративне затримання – це захід забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення, який полягає у тимчасовому обмеженні свободи пересування і місцезнаходження і застосовується в разі, коли інші заходи адміністративного припинення неефективні для забезпечення належного виконання провадження в справі про адміністративне правопорушення і забезпечення притягнення правопорушника до відповідальності. Кодекс України про адміністративні правопорушення містить вичерпний перелік адміністративних правопорушень, за які може бути застосоване адміністративне затримання. Адміністративне затримання не може бути застосоване до іноземців, які користуються дипломатичним імунітетом, а також народних депутатів України, прокурорів та суддів.

Затримання уповноваженою службовою особою регламентовано ст. 208 КПК, в якій передбачено, що уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину лише у випадках:

1) якщо цю особу застали під час вчинення злочину або замаху на його вчинення;

2) якщо безпосередньо після вчинення злочину очевидець, у тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин (ч. 1 ст. 208 КПК);

3) якщо підозрюваний не виконав обов’язки, покладені на нього при обранні запобіжного заходу, або не виконав у встановленому порядку вимог щодо внесення коштів як застави та надання документа, що це підтверджує (ч. 2 ст. 208 КПК).

До умов затримання уповноваженою службовою особою без ухвали слідчого судді, суду (на підставі ч. 1 ст. 208 КПК) законодавець відносить те, що на відміну від затримання, яке регламентоване ст. 207 КПК, уповноважена службова особа може затримати без ухвали слідчого судді, суду лише за умови, що особа підозрюється у вчиненні злочину (а не кримінального проступку) за який передбачене покарання у вигляді позбавлення волі.

Винятком із цього правила є випадки затримання підозрюваного, обвинуваченого на підставі, визначеній у ч. 2 ст. 208 КПК (у разі невиконання обов’язків, які були покладені при обранні запобіжного заходу, або невиконання вимог щодо внесення коштів як застави). У даному випадку затримання може бути здійснено і при підозрі особи у вчиненні злочину, за який передбачене основне покарання у вигляді штрафу в розмірі понад 3000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Фізична сила може бути використана також у випадках:

а) подолання перешкод при переслідуванні правопорушника;

б) відкриття доступу до закритих приміщень і територій (за наявності законних підстав);

в) утримання правопорушників;

г) доставляння правопорушника у відповідні органи влади;

д) для усунення загрози життю та здоров'ю громадян (у тому числі поліцейських), що виникла внаслідок стихійного лиха, аварії, нападу тварин тощо.

Застосування заходів фізичної сили *має носити оборонний, стримуючий характер, спрямований на здійснення контролю за діями правопорушника,* воно правомірне лише у випадках, коли обстановка свідчить про те, що ненасильницькі дії не будуть ефективними для виконання завдань, покладених на поліцію.

Застосування фізичної сили до правопорушника може бути як поєднаним із психологічним впливом, так і без нього. Вид засобу фізичної сили й інтенсивність його застосування визначаються кожним поліцейським самостійно, виходячи з оцінки обставин, що склалися.

У випадках, коли є підстави до застосування вогнепальної зброї, поліцейський може застосовувати будь-яку фізичну силу, навіть ту, внаслідок якої можливе спричинення смерті.

Хоч у законі і не вказано, протягом якого часу поліцейський повинен повідомити свого керівника, зрозуміло, що він має подати рапорт після закінчення служби, якщо це не було зроблено під час служби.

У рапорті мають бути відображені:

– підстави застосування фізичної сили;

– обставини їх застосування (місце, час, наявність людей на місці події, кількість поліцейських, що застосовували силу);

– правопорушення, які вчинила особа;

– відомості про осіб, проти яких було застосовано силу, наслідки її застосування;

– дані про можливих свідків, допомога, надана потерпілим.

Поліцейський своїм рапортом, спираючись на конкретні обставини справи, по суті, має довести, що обставини давали йому право застосувати фізичну силу.

Порядок та особливості застосування поліцейських заходів примусу

В ієрархії поліцейських заходів найсуворішими заходами є застосування так званих спеціальних засобів, які являють собою складову частину поліцейських заходів примусу.

Поліцейські для забезпечення публічної безпеки і порядку *мають право застосовувати лише ті спеціальні засоби, які визначені в Законі «Про Національну поліцію».* Поліцейський уповноважений застосовувати спеціальні засоби тільки у разі, якщо він пройшов відповідну спеціальну підготовку.

В той же час, вимогам правової визначеності не відповідає положення ч. 3 ст. 30 Закону, де після вказівки на те, що поліція має право застосовувати заходи, передбачені Кодексом України про адміністративні правопорушення, Кримінальним процесуальним кодексом та Законом «Про Національну поліцію», з незрозумілої причини встановлено, що поліція «для виконання покладених на неї завдань може застосовувати інші заходи, визначені окремими законами». Цим вноситься зайва розпорошеність до правового регулювання повноважень поліції, створюється ґрунт для колізій та труднощів під час тлумачення, що в результаті негативно впливатиме на дотримання прав і свобод людини. Оскільки спеціальні заходи входять до примусових поліцейських заходів, досить імовірним є виникнення ситуації, за якої поширення ст. 30 Закону України «Про Національну поліцію» буде відбуватися і на спеціальні засоби.

Стаття 44 Закону України «Про Національну поліцію» передбачає застосування фізичної сили. Поліцейський може застосовувати фізичну силу, у тому числі спеціальні прийоми боротьби (рукопашного бою), для забезпечення особистої безпеки або/та безпеки інших осіб, припинення правопорушення, затримання особи, яка вчинила правопорушення, якщо застосування інших поліцейських заходів не забезпечує виконання поліцейським повноважень, покладених на нього законом.

Поліцейський зобов'язаний письмово повідомити свого керівника, а той зобов'язаний повідомити прокурора про завдання особі тілесних ушкоджень унаслідок застосування фізичної сили.

Поліцейський зобов'язаний у письмовій формі повідомляти свого керівника про застосування до особи спеціального засобу.

Якщо поліцейський заподіяв особі поранення або каліцтво внаслідок застосування до неї спеціального засобу, керівник такого поліцейського зобов'язаний негайно повідомити про це відповідного прокурора.

Правила зберігання, носіння та застосування спеціальних засобів, що є на озброєнні поліції, визначаються нормативними актами Міністерства внутрішніх справ України.

В частині 3 статті 42 Закону зазначено, що *спеціальні засоби як поліцейські заходи примусу* – це сукупність пристроїв, приладів і предметів, спеціально виготовлених, конструктивно призначених і технічно придатних для захисту людей від ураження різними предметами (у тому числі від зброї), тимчасового (відворотного) ураження людини (правопорушника, супротивника), пригнічення чи обмеження волі людини (психологічної чи фізичної) шляхом здійснення впливу на неї чи предмети, що її оточують, з чітким регулюванням підстав і правил застосування таких засобів та службових тварин.

В ч. 1 цієї статті сказано, що поліцейський для забезпечення публічної безпеки і порядку застосовує спеціальні засоби, визначені цим Законом. В ч. 4 ст. 42 Закону зазначено, що для виконання своїх повноважень поліцейські можуть використовувати *такі спеціальні засоби:*

1) гумові та пластикові кийки;

2) електрошокові пристрої контактної та контактно-дистанційної дії;

3) засоби обмеження рухомості (кайданки, сітки для зв'язування тощо);

4) засоби, споряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії;

5) засоби примусової зупинки транспорту;

6) спеціальні маркувальні та фарбувальні засоби;

7) службові собаки та службові коні;

8) пристрої, гранати та боєприпаси світлозвукової дії;

9) засоби акустичного та мікрохвильового впливу;

10) пристрої, гранати, боєприпаси та малогабаритні підривні пристрої для руйнування перешкод і примусового відчинення приміщень;

11) пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями метальними снарядами несмертельної дії;

12) засоби, споряджені безпечними димоутворюючими препаратами;

13) водомети, бронемашини та інші спеціальні транспортні засоби.

Поліцейський за жодних обставин не може застосовувати заходи примусу, не визначені цим Законом (ч. 5 ст. 42 Закону України «Про Національну поліцію»).

Не є заходом примусу використання поліцейським засобів індивідуального захисту (шоломів, бронежилетів та іншого спеціального екіпірування).

Поліцейський зобов'язаний негайно зупинити застосування певного виду заходу примусу в момент досягнення очікуваного результату.

Норми забезпечення підрозділів поліції спеціальними засобами та вогнепальною зброєю встановлюються Міністром внутрішніх справ України.

Спеціальні засоби застосовуються у випадках, *коли інші заходи були використані й не дали бажаних результатів впливу на правопорушників*.

Ці випадки визначені у Законі «Про Національну поліцію» (стаття 45).

Використанню спеціальних засобів, за винятком необхідності відбиття раптового нападу на працівника поліції та звільнення заручників, має передувати попередження про намір їх застосування.

Попередження може бути зроблене голосом, а при значній відстані або зверненні до великої групи людей – через гучномовці, підсилювачі звуку, бажано рідною мовою осіб, проти яких ці засоби застосовуватимуться, та українською і російською мовами, не менше ніж два рази, з наданням часу, достатнього для припинення правопорушення.

Вид спеціального засобу, час початку та інтенсивність його застосування визначаються з урахуванням обстановки, що склалася, характеру правопорушення та особи правопорушника.

У частині 3 статті 45 Закону України «Про Національну поліцію» закріплені *загальні правила застосування спеціальних засобів:*

1. **Кайданки** та інші засоби обмеження рухомості застосовуються:

a) до особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення та чинить опір поліцейському або намагається втекти;

b) під час затримання особи;

c) під час конвоювання (доставляння) затриманого або заарештованого;

d) якщо особа своїми небезпечними діями може завдати шкоду собі і оточуючим;

e) проведення процесуальних дій з особами у випадках, коли вони можуть створити реальну небезпеку оточуючим або собі.

Обмеження: *поліцейському заборонено застосовувати кайданки більш ніж 2 години безперервного використання або без послаблення їх тиску.*

2. **Гумові та пластикові кийки** застосовуються для:

a) відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною;

b) затримання особи, яка вчинила правопорушення і чинить злісну непокору законній вимозі поліцейського;

c) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень;

Обмеження: *поліцейському заборонено наносити удари гумовими (пластиковими) кийками по голові, шиї, ключичній ділянці, статевих органах, попереку (куприку) і в живіт.*

3. **Засоби, споряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії**, застосовуються для:

a) відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною;

b) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень;

Обмеження: *поліцейському заборонено під час застосування засобів, споряджених речовинами сльозогінної та дратівної дії, здійснювати прицільну стрільбу по людях, розкидання і відстрілювання гранат у натовп, повторне застосування їх у межах зони ураження в період дії цих речовин*.

4. **Засоби примусової зупинки транспорту** застосовуються для примусової зупинки транспортного засобу:

a) водій якого не виконав законні вимоги поліцейського щодо зупинки транспортного засобу, *або*

b) якщо дії водія транспортного засобу створюють загрозу життю і здоров'ю людини.

Обмеження: *поліцейському заборонено застосовувати засоби примусової зупинки транспорту для примусової зупинки мотоциклів, мотоколясок, моторолерів, мопедів, транспортного засобу, що здійснює пасажирські перевезення, а також застосовувати такі засоби на гірських шляхах або ділянках шляхів з обмеженою видимістю, залізничних переїздах, мостах, шляхопроводах, естакадах, у тунелях.*

5. **Пристрої, гранати, боєприпаси та малогабаритні підривні пристрої** для руйнування перешкод і примусового відчинення приміщень застосовуються для:

a) затримання особи;

b) звільнення особи, незаконно позбавленої свободи, яка знаходиться в приміщенні.

Застосування малогабаритного підривного пристрою для відкриття приміщень є виправданим, якщо шкода, заподіяна охоронюваним законом правам і інтересам, є меншою, ніж шкода, яку вдалося відвернути.

6. **Електрошокові пристрої контактної та контактно-дистанційної дії** застосовуються для:

a) відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною;

b) відбиття нападу тварини, яка загрожує життю і здоров'ю особи чи поліцейського.

7. **Спеціальні маркувальні та фарбувальні засоби** застосовуються для:

a) маркування особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення;

b) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень з метою подальшого виявлення осіб та затримання, а також контролю за переміщенням речей.

8. **Пристрої, гранати та боєприпаси світлозвукової дії, засоби акустичного та мікрохвильового впливу** застосовуються для:

a) відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною;

b) затримання особи, яка чинить збройний опір або з метою примусити таку особу залишити територію (транспортний засіб, будівлю, споруду, земельну ділянку), де перебуває така особа;

c) звільнення особи, незаконно позбавленої свободи, яка знаходиться в приміщенні.

9. **Водомети, бронемашини та інші спеціальні транспортні засоби** застосовуються для:

a) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень;

b) відбиття групового нападу, що загрожує життю та здоров'ю людей;

c) примусової зупинки транспортного засобу, водій якого не виконав законні вимоги поліцейського зупинитися;

d) затримання озброєної особи, яка підозрюється у вчиненні злочину.

Обмеження: *поліцейському заборонено застосовувати водомети при температурі повітря нижче +10°C.*

10. **Пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями метальними снарядами несмертельної дії**, застосовуються для:

a) захисту від нападу, що загрожує життю та здоров'ю людей, в тому числі поліцейського;

b) відбиття збройного нападу на об'єкти, що перебувають під охороною, конвої, житлові та нежитлові приміщення, а також для звільнення їх у разі захоплення;

c) затримання особи, яка підозрюється у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого злочину і яка намагається втекти;

d) затримання особи, яка чинить збройний опір або намагається втекти з-під варти;

e) затримання озброєної особи, яка погрожує застосуванням зброї та інших предметів, що загрожують життю і здоров'ю людей, в тому числі поліцейського;

f) подання сигналу тривоги або виклику допоміжних сил;

g) знешкодження тварини, яка загрожує життю і здоров'ю людей, в тому числі поліцейського;

h) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень;

i) відбиття групового нападу, що загрожує життю чи здоров'ю людей.

Обмеження: *поліцейському заборонено відстрілювати патрони, споряджені гумовими чи аналогічними за своїми властивостями метальними снарядами несмертельної дії, з порушенням визначених технічними характеристиками вимог щодо відстані від особи та стрільби в окремі частини голови і тіла людини.*

11. **Засоби, споряджені безпечними димоутворювальними препаратами**, застосовуються для:

a) забезпечення маскування дій поліцейських, спрямованих на затримання особи, яка чинить збройний опір, або для того, щоб примусити таку особу залишити територію (транспортний засіб, будівлю, споруду, земельну ділянку), на які вона перебуває;

b) звільнення особи, незаконно позбавленої свободи;

12. **Службовий собака** застосовується під час:

a) патрулювання;

b) переслідування та затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення;

c) під час конвоювання (доставлення) затриманої або заарештованої особи;

d) для відбиття нападу на особу або (i) поліцейського;

13. **Службовий кінь** застосовується під час:

a) патрулювання;

b) переслідування та затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення.

У статті 46 Закону України «Про Національну поліцію» визначається порядок зберігання, носіння, застосування та використання вогнепальної зброї, що знаходиться в розпорядженні поліцейського.

Застосування вогнепальної зброї є найбільш суворим заходом примусу, тому його застосування можливе лише у виняткових випадках, передбачених законом.

Очевидними проблемами при застосуванні вогнепальної зброї є можливе пошкодження предметів і майна, але найбільш негативними, трагічними наслідками можуть бути заподіяння шкоди людині, її здоров'ю та навіть життю, що, відповідно до засади верховенства права та ст. 3 Конституції України, є найвищими соціальними цінностями.

Кожна людина має право на життя, на свободу і на особисту недоторканність. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права вказує, що право на життя «має бути захищено Законом і ніхто не може бути позбавлений життя свавільно».

Національне законодавство, зокрема Конституція України наголошує, що «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю», «кожна людина має невід'ємне право на життя. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя».

Цивільним кодексом України передбачено, що «Фізична особа має невід'ємне право на життя. Фізична особа не може бути позбавлена життя» (ст. 281). Крім того, цією ж статтею особі надано право особисто захищати своє життя: «Фізична особа має право захищати своє життя та здоров'я, а також життя та здоров'я іншої фізичної особи від протиправних посягань будь-якими засобам незабороненими законом».

Окрім цього, гарантії держави щодо забезпечення права людини на життя полягають не тільки у створенні відповідних механізмів його реалізації та захисту, а також у забезпеченні належного та об'єктивного розслідування у випадку порушення такого права. Забезпечення не тільки декларування положень, але й ужиття ефективних заходів для впровадження задекларованих положень у дійсність.

Для глибшого усвідомлення поняття прав людини важливо розуміти, що забезпечення будь-якого права не може бути здійснено без покладання на когось певних обов'язків. Тобто хтось повинен ці права забезпечити. Таке забезпечення звичайно покладається на державу. В загальному розумінні виділяють дві складові прав людини: позитивну та негативну[21].

Позитивна складова передбачає обов'язок здійснити певні заходи, щоб відповідне право людини було забезпечено. Зазвичай позитивна складова потребує певних ресурсів, держава повинна щось робити. **Негативна складова** нам вказує на те, що держава не має перешкоджати людині в реалізації певних прав.

У зв'язку з тим, що на відміну від інших прав людини, право на життя поновити неможливо, навіть найефективніші розслідування та покарання винних не дозволять повернути життя людині. Саме в такому контексті особливого значення набувають превентивні заходи. Якщо мова йде про поліцію та злочинні посягання на життя та здоров'я людини, то мається на увазі саме превенція злочинів проти життя та здоров'я людини. До таких злочинів можуть відноситися і злочини із застосуванням вогнепальної зброї, в тому числі самими поліцейськими.

Загальні правила застосування вогнепальної зброї

Стаття 46 Закону «Про Національну поліцію» регламентує застосування табельної вогнепальної зброї поліцейськими. Однак за цими ж правилами слід

[21]Права людини в діяльності української поліції – 2015. Науково-практичне видання / Упоряд. Крапивін Є.О. – К. : Асоціація УМДПЛ, 2016 р. – с. 38.

використовувати вогнепальну зброю, відібрану в правопорушників, і мисливську зброю, яка може перебувати у власності поліцейського.

Загальними правилами є такі норми:

- застосуванню вогнепальної зброї має передувати попередження про необхідність припинення протиправних дій і намір застосувати цю зброю;
- застосовувати вогнепальну зброю можна тільки з метою завдання особі такої шкоди, яка є необхідною і достатньою в такій обстановці, для негайного відвернення чи припинення збройного нападу;
- поліцейський уповноважений застосовувати вогнепальну зброю у разі збройного нападу, якщо відвернення чи припинення відповідного нападу неможливо досягнути іншими засобами.
- заборонено застосовувати вогнепальну зброю в місцях, де може бути завдано шкоди іншим особам, а також у вогненебезпечних та вибухонебезпечних місцях, крім випадків необхідності відбиття нападу або крайньої необхідності;
- про застосування вогнепальної зброї поліцейський зобов'язаний у письмовій формі повідомити свого керівника, а також негайно повідомити свого керівника про активне застосування вогнепальної зброї, який, у свою чергу, зобов'язаний поінформувати центральний орган управління поліції та відповідного прокурора;
- поліцейський може взяти до рук вогнепальну зброю і привести її у готовність, якщо вважає, що в обстановці, що склалася, можуть виникнути підстави для її застосування;
- поліцейський може привести в готовність вогнепальну зброю та попередити особу (осіб) про можливість її застосування під час затримання особи (осіб), щодо якої у поліцейського виникла підозра у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину, а також під час перевірки документів у такої особи (осіб);
- підставою для застосування вогнепальної зброї поліцейським є спроба особи, яку затримує поліцейський із вогнепальною зброєю в руках: 1) наблизитися до нього, скоротивши визначену поліцейським відстань, чи 2) доторкнутися до зброї;
- дозволено використовувати вогнепальну зброю для подання сигналу тривоги або виклику допоміжних сил, або для знешкодження тварини, яка загрожує життю і здоров'ю поліцейського та інших осіб.

Випадки, коли поліцейський має право застосовувати вогнепальну зброю:

1) для відбиття нападу на поліцейського або членів його сім'ї, у випадку загрози їх життю чи здоров'ю;
2) для захисту осіб від нападу, що загрожує їхньому життю чи здоров'ю;
3) для звільнення заручників або осіб, яких незаконно позбавлено волі;
4) для відбиття нападу на об'єкти, що перебувають під охороною, конвої, житлові та нежилі приміщення, а також звільнення таких об'єктів у разі їх захоплення;

5) для затримання особи, яку застали під час учинення тяжкого або особливо тяжкого злочину і яка намагається втекти;

6) для затримання особи, яка чинить збройний опір, намагається втекти з-під варти, а також озброєної особи, яка погрожує застосуванням зброї та інших предметів, що загрожують життю і здоров'ю людей та/(або) поліцейського;

7) для зупинки транспортного засобу шляхом його пошкодження, якщо водій своїми діями створює загрозу життю чи здоров'ю людей та/(або) поліцейського.

Випадки, коли поліцейський має право застосовувати вогнепальну зброю без попередження:

1) при спробі особи, яку затримує поліцейський із вогнепальною зброєю в руках, наблизитися до нього, скоротивши визначену ним відстань, чи доторкнутися до зброї;

2) у разі збройного нападу, а також у разі раптового нападу із застосуванням бойової техніки, транспортних засобів або інших засобів, що загрожують життю чи здоров'ю людей;

3) якщо особа, затримана або заарештована за вчинення особливо тяжкого чи тяжкого злочину, втікає із застосуванням транспортного засобу;

4) якщо особа чинить збройний опір;

5) для припинення спроби заволодіти вогнепальною зброєю.

Основним підзаконним нормативно-правовим актом, що регулює заходи безпеки при поводженні зі зброєю, *є Інструкція із заходів безпеки при поводженні зі зброєю, затверджена наказом Міністерства внутрішніх справ України 01.02.2016 № 70* та зареєстрована в Міністерстві юстиції України 17 лютого 2016 р. за № 250/28380. Вона прийшла на зміну чинному протягом останніх кількох років наказу № 657 від 07.09.2011. Такі зміни були зумовлені кількома резонансними випадками застосування вогнепальної зброї, один з яких – з летальними наслідками для особи, що перебували в салоні транспортного засобу.

Ця Інструкція визначає систему заходів, спрямованих на забезпечення особистої безпеки поліцейських, запобігання загибелі, пораненням і травмуванню їх та інших осіб під час поводження з вогнепальною зброєю, ручним протитанковим і підствольним гранатометами, реактивною протитанковою і бойовою ручною гранатами (зброя).

Забезпечення особистої безпеки поліцейськими при поводженні зі зброєю є складовою частиною службової діяльності органів (закладів, установ) поліції і здійснюється під час:

1) вивчення матеріальної частини зброї, навчання правил та порядку її застосування і використання, заходів безпеки при поводженні зі зброєю і влучній стрільбі в закладах (установах) та за місцем служби в системі службової підготовки;

2) закріплення за поліцейськими вогнепальної зброї;

3) отримання і здачі зброї в черговій частині органу (закладу, установи) поліції;

4) виконання службових обов’язків поліцейськими з протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку;

5) проведення навчально-тренувальних стрільб;

6) постійного зберігання та носіння вогнепальної зброї і боєприпасів поліцейськими;

7) чищення зброї;

8) вилучення зброї та боєприпасів;

9) перевірок наявності та організації зберігання зброї і боєприпасів.

Основними правилами дотримання заходів безпеки при поводженні зі зброєю є:

1) безпека при стрільбі (метанні гранат) забезпечується точним виконанням вимог, що встановлені цією Інструкцією, а також правильною організацією практичних стрільб та дисциплінованістю їх учасників;

2) кожен поліцейський повинен знати та точно виконувати встановлені цією Інструкцією заходи безпеки при поводженні зі зброєю та боєприпасами.

Вогнепальна зброя закріплюється за поліцейським, який склав Присягу на вірність Українському народові, завершив навчання у закладі (установі) та/або пройшов первинну професійну підготовку і направлений для подальшого проходження служби, а також склав заліки із знання матеріальної частини зброї, порядку і правил її застосування, заходів безпеки при поводженні з нею, виконав норматив з вогневої підготовки та вправу зі стрільби.

Поліцейський, за яким закріплена вогнепальна зброя, зобов’язаний:

1) знати та точно виконувати вимоги, встановлені цією Інструкцією;

2) забезпечити зберігання зброї і підтримувати її у справному та змащеному стані;

3) отримавши вогнепальну зброю та боєприпаси, діяти відповідно до вимог, передбачених розділами ІІІ, ІV цієї Інструкції;

4) під час виконання службових обов’язків, проведення практичних стрільб постійно контролювати наявність отриманої зброї (боєприпасів) та не допускати випадіння її або витягування з кобури (спеціального спорядження) іншими особами;

5) здати зброю і боєприпаси до чергової частини органу (закладу, установи) поліції негайно після виконання службових обов’язків. У разі неможливості своєчасного прибуття до органу (закладу, установи) поліції повідомити про це безпосереднього керівника і далі діяти за його наказом.

Перевірка в поліцейських рівня знань із заходів безпеки при поводженні зі зброєю відображається у внутрішній документації органу (закладу, установи) поліції та проводиться, зокрема:

1) перед призначенням на вищу посаду, закріпленням вогнепальної зброї;

2) під час інструктажів поліцейських перед заступанням на службу, виконанням службових обов’язків з протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку

3) під час перевірки несення служби поліцейськими органів (закладів, установ) поліції;

4) перед проведенням практичних стрільб;

5) не рідше двох разів на рік комісією, яка призначається наказом керівника органу (закладу, установи) поліції. Результати перевірки знань поліцейських оформляються протоколом засідання комісії з перевірки рівня знань із заходів безпеки при поводженні з вогнепальною зброєю;

6) під час проведення підсумкової перевірки рівня службової підготовленості поліцейських за результатами навчального року, комплексних інспектувань, контрольних та цільових перевірок органу (закладу, установи) поліції.

При роботі зі зброєю поліцейським категорично забороняється:

1) виймати зброю (боєприпаси) з кобури (спеціального спорядження, підсумка) без потреби;

2) тримати палець на спусковому гачку без необхідності;

3) знімати запобіжник з положення «запобігання» у всіх випадках, не пов’язаних зі стрільбою;

4) закривати або затикати сторонніми предметами канал ствола, що при пострілі може призвести до його роздуття чи розриву;

5) безпідставно спрямовувати ствол зброї у бік людей, транспорту, будинків, інших будівель та споруд. За необхідності зброя спрямовується на поверхню, яка в змозі прийняти кулю, наприклад: на землю, стовбур дерева, кулеуловлювач або вгору під кутом 45-60 градусів;

6) залишати зброю без нагляду, а також передавати її іншим особам;

7) користуватися без необхідності чужою зброєю та/або зброєю, навички поводження з якою відсутні;

8) проводити чищення зброї у невідведених для цього місцях, змащувати її бензином та іншими легкозаймистими речовинами, а також абразивними матеріалами, допускати наявність відкритого полум’я під час її чищення;

9) при поводженні з боєприпасами допускати їх пошкодження, забруднення тощо.

6. Документування адміністративних правопорушень поліцейськими

Порядок оформлення в органах Національної поліції України, у тому числі в їх структурних (відокремлених) підрозділах, матеріалів про адміністративні правопорушення, порядок розгляду справ про адміністративні правопорушення, а також визначає порядок контролю за дотриманням законодавства під час оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення (крім правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху) визначено Інструкцією з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції затвердженою наказом МВС України від 06.11.2015 № 1376.

Цю Інструкцію розроблено відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Законів України «Про Національну поліцію», «Про центральні органи виконавчої влади», «Про безоплатну правову допомогу», постанови Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2011 року № 1363 «Про затвердження Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадки затримання, адміністративного арешту або застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою».

Складання протоколів про адміністративні правопорушення, протоколів про адміністративні затримання, протоколів про вилучення речей і документів, протоколів про огляд речей та особистий огляд, а також отримання пояснення від осіб, які притягаються до адміністративної відповідальності, потерпілих, свідків здійснюють уповноважені на те посадові особи органів поліції.

У справах про адміністративні правопорушення, розгляд яких віднесено до відання органів поліції, зазначених у статті 222 КУпАП, протоколи відповідно до статті 255 КУпАП складають уповноважені на те посадові особи зазначених органів.

Протоколи про адміністративні правопорушення не складаються у випадках, передбачених статтею 258 КУпАП.

Якщо під час винесення постанови по справі про адміністративне правопорушення особа оспорить допущене порушення й адміністративне стягнення, що на неї накладається, уповноважена посадова особа органу поліції зобов'язана скласти протокол про адміністративне правопорушення відповідно до статті 256 КУпАП, крім випадків притягнення особи до адміністративної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 185^{-3} КУпАП.

У разі вчинення адміністративного правопорушення особами, які досягли віку, з якого настає адміністративна відповідальність, уповноважені на те посадові особи органів поліції складають протокол про адміністративне правопорушення.

При малозначності вчиненого адміністративного правопорушення орган (посадова особа) поліції, уповноважений(а) розглядати справу, може звільнити порушника від адміністративної відповідальності і обмежитися усним зауваженням.

Протокол про адміністративне правопорушення складається на спеціальному бланку, що виготовлений друкарським способом згідно з технічним описом бланка протоколу про адміністративне правопорушення, на якому проставлено відповідні серію та номер.

Протокол про адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією складається на бланку, що виготовлений друкарським способом.

Усі реквізити протоколу про адміністративне правопорушення заповнюються чорнилом чорного або синього кольору, розбірливим почерком, державною мовою.

Не допускаються закреслення чи виправлення відомостей, що заносяться до протоколу про адміністративне правопорушення, а також унесення додаткових записів після того, як протокол про адміністративне правопорушення підписано особою, стосовно якої його складено.

Протокол про адміністративне правопорушення складається у двох примірниках, один з яких під розписку вручається особі, яка притягається до адміністративної відповідальності.

При складанні протоколу про адміністративне правопорушення в ньому зазначаються, зокрема:

- у графі «місце складання протоколу» - населений пункт або географічна точка;
- у графі «посада, найменування органу поліції, звання, прізвище, ім'я, по батькові особи, яка склала протокол» - прізвище, ім'я, по батькові посадової особи, яка склала протокол (повністю, без скорочень);
- у графі «склав цей протокол про те, що громадянин(ка)» - прізвище, ім'я та по батькові особи, яка притягається до адміністративної відповідальності (повністю, без скорочень);
- у графі «назва документа, серія, №, ким і коли виданий» - документ, що посвідчує особу (серія, номер паспорта, дата видачі і назва органу, що його видав, або серія, номер іншого документа, що посвідчує особу, яка вчинила правопорушення (службове чи пенсійне посвідчення, студентський квиток тощо), дата видачі і найменування органу (установи, підприємства, організації), що його видав(ла));
- у графі «чи притягався(лася) до адміністративної відповідальності» - інформація щодо притягнення особи до адміністративної відповідальності впродовж року (за наявності);
- у графі «дата, час, місце вчинення і суть учиненого адміністративного правопорушення» - суть адміністративного правопорушення (повинна точно відповідати ознакам складу адміністративного правопорушення, зазначеним у статті КУпАП, за якою складено протокол);
- у графі «до протоколу додається» - пояснення особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, викладені на окремому аркуші, рапорти посадових осіб органів поліції, довідки, акти тощо (у разі складення).

Якщо внаслідок вчинення адміністративного правопорушення заподіяно матеріальну шкоду, про це також зазначається в протоколі про адміністративне правопорушення.

При складанні протоколу про адміністративне правопорушення особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, роз'яснюються її права, передбачені статтями 55, 56, 59, 63 Конституції України, статтею 268 КУпАП, повідомляється, що справу про адміністративне правопорушення буде розглянуто у строки, визначені статтею 277 КУпАП, про що робиться відмітка та ставиться підпис особи, яка притягається до адміністративної відповідальності.

Протокол про адміністративне правопорушення підписується уповноваженою посадовою особою, яка його склала, і особою, яка притягається до адміністративної відповідальності. За наявності свідків і потерпілих протокол про адміністративне правопорушення може бути підписано також цими особами.

У разі відмови особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, підписати протокол про адміністративне правопорушення у ньому робиться запис про це.

Особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, має право подати пояснення і зауваження щодо змісту протоколу про адміністративне правопорушення та пояснення по суті адміністративного правопорушення, які додаються до протоколу про адміністративне правопорушення, а також викласти мотиви своєї відмови підписати його.

У разі якщо особа, стосовно якої складається протокол про адміністративне правопорушення, не володіє українською мовою, протокол про адміністративне правопорушення складається за участю перекладача.

Особі, стосовно якої складається протокол про адміністративне правопорушення, пропонується надати по суті вчиненого адміністративного правопорушення письмове пояснення, яке підписується зазначеною особою. Пояснення може додаватися до протоколу про адміністративне правопорушення окремо, про що робиться запис у ньому.

Особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, згідно зі статтею 63 Конституції України не несе відповідальності за відмову давати пояснення щодо себе, членів своєї сім'ї чи близьких родичів.

До протоколу про адміністративне правопорушення долучаються інші матеріали про адміністративне правопорушення (пояснення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілих, свідків, висновок експерта, речові докази, протокол про вилучення речей і документів, рапорти посадових осіб, а також інші документи та матеріали, що містять інформацію про правопорушення).

У разі якщо правопорушення вчинено кількома особами, протокол про адміністративне правопорушення складається стосовно кожної особи окремо.

У разі вчинення адміністративного правопорушення неповнолітньою особою віком від чотирнадцяти до шістнадцяти років протокол про адміністративне правопорушення складається стосовно одного з батьків

неповнолітньої особи або особи, яка їх замінює, відповідно до частини третьої статті 184 КУпАП.

У разі вчинення неповнолітньою особою віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років адміністративних правопорушень, передбачених статтями 44, 51, 121 - 127, частинами першою, другою і третьою статті 130, статтею 139, частиною другою статті 156, статтями 173, 174, 185, 190 - 195 КУпАП, протокол про адміністративне правопорушення складається стосовно цієї особи.

Протокол про адміністративне правопорушення та матеріали про вчинене адміністративне правопорушення відповідно до статті 257 КУпАП надсилаються (надаються) органу (посадовій особі), уповноваженому(ій) розглядати справи про адміністративні правопорушення.

У свою чергу, процедуру оформлення поліцейськими підрозділів поліції та поліцейськими, на яких покладаються обов'язки із забезпечення безпеки дорожнього руху в окремих регіонах та населених пунктах, де тимчасово відсутня патрульна поліція, матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі визначає Інструкція з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі затверджена Наказом МВС України від 07.11.2015 № 1395.

Дана Інструкція розроблена відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Законів України «Про центральні органи виконавчої влади», «Про дорожній рух», «Про Національну поліцію», постанов Кабінету Міністрів України від 20 травня 2015 року № 314 «Про утворення деяких територіальних органів Міністерства внутрішніх справ», від 17 грудня 2008 року № 1086 «Про затвердження Порядку тимчасового вилучення посвідчення водія на транспортний засіб та його повернення», від 17 грудня 2008 року № 1102 «Про затвердження Порядку тимчасового затримання та зберігання транспортних засобів на спеціальних майданчиках і стоянках», від 17 грудня 2008 року № 1103 «Про затвердження Порядку направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду».

Терміни, що вживаються в цій Інструкції, мають такі значення:

- підрозділ адміністративної практики – структурний підрозділ поліції, працівники якого здійснюють облік надходження, видачі та використання бланків протоколів про адміністративні правопорушення, постанов у справах про адміністративні правопорушення, тимчасових дозволів на право керування транспортними засобами, а також реєстрацію, опрацювання матеріалів про адміністративні правопорушення та внесення інформації до автоматизованого обліку адміністративних правопорушень в порядку, встановленому Інструкцією з автоматизованого обліку адміністративних правопорушень, затвердженою наказом Міністерства внутрішніх справ України від 04 липня 2016 року № 595,

зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 28 липня 2016 року за № 1059/29189 (далі - автоматизований облік). В разі відсутності зазначених підрозділів - працівники поліції, на яких покладено виконання таких обов'язків;

- підрозділ поліції – територіальні (відокремлені) підрозділи Департаменту патрульної поліції та територіальні (відокремлені) підрозділи територіальних органів поліції, працівники яких забезпечують безпеку дорожнього руху в окремих регіонах та населених пунктах;
- повторність правопорушення – повторне вчинення протягом року адміністративного правопорушення, відповідальність за яке передбачена відповідними статтями КУпАП та визначається за фактами винесених постанов у справах про адміністративні правопорушення, які набрали законної сили (крім правопорушень, відповідальність за які передбачена частиною третьою статті 130 КУпАП);
- сталий орієнтир – стаціонарно встановлений об'єкт (кут будівлі або павільйону зупинки маршрутних транспортних засобів, дорожній знак 5.60 "Кілометровий знак", опора електропередач, об'єкт дорожнього сервісу, порядковий елемент інженерної конструкції дороги тощо), який має свою назву, порядковий номер, іншу видиму відмінність серед подібних об'єктів та розташований уздовж вулиці або смуги відведення дороги (сталим орієнтиром не є дерева, кущі, транспортні засоби, які стоять, тимчасові споруди або конструкції, пересувні торговельні споруди, огорожі будівельних майданчиків або місць проведення дорожніх робіт, інші об'єкти, розташування яких на місцевості в подальшому неможливо об'єктивно визначити чи геометрія, розміри або місце розташування яких можуть з часом змінюватись);
- схема місця дорожньо-транспортної пригоди – графічне зображення місця дорожньо-транспортної пригоди з відображенням та фіксацією на ньому всіх об'єктів та обставини, що стосуються події та можуть мати значення для об'єктивного визначення її причин, яке оформлюється з дотриманням вимог цієї Інструкції на місці пригоди і підписується її учасниками.

У разі виявлення правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, розгляд якого віднесено до компетенції Національної поліції України, поліцейський виносить постанову у справі про адміністративне правопорушення без складання відповідного протоколу.

Постанова виноситься у разі виявлення адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, передбачених статтями 80 і 81 (в частині перевищення нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах транспортних засобів), частинами першою, другою, третьою, п'ятою і шостою статті 121, статтями 121^{-1}, 121^{-2}, частинами першою, другою, третьою і п'ятою статті 122, частиною першою статті 123, статтею 124^{-1}, статтями 125, 126, частинами першою, другою і третьою статті 127, статтями 128, 129, статтею 132^{-1}, частинами шостою і одинадцятою статті 133^{-1}, частинами першою, другою і третьою статті 140, частинами шостою, сьомою статті 152^{-1} КУпАП.

У разі виявлення правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, якщо воно вчинене особами віком від шістнадцяти до

вісімнадцяти років, або його розгляд не віднесено до компетенції Національної поліції України, поліцейський відповідно до статті 255 КУпАП складає протокол про адміністративне правопорушення.

Поліцейські складають протоколи про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, передбачені частинами четвертою і сьомою статті 121, частиною четвертою статті 122, статтями 122^{-2}, 122^{-4}, 122^{-5}, частинами другою і третьою статті 123, статтею 124, частиною четвертою статті 127, статтями 127^{-1}, 130, 139, частиною четвертою статті 140, 188^{-28} КУпАП.

При порушенні правил дорожнього руху водіями транспортних засобів Збройних Сил України або інших утворених відповідно до законів України військових формувань та Державної спеціальної служби транспорту - військовослужбовцями строкової служби штраф як адміністративне стягнення до них не застосовується. У цих випадках поліцейські передають матеріали про правопорушення відповідним органам для вирішення питання про притягнення винних до дисциплінарної відповідальності.

7. Процесуальні документи у справах про адміністративні правопорушення

Процесуальні документи забезпечують виконання важливих завдань в провадженні у справах про адміністративні правопорушення (ст. 245 КУпАП):

1) своєчасне, всебічне, повне і об'єктивне з'ясування обставин кожної справи;

2) вирішення її в точній відповідності з законом;

3) забезпечення виконання винесеної постанови;

4) виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень;

5) запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі додержання законів;

6) зміцнення законності.

В залежності від змісту та процесуальної функції, усі документи, які складаються в провадженні у справах про адміністративні правопорушення, *класифікуються* за такими видами:

І.– документи, що фіксують фактичні обставини у справах про адміністративні правопорушення:

1. Заяви громадян про вчинення адміністративного правопорушення.
2. Пояснення особи, що притягається до адміністративної відповідальності, потерпілих, свідків з приводу вчиненого адміністративного правопорушення, які відповідно до статті 251 КУпАП, є доказами в справі про адміністративні правопорушення.
3. Протокол про адміністративне правопорушення (ст. 254 КУпАП).

ІІ. – *документи, які забезпечують провадження у справах про адміністративні правопорушення:*

1. Протокол про адміністративне затримання (ст. 261 КУпАП).

2. Протокол особистого огляду та огляду речей і документів (ст. 264 КУпАП).

3. Протокол вилучення речей і документів (ст.ст. 265 – 265-3 КУпАП).

4. Рапорт про доставлення особи до органу поліції (ст.259 КУпАП).

5. Повістки (ст.ст.277-2, 278 КУпАП).

6. Рапорт про здійснення приводу (ст. 268 КУпАП).

III. – *документи, які є формою рішення суб'єктів адміністративно-процесуальної діяльності у справах про адміністративні правопорушення :*

1. Постанова по справі про адміністративне правопорушення (ст.ст. 283-285 КУпАП):

1.1.постанова про накладення адміністративного стягнення (ст.284 КУпАП);

1.2. постанови про застосування заходів впливу (ст.24-1 КУпАП);

1.3. постанова про закриття справи (ст.ст.38, 247, 284 КУпАП);

2. Постанова (рішення) про звільнення від адміністративної відповідальності з передачею матеріалів на розгляд громадської організації або трудового колективу (ст. 21 КУпАП);

3. Постанова про призначення експертизи (ст.ст. 251, 273 КУпАП);

4. Протокол засідання колегіального органу по справі про адміністративне правопорушення (ст. 281 КУпАП);

5. Рішення по справі про адміністративне правопорушення виконавчого органу сільської, селищної та міської ради (ст. 283 КУпАП);

6. Висновок експерта (ст. 273 КУпАП);

7. Пропозиція про вжиття заходів щодо усунення цих причин та умов що сприяли адміністративному правопорушенню (ст. 282 КУпАП);

8. Скарги та клопотання учасників процесу (ст. 289 КУпАП).

IV. – документи, які є формами рішень суб'єктів адміністративно-процесуальної діяльності за результатами оскарження постанов по справі про адміністративне правопорушення (ст.ст. 288, 294 КУпАП).

Для того, щоб процесуальні документи виконали свої функції в провадженні у справах про адміністративні правопорушення, вони *мають складатися у відповідності до наступних вимог:*

1) відповідати нормам адміністративно-процесуального законодавства;

2) оформлятися уповноваженими працівниками поліцейських підрозділів;

3) відповідати нормативно встановленій процесуальній формі;

4) зміст документа має бути простим, зрозумілим, складеним у чіткій логічній послідовності;

5) рішення мають ґрунтуватись на сукупності встановлених фактів та достатніх доказів, з урахуванням мотивів вчиненого правопорушення.

Дотримання перерахованих вимог виключає можливість прийняття некваліфікованого процесуального рішення у справі, уникнення правопорушника від адміністративної відповідальності, та його подальшого оскарження.

Оформлення адміністративно-процесуальних документів здійснюється поліцейськими на підставі:

- Кодексу України про адміністративні правопорушення (розділ IV);
- Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах Національної поліції (наказ МВС України від 06.11.2015 № 1376);
- Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі (наказ МВС України від 07.11.2015 № 1395);
- Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі (наказ МВС України від 13.01.2020. № 13).

Загальні положення складання та особливості заповнення протоколу про адміністративне правопорушення, пояснення особи, яка притягується до адміністративної відповідальності, пояснення свідків та потерпілого розглянемо у наступному параграфі.

Під час документування адміністративного правопорушення, *поліцейським застосовуються заходи забезпечення провадження.*

Стаття 37 Закону України «Про Національну поліцію» уповноважує поліцейського затримувати особу на підставах, у порядку та на строки, визначені Конституцією України, Кримінальним процесуальним кодексом України та Кодексом України про адміністративні правопорушення, а також іншими законами України.

Порядок оформлення протоколів про адміністративне затримання, особистий огляд, огляд речей і вилучення речей та документів визначений Кодексом України про адміністративні правопорушення. Зокрема, порядок, строки та процесуальне оформлення адміністративного затримання регламентується главою 20 КУпАП «Заходи забезпечення провадження у справах про адміністративне правопорушення». Законодавець чітко зазначає *підстави для застосування адміністративного затримання,* проведення особистого огляду, огляду речей і вилучення речей та документів:

- для припинення адміністративних правопорушень, коли було вичерпано інші заходи впливу;
- встановлення особи;
- забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ та виконання постанов у справах про адміністративні правопорушення.

У разі застосування адміністративного затримання особи поліцейським складається *протокол про адміністративне затримання*, в якому робляться відмітки про проведення особистого огляду, огляду речей і вилучення речей та документів, який додається до протоколу про адміністративне правопорушення проведення і надсилаються разом з матеріалами адміністративної справи для розгляду органу, уповноваженому приймати рішення у справі.

Протокол про адміністративне затримання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, складається відповідно до статті 261 КУпАП.

Розглянемо особливості заповнення бланку протоколу про адміністративне затримання.

Протокол про адміністративне затримання складається на спеціальному бланку, виготовленому друкарським способом, на якому проставлено відповідні серія і номер.

Усі реквізити протоколу про адміністративне затримання заповнюються розбірливим почерком (клітини заповнюються друкованими літерами).

Увага! Не допускається закреслення чи виправлення відомостей, що заносяться до протоколу про адміністративне затримання, а також унесення додаткових записів після того, як протокол про адміністративне затримання підписано особою, щодо якої його складено.

У протоколі про адміністративне затримання зазначаються:

- *в назві «Протокол КИ №0000000 про адміністративне затримання»:*

вказується частина статті КУпАП, відповідно до якої особу притягують до адміністративної відповідальності.

Згідно зі статтею 262 КУпАП, адміністративне затримання як запобіжний захід провадиться поліцейським у випадках, прямо передбачених законами при вчиненні:

- дрібного хуліганства (ст. 173 КУпАП);
- вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі, невиконання термінового заборонного припису або неповідомлення про місце свого тимчасового перебування (ст. 173-2 КУпАП);
- порушення порядку організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій (ст. 185-1 КУпАП);
- при поширюванні неправдивих чуток (ст. 173-1 КУпАП);
- вчиненні злісної непокори законному розпорядженню чи вимозі поліцейського, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, а також військовослужбовця чи образи їх (ст. 185 КУпАП);
- публічних закликів до невиконання вимог поліцейського (ст. 185-7 КУпАП);
- при прояві неповаги до суду (ст. 185-3 КУпАП);
- вчиненні незаконного доступу до інформації в автоматизованих системах (ст. 212-6 КУпАП);
- порушення правил про валютні операції (ст. 162 КУпАП);
- порушення правил обігу наркотичних засобів або психотропних речовин (ч. 1 ст. 44 КУпАП);
- незаконного продажу товарів або інших предметів, дрібної спекуляції, (зокрема пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв і тютюнових виробів ст. 156 КУпАП);
- торгівлі з рук у невстановлених місцях (ст. 160 КУпАП);
- при розпиванні спиртних напоїв у громадських місцях чи появі у

громадських місцях у п’яному вигляді, що ображає людську гідність і громадську мораль (ст. 178 КУпАП);

- у випадках, коли є підстави вважати, що особа займається проституцією (ст. 181-1 КУпАП);
- при порушенні правил дорожнього руху (наприклад ст. 121 КУпАП);
- правил полювання, рибальства і охорони рибних запасів та інших порушень законодавства про охорону і використання тваринного світу (ст. 85 КУпАП);
- при порушенні правил перебування іноземців та осіб без громадянства в Україні і транзитного проїзду через територію України (ст. 202, 203, 203-1, 204-1, 204-2 КУпАП, а також *в інших випадках*, прямо передбачених законами України;

- *в графі «дата і місце його складення»* вказується дата (число, місяць, рік) та назва населеного пункту, в якому складається протокол;
- посада, прізвище, ім’я та по батькові особи, яка склала протокол (спеціальне звання, прізвище, ім’я та по батькові);
- відомості про особу затриманого заповнюються без скорочення (прізвище, ім’я та по батькові), число, місяць, рік народження, вказується фактичне місце проживання);
- *в графі «доставлений(а) у службове приміщення»* зазначається, куди доставлено затриманого(у), його місцезнаходження : найменування відділу(офісу) поліції, до якого доставлений правопорушник, громадського пункту охорони порядку, його номер, адреса;

Важливим для забезпечення законності під час застосування запобіжного заходу є дотримання *строків адміністративного затримання,* що регламентуються ст. 263 КУпАП. Тому в протоколі про адміністративне затримання зазначається *не тільки дата «___»_____20__ р.,* але й час фактичного затримання особи до хвилини *«____» год. «____» хв.*

Стаття 37 Закону України «Про Національну поліцію» встановлює відлік часу утримання затриманої фізичної особи в спеціально відведених для цього приміщеннях – *з моменту її фактичного затримання.* Отже, адміністративне затримання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, з моменту її фактичного затримання, може тривати *не більш як 3 години для складання протоколу.*

Як виключення, щодо осіб, які незаконно перетнули або зробили спробу незаконно перетнути державний кордон України, порушили порядок в’їзду на тимчасово окуповану територію України або до району проведення антитерористичної операції чи виїзду з них, порушили прикордонний режим, режим у пунктах пропуску через державний кордон України або режимні правила у контрольних пунктах в’їзду-виїзду, правила використання об’єктів тваринного світу в межах прикордонної смуги та контрольованого прикордонного району, у територіальному морі, внутрішніх водах та виключній (морській) економічній зоні України, вчинили злісну непокору законному розпорядженню або вимозі військовослужбовця чи працівника Державної прикордонної служби України або члена громадського формування з охорони

громадського порядку і державного кордону, а також іноземців та осіб без громадянства, які не виконали рішення про заборону в'їзду в Україну, порушили правила перебування в Україні або транзитного проїзду через територію України, може бути затримано на строк до трьох годин для складення протоколу, а в необхідних випадках *для встановлення особи та/або з'ясування обставин правопорушення – до трьох діб.*

У необхідних випадках Закон дозволяє поліцейським затримувати на строк *до 3-х діб з повідомленням про це письмово прокурора протягом 24-х годин з моменту затримання тільки осіб, які порушили правила обігу наркотичних засобів і психотропних речовин* – для встановлення особи, проведення медичного огляду, з'ясування обставин придбання вилучених наркотичних засобів і психотропних речовин та їх дослідження. Але на практиці ця норма не працює так як відповідні заходи здійснюються в рамках кримінального провадження;

- *графа «у зв'язку з вчиненням правопорушення, передбаченого частиною__ статті__ КУпАП, для :..»* вказуються мотиви затримання : припинення адміністративного правопорушення, складання протоколу про адміністративне правопорушення, для розгляду справи тощо;

- *заповнення графи «Гр-ну(ці)_____ роз'яснено його (її) права та обов'язки, передбачені статтями 55, 56, 59, 63 Конституції України та статтею 268 КУпАП, а також право та можливість отримання безоплатної вторинної правової допомоги відповідно до Закону України «Про безоплатну правову допомогу» із зазначенням дати, підпису, прізвища та ініціалів затриманої особи* є результатом роз'яснення затриманій особі її прав.

В порядку інформування! Відповідно до Закону України «Про безоплатну правову допомогу», безоплатна вторинна правова допомога полягає у праві затриманої особи на такі правові послуги, як: а) здійснення представництва інтересів осіб, що мають право на безоплатну вторинну правову допомогу, в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами; б) складення документів процесуального характеру.

Увага! Негайно після фактичного затримання особи поліцейським уповноважена особа у відділі (офісі) Національної поліції, повідомляє за допомогою телефонного, факсимільного зв'язку, електронної пошти або через комплексну інформаційно-аналітичну систему забезпечення надання безоплатної правової допомоги (далі – система) відповідному центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги:

- прізвище, ім'я, по батькові та дата народження затриманої особи (якщо вони відомі);
- час та підстави затримання особи;
- точна адреса місця для конфіденційного побачення адвоката із затриманою особою;
- найменування суб'єкта подання інформації, його поштова адреса, номери телефону та адреса електронної пошти;

- прізвище, ім’я, по батькові та посада особи, що передала повідомлення.

Порядок інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадки затримання осіб затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 28.12.2011 № 1363.

- *заповнення графи «Про місце перебування затриманого(ї) згідно з ч. 2 ст. 261 КУпАП повідомлено…»* забезпечує право особи, затриманої за вчинення адміністративного правопорушення, на негайне повідомлення її родичів, а також на її прохання повідомлення власника відповідного підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган, про місце її перебування.

Про це в протоколі про адміністративне затримання робиться відповідний детальний запис, який є важливим у разі подальшого оскарження адміністративного затримання: *«повідомлено о 17 год. 15 хв. дружину затриманого – гр. Косаренко Н.П. по к.т. за номером: 067-344-32-11; майстра шоколадної фабрики Ковальова Я.В. по к.т. за номером: 099-345-82-1».*

Про затримання неповнолітнього обов’язково повідомляють його батьків або осіб, які їх замінюють.

За неможливості проінформувати родичів та в разі відмови затриманої особи надати інформацію для їх повідомлення, про це робиться відповідний запис затриманої особи та поліцейського, який склав протокол про адміністративне затримання, із зазначенням поважних причин: «*повідомити о 17 год. 15 хв. дружину – гр. Косаренко Н.П. по моб. 067-344-32-11 неможливо у зв’язку з відсутністю з нею моб. зв’язку; а також іншого способу повідомити, оскільки перебуває у відрядженні»;* або *«відмовився надати інформацію для повідомлення родичів та за місцем роботи»*.

У службовому приміщенні відділу (офісу) поліції, куди доставлено особу, яка вчинила адміністративне правопорушення, відповідно до статті 264 КУпАП уповноваженою на те посадовою особою однієї статі з оглядуваним і в присутності двох понятих тієї самої статі проводиться ***особистий огляд і огляд речей.***

Огляд – це визначений законом чи іншими нормативно-правовими актами обов’язок громадян пред’явити певну річ, документи на вимогу уповноважених осіб. У випадку, коли особа добровільно не виконує вимогу посадової особи щодо огляду (відповідних речей або особистого), можливий примусовий огляд.

Про проведення особистого огляду й огляду речей робиться відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення чи в протоколі про адміністративне затримання. Може бути складений окремий протокол огляду.

- *В графі «в присутності понятих:...»* важливо зазначити *відомості про осіб, які залучені до огляду в якості понятих у достатньому обсязі:* (1. Петренка Миколи Володимировича, прож .м. Львів, вул. Городоцька, 216 кв. 2, тел. 22-33-222 і т.п.).

- *Графа «проведено особистий огляд та огляд речей, передбачений статтею 264 КУпАП, що були у затриманого(ї)»* заповнюється переліком речей, що оглядаються, – речей, цінностей, документів, які є знаряддям або безпосереднім об’єктом правопорушення, які оглядаються та їх індивідуальні

ознаки (наприклад, сума грошей, вид валюти; вид серія та номер документа; годинник «Casio» з металевим браслетом; газовий пістолет ИЖ-79 (6П42**)**, калибр 7,62 мм і т.п.); за потреби вказуються місця та обставини їх виявлення;

- *Графа «Затриманий(а) одягнутий(а)» заповнюється переліком* особистих речей, одягу, що вилучається у затриманої особи перед поміщенням її до приміщення, в якому вона буде утримуватись, в присутності понятих: (1. Шкіряна куртка чорного кольору. 2. Шкіряний поясний ремінь. 3. Джинси чорного кольору. 4. Футболка білого кольору фірми «Лакоста». 5. Черевики чорного кольору шкіряні і т.п.).

Згідно зі статтею 265 КУпАП, *речі і документи,* що є знаряддям або безпосереднім об'єктом правопорушення, виявлені під час затримання, особистого огляду або огляду речей, вилучаються посадовими особами органів Національної поліції, відповідно до зазначеного вище їх переліку. У протоколі про адміністративне правопорушення або в протоколі про адміністративне затримання робиться відповідний запис.

Порядок зберігання вилучених під час здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення речей і документів затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 16.01.2012 р. № 17.

Речі і документи, які передаються на зберігання, повинні бути належним чином упаковані та опечатані. Уповноважена особа під час прийняття для зберігання речей і документів перевіряє відповідність даних у протоколі про вилучення речей і документів, протоколі про адміністративне правопорушення, огляду речей або про адміністративне затримання, їх фактичному стану; на кожну окремо упаковану річ і на кожен документ прикріплюється бирка, на якій зазначаються номер книги обліку і порядковий номер запису; заповнює квитанцію за встановленою формою про отримання речей і документів, вилучених під час здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення, для зберігання в обладнаному приміщенні, яка долучається до матеріалів справи про адміністративне правопорушення.

Наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори, вилучені з незаконного обігу, зберігаються відповідно до вимог постанови Кабінету Міністрів України від 07.05.2008. № 422.

Речі і документи приєднуються до справи, крім тих, що за своїми властивостями (габаритами, кількістю, вагою, об'ємом) не можуть бути приєднані до справи. Такі речі зберігаються в індивідуальному сейфі (металевій шафі) уповноваженого поліцейського, в провадженні якої перебуває справа про адміністративне правопорушення і який несене за них відповідальність. Речі і документи, які не можуть бути приєднані до справи, зберігаються в у службовому приміщенні відділу (офісу) поліції, обладнаного сейфами (металевими шафами), стелажами, оббитими металом дверима, гратами на вікнах, охоронною та протипожежною сигналізацією. За відсутності обладнаного приміщення виділяються спеціальні сейфи (металеві шафи) достатнього розміру. Наказом керівника відділу поліції призначається посадова особа, яка є відповідальною за зберігання виучених речей і документів.

- *Графа «При особистому огляді тілесні ушкодження не виявлені / ~~виявлені~~»* непотрібне закреслюється, тобто залишатиметься правильний варіант відповіді. Якщо виявлено тілесні ушкодження (синці, подряпини, різані рани тощо), потрібно зазначити, на яких саме частинах тіла вони є. У разі, якщо затриманій особі надавалась невідкладна медична допомога, то вказується номер бригади швидкої медичної допомоги, П.І.Б. лікаря; до якого закладу охорони здоров'я направлено затриманого.

В протоколі про адміністративне затримання зазначаються:

- дата, час і підстави звільнення затриманої особи;
- речі, предмети або документи, які повернуто їй при звільненні;
- за наявності зауважень та скарг на дії працівників Національної поліції робиться відповідний запис із зазначенням їх суті.

Важливою частиною фіксації результатів проведення особистого огляду, огляду речей є наявність заяв та зауважень, зроблених при затриманні та огляді або відмітки про їх відсутність*: «не надходило».*

Результати особистого огляду та огляду речей засвідчуються підписами понятих, затриманої особи, працівника, який проводив огляд. При цьому, поруч з особистим підписом особі пропонується зазначити власноруч власне прізвище та ініціали.

За результатами розгляду справи про адміністративне правопорушення речі і документи в установленому порядку конфіскуються, повертаються володільцеві або знищуються, а у разі вилучення речей за плату – реалізуються.

Рапорт про доставлення особи (ст.ст. 259, 261 КУпАП).

З метою складення протоколу про адміністративне правопорушення в разі неможливості скласти його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, порушника може бути доставлено до відділу (офісу) поліції, штабу громадського формування, громадського пункту охорони порядку.

Про підстави, порядок та спосіб доставлення поліцейським в обов'язковому порядку складається ***рапорт про доставлення особи у відділ (офіс) поліції.***

Увага! Усі без виключення особи, які вчинили адміністративні правопорушення та яких доставлено до відділу (офісу) поліції, приміщення громадського пункту охорони порядку, підлягають реєстрації у спеціальних журналах обліку доставлених осіб.

Про доставлення особи правопорушника в поліцію для оформлення протоколу складається рапорт на ім'я керівника поліцейського підрозділу від першої особи – поліцейського, який доставив правопорушника в поліцію «Доповідаю, що….», після чого в рапорті поліцейський зазначає:

- дату, місце, спосіб вчинення адміністративного правопорушення;
- відомості про особу правопорушника (див. порядок складання протоколу про адміністративні правопорушення наступний розділ);
- стан психічного та фізичного здоров'я, в якому знаходилась особа під час доставлення: наявність синців, подряпин, ран та інших ушкоджень за

результатами поверхневої перевірки; скарг на самопочуття; чи надавалась невідкладна медична допомога (лікарем якої бригади швидкої допомоги);

- чи були застосовані до особи, яка доставлена, інші превентивні поліцейські заходи, які обмежують певні права і свободи людини і застосовується поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень (ст. 30 Закону України «Про національну поліцію»): перевірка документів особи; опитування особи; поверхневий огляд речей і транспортного засобу; зупинення транспортного засобу тощо;

- чи були застосовані до особи, яка доставлена, заходи поліцейського примусу: фізичний вплив (сила); застосування спеціальних засобів; застосування вогнепальної зброї (чи була і яка була заподіяна шкода в наслідок застосування);

- як поводив себе правопорушник під час доставлення;
- місце та час, куди доставлено особу для складання протоколу.

Увага! Про підстави, обставини та наслідки застосування фізичної сили, спеціальних засобів та застосування вогнепальної зброї поліцейський складає на ім'я начальника окремий рапорт, на підставі якого проводиться службове розслідування.

Протокол та матеріали про адміністративне правопорушення ***надаються (надсилаються) посадовій особі (органу),*** уповноваженій розглядати справу про адміністративне правопорушення.

Підвідомчість справ про адміністративні правопорушення (глава 17 КУпАП) визначає, яким органом буде розглядатись справа, прийматись рішення у вигляді постанови.

Керівником підрозділу патрульної поліції готується супровідний лист на ім'я керівника органу, уповноваженого розглядати справу про адміністративне правопорушення типового змісту:

Голові Сихівського районного суду м. Львова

«Надсилаємо матеріали адміністративної справи (вказується номер і дату протоколу) про вчинення гр. Косаренком І.П. адміністративного правопорушення за статтею 173 КУпАП для розгляду та притягнення винного до адміністративної відповідальності).

Додатки: адміністративна справа (вказується номер і дату протоколу) в 1 прим. на ___ аркушах.

Якщо формується адміністративна справа, матеріали, які згідно з статтею 251 КУпАП, є доказами у справі, прошиваються в такій послідовності згідно з описом матеріалів:

- протокол про адміністративні правопорушення;
- заява потерпілої особи (якщо в справі є потерпілий);
- пояснення правопорушника;
- пояснення свідків;
- пояснення потерпілого;
- висновок експерта;

- показаннями технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, які використовуються при нагляді за виконанням правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, протоколом про вилучення речей і документів, а також іншими документами;

- речові докази, упаковані в окремі конверти, пакети та скріплені печаткою територіального органу Національної поліції.

Листи документів, що знаходяться у справі, нумеруються, прошиваються та скріплюються печаткою відділу поліції.

Протокол та матеріали про адміністративне правопорушення ***надсилаються*** органу (посадовій особі), уповноваженій розглядати справу про адміністративне правопорушення.

Увага!! Стаття 257 КУпАП не визначає терміну надіслання протоколу органу (посадовій особі), уповноваженій розглядати справу про адміністративне правопорушення, окрім терміну надіслання адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією в місцевий загальний суд, який становить 3 дні.

Загальний алгоритм дій поліцейського по документуванню адміністративного правопорушення:

1. Вимагати припинення протиправних дій. У разі малозначності правопорушення та належної поведінки правопорушника, попередити про відповідальність та наслідки.

2. Кваліфікувати протиправну поведінку: встановити, чи є в діях склад адміністративного правопорушення відповідно до конкретної норми КУпАП (частиною статті).

3. З допомогою статей 218-222 встановити орган, уповноважений розглядати справу, а також статті 277 встановити строк розгляду, на підставі чого повідомити правопорушника про місце та час розгляду справи.

4. У разі наявності компетенції розглядати справу та накладати стягнення від імені Національної поліції (стаття 222), винести постанову у справі про адміністративне правопорушення.

5. Оголосити права особи, що притягується до адміністративної відповідальності (статті 55, 56, 59, 63 Конституції України, статтю 268 КУпАП).

6. У разі оспорювання правопорушником факту вчинення протиправного діяння та стягнення, скласти протокол про адміністративне правопорушення. За допомогою статті 255 КУпАП з'ясувати, чи поліцейський уповноважений складати протокол про виявлене правопорушення.

7. У разі неможливості скласти протокол на місці вчинення правопорушення, в найкоротший термін доставити особу до поліції, штабу громадського формування, громадського пункту охорони порядку для складання протоколу, про обставини доставлення доповісти рапортом керівнику поліцейського підрозділу.

8. За наявності визначених законом підстав, затримати особу на термін до 3-х годин або діб (ст. 263 КУпАП), встановити особу правопорушника,

перед поміщенням для тримання у службовому приміщенні відділу (офісу) поліції, куди доставлено особу, провести особистий огляд, огляд речей, їх вилучення, про що скласти протокол про адміністративне затримання.

9. Протягом доби направити супровідним листом матеріали справи про адміністративне правопорушення органу (посадовій особі) для розгляду.

8. Фабула адміністративного правопорушення: складові елементи, порядок складання

Вимоги до оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції, а саме, винесення постанов по справам про адміністративне правопорушення та складання протоколів про адміністративне правопорушення, встановлені:

- Кодексом України про адміністративні правопорушення;
- Інструкцією з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції, затвердженою наказом МВС України від 06.11.2015 № 1376;
- Інструкцією з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режими, затвердженою наказом МВС України від 07.11.2015 № 1395;
- Інструкцією з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі затвердженою наказом МВС України від 13.01.2020 № 13;

Згідно з статтею 251 КУпАП, доказами в справі про адміністративне правопорушення є будь-які фактичні дані, на основі яких у визначеному законом порядку орган (посадова особа) встановлюють наявність чи відсутність адміністративного правопорушення, винність даної особи в його вчиненні та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи.

Відповідно до статті 254 КУпАП про вчинення адміністративного правопорушення складається протокол у повноваженими на те посадовою особою або представником громадської організації чи органу громадської самодіяльності.

КУпАП визначено коло суб'єктів, уповноважених складати протоколи про адміністративні правопорушення. У статті 255 КУпАП зазначено, що протоколи про правопорушення мають право складати уповноважені на те посадові особи органів внутрішніх справ (Національної поліції).

При складанні протоколу про адміністративне правопорушення, особливу увагу слід звернути на його зміст, вимоги до якого наведені уст. 256 КУпАП, оскільки недотримання вимог до змісту протоколу може стати підставою для направлення його на доопрацювання, або взагалі – справу може бути закрито.

Обов'язковими для зазначення, у протоколі про адміністративне правопорушення є місце, час і суть адміністративного правопорушення, що

повинна точно відповідати ознакам складу адміністративного правопорушення, зазначеним у статті КУпАП, за якою складено протокол.

Розглянувши всі документи, з'ясувавши всі необхідні обставини, орган (посадова особа) робить певний висновок щодо справи, який оформлюється постановою у справі.

Загальні вимоги до змісту постанови по справі про адміністративне правопорушення зазначені у ст. 283 КУпАП.

Постанова має містити:

найменування органу (прізвище, ім'я та по батькові, посада посадової особи), який виніс постанову;

дату розгляду справи;

відомості про особу, стосовно якої розглядається справа (прізвище, ім'я та по батькові (за наявності), дата народження, місце проживання чи перебування;

опис обставин, установлених під час розгляду справи;

зазначення нормативного акту, що передбачає відповідальність за таке адміністративне правопорушення;

прийняте у справі рішення.

Постанова по справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, крім даних, визначених вище, повинна містити відомості про:

дату, час і місце вчинення адміністративного правопорушення;

транспортний засіб, який зафіксовано в момент вчинення правопорушення (марка, модель, номерний знак);

технічний засіб, яким здійснено фото або відеозапис;

розмір штрафу та порядок його сплати;

правові наслідки невиконання адміністративного стягнення та порядок його оскарження;

відривну квитанцію із зазначенням реквізитів та можливих способів оплати адміністративного стягнення у вигляді штрафу.

Для більш точного розуміння та викладу у протоколі та постанові про адміністративне правопорушення, суті адміністративного правопорушення, пропонується при складанні протоколу та винесенні постанови ***користуватися типовими фабулами адміністративних правопорушень:***

Стаття 173 Дрібне хуліганство

Фабула

21.01.2020 о 11.00 громадянин Іванов І.К., знаходячись в громадському місці, а саме на зупинці громадського транспорту по вул. Гагаріна в м. Ужгороді, виражався нецензурною лайкою та образливо чіплявся до громадянки Кичук С.І., чим порушив громадський порядок і спокій громадян.

Стаття 173-2 Вчинення насильства в сім'ї, не виконання захисного припису або не проходження корекційної програми

Фабула

24.01.2020 о 14.00 громадянин Козак В.М., знаходячись за місцем свого проживання у кв. 34 буд. 4 по вул. Василенко у м. Києві, вчинив психологічне насильство в сім'ї, а саме словесно ображав свою дружину Козак М.А.

Стаття 175-1 Куріння тютюнових виробів у заборонених місцях

Фабула

27.02.2020 о 15.00 громадянин Максимчук А.А., знаходячись в громадському місці в парку ім. Шевченка в м. Києві, курив тютюнові вироби, а саме сигарети «Прима-срібна», в місці де це заборонено Законом.

Стаття 178 Розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв у заборонених законом місцях або поява у громадських місцях у п'яному вигляді

Фабула

01.03.2020 о 10.00 громадянинЛяшко Н.Є., знаходячись в громадському місці, а саме по вул. Лепсе у м. Києві, розпивав пиво «Живе світле» ємкістю 0,6 л., у місці де це заборонено.

Стаття 154 Порушення правил тримання собак і котів

Фабула

11.03.2020 о 17.00 громадянин Філіпов К.М. порушив правила тримання собак, а саме вигулював свою собаку у громадському місці без намордника та повідка.

Стаття 160 Торгівля з рук у невстановлених місцях

Фабула

15.01.2020 о 14.00 громадянин Приймак І.К. здійснював торгівлю з рук продуктами харчування у невстановленому для цього місці, а саме по вул. Вадима Гетьмана ум. Києві, поблизу ринку «Світанок», де торгівля заборонена.

Стаття 181-1 Заняття проституцією

Фабула

04.01.2020 о 18.00 по вул. Святошинській ум. Києві громадянка Петрова С.Ж. надавала сексуальні послуги в автомобілі громадянину Потьомкіну К.Л.

Стаття 185 Злісна непокора законному розпорядження або вимозі поліцейського, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця

Фабула

16.02.2020 о 19.00 громадянин Прут Л.Д., знаходячись в громадському місці, а саме по вул. Весела у м. Вінниці, не виконав законне розпорядження працівника поліції, який знаходився на службі про припинення куріння в громадському в забороненому для цього Законом місці.

Стаття 121 Порушення водієм правил керування транспортними засобом, правил користування ременями безпеки або мотошоломами

Фабули до ч. 1 ст. 121

23.03.2020 о 14.00 в м. Вінниці по вул. Соборній, 24 водій Іванов А.С. керував автомобілем «TOYOTA CAMRY», н.з. АС4515АН, який переобладнаний з порушенням відповідних правил, норм і стандартів, *чим порушив п. 31.3 а ПДР.*

23.03.2020 о 14.00 в м. Вінниці по вул. Соборній, 10 водій Іванов А.С. керував автомобілем «TOYOTA CAMRY», н.з. АС4515АН, що має технічні несправності з якими відповідно до встановлених правил експлуатація його забороняється , а саме має:

- стоянкова гальмівна система при відключеному від трансмісії двигуні не забезпечувала нерухомий стан т.з.
- не горіла лампа лівої фари в режимі ближнього світла в темну пору доби.
- не горять лампи фар чи задніх габаритних ліхтарів, *чим порушив п. 31.4.1 д, або 31.4.3 в або 31.6 б ПДР.*

Фабули до ч. 2 ст. 121

11.03.2020 о 13.00 в м. Києві по вул. Вадима Гетьмана, 33 водій Синичка В.І. керував автобусом БОГДАН, н.з. АА6754АА, який використовується для надання послуг з перевезення пасажирів що має технічні несправності з якими відповідно до встановлених правил експлуатація його забороняється (дивись ч.1 ст. 121) *чим порушив п. 31.4 ПДР.*

Фабули до ч. 5 ст. 121

05.02.2020 о 15.00 в м. Києві по вул. Тараса Шевченка, 15 водій Чепурко В.С. керував автомобілем «TOYOTA CAMRY», н.з. АС4515АН, обладнаним засобами пасивної безпеки, був не пристебнутий ременем безпеки, *чим порушив п. 2.3 в ПДР*

мотоциклом SUZUKI н.з. АА1545АА не був в застебнутому мотошоломі, *чим порушив п 2.3 г ПДР*

Фабули до ч. 6 ст. 121

15.02.2020 о 14.00 в м. Києві по проспекту Перемоги, 20 водій Кичук С.А. керував автомобілем «TOYOTA CAMRY», н.з. АС4515АН, без номерного знаку або з номерним знаком що:

не належить цьому засобу; не відповідає вимогам стандартів; закріплений не в установленому для цього місці; закритий іншими предметами; забруднений, що не дає, змоги чітко визначити символи номерного знаку на відстані 20 м.; неосвітлений (у темну пору доби або в умовах недостатньої видимості) чи перевернутий,…… *чим порушив п. 2.9 в ПДР*

15.02.2020 о 14.00 в м. Києві по проспекту Перемоги, 20 водій Кичук С.А. керував автомобілем «TOYOTA CAMRY», н.з. АС4515АН, який не був зареєстрований у встановленому законом порядку протягом 10 діб з моменту придбання (отримання), митного оформлення або переобладнання чи ремонту (згідно довідки – рахунку,(договору куплі-продажу та інших документів – вказати дату видачі і ким виданий)……. *чим порушив п. 2.9 в або 30.1 ПДР.*

Фабули до ч. 1 ст. 123

15.02.2020 о 14.00 в м. Києві по проспекту Перемоги, 20 водій Кичук С.А. керував автомобілем «TOYOTA CAMRY», н.з. АС4515АН, порушив правила проїзду залізничних переїздів, наближаючись до залізничного переїзду не виконав вимогу ДЗ 2.2 д.1 «ПРОЇЗД БЕЗ ЗУПИНКИ ЗАБОРОНЕНО», а саме здійснив проїзд без зупинки перед розміткою 1.12 «стоп-лінія». (або вказаним дорожнім знаком). (пункт ПДР-20.2)

Фабули до ч. 2 ст. 123

15.02.2020 о 14.00 в м. Києві по проспекту Перемоги, 20 водій Кичук С.А. керував автомобілем «TOYOTA CAMRY», н.з. АС4515АН, порушив правила проїзду залізничних переїздів, виїхав на залізничний переїзд на увімкненому забороненому сигналі світлофора та звуковому сигналі. (пункт ПДР-20.3, 20.5)

(тимчасове вилучення посвідчення водія, пояснення свідків обов'язкові)

Фабули до ч. 3 ст. 123

15.02.2020 о 14.00 в м. Києві по проспекту Перемоги, 20 водій Кичук С.А. керував автомобілем «TOYOTA CAMRY», н.з. АС4515АН, під час надання послуг з перевезення пасажирів, порушив правила проїзду залізничних переїздів, виїхав залізничний переїзд на увімкненому забороненому сигналі світлофора та звуковому сигналі. (пункт ПДР-20.3, 20.5)

(тимчасове вилучення посвідчення водія)

Фабули до ч. 1 ст. 125

15.02.2020 о 14.00 в м. Києві по проспекту Перемоги, 20 водій Кичук С.А. керував автомобілем «TOYOTA CAMRY», н.з. АС4515АН перед поворотом праворуч (ліворуч) на вул. Шевченка завчасно не зайняв відповідне крайнє праве (ліве) положення на проїзній частині, здійснив поворот праворуч (ліворуч) з другої смуги. (пункт ПДР-10.4)

Фабули до ч. 2 ст. 125

15.02.2020 о 14.00 в м. Києві по проспекту Перемоги, 20 водій Кичук С.А. керував автомобілем «TOYOTA CAMRY», н.з. АС4515АН подав звуковий сигнал без необхідності в населеному пункті. (пункт ПДР-9.5)

Фабули до ч. 3 ст. 125

15.02.2020 о 14.00 в м. Києві по проспекту Перемоги, 20 водій Кичук С.А. керував автомобілем «TOYOTA CAMRY», н.з. АС4515АН, порушив правила перевезення пасажирів, перевозив дитину ростом менше 145 см та віком до 12 років на передньому сидінні. (пункт ПДР-21.11 б)

Фабули до ч. 1 ст. 126

15.02.2020 о 14.00 в м. Києві по проспекту Перемоги, 20 водій Кичук С.А. керував автомобілем «TOYOTA CAMRY», н.з. АС4515АН не мав при собі поліса обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних ТЗ, *чим порушив п. 2.1 г ПДР.*

Фабули до ч. 2 ст. 126

15.02.2020 о 14.00 в м. Києві по проспекту Перемоги, 20 водій Кичук С.А. керував автомобілем «TOYOTA CAMRY», н.з. АС4515АН не маючи права керування таким ТЗ, *чим порушив п. 2.1 а ПДР.*

Фабули до ч. 3 ст. 126

15.02.2020 о 14.00 в м. Києві по проспекту Перемоги, 20 водій Кичук С.А. керував автомобілем «TOYOTA CAMRY», н.з. АС4515АН перебуваючи особою, яка позбавленою права керувати транспортними засобами, *чим порушив ст. 15 ЗУ «Про дорожній рух».*

<u>Фабули до ч. 1 ст. 127</u>

16.03.2020 о 16.00 в м. Києві по вул. Фрунзе, 24 пішохід Лось Т.Р. перейшов проїзну частину у невстановленому місці, поза пішохідним переходом, *чим порушив п. 4.7 ПДР.*

16.03.2020 о 16.00 в м. Києві по вул. Фрунзе, 24 пішохід Лось Т.Р., пішохід перейшов проїзну частину на заборонений червоний сигнал світлофора, *чим порушив п. 8.7.7 ПДР*

<u>Фабули до ч. 1 ст. 130</u>

15.02.2020 о 14.00 в м. Києві по проспекту Перемоги, 20 водій Кичук С.А. керував автомобілем «TOYOTA CAMRY», н.з. АС4515АН, з явними ознаками алкогольного сп'яніння (запах алкоголю з порожнини рота; порушення координації рухів; порушення мови; виражене тремтіння пальців рук; різка зміна забарвлення шкірного покриву обличчя; поведінка, що не відповідає обстановці **(зазначити мінімум 3 ознаки)** від проходження медичного огляду на визначення стану алкогольного сп'яніння на місці зупинки транспортного засобу за допомогою газоаналізатора «Alcotest №___» та проведення такого огляду у мед закладі відмовився у присутності двох свідків.

У ГРАФІ «огляд на стан сп'яніння» ЗАЗНАЧАЄМО: «Від проходження медогляду на місці зупинки відмовився**<u>. ч.1 ст.130 КУпАП, п. 2.5 ПДР.</u>**

До протоколу додається пояснення свідків (у разі наявності), акт затримання т/з або розписка про передачу керування т/з та інші матеріали.

(тимчасове вилучення посвідчення водія)

15.02.2020 о 14.00 в м. Києві по проспекту Перемоги, 20 водій Кичук С.А. керував автомобілем «TOYOTA CAMRY», н.з. АС4515АН в стані алкогольного сп'яніння, що підтверджується висновком на стан алкогольного сп'яніння № _____ від_____.

(тимчасове вилучення посвідчення водія)

У ГРАФІ «огляд на стан сп'яніння» ЗАЗНАЧАЄМО: «Від проходження медогляду <u>на місці зупинки відмовився або з результати незгідний,(вибираємо необхідне)</u> огляд на стан сп'яніння проводився у мед закладі». **ч.1 ст.130 КУпАП, п. 2.9.а ПДР.**

15.02.2020 о 14.00 в м. Києві по проспекту Перемоги, 20 водій Кичук С.А. керував автомобілем «TOYOTA CAMRY», н.з. АС4515АН в стані алкогольного сп'яніння. Огляд проводився на місці зупинки т/з за допомогою газоаналізатора «Alcotest №» у присутності двох свідків, що підтверджується тестом № _____ від _____.

Заповнюємо Розділ «огляд на стан сп'яніння»ч.1 ст.130 КУпАП, п. 2.9а ПДР.

До протоколу додається пояснення свідків (обов'язково), акт огляду на стан алкогольного сп'яніння, акт затримання т/з або розписка про передачу керування т/з, тест на стан сп'яніння та інші матеріали.

(тимчасове вилучення посвідчення водія)

5.02.2020 о 14.00 в м. Києві по проспекту Перемоги, 20 водій Кичук С.А. керував автомобілем «TOYOTA CAMRY», н.з. АС4515АН з ознаками наркотичного сп'яніння **зазначити мінімум 3 ознаки** (звужені чи дуже

розширені зіниці, які не реагують на світло, сповільненість або навпаки підвищена жвавість чи рухливість ходи, мови; почервоніння обличчя або неприродна блідість). Від проходження медичного огляду у медичному закладі з метою встановлення наркотичного сп'яніння відмовився в присутності двох свідків.

<u>У розділі «огляд на стан сп'яніння» НІЧОГО НЕ ЗАПОВНЮЄМО!!!!</u>

(тимчасове вилучення посвідчення водія, пояснення свідків обов'язкові)

15.02.2020 о 14.00 в м. Києві по проспекту Перемоги, 20 водій Кичук С.А. керував автомобілем «TOYOTA CAMRY», н.з. АС4515АН в стані наркотичного сп'яніння. Огляд проводився у медичному закладі, що підтверджується висновок на стан наркотичного сп'яніння № ____ від_____.

До протоколу додається пояснення свідків (у разі наявності), акт затримання т/з або розписка про передачу керування т/з та інші матеріали. ч.1 ст.130 КУпАП, п. 2.9.а ПДР.

15.02.2020 о 16.00 в м. Києві по вул. Анни Ахматової, 4 водій Кравчук М.А. передав керування ТЗ водію Мартишкіну Андрію Павловичу 07.11.1985 року народження, проживає м. Києві по вул. Драгоманова 13 кв. 3 який в м. Києві по вул. Анни Ахматової 4 керував автомобілем «TOYOTA CAMRY», н.з. АС4515АН в стані алкогольного сп'яніння.

(при ухиленні водія від проходження огляду на стан сп'яніння, протокол за передачу на особу, яка передала керування автомобілем не складається).

9. Протокол про адміністративне правопорушення, його зміст, особливості складання

Протокол про адміністративне правопорушення складається посадовими особами органів Національної поліції, уповноваженими документувати правопорушення відповідно до переліку статей, виписаному у статті 255 КУпАП.

Протокол про адміністративні правопорушення складається на осіб, які досягли віку, з якого настає адміністративна відповідальність (16 років). У разі вчинення адміністративного правопорушення неповнолітньою особою віком від 14-ти до 16-ти років протокол складається стосовно одного з батьків неповнолітнього або особи, яка їх замінює, відповідно до ч. 3 ст. 184 КУпАП.

Зміст протоколу про адміністративне правопорушення визначений статтею 256 КУпАП. У протоколі про адміністративне правопорушення зазначаються:

- дата і місце його складення,
- посада, прізвище, ім'я, по батькові особи, яка склала протокол;
- відомості про особу, яка притягається до адміністративної відповідальності (у разі її виявлення);
- місце, час вчинення і суть адміністративного правопорушення;
- нормативний акт, який передбачає відповідальність за дане правопорушення;
- прізвища, ім'я, по батькові особи, адреси свідків і потерпілих, якщо

вони є;

- пояснення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності;
- інші відомості, необхідні для вирішення справи.

Якщо правопорушенням заподіяно матеріальну шкоду, про це також зазначається в протоколі.

Протокол про адміністративне правопорушення складається *на спеціальному бланку*, що виготовлений друкарським способом, на якому проставлено відповідні серія і номер. Бланк протоколів затверджено відповідними *Інструкціями з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах Національної поліції* (див. накази МВС України *від 06.11.2015 № 1376; від 07.11.2015 № 1395).* Усі реквізити протоколу заповнюються чорнилом (пастою) чорного або синього кольору, розбірливим почерком, державною мовою.

Протокол підписується особою, яка його склала, і особою, яка притягається до адміністративної відповідальності; при наявності свідків і потерпілих протокол може бути підписано також і цими особами.

У разі відмови особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, від підписання протоколу, в ньому робиться запис про це.

Увага! ***Не допускається закреслення чи виправлення відомостей, що заносяться до протоколу, а також залишення незаповненими графи протоколу; внесення додаткових записів після того, як протокол підписано особою, стосовно якої його складено.***

Протокол складається ***у двох примірниках***, один з яких під підпис вручається особі, яка притягується до адміністративної відповідальності.

Розглянемо особливості заповнення бланку протоколу про адміністративне правопорушення.

В графах ***«дата і місце його складення»*** зазначаються число, місяць, рік, населений пункт, географічна точка, тобто дата та населений пункт, в якому перебувають правопорушник та уповноважений поліцейський на момент складання протоколу *(1 березня 2020 р. м. Львів);*

– ***«посада, спеціальне звання, прізвище, ім'я, по батькові посадової особи, яка склала протокол»*** (пишуться повністю – *Я, дільничний офіцер поліції (інспектор патрульної поліції) Сихівського відділу поліції м. Львова лейтенант поліції Назаренко Ігор Леонідович);*

– ***«прізвище, ім'я та по батькові*** **особи, яка притягується до адміністративної відповідальності»** зазначаються повністю, без скорочення *(КОСАРЕНКО ІВАН ПЕТРОВИЧ);*

– ***«дата і місце народження»*** *(15 липня 1985 р.н.; м. Львів);*

– ***«місце проживання; місце реєстрації»*** (вказуються адреси: *м. Львів, вул. 6-та Замарстинівська, буд. 71, кв. 15).* У разі, якщо адреси співпадають, в графі зазначається *«проживає за місцем реєстрації»;*

– ***«номер телефону»*** (контактний (мобільний або міський абонентський номер : «067-347-03 02» або «*надати відмовився»*);

– ***«місце роботи, навчання (посада»)***: найменування підприємства, установи, організації, де працює (її посада) або закладу, де навчається особа *(майстер шоколадної фабрики «Ласунка» м. Львів); або вказується, що тимчасово не працює та перебуває/не перебуває на обліку в центрі зайнятості.*

– ***«особу встановлено»***: назва документу, що посвідчує особу (серія, номер паспорта, дата видачі й назва органу, що його видав, або серія, номер іншого документа, що посвідчує особу, яка вчинила правопорушення (службове чи пенсійне посвідчення, студентський квиток), дата видачі й найменування підприємства, установи, організації, що його видали);

– ***«чи притягувався(лася) до адміністративної відповідальності»*** (вказуються відомості щодо притягнення особи до адміністративної відповідальності впродовж року): *накладено штраф за ч. 1 ст. 178 КУпАП протокол Сихівського відділу поліції ГУНП у Львівській обл. 08.03.2019 р. АПН № 15789; або «не притягувався».*

Увага! Відомості про притягнення особи до відповідальності посадова особа, яка складає протокол отримує за допомогою інтегрованої інформаційно-пошукової системі (далі – ІІПС), що входять до єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України (наказ МВС України від 04 лип. 2016 р. № 595 «Про затвердження Інструкції з автоматизованого обліку адміністративних правопорушень»). Відомості про виявлене адміністративне правопорушення вносяться до електронної картки про адміністративне правопорушення (далі – картка форми ЕАПР) на підставі протоколів (постанов), складених (винесених) уповноваженими на те посадовими особами Національної поліції. Картка форми ЕАПР заповнюється уповноваженим працівником органу Національної поліції, який є авторизованим користувачем та має доступ до ІІПС для введення і коригування даних. Працівники поліції мають обмежений доступ до бази даних ІІПС, який дозволяє оперативно встановити достовірність персональних даних про особу правопорушника, які були названі ним у разі відсутності паспортного чи іншого документу, що посвідчує особу;

– ***«склад адміністративного правопорушення (дата, час, місце вчинення і суть учиненого адміністративного правопорушення)»:*** *1 березня 2020 р. о 17 год. по вул. Городоцькій м. Львова гр. Косаренко І.П. в стані алкогольного сп'яніння, чіплявся до перехожих, обзивав їх нецензурною лайкою, розбив вітрину магазину... .*

Увага! ***Суть адміністративного правопорушення повинна точно відповідати ознакам складу адміністративного правопорушення, зазначеним у статті КУпАП, за якою складено протокол***. Таким чином, гр. Косаренко І.П. порушив громадський порядок, при цьому об'єктивна сторона проступку вказує на діяння, що охоплюються складом статті 173 КУпАП «Дрібне хуліганство». На підставі цього ми кваліфікуємо *протиправні дії «чим вчинив(ла) правопорушення, передбачене частиною (--) статті 173 КУпАП»;*

- **«свідки», «потерпілий»** (якщо вони є) : прізвища імена, по батькові зазначаються повністю, вказується місце їх проживання;

Потерпілим стаття 269 КУпАП визначає особу, якій адміністративним правопорушенням заподіяно моральну, фізичну або майнову шкоду. Під час складання протоколу потерпілого може бути опитано як свідка.

Як *свідок*, відповідно до статті 272 КУпАП, у справі про адміністративне правопорушення може бути викликана кожна особа, про яку є дані, що їй відомі які-небудь обставини, що підлягають установленню по даній справі.

- **«правопорушенням заподіяно матеріальну шкоду»** : у разі заподіяння матеріальної шкоди в результаті вчинення адміністративного правопорушення, в протоколі зазначається : *прізвище, ім'я та по батькові потерпілого, місце його проживання або найменування підприємства, установи, організації, їх місцезнаходження і розмір заподіяної внаслідок адміністративного правопорушення матеріальної шкоди*.

При складанні протоколу *особі, яка притягується до адміністративної відповідальності,* ***роз'яснюються її права,*** передбачені статтями 55, 56, 59, 63 Конституції України, ***статтею 268 КУпАП***, зокрема те, що вона *має право:* 1) знайомитися з матеріалами справи; 2) давати пояснення, подавати докази, заявляти клопотання; 3) при розгляді справи користуватися юридичною допомогою адвоката, іншого фахівця у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи; 4) виступати рідною мовою і користуватися послугами перекладача, якщо не володіє мовою, якою ведеться провадження; 5) оскаржити постанову по справі.

Про роз'яснення особі, яка притягується до адміністративної відповідальності, її прав, передбачених статтею 268 цього Кодексу, робиться **відмітка у протоколі**.

Окрім того, під час складання **протоколу особу правопорушника повідомляється під його підпис, про дату, час, місце розгляду справи.** Для повідомлення необхідно встановити, яким органом справа буде розглядатися (ст. 218-222); та у який строк (ст. 277). Правопорушнику роз'яснюється, що справу про адміністративне правопорушення буде розглянуто у ***строки, визначені статтею 277 КУпАП.***

Для інформації! З***агальний строк розгляду*** – 15-тиденний з дня одержання органом (посадовою особою), правомочним розглядати справу, протоколу про адміністративне правопорушення та інших матеріалів справи.

Частина друга статті 277 КУпАП встановлює для окремих правопорушень ***окремий строк.*** Наприклад, органами Національної поліції справи за незаконні виробництво, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах (ч. 1 ст. 44 КУпАП), невжиття землекористувачами або землевласниками на закріплених за ними земельних ділянках заходів щодо знищення дикорослих конопель чи снотворного маку (ч. 2 ст. 106^1 КУпАП), розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв у заборонених законом місцях або поява у громадських місцях у п'яному вигляді (ч. 1, 2 ст. 178 КУпАП) – розглядаються **протягом доби;** справи за виготовлення, зберігання самогону та апаратів для його вироблення (ст. 176 КУпАП) – у **5-тиденний** строк;

графи **«проведено особистий огляд та огляд речей, передбачений статтею 264 КУпАП, що були у гр-на(ки), та згідно зі статтею 265 КУпАП виявлені речі вилучено для тимчасового зберігання»** заповнюються у разі застосування запобіжних заходів. З метою припинення адміністративних правопорушень, коли вичерпано інші заходи впливу, встановлення особи, складення протоколу про адміністративне правопорушення в разі неможливості складання його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ та виконання постанов у справах про адміністративні правопорушення ***допускаються адміністративне затримання особи, особистий огляд, огляд речей і вилучення речей та документів***. Про особистий огляд, огляд речей складається протокол або про це робиться відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення або в протоколі про адміністративне затримання.

До протоколу додаються документи:

1) заяви та клопотання. Відповідно до статті 268 КУпАП особа може надавати заяви та клопотання, які є формами звернення громадян до органів влади та розглядаються в порядку Закону України «Про звернення громадян».

В з*аяві* громадяни звертаються із проханням про сприяння в реалізації закріплених Конституцією та чинним законодавством їх прав та інтересів, або повідомляють про порушення чинного законодавства чи недоліки в діяльності посадових осіб, а також висловлюють думки щодо поліпшення їх діяльності.

Клопотання – це письмове звернення з проханням про визнання або реалізацію прав чи свобод тощо. До протоколу в адміністративному провадженні можуть додаватися клопотання про перенесення розгляду справи за місцем проживання або реєстрації транспортного засобу; клопотання про перенесення дати розгляду справи; клопотання про забезпечення права на захист та інші;

2) пояснення особи, яка притягується до адміністративної відповідальності є важливою частиною протоколу. Правопорушнику пропонується за його підписом в протоколі надати письмове пояснення по суті вчиненого адміністративного правопорушення, тобто відповісти на питання:

- яка мета, мотив, що стало причиною вчинення проступку, чи усвідомлює правопорушник їх протиправність та наслідки. Це важливо для оцінки ситуації поліцейським та прийняття рішення про застосування заходів забезпечення провадження з метою припинення та недопущення в подальшому протиправних дій.

Пояснення може додаватися до протоколу окремо, про що робиться запис в графі «***До протоколу додається****: пояснення гр. Косаренко І.П.».*

Особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, має також право подати **пояснення і зауваження щодо змісту протоколу**, які додаються до протоколу, а також викласти мотиви своєї відмови від його підписання.

Увага! Особа, яка притягується до адміністративної відповідальності, згідно зі статтею 63 Конституції України не несе відповідальності за відмову давати пояснення щодо себе, членів своєї сім'ї чи близьких родичів;

3) пояснення свідків та потерпілого складається або працівниками поліції зі слів осіб, в яких відбирається пояснення, або заповнюється власноруч за допомогою навідних питань, які задаються посадовою особою.

Пояснення може відбиратися на місці вчинення правопорушення, в поліції, а також за місцем проживання свідків та потерпілого у разі, якщо про адміністративне правопорушення надійшла заява та відбувається провадження по її розгляду.

Офіційно затвердженого бланку пояснення не існує. Тому для зручності у змісті пояснення умовно відокремимо 4 частини:

- ***загальну частина інформативного змісту***, в якій зазначається:

- дата і місце відібрання пояснення;

- посада, звання, прізвище, ім'я, по батькові особи, яка відбирає пояснення;

- відомості про особу, в якої відбирається пояснення (прізвище, ім'я та по батькові зазначаються повністю; дата і місце народження; місце проживання; місце реєстрації; контактний номер телефону; місце роботи *(найменування підприємства, установи, організації, де працює (її посада) або закладу, де навчається особа*;

- ***частину, в якій особа засвідчує***, що *«Зі змістом статті 63 Конституції України (особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом) ознайомлений: _____ (підпис»).* ***Також частину, в якій особа засвідчує***, що «*Я, (прізвище, ініціали особи, від якої отримується пояснення), даю свою згоду на обробку та використання в службових документах органу (підрозділу) поліції моїх персональних даних у порядку, передбаченому Законом України «Про захист персональних даних»: _____ (підпис»).*

- ***основну частину***, в якій після слів *«По суті поставлених запитань можу пояснити наступне :…»* опитуваний (-на) від першої особи викладає зміст відповідей на наступні питання: де знаходилась особа під час вчинення правопорушення; чи могла бути свідком події або потерпілим; чи знайома з особою правопорушника, протягом якого часу, в яких відносинах перебуває (якщо сусід, то вказується з якого часу проживає по сусідству); що відомо про спосіб життя, громадську поведінку правопорушника; що відомо (бачила, чула) про подію; якою була поведінка правопорушника; чи було заподіяно яку шкоду якій особі.

- ***заключну частину***, в якій засвідчується повнота та достовірність наданої в поясненні інформації «Мною прочитано, з моїх слів записано вірно, доповнень та зауважень немає _____ (підпис особи, яка отримує пояснення)».

Якщо особа складає пояснення власноруч, то під інформацією, викладеною в основній частині, зазначається: «пояснення складено мною власноруч», що засвідчується підписом особи.

Протокол про адміністративні правопорушення ***не складається*** у випадках, регламентованих ***статтею 258 КУпАП***: у разі вчинення адміністративних правопорушень, розгляд яких віднесено до компетенції

Національної поліції, та адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксованих в автоматичному режимі.

Протоколи не складаються і в інших випадках, коли відповідно до закону штраф накладається і стягується, а попередження оформлюється на місці вчинення правопорушення.

Увага! *Якщо під час складання постанови у справі про адміністративне правопорушення особа оспорить допущене порушення і адміністративне стягнення, що на неї накладається*, то уповноважена *посадова особа зобов'язана скласти протокол* про адміністративне правопорушення відповідно до вимог статті 256 КУпАП, ***крім випадків*** притягнення особи до адміністративної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху, у тому числі зафіксованих в автоматичному режимі. Цей протокол є додатком до постанови у справі про адміністративне правопорушення.

У разі виявлення правопорушення особами віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років, або його розгляд не віднесено до компетенції Національної поліції України, поліцейський відповідно до статті 255 КУпАП, складає протокол про адміністративне правопорушення.

4) протокол про адміністративне затримання, особистий огляд, огляд речей і вилучення речей та документів; рапорт про доставлення особи, якщо застосовувались запобіжні заходи (*див. попередній підрозділ*).

10. Особи, які мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення

Відповідно до статті 255 КУпАП у справах про адміністративні правопорушення, що розглядаються органами, зазначеними в статтях 218 – 221 КУпАП, протоколи про правопорушення мають право складати:

1) уповноважені на те посадові особи:

органів внутрішніх справ (Національної поліції) (частина перша статті 44, статті 44^{-1}, 44^{-3}, 46^{-1}, 46^{-2}, 51, 51^{-2}, 88^{-1}, 89, 92, частина перша статті 106^{-1}, стаття 106^{-2}, частини четверта, сьома - дев'ята статті 121, частина четверта і шоста статті 122, статті 122^{-2}, 122^{-4}, 122^{-5}, частини друга і третя статті 123, стаття 124, частина третя статті 126, частина четверта статті 127, статті 127^{-1}, 130, частина третя статті 133, стаття 135^{-1}, стаття 136 (про порушення на автомобільному транспорті), стаття 139, частина четверта статті 140, статті 148, 151, 152, частина восьма статті 152^{-1}, статті 154, 155, 155^{-2}-156, частини перша - четверта статті 156^{-1}, статті 156^{-2}, 159, 160, 162, 162^{-3}, частина перша статті 163^{-17}, статті 164 - 164^{-11}, 164^{-15}, 164^{-16}, 165^{-1}, 165^{-2}, 166^{-14} - 166^{-18}, 166^{-27}, 172^{-4} - 172^{-9} (за винятком правопорушень, вчинених службовими особами, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище), 172^{-9-1}, 172^{-9-2}, 173 - 173^{-2}, 173^{-4}, 174, стаття 175^{-1} (за винятком порушень, вчинених у місцях, заборонених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради), статті 176, 177, 178 - 181^{-1}, 182 - 183^{-1}, частини перша - третя, сьома статті 184, статті

184[-1] - 185[-2], 185[-4] - 185[-9], 186, 186[-1], 186[-3], 186[-5] - 187, 188[-28], 188[-47], 189 - 195[-6], статті 204[-1], 206[-1], 212[-6], 212[-7], 212[-8], 212[-10], 212[-12], 212[-13], 212[-14], 212[-19], 212[-20]);

органів державного нагляду у сфері пожежної і техногенної безпеки (статті 164, 183, 188[-16]);

органів охорони здоров'я (статті 44[-3], 45, 46, 46[-2], стаття 183 - щодо завідомо неправдивого виклику швидкої медичної допомоги);

органів охорони культурної спадщини (статті 92, 188[-33]);

органів державного енергонагляду (стаття 103[-1]);

центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері енергозбереження (статті 98, 101-103, 188[-14]);

центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики з питань безпеки на наземному транспорті (статті 136, 141, 142, 164 - в частині, що стосується правопорушень у галузі господарської діяльності, пов'язаної з перевезенням пасажирів і вантажів);

центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері безпеки на морському та річковому транспорті (стаття 136);

національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації (статті 144 - 148[-5], 164 (у частині, що стосується порушення порядку провадження господарської діяльності в галузі зв'язку), 188[-7];

центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів (статті 42[-2], 156, 164[-6], 164[-7]);

фінансових органів (статті 164, 164[-1]);

підприємств і організацій, у віданні яких є електричні мережі (статті 99, 103[-1]);

підприємств і організацій, які експлуатують магістральні трубопроводи (стаття 138);

органів державної санітарно-епідеміологічної служби (статті 42[-1], 42[-2], 44[-3], 188[-22]);

центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері безпечності та окремих показників якості харчових продуктів, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері ветеринарної медицини (статті 42[-1], 42[-2], 107, 166[-22], 188[-22]);

центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю (частини перша - четверта, сьома статті 41, статті 41[-1] - 41[-3], 188[-1]);

лабораторій радіаційного контролю міністерств і відомств України, організацій споживчої кооперації (стаття 42[-2]);

державних органів реєстрації актів цивільного стану (стаття 212[-1]);

органів Антимонопольного комітету України (статті 164[-3], 166[-1] - 166[-4]);

органів управління кінематографією (стаття 164[-6] - в частині демонстрування і розповсюдження фільмів без державного посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів у кіно- і відеомережі; стаття 164[-7] - в частині порушення умов розповсюдження і демонстрування фільмів,

передбачених державним посвідченням на право розповсюдження і демонстрування фільмів у кіно- і відеомережі; стаття 164[-8] - в частині недотримання квоти демонстрування національних фільмів при використанні національного екранного часу в кіно- і відеомережі; стаття 186[-7] - у частині недоставляння або порушення строку доставляння обов'язкового безоплатного примірника аудіо-, візуальної, аудіовізуальної продукції);

органів Державної прикордонної служби України (частини друга, четверта і п'ята статті 85, статті 92, частина четверта статті 185[-3], 185[-10], 191, 204[-1], 206[-1]);

Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, її представники в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі (стаття 164[-6] - в частині демонстрування і розповсюдження фільмів без державного посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів на каналах мовлення телебачення України; стаття 164[-7] - в частині порушення умов розповсюдження і демонстрування фільмів, передбачених державним посвідченням на право розповсюдження і демонстрування фільмів на каналах мовлення телебачення України; стаття 164[-8] - в частині недотримання квоти демонстрування національних фільмів при використанні національного екранного часу на каналах мовлення телебачення України; стаття 212[-9] - в частині порушення порядку ведення передвиборної агітації, агітації під час підготовки і проведення референдуму, порядку участі в інформаційному забезпеченні виборів з використанням електронних (аудіовізуальних) засобів масової інформації; стаття 212[-11] - в частині ненадання можливості оприлюднити відповідь щодо інформації, поширеної стосовно суб'єкта виборчого процесу електронним (аудіовізуальним) засобом масової інформації);

органів Служби безпеки України (стаття 164 (у частині, що стосується правопорушень у галузі господарської діяльності, ліцензії на проведення якої видає ця Служба), статті 172[-4] - 172[-9], 195[-5], 212[-2] (крім пункту 9 частини першої), 212[-5] і 212[-6]);

органів Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України (стаття 164 (у частині, що стосується правопорушень у галузі господарської діяльності, ліцензії на проведення якої видає ця Служба), пункт 9 частини першої статті 212[-2] та стаття 188[-31]);

органів державної податкової служби (статті 51[-2], 155[-1], 162[-1], 163[-1] - 163[-4], 163[-12], частини друга і третя статті 163[-17], статті 164, 164[-5], 164[-16], 166[-16], 166[-17], 177[-2], 204[-3]);

органів рибоохорони (частини четверта і п'ята статті 85, статті 85[-1], 88[-1], 90, стаття 164 - в частині порушення порядку провадження господарської діяльності, пов'язаної з добуванням і використанням риби та інших водних живих ресурсів);

центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства (частини друга і п'ята статті 85, статті 85[-1], 88[-1], 90);

центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів (частини другa, четверта та п'ята статті 85, статті 85-1, 88, 88-1, 88-2, 90, 91, 91-5, 164 - в частині порушення порядку провадження господарської діяльності, пов'язаної з раціональним використанням, відтворенням та охороною природних ресурсів (земля, надра, поверхневі води, атмосферне повітря, тваринний та рослинний світ, природні ресурси територіальних вод, континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони України, добування і використання риби та інших водних живих ресурсів), поводження з відходами (крім поводження з радіоактивними відходами), небезпечними хімічними речовинами, пестицидами та агрохімікатами, порушення вимог законодавства у сфері оцінки впливу на довкілля;

центрального органу виконавчої влади з питань цивільної авіації (частина другa статті 112, частина третя статті 133);

Комісії з питань осіб, зниклих безвісти за особливих обставин (стаття 188-51);

центрального органу виконавчої влади із забезпечення якості освіти та його територіальних органів (стаття 188-54);

органів, що здійснюють контроль за видобутком дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння (частина перша статті 189-1);

Національного банку України (статті 163-12, стаття 166-8 (у частині, що стосується правопорушень у галузі банківської діяльності та банківських операцій);

органів державного фінансового контролю (статті 163-12, 164-12, частини третя - шоста статті 164-14);

Рахункової палати (статті 164-12, 164-14, частини п'ята і шоста статті 188-19);

органів управління архівною справою і діловодством (стаття 92-1, стаття 186-7 - у частині недоставляння або порушення строку доставляння обов'язкового безоплатного примірника аудіо-, візуальної, аудіовізуальної продукції);

служби державної охорони природно-заповідного фонду України (частини другa, четверта і п'ята статті 85, статті 90, 91);

органів управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України (про правопорушення, вчинені військовослужбовцями, військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів, а також працівниками Збройних Сил України під час виконання ними службових обов'язків, - стаття 44, частини другa і третя статті 123, статті 172-10 - 172-20, 173, 174, 178, 182, 184-1, 185 і 185-7);

центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного експортного контролю (статті 188-17, 212-4);

органів виконавчої влади, що проводять реєстрацію друкованого засобу масової інформації (стаття 186-6);

відділу контролю Апарату Верховної Ради України (частини перша-четверта статті 188-19);

підприємств і організацій, у віданні яких є об'єкти електроенергетики (стаття 185-12);

центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну регуляторну політику, політику з питань нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, ліцензування та дозвільної системи у сфері господарської діяльності та дерегуляції господарської діяльності (статті 166-10, 166-12, 166-21, 166-24, 188-38, 188-45);

центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері страхового фонду документації (стаття 188-25);

органів і установ виконання покарань та слідчих ізоляторів (стаття 188);

суб'єктів державного фінансового моніторингу, які виконують функції державного регулювання і нагляду за відповідними суб'єктами первинного

фінансового моніторингу (частина перша статті 166-9, стаття 188-34);

центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (частина друга статті 166-9);

адміністрацій історико-культурних заповідників, історико-культурних заповідних територій (стаття 92);

Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (статті 163-7, 163-12);

центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі (стаття 188-27);

міських рад міст обласного або республіканського Автономної Республіки Крим значення (їх виконавчих органів), районних і районних у містах Києві та Севастополі державних адміністрацій, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій - адміністратори (стаття 166-10 у разі вчинення порушення при наданні адміністративної послуги через центр надання адміністративних послуг, в якому здійснює свою діяльність відповідний адміністратор);

центрального органу виконавчої влади із забезпечення реалізації державної правової політики та його територіальних органів (стаття 188-41);

національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (стаття 166-8 (у частині, що стосується правопорушень у галузі діяльності з надання фінансових послуг, ліцензії (дозволи) на проведення якої видає цей орган);

центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері метрологічного нагляду (стаття 171-2);

спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань реалізації державної політики у сфері телебачення і радіомовлення, інформаційній та видавничій сферах (стаття 186-7 - у частині недоставляння або

порушення строку доставляння обов'язкового безоплатного примірника видань, стаття 212-9 - в частині порушення порядку ведення передвиборної агітації, агітації під час підготовки і проведення референдуму, порядку участі в інформаційному забезпеченні виборів з використанням друкованих засобів масової інформації та інформаційних агентств, стаття 212-11 - в частині ненадання можливості оприлюднити відповідь щодо інформації, поширеної стосовно суб'єкта виборчого процесу друкованим засобом масової інформації чи інформаційним агентством);

органів залізничного транспорту (частини друга і третя статті 123);

центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державної реєстрації юридичних осіб, громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи, та фізичних осіб - підприємців (частини перша, друга, дев'ята та десята статті 166-6, стаття 166-11);

Національного агентства з питань запобігання корупції (статті 172-4 - 172-9 (в частині правопорушень, вчинених службовими особами, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище), 188-46, 212-15, 212-21);

Примітка. Під службовими особами, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, в цій статті розуміються особи, зазначені у примітці до статті 50 Закону України "Про запобігання корупції";

Національного антикорупційного бюро України (стаття 185-13);

центрального органу виконавчої влади, що формує та реалізує державну політику у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, та його територіальних органів (стаття 166-23);

Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (стаття 188-48);

територіальних органів і територіальних підрозділів центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб (частина четверта статті 185-3);

центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері оздоровлення та відпочинку дітей (стаття 166-25);

органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань (стаття 183-2);

органів опіки та піклування (частини п'ята і шоста статті 184, стаття 188-50);

органів ліцензування (стаття 164 у частині, що стосується правопорушень у галузі господарської діяльності, ліцензії на проведення якої видає відповідний орган ліцензування);

центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову і бюджетну політику (стаття 164-19);

2) посадові особи, уповноважені на те виконавчими комітетами (а у населених пунктах, де не створено виконавчих комітетів, - виконавчими органами, що виконують їх повноваження) сільських, селищних, міських рад

(частини перша - четверта статті 41, статті 44^{-3}, 96^{-2}, 103^{-1}, 103^{-2}, 103^{-3}, 104, частина перша статті 106^{-1}, статті 106^{-2}, 127^{-2}, 149 - 152, частини третя - п'ята статті 152^{-1}, статті 154, 155, 155^{-2}, 156, частини перша - четверта статті 156^{-1}, статті 156^{-2}, 159 - 160, стаття 175^{-1} (за порушення, вчинені у місцях, заборонених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради), статті 183, 185^{-1}, 186^{-5}, 197, 198);

2^{-2}) голова, заступник голови, секретар, інші члени виборчої комісії, комісії з референдуму (статті 212^{-7}, 212^{-9}, 212^{-11} - 212^{-20});

2^{-3}) кандидати, уповноважені особи, офіційні спостерігачі (статті 212^{-16} - 212^{-18}, 212^{-20})";

2^{-4}) посадові особи, уповноважені на те обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями (стаття 149^{-1});

2^{-5}) посадові особи, уповноважені на те місцевими державними адміністраціями (статті 96^{-2}, 197, 198);

3) власник підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган (статті 51, 179);

5) працівники, які здійснюють охорону підприємств, установ, організацій (стаття 179);

6) приватні виконавці (стаття 188^{-13} - у частині, що стосується невиконання законних вимог приватного виконавця);

7) секретар судового засідання, секретар суду (стаття 185^{-5}, частина перша статті 185^{-6});

7^{-1}) судовий розпорядник (частини перша, друга, третя та п'ята статті 185^{-3});

8) слідчий (частина четверта статті 184, статті 185^{-4}, 185^{-11});

8^{-1}) уповноважені особи секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини або представники Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (статті 188^{-39}, 188^{-40}, 212^{-3} (крім порушень права на інформацію відповідно до Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність");

8^{-2}) освітній омбудсмен або уповноважені особи служби освітнього омбудсмена (стаття 188^{-55});

9) представники громадських організацій або органів громадської самодіяльності:

член громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону (статті 92, 148, 152, 154, 160, 175^{-1}, 179, 185^{-7}, 186^{-2}, 186^{-4});

члени громадських організацій осіб з інвалідністю (частини друга, третя і четверта статті 152^{-1});

громадський інспектор Українського товариства охорони пам'яток історії та культури (стаття 92);

громадський інспектор з охорони довкілля (частина четверта статті 85, статті 88^{-1}, 91);

9^{-1}) голова ради адвокатів Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя або уповноважений радою член ради адвокатів (стаття

212^{-3} - у частині, що стосується порушення права на інформацію відповідно до Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність");

9^{-2}) голова, заступник голови Вищої ради правосуддя (стаття 188^{-32});

9^{-3}) голова, заступник голови Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (стаття 188^{-35} (у частині невиконання законних вимог Вищої кваліфікаційної комісії суддів України або її члена);

9^{-4}) голова, заступник голови Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів (стаття 188^{-35} (у частині невиконання законних вимог Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів або її члена);

9^{-5}) уповноважені особи Секретаріату Конституційного Суду України (стаття 188^{-49});

10) державні інспектори з питань інтелектуальної власності (статті 51^{-2}, 164^{-9}, 164^{-13}, 164^{-17}, 164^{-18}, стаття 186^{-7} - у частині недоставляння або порушення строку доставляння обов'язкового безоплатного примірника патентних документів);

11) прокурор (статті 172^{-4} - 172^{-20}, 185^{-4}, 185^{-8}, 185^{-11});

12) державні інспектори сільського господарства (стаття 51^{-2});

13) державні інспектори з племінної справи у тваринництві (стаття 107^{-1});

14) командири (начальники) військових частин (установ, закладів), командири підрозділів, які уповноважені на те командирами (начальниками) військових частин (установ, закладів) (статті 172^{-10} - 172^{-20}).

У справах про адміністративні правопорушення, розгляд яких віднесено до відання органів, зазначених у статтях 222 - 244^{-21} цього Кодексу, протоколи про правопорушення мають право складати уповноважені на те посадові особи цих органів. Крім того, протоколи про адміністративні правопорушення мають право складати:

1) посадові особи органів, що здійснюють контроль за використанням нафтопродуктів у промисловості та сільському господарстві (стаття 161);

2) член громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону (стаття 202);

3) інспектор з безпеки на морському та річковому транспорті (частини перша, третя, четверта і п'ята статті 116, частина друга статті 116^{-1}, частина третя статті 116^{-2}, частина перша статті 117, стаття 118, частина третя статті 129, частини третя і четверта статті 130);

4) громадський лісовий інспектор (статті 63, 64-70, 73, 76, 77);

7) громадський інспектор з охорони довкілля (статті 48, 63 - 70, 73, 76 - 77^{-1}, 78, 82, частини перша і третя статті 85, стаття 89 (щодо диких тварин), статті 91^{-4}, 153);

7^{-1}) громадський інспектор сільського господарства (статті 52 - 53^{-1}, 53^{-3}, 53^{-4});

9) посадові особи органів залізничного транспорту (частина перша статті 123);

10) працівники відомчої, сільської пожежної охорони та члени добровільних пожежних дружин (команд), протипожежних об'єднань громадян (статті 120, 175, 188^{-8});

11) посадові особи військової інспекції безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку у Збройних Силах України (про правопорушення, вчинені військовослужбовцями, військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів, - частина четверта статті 122, стаття 122^{-2}, частина третя статті 123, стаття 124, частини перша і друга статті 130, а також про всі порушення правил дорожнього руху, вчинені особами (крім військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів під час проходження зборів), які керують транспортними засобами Збройних Сил України та інших військових формувань);

16) посадові особи органів Державної прикордонної служби України (частини перша і третя статті 85, статті 121^{-1}, 195, частина перша статті 203, статті 204, 205, 206);

17) державні інспектори сільського господарства (стаття 104^{-1});

18) посадові особи національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (стаття 188^{-36});

19) особи, уповноважені на проведення перевірок під час здійснення ними архітектурно-будівельного контролю (статті 96, 96^{-1} (крім частин третьої - п'ятої), частини перша та друга статті 188^{-42});

20) єгері та посадові особи користувачів мисливських угідь, уповноважених на охорону державного мисливського фонду (статті 65, 65^{-1}, 66, 72, 73, 77, 77^{-1}, частини перша і третя статті 85);

21) державні виконавці (статті 183^{-1}, 188^{-13} - у частині, що стосується невиконання законних вимог державного виконавця);

22) члени громадських організацій осіб з інвалідністю (частина шоста статті 152^{-1});

23) посадові особи органів Служби безпеки України (статті 203^{-1} і 204^{-4});

25) уповноважені на те посадові особи центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики з питань безпеки на наземному транспорті (стаття 122^{-2} у частині, що стосується автомобільних перевезень пасажирів та/або вантажів, частина друга статті 132^{-1}).

У випадках, прямо передбачених законом, протоколи про адміністративні правопорушення можуть складати також посадові особи інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування і представники органів самоорганізації населення.

11. Доставлення порушника

З метою складення протоколу про адміністративне правопорушення в разі неможливості скласти його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, *порушника може бути доставлено в поліцію, в підрозділ Військової служби правопорядку у Збройних Силах України чи до органу Державної прикордонної служби України, штабу громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, чи громадського пункту з охорони громадського порядку* поліцейським, посадовою особою Військової служби правопорядку у Збройних Силах України,

військовослужбовцем чи працівником Державної прикордонної служби України або членом громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, а при порушенні законодавства про державну таємницю - до органів Служби безпеки України її співробітником. Доставлення порушника з числа кадрових співробітників розвідувального органу України при виконанні ним своїх службових обов'язків здійснюється тільки у присутності офіційного представника цього органу.

При вчиненні порушень правил користування засобами транспорту, правил щодо охорони порядку і безпеки руху, правил спрямованих на забезпечення схоронності вантажів на транспорті, правил пожежної безпеки, санітарних норм на транспорті порушника може бути доставлено уповноваженою на те особою в поліцію, якщо у нього немає документів, що посвідчують особу, і немає свідків, які б могли повідомити необхідні дані про нього.

При вчиненні лісопорушень, порушень правил полювання, правил рибальства і охорони рибних запасів та інших порушень законодавства про охорону і використання тваринного світу, якщо особу порушника не може бути встановлено на місці порушення, працівники державної лісової охорони, а в лісах колективних сільськогосподарських підприємств - працівники лісової охорони зазначених підприємств, уповноважені на те посадові особи органів, які здійснюють державний нагляд за додержанням правил полювання, органів рибоохорони, посадові особи інших органів, які здійснюють державний контроль за охороною і використанням тваринного світу, працівники служб охорони територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також поліцейські можуть доставляти осіб, які вчинили ці правопорушення, у поліцію чи в приміщення виконавчого органу сільської, селищної ради. Доставлення порушника може провадитись також членами громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону, громадськими інспекторами охорони природи, громадськими мисливськими інспекторами, громадськими інспекторами органів рибоохорони та громадськими лісовими інспекторами.

У разі вчинення порушень вимог законодавства про охорону культурної спадщини, якщо особу порушника неможливо встановити на місці вчинення порушення, уповноважені посадові особи органів охорони культурної спадщини, адміністрацій історико-культурних заповідників та історико-культурних заповідних територій можуть доставляти осіб, які вчинили ці правопорушення, до поліції чи до приміщення виконавчого органу сільської, селищної, міської ради для встановлення особи порушника та складення протоколу про адміністративне правопорушення.

У разі вчинення порушень земельного законодавства, якщо особу порушника неможливо встановити на місці вчинення порушення, державні інспектори у сфері державного контролю за використанням та охороною земель і дотриманням вимог законодавства України про охорону земель можуть доставляти осіб, які вчинили ці правопорушення, до поліції чи до приміщення

виконавчого органу сільської, селищної, міської ради для встановлення особи порушника та складення протоколу про адміністративне правопорушення.

При вчиненні правопорушень, зв'язаних з посяганням на охоронювані об'єкти, інше майно, порушника може бути доставлено працівниками воєнізованої охорони у службове приміщення воєнізованої охорони або в поліцію для припинення правопорушень, встановлення особи порушника і складення протоколу про правопорушення.

При вчиненні правопорушень, пов'язаних із незаконним зберіганням спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації, порушника може бути доставлено до органів Служби безпеки України її працівником для встановлення особи порушника і складення протоколу про правопорушення.

Доставлення порушника має бути проведено в можливо короткий строк.

Перебування доставленої особи у штабі громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону чи громадському пункті з охорони громадського порядку, приміщенні виконавчого органу сільської, селищної *ради не може тривати більш як одну годину*, якщо не встановлено інше.

У разі вчинення військовослужбовцями, військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів, а також працівниками Збройних Сил України під час виконання ними службових обов'язків правопорушень та в разі наявності обставин, зазначених у частині першій цієї статті, доставлення порушника уповноваженими на те посадовими особами здійснюється у підрозділи Військової служби правопорядку у Збройних Силах України.

У разі порушення іноземцем або особою без громадянства правил перебування в Україні і транзитного проїзду через територію України, якщо особу порушника неможливо встановити на місці вчинення порушення, уповноважені посадові особи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, його територіальних органів і підрозділів можуть доставляти таких осіб у приміщення центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, його територіальних органів і підрозділів, до поліції, до пунктів тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, для встановлення особи порушника і з'ясування обставин правопорушення.

РОЗДІЛ 2. ЗАХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

1. Адміністративне затримання

Як захід забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, **адміністративне затримання** *полягає в примусовому короткочасному обмеженні свободи дій і пересування правопорушника.*

Про *адміністративне затримання* ***складається протокол***, в якому зазначаються:

- дата і місце його складення;
- посада, прізвище, ім'я та по батькові особи, яка склала протокол;
- відомості про особу затриманого;
- час і мотиви затримання.

Протокол підписується посадовою особою, яка його склала, і затриманим. У разі відмовлення затриманого від підписання протоколу в ньому робиться запис про це.

Про місце перебування особи, затриманої за вчинення адміністративного правопорушення***, негайно повідомляються її родичі***, а на її прохання також власник відповідного підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган.

Адміністративне затримання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, *може тривати не більш як три години***.**

Осіб, які незаконно перетнули або зробили спробу незаконно перетнути державний кордон України, порушили порядок в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї, або вчинили інші дії з метою порушення встановленого режиму в'їзду/виїзду може бути затримано на строк *до трьох годин для складення протоколу*, а в необхідних випадках для встановлення особи і з'ясування обставин правопорушення – до трьох діб з повідомленням про це письмово прокурора протягом *двадцяти чотирьох годин* з моменту затримання.

Осіб, які порушили правила обігу наркотичних засобів і психотропних речовин, може бути затримано на строк до трьох годин для складення протоколу, а в необхідних випадках для встановлення особи, проведення медичного огляду, з'ясування обставин придбання вилучених наркотичних засобів і психотропних речовин та їх дослідження – *до трьох діб* з повідомленням про це письмово прокурора протягом *двадцяти чотирьох годин* з моменту затримання.

Протокол про адміністративне затримання складається на спеціальному бланку, виготовленому друкарським способом згідно з технічним описом, на якому проставлено відповідні серія і номер.

Усі реквізити протоколу про адміністративне затримання заповнюються *розбірливим почерком.*

Не допускається закреслення чи виправлення відомостей, що заносяться до протоколу про адміністративне затримання, а також внесення додаткових

записів після того, як протокол про адміністративне затримання підписано особою, щодо якої його складено.

У протоколі про адміністративне затримання зазначаються:

– дата і місце його складання (число, місяць, рік, назва населеного пункту);

– посада, прізвище, ім`я та по батькові особи, яка склала протокол (спеціальне звання, прізвище, ім`я та по батькові);

– відомості про особу затриманого (прізвище, ім`я та по батькові (без скорочення), число, місяць, рік народження, фактичне місце проживання);

– час і мотиви затримання (зазначаються найменування органу поліції, куди доставлено особу, яка скоїла адміністративне правопорушення; його місцезнаходження; число, місяць, рік, а також час доставляння; частина статті та стаття КУпАП, якими передбачена адміністративна відповідальність особи за вчинене адміністративне правопорушення, а також мотиви затримання (припинення адміністративного правопорушення; інші заходи впливу; складення протоколу про адміністративне правопорушення в разі неможливості складення його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов`язковим; забезпечення своєчасного і правильного розгляду справи).

Під час складання протоколу про адміністративне затримання посадова особа, що здійснює адміністративне затримання, *роз'яснює особі, яка вчинила адміністративне правопорушення, її права,* передбачені статтями 55, 56, 59, 63 Конституції України та статтею 268 КУпАП.

Нагадаємо зміст цих статей Конституції України.

Стаття 55 Конституції України визначає, що: «Права і свободи людини і громадянина захищаються судом.

Кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб.

Кожен має право звертатися за захистом своїх прав до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Кожен має право після використання всіх національних засобів правового захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна.

Кожен має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань».

Стаття 56 Конституції України передбачає, що: «Кожен має право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень».

Також, стаття 59 Конституції України передбачає, що: «Кожен має право на правову допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав.

Для забезпечення права на захист від обвинувачення та надання правової допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах в Україні діє адвокатура».

Стаття 63 Конституції України встановлює, що: «Особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом».

Відповідно до Закону України «Про безоплатну правову допомогу» та пунктів 2, 10 Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадки затримання осіб, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2011 року № 1363, під час складання протоколу про адміністративне затримання особі, яка вчинила адміністративне правопорушення, роз'яснюється її право на отримання безоплатної вторинної правової допомоги.

Протокол про адміністративне затримання *підписується посадовою особою, яка його склала, і затриманим.*

У разі відмови затриманого від підписання протоколу в ньому робиться запис про це.

Відповідно до частини другої статті 261 КУпАП про місце перебування особи, затриманої за вчинення адміністративного правопорушення, *негайно повідомляються її родичі,* а на її прохання також власник відповідного підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган. Про це в протоколі про адміністративне затримання робиться відповідний запис, зазначаються число, місяць, рік та час, кого повідомлено і в який спосіб.

За неможливості поінформувати родичів та в разі відмови затриманої особи надати інформацію для їх повідомлення про це робиться відповідний запис затриманої особи та посадової особи, яка склала протокол про адміністративне затримання, із зазначенням поважних причин.

Про затримання неповнолітнього обов'язково повідомляють його батьків або осіб, які їх замінюють.

У протоколі про адміністративне затримання зазначається час, дата повідомлення, кого повідомлено і в який спосіб.

Адміністративне затримання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, може провадитися лише органами (посадовими особами), уповноваженими на те законами України.

Адміністративне затримання може застосовуватися не за будь-які адміністративні правопорушення, а лише за деякі з них, які перераховані в ст. 262 КУпАП. *Адміністративне затримання, як правило, не може перевищувати трьох годин.*

Це загальна норма, а такий строк затримання називається загальним.

Адміністративне затримання провадиться органами внутрішніх справ (Національною поліцією) при вчиненні:

- при вчиненні дрібного хуліганства (ст. 173 КУпАП);
- вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі, невиконання термінового заборонного припису або неповідомлення про місце свого тимчасового перебування (ст. 173-2 КУпАП);

- порушення порядку організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій (ст. 185-1 КУпАП);
- при поширюванні неправдивих чуток (ст. 173-1 КУпАП);
- вчиненні злісної непокори законному розпорядженню чи вимозі поліцейського, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, а також військовослужбовця чи образи їх (ст. 185 КУпАП);
- публічних закликів до невиконання вимог поліцейського (ст. 185-7 КУпАП);
- при прояві неповаги до суду (ст. 185-3 КУпАП);
- вчиненні незаконного доступу до інформації в автоматизованих системах (ст. 212-6 КУпАП);
- порушення правил про валютні операції (ст. 162 КУпАП);
- порушення правил обігу наркотичних засобів або психотропних речовин (ч. 1 ст. 44 КУпАП);
- незаконного продажу товарів або інших предметів, дрібної спекуляції, (зокрема пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв і тютюнових виробів ст. 156 КУпАП);
- торгівлі з рук у невстановлених місцях (ст. 160 КУпАП);
- при розпиванні спиртних напоїв у громадських місцях чи появі у громадських місцях у п'яному вигляді, що ображає людську гідність і громадську мораль (ст. 178 КУпАП);
- у випадках, коли є підстави вважати, що особа займається проституцією (ст. 181-1 КУпАП);
- при порушенні правил дорожнього руху (наприклад ст. 121);
- правил полювання, рибальства і охорони рибних запасів та інших порушень законодавства про охорону і використання тваринного світу (ст. 85 КУпАП);
- при порушенні правил перебування іноземців та осіб без громадянства в Україні і транзитного проїзду через територію України (ст. 202, 203, 203-1, 204-1, 204-2 КУпАП, а також *в інших випадках*, прямо передбачених законами України.

Таким чином йдеться про 17 випадків застосування адміністративного затримання.

Відповідно до частини першої статті 263 КУпАП адміністративне затримання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, може тривати не більше ніж три години.

Як вже зазначалось, відповідно до частини третьої статті 263 КУпАП осіб, які порушили правила обігу наркотичних засобів і психотропних речовин, може бути затримано на строк до ***трьох годин*** для складання протоколу, а в необхідних випадках для встановлення особи, проведення медичного огляду, з'ясування обставин придбання вилучених наркотичних засобів і психотропних речовин та їх дослідження – ***до трьох діб з повідомленням про це письмово прокурора*** протягом двадцяти чотирьох годин з моменту затримання.

Перед поміщенням до кімнати для затриманих та доставлених до чергової частини органу поліції у службовому приміщенні, куди доставлено особу, яка вчинила адміністративне правопорушення, відповідно до статті 264 КУпАП уповноваженою на те посадовою особою однієї статі з оглядуваним і в присутності двох понятих тієї самої статі проводиться ***особистий огляд і огляд речей***.

Необхідно розуміти різницю між ***оглядом***, який проводиться відповідно до КУпАП та ***поверхневою перевіркою***, яка проводиться відповідно до Закону «Про Національну поліцію».

Поверхнева перевірка

Поверхнева перевірка як превентивний поліцейський захід є:

- здійсненням візуального огляду особи,
- проведенням по поверхні вбрання особи рукою, спеціальним приладом або засобом,
- візуальним оглядом речі або транспортного засобу.

Поліцейський для здійснення поверхневої **перевірки особи** може зупиняти осіб та/або оглядати їх, якщо **існує достатньо підстав вважати**, що особа **має при собі річ**, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб.

Поверхнева перевірка здійснюється ***поліцейським відповідної статі***.

У невідкладних випадках поверхневу перевірку може здійснити будь-який поліцейський лише з використанням спеціального приладу або засобу.

Висновок: огляд – це процесуальний захід, який застосовується щодо особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, а поверхнева перевірка – це превентивний захід, який застсовується до особи, яка ще не вчинила адміністративного правопорушення.

Огляд речей, ручної кладі та інших предметів здійснюється у присутності особи, у власності (володінні) якої вони є.

Огляд речей може проводитися уповноваженими на те посадовими особами поліції при вчиненні затриманим адміністративного правопорушення.

Про проведення особистого огляду й огляду речей складається протокол або про це робиться відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення чи в протоколі про адміністративне затримання, де зазначаються:

- прізвища, імена та по батькові, місця проживання двох понятих;
- перелік речей, що оглядаються, та предметів одягу, що знаходяться на особі на час її затримання;
- відомості щодо наявності або відсутності у затриманої особи тілесних ушкоджень.

Якщо виявлено тілесні ушкодження (синці, подряпини, різані рани тощо), потрібно зазначити, на яких саме частинах тіла вони є.

У випадку, коли затриманий потребує медичної допомоги, у протоколі зазначаються час її надання, номер бригади швидкої медичної допомоги,

прізвище та ініціали лікаря, до якого закладу охорони здоров`я направлено затриманого.

При надходженні від затриманої особи під час проведення особистого огляду, огляду речей скарг чи зауважень у протоколі про адміністративне затримання робиться відповідний запис із зазначенням їх суті.

Проведення особистого огляду й огляду речей із зазначенням у протоколі про адміністративне затримання засвідчується підписами уповноваженої особи, яка робила огляд, затриманої особи і понятих.

Коли затриману особу звільнено з місця її перебування, в протоколі про адміністративне затримання зазначаються:

- дата, час і підстави звільнення затриманої особи;
- речі, предмети або документи, які повернуто їй при звільненні;

За наявності зауважень та скарг на дії працівників поліції робиться відповідний запис із зазначенням їх суті.

Згідно зі статтею 265 КУпАП речі і документи, що є знаряддям або безпосереднім об'єктом правопорушення, виявлені під час затримання, особистого огляду або огляду речей, вилучаються посадовими особами поліції.

У протоколі про адміністративне правопорушення або в протоколі про адміністративне затримання робиться відповідний запис, які саме речі, предмети, документи вилучено в затриманого, зазначаються їх індивідуальні ознаки, номери, місце та обставини їх виявлення.

Вилучені речі та документи зберігаються відповідно до *Порядку зберігання вилучених під час здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення речей і документів,* затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 16 січня 2012 року № 17.

2. Особистий огляд і огляд речей, вилучення речей і документів

Працівникам поліції ***необхідно розуміти різницю*** між ***оглядом***, який проводиться відповідно до КУпАП та ***поверхневою перевіркою***, яка проводиться відповідно до Закону «Про Національну поліцію».

Загальні положення особистого огляду і огляду речей передбачені статтею 264 КУпАП.

Особистий огляд може провадитись уповноваженими на те посадовими особами Служби безпеки України, органів Національної поліції, органів і установ виконання покарань та слідчих ізоляторів, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, воєнізованої охорони, цивільної авіації, митниці і органів прикордонної служби, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, а у випадках, прямо передбачених законами України, також і інших органів.

Особистий огляд може провадитись уповноваженою на те особою однієї статі з оглядуваним і в присутності двох понятих тієї ж статі.

Огляд речей може провадитись уповноваженими на те посадовими особами Служби безпеки України, органів Національної поліції, органів і установ виконання покарань та слідчих ізоляторів, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, воєнізованої охорони, цивільної авіації, митниці, органів прикордонної служби, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, природоохоронних органів, державними інспекторами з питань інтелектуальної власності, органів лісоохорони, органів рибоохорони, органів, що здійснюють державний нагляд за додержанням правил полювання, а у випадках, прямо передбачених законами України, також і інших органів. При вчиненні порушень законодавства про охорону і використання тваринного світу уповноважені на те посадові особи органів, які здійснюють державний нагляд за додержанням правил полювання, органів рибоохорони, а також поліцейські, військовослужбовці та працівники Державної прикордонної служби України можуть провадити в установленому порядку огляд транспортних засобів.

Огляд речей, ручної кладі, багажу, знарядь полювання і лову риби, добутої продукції, транспортних засобів та інших предметів здійснюється, як правило, у присутності особи, у власності (володінні) якої вони є. У невідкладних випадках зазначені речі, предмети може бути піддано оглядові з участю двох понятих під час відсутності власника (володільця).

Про особистий огляд, огляд речей складається протокол або про це робиться відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення або в протоколі про адміністративне затримання.

Особистий огляд, огляд речей у митницях провадиться в порядку, встановленому Митним кодексом України.

Огляд речей і особистий огляд належать до процесуальних заходів адміністративного припинення, що спрямовані на забезпечення можливості притягнення особи, яка скоїла адміністративний проступок, до адміністративної відповідальності. Порядок проведення особистого огляду і огляду речей регулюється КУпАП, Митним кодексом, законами України «Національну поліцію», «Про Службу безпеки України», «Про запобігання корупцією», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про правовий режим надзвичайного стану» та іншими законами.

Огляд – це визначений законом чи іншими нормативно-правовими актами обов’язок громадян пред’явити певну річ, документи на вимогу уповноважених осіб. У випадку, коли особа добровільно не виконує вимогу посадової особи щодо огляду (відповідних речей або особистого), можливий примусовий огляд. Огляд провадиться у присутності двох понятих.

Особистий огляд здійснюється уповноваженою особою однієї статі з особою, яку оглядають, у присутності понятих тієї самої статі в приміщенні або в інших місцях, які виключають доступ сторонніх і відповідають вимогам санітарії і гігієни. Забороняється здійснювати в одному приміщенні одночасно особистий огляд кількох осіб. При проведенні особистого огляду не

допускаються дії, які принижують гідність оглядуваної особи або небезпечні для її здоров'я.

Огляд речей здійснюється, як правило, у присутності особи, у власності (володінні) якої вони є. Однак, у невідкладних випадках можливий огляд речей за відсутності власника (володільця). Уповноважена особа має право здійснити огляд речей у випадку, якщо закінчився строк їх зберігання у камері схову, встановити власника речей не вдалося, є достатні дані вважати, що у речах є вибухові речовини, а також в прямо передбачених законом випадках. В такому разі, огляд здійснюється обов'язково за участю двох понятих. Огляд речей повинен бути обережним, не допускати їх пошкодження.

Порядок проведення огляду на підприємствах і в організаціях, що охороняються, регулюється наказом МВС України «Про організацію службової діяльності поліції охорони з питань забезпечення фізичної охорони об'єктів» від 07.07.2017 р. № 577. Відповідно до цього наказу огляд речей осіб, які перебувають у приміщеннях або на території підприємств і організацій, а у виключних випадках і особистий огляд, здійснюється з метою запобігання дрібним крадіжкам державного, комунального або приватного майна і вилучення викраденого за наявності у власника або працівників цивільної охорони достатніх даних про вчинення крадіжки.

Огляд здійснюється у випадках:

- коли особа захоплена в момент здійснення крадіжки або безпосередньо після її здійснення;
- наявності ознак здійснення крадіжки у вигляді слідів на одязі і речах;
- коли очевидці прямо вкажуть на цю особу як на особу, що здійснила крадіжку;
- порушення пропускного режиму;
- коли є наявні показання технічних засобів.

Огляд здійснюється уповноваженими на те посадовими особами цивільної охорони, які безпосередньо здійснюють охорону об'єктів, а також службовими особами, спеціально уповноваженими нате адміністрацією об'єкта, що охороняється.

Огляду повинна передувати пропозиція особі, щодо якої є дані про здійснення нею крадіжки, внесення (виносу) заборонених предметів або речей, що є знаряддям чи безпосереднім об'єктом правопорушення, товарно-матеріальних цінностей, які не підлягають внесенню на територію (виносу з території) об'єкта, що охороняється, пред'явити ці речі чи предмети.

Про особистий огляд, огляд речей працівниками цивільної охорони складається акт огляду, який є підставою для оформлення протоколу про адміністративне правопорушення. У разі, коли факту крадіжки не встановлено, акт не складається, а робиться відповідний запис у книзі обліку оглядів і правопорушень.

Виявлені при огляді особи предмети, які не підлягають виносу, вилучаються, про що робиться відповідний запис в акті огляду. При вилученні вогнепальної зброї, а також бойових припасів, які перевозяться або є в особи без відповідного дозволу, робиться запис в акті огляду із зазначенням марки

або моделі, калібру, серії і номера зброї, що вилучається, та кількості боєприпасів.

Акт огляду і протокол про адміністративне правопорушення реєструються в книзі обліку оглядів і правопорушень.

Про вибухові, отруйні речовини, предмети, які розкривають призначення закритого об'єкта або військове виробництво, негайно інформується підрозділ Служби безпеки України.

Особи, які здійснюють особистий огляд, огляд речей, зобов'язані бути уважними і ввічливими стосовно осіб, яких оглядають, не повинні допускати дій, що принижують їх гідність, і не розголошувати відомості, пов'язані із проведенням огляду.

Особи, піддані огляду, можуть оскаржити дії працівників цивільної охорони в установленому законом порядку.

Також встановлюється особливий порядок огляду у певній місцевості, визначеній Радою Автономної Республіки Крим. На такій місцевості контролюється порядок перевезення наркотичних засобів та наркотичних рослин. До того ж працівники Національної поліції мають право оглядати транспортні засоби, речі, проводити особистий огляд.

Частина 6 статті 264 КУпАП встановлює, що огляд речей у митних установах провадиться в порядку, визначеному Митним кодексом України. Одним із способів митного контролю згідно з Митним кодексом є митний огляд (огляд та переогляд товарів і транспортних засобів, особистий огляд громадян), який здійснюється безпосередньо посадовими особами митних органів.

Особистий огляд як виняткова форма митного контролю проводиться за письмовою постановою керівника митного органу або особи, яка його заміщує, якщо є достатні підстави вважати, що громадянин, який прямує через митний кордон України чи перебуває в зоні митного контролю або в транзитній зоні міжнародного аеропорту, приховує предмети контрабанди чи товари, які є безпосередніми предметами порушення митних правил або заборонені для ввезення в Україну, вивезення з України чи транзиту через територію України.

На митному посту особистий огляд може також проводитися за письмовою постановою керівника поста або особи, яка його заміщує, з обов'язковим повідомленням протягом доби керівника відповідного митного органу про підстави і результати такого огляду.

Перед початком огляду посадова особа митного органу повинна пред'явити громадянину письмову постанову керівника митного органу, керівника митного поста чи особи, яка їх заміщує, ознайомити громадянина з його правами та обов'язками під час проведення такого огляду і запропонувати добровільно пред'явити приховувані товари.

Особистий огляд проводиться в ізольованому приміщенні, що відповідає встановленим санітарно-гігієнічним вимогам, посадовою особою митного органу однієї статі з громадянином, який проходить огляд, у присутності не менш як двох понятих тієї самої статі. Як поняті запрошуються особи, не заінтересовані у результатах огляду. Понятими не можуть бути родичі особи, яка підлягає особистому огляду, а також працівники митних органів. Доступ до

приміщення, де проводиться огляд, громадян, які не беруть участі у ньому, і можливість спостерігати за проведенням огляду з боку таких громадян мають бути виключені. Обстеження органів тіла громадянина, який підлягає огляду, має проводитися лише медичним працівником.

Під час проведення особистого огляду складається протокол. Протокол підписується посадовою особою митного органу, що проводила огляд, громадянином, який проходив огляд, понятими, які були присутні під час огляду, а у разі обстеження медичним працівником – також цим працівником. Громадянин, який проходив огляд, має право зробити заяву в такому протоколі. Копія протоколу надається громадянинові.

Про особистий огляд, огляд речей складається протокол або про це робиться відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення або у протоколі про адміністративне затримання. Протокол про здійснення огляду повинен обов'язково містити відомості про предмети, що були вилучені при огляді, їх опис, куди вилучене було направлено.

Вилучення речей і документів

Загальні положення вилучення речей і документів передбачені статтею 265 КУпАП.

Речі і документи, що є знаряддям або безпосереднім об'єктом правопорушення, виявлені під час затримання, особистого огляду або огляду речей, вилучаються посадовими особами органів, зазначених у статтях 234^{-1}, 234^{-2}, 244^{-4}, 262 і 264 цього Кодексу. Вилучені речі і документи зберігаються до розгляду справи про адміністративне правопорушення у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України за погодженням із Державною судовою адміністрацією України, а після розгляду справи, залежно від результатів її розгляду, їх у встановленому порядку конфіскують, або повертають володільцеві, або знищують, а при оплатному вилученні речей – реалізують. Вилучені орден, медаль, нагрудний знак до почесного звання СРСР, почесного звання Української РСР, Почесної Грамоти і Грамоти Президії Верховної Ради Української РСР, почесного звання України, відзнаки Президента України, нагородна зброя, після розгляду справи підлягають поверненню їх законному володільцеві, а якщо він невідомий, надсилаються відповідно до Адміністрації Президента України. Вилучені самогон та інші міцні спиртні напої домашнього вироблення, апарати для їх вироблення після розгляду справи підлягають знищенню поліцейськими.

Про вилучення речей і документів складається протокол або робиться відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення, про огляд речей або адміністративне затримання.

При вчиненні порушень, передбачених статтями 174, 190 – 195^{-4} цього Кодексу, поліцейський, а при вчиненні правопорушень, передбачених статтями 191, 195 цього Кодексу, також посадова особа прикордонної служби має право вилучити нагородну, вогнепальну мисливську, пневматичну зброю калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду та холодну зброю, бойові припаси і спеціальні засоби самооборони. Поліцейський,

посадова особа прикордонної служби має право провести особистий огляд і огляд речей порушника в порядку, встановленому статтею 264 цього Кодексу. До особи, яка вчинила правопорушення під час виконання службових обов'язків, вилучення зброї, особистий огляд і огляд речей застосовуються лише у невідкладних випадках.

Правом вилучення речей і документів наділені посадові особи таких органів: державної контрольно-ревізійної служби України, державної податкової служби України, виконавчої влади у сфері захисту прав споживачів, Національної поліції, прикордонної служби, старшою у місці розташування охоронюваного об'єкта посадовою особою воєнізованої охорони, посадовими особами військової служби правопорядку у Збройних силах України, а також посадовими особами органів, що мають право здійснювати особистий огляд і огляд речей. Вилучення полягає у припиненні права власності (володіння, користування, розпорядження) певною річчю або документом. Вилучатися можуть лише ті речі, що є знаряддям або безпосереднім об'єктом правопорушення. Такі речі виявляються під час затримання, особистого огляду або огляду речей. Про вилучення обов'язково складається протокол або робиться відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення, про огляд речей або адміністративне затримання. До того ж доцільним є зазначення способу отримання зазначених речей та документів, тобто чи добровільно особа віддала їх чи ні.

Працівники органів Національної поліції наділені найширшими повноваженням щодо вилучення предметів та документів. Так, вони мають право вилучати посвідчення, що надають особі право користування спеціальним правом, номерні знаки транспортних засобів, предмети дрібної спекуляції, самогон, вогнепальну зброю та інші предмети. Порядок вилучення вогнепальної зброї та бойових припасів, що здійснюється відповідно до ч. 3 статті 265 КУпАП, провадиться з додержанням вимог закону. Протокол про вилучення вогнепальної зброї складається працівниками поліції з додержанням вимог до Інструкції про порядок приймання, зберігання, обліку, знищення та реалізації вилученої, добровільно зданої, знайденої зброї та боєприпасів до неї, затвердженої наказом МВС № 314 від 31.05.1993 р. У протоколі зазначається, хто склав протокол, у кого вилучена зброя та боєприпаси, марка, модель, калібр, серія, номер, рік випуску вогнепальної зброї, кількість, вид, калібр бойових припасів, зазначається загальний технічний стан зброї, наявні дефекти та несправності, подряпини, раковини ствола, корозія деталей тощо, зареєстрована чи ні зброя, вказується, яким органом Національної поліції виданий дозвіл, його номер, термін дії вилучення зброї та боєприпасів відбувається у присутності свідків.

Також працівник органу поліції має право вилучити транспортний засіб до вирішення справи судом. Це можливе лише при вчиненні порушень, що пов'язані з обладнанням власниками або водіями транспортних засобів спеціально прихованими або замаскованими місцями, які використовуються для перевезення нелегальних мігрантів. Таке вилучення провадиться в порядку, встановленому МВС України.

Вилучені предмети можуть бути конфісковані, знищені, реалізовані або повернені володільцеві. Це залежить від того, яке рішення у справі буде прийнято.

До вирішення справи по суті вилучені предмети повинні бути збережені, не пошкоджені, бути в такому самому стані, що і при вилученні. Виняток становлять ті предмети, щодо яких такі вимоги є неможливими за їх призначенням або змістом (наприклад, продукти, що швидко псуються). Порядок конфіскації, знищення і реалізації предметів регулюється нормативно-правовими актами, відповідно до того, який саме предмет був вилучений. Наприклад, такими нормативно-правовими актами є Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» від 24.02.1994 р., Законом України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними» від 15.02.1995 р. та інші.

3. Тимчасове вилучення посвідчення водія

Загальні положення тимчасового вилучення посвідчення водія передбачені статтею 265-1 КУпАП. У разі наявності підстав вважати, що водієм вчинено порушення, за яке відповідно до цього Кодексу може бути накладено адміністративне стягнення у вигляді позбавлення права керування транспортними засобами, працівник уповноваженого підрозділу тимчасово вилучає посвідчення водія до набрання законної сили постановою у справі про адміністративне правопорушення, але не більше ніж на три місяці з моменту такого вилучення, і видає тимчасовий дозвіл на право керування транспортними засобами. Про тимчасове вилучення посвідчення водія робиться запис у протоколі про адміністративне правопорушення.

Після закінчення тримісячного строку тимчасового вилучення посвідчення водія, у випадках, якщо судом не прийнято рішення щодо позбавлення водія права керування транспортним засобом або якщо справа про адміністративне правопорушення не розглянута у встановлений законом строк, особа має право звернутися за отриманням вилученого документа. Таке звернення особи є обов’язковим для його виконання незалежно від стадії вирішення справи про адміністративне правопорушення.

За подання такого звернення та повернення особі тимчасово вилученого посвідчення водія не може стягуватися плата.

Порядок тимчасового вилучення посвідчення водія визначається Кабінетом Міністрів України.

Розглянемо питання тимчасового вилучення посвідчення водія відповідно до:

- *постанови Кабінету Міністрів України від 17.12.2008 р. № 1086 «Про затвердження Порядку тимчасового вилучення посвідчення водія на транспортний засіб та його повернення»;*
- *наказу МВС України від 07.11.2015 р. № 1395 «Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні*

правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі».

У разі наявності підстав вважати, що водієм вчинено порушення, за яке відповідно до КУпАП може бути накладено адміністративне стягнення у вигляді позбавлення права керування транспортними засобами, працівник поліції тимчасово вилучає посвідчення водія до набрання законної сили постановою у справі про адміністративне правопорушення, але не більше ніж на три місяці з моменту такого вилучення, і видає тимчасовий дозвіл на право керування транспортними засобами. Про тимчасове вилучення посвідчення водія робиться запис у протоколі про адміністративне правопорушення. Постановою Кабінету Міністрів України від *17 грудня 2008 р. № 1086 «Про затвердження Порядку тимчасового вилучення посвідчення водія на транспортний засіб та його повернення»* було затверджено відповідний Порядок, і ми його розглянемо у межах теми заняття.

Відповідно наказу МВС України від 07.11.2015 р. № 1395 «Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі, зокрема Розділу XII. Вилучення посвідчення водія і позбавлення права керувати транспортними засобами, поліцейські тимчасово вилучають посвідчення водія за наявності підстав вважати, що водієм вчинено правопорушення, передбачене КУпАП, за яке може бути накладено адміністративне стягнення у вигляді позбавлення права керування транспортним засобом.

Про тимчасове вилучення посвідчення водія робиться запис у протоколі про адміністративне правопорушення (стаття 265-1 КУпАП).

До винесення судом постанови у справі про адміністративне правопорушення та набрання нею законної сили поліцейський видає водієві тимчасовий дозвіл на право керування транспортним засобом строком до трьох місяців з дати вилучення посвідчення (додаток 9 до Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі).

У тимчасовому дозволі на право керування транспортним засобом з лицьового боку перекреслюються категорії транспортних засобів, права на керування якими водій не має, а також робляться такі записи:

1) дата тимчасового вилучення посвідчення водія;

2) посада, прізвище поліцейського, номер його нагрудного знака;

3) дата вчинення правопорушення;

4) серія та номер протоколу про адміністративне правопорушення;

5) стаття КУпАП, за якою складено протокол про адміністративне правопорушення, санкція якої передбачає накладення адміністративного стягнення у вигляді позбавлення права керування транспортним засобом.

У разі вчинення адміністративного правопорушення, за яке передбачено накладення адміністративного стягнення у вигляді позбавлення права керування транспортними засобами, особою, у якої посвідчення водія

тимчасово вилучено за попереднє (попередні) адміністративне(і) правопорушення, тимчасовий дозвіл на право керування транспортним засобом, виданий у першому випадку, не поновлюється. У відповідних графах тимчасового дозволу на право керування транспортним засобом поліцейський робить відмітки за фактом виявленого правопорушення.

Втрачений тимчасовий дозвіл поновлюється уповноваженою особою будь-якого підрозділу поліції після документального підтвердження інформації про його попередню видачу.

Корінець до тимчасового дозволу на право керування транспортним засобом заповнюється поліцейським, який його видав, та надалі зберігається у відповідному підрозділі для здійснення належного контролю за правомірністю його видачі учасникам дорожнього руху.

Посвідчення водія вилучається до набрання законної сили постановою у справі про адміністративне правопорушення.

Вилучене посвідчення водія протягом трьох днів з дати надходження постанови суду, згідно з якою особу позбавлено права керування транспортним засобом, передається до територіального органу з надання сервісних послуг МВС за місцем проживання особи з копією такої постанови.

Після закінчення тримісячного строку тимчасового вилучення посвідчення водія у випадку, якщо судом не прийнято рішення щодо позбавлення водія права керування транспортним засобом або якщо справу про адміністративне правопорушення не розглянуто у встановлений законом строк, особа має право звернутися за отриманням вилученого документа до підрозділу поліції за місцем розгляду справи про адміністративне правопорушення відповідно до статті 276 КУпАП. Після закінчення тримісячного строку, якщо особа не звернулася за отриманням вилученого документа, таке посвідчення водія зберігається в підрозділі поліції до надходження постанови суду, яка набрала законної сили. З дати надходження такої постанови посвідчення водія ***протягом трьох днів*** надсилається до територіального органу з надання сервісних послуг МВС за місцем проживання особи.

У разі вчинення особою, якій уже видано тимчасовий дозвіл на право керування транспортним засобом, повторного адміністративного правопорушення, за яке передбачено позбавлення такого права, новий дозвіл їй видається лише після закінчення строку дії попереднього, але на строк не більше трьох місяців з дати вчинення такого правопорушення.

У разі надходження постанови суду про позбавлення водія права керування транспортним засобом, якщо посвідчення водія не вилучено, уповноважена особа відповідного підрозділу поліції ***у триденний строк надсилає*** за місцем проживання (перебування) особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, повідомлення про позбавлення права керування, у якому зазначає реквізити винесеної судом постанови, а також інформацію про необхідність прибуття до підрозділу поліції у визначений строк для здавання посвідчення водія. Якщо водій, посвідчення якого підлягає вилученню, не з’являється ***протягом місячного строку***, дані про серію та

номер посвідчення водія вносяться уповноваженою особою підрозділу поліції до автоматизованого обліку.

У випадку виявлення посвідчення водія, яке підлягає вилученню, працівник поліції складає акт вилучення посвідчення водія із зазначенням підстав такого вилучення (додаток 10 до Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі). Акт складається у двох примірниках, один з яких вручається особі, яка притягається до адміністративної відповідальності.

***Тимчасово вилучене посвідчення повертається водієві*:**

– за заявою водія у разі, коли суд не прийняв у тримісячний строк рішення про позбавлення водія права керування транспортним засобом або не розглянув у встановлений законом строк справу про адміністративне правопорушення;

– після виконання водієм постанови суду про накладення адміністративного стягнення або подання до територіального органу Національної поліції копії постанови суду про закриття справи (крім випадків, коли справу про адміністративне правопорушення за тим самим фактом закрито у зв'язку з передачею матеріалів прокурору або органу досудового розслідування);

– у разі винесення судом постанови про позбавлення водія права керування транспортним засобом (крім осіб, які отримали посвідчення водія вперше) після закінчення визначеного строку позбавлення права керування транспортним засобом, проходження в установленому порядку позачергового медичного огляду щодо придатності до керування транспортним засобом та успішного складення в територіальному органі з надання сервісних послуг МВС теоретичного і практичного іспиту для отримання права на керування транспортним засобом відповідної категорії.

4. Тимчасове затримання транспортних засобів працівниками уповноважених підрозділів Національної поліції

Загальні положення тимчасового затримання транспортних засобів працівниками уповноважених підрозділів Національної поліції передбачені статтею 265-2 КУпАП.

Відповідно, у разі наявності підстав вважати, що водієм вчинено порушення, передбачені частинами першою, другою, третьою, четвертою, шостою і сьомою статті 121, частинами третьою, четвертою, п'ятою та шостою статті 122 (в частині порушення правил зупинки, стоянки, що створюють перешкоди дорожньому руху або загрозу безпеці руху, порушення правил зупинки чи стоянки на місцях, що позначені відповідними дорожніми знаками або дорожньою розміткою, на яких дозволено зупинку чи стоянку лише транспортних засобів, якими керують водії з інвалідністю або водії, які перевозять осіб з інвалідністю, транспортних засобів, оснащених електричними двигунами (одним чи декількома)), статтями 122-5, 124, 126, частинами

першою, другою, третьою і четвертою статті 130, статтями 132-1, 206-1 цього Кодексу, працівник уповноваженого підрозділу, що забезпечує безпеку дорожнього руху, тимчасово затримує транспортний засіб шляхом блокування або доставляє його для зберігання на спеціальний майданчик чи стоянку, що дозволяється виключно у випадку, якщо розміщення затриманого транспортного засобу суттєво перешкоджає дорожньому руху або створює загрозу безпеці руху, або транспортний засіб розміщений на місцях, призначених для зупинки, стоянки, безоплатного паркування транспортних засобів, якими керують водії з інвалідністю або водії, які перевозять осіб з інвалідністю, призначених для зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, оснащених електричними двигунами (одним чи декількома), в тому числі за допомогою спеціального автомобіля – евакуатора. При тимчасовому затриманні транспортного засобу складається акт огляду та тимчасового затримання транспортного засобу, форма якого затверджується Кабінетом Міністрів України.

Після тимчасового затримання транспортного засобу працівник відповідного уповноваженого підрозділу Національної поліції зобов'язаний надати особі можливість повідомити про тимчасове затримання транспортного засобу та його місцезнаходження іншу особу за власним вибором і вжити заходів щодо повернення автомобіля до місця постійної дислокації, а також забороняє експлуатацію транспортного засобу до усунення несправностей, виявлених у процесі його огляду, або до демонтажу спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв.

У разі якщо розміщення затриманого транспортного засобу суттєво не перешкоджає дорожньому руху або не створює загрозу безпеці руху, крім розміщення транспортного засобу на місцях, призначених для зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, якими керують водії з інвалідністю або водії, які перевозять осіб з інвалідністю, транспортних засобів, оснащених електричними двигунами (одним чи декількома), такий транспортний засіб не може бути доставлений для зберігання на спеціальний майданчик. Випадки тимчасового затримання транспортного засобу та доставлення його для зберігання на спеціальний майданчик визначені частиною третьою статті 265-4 цього Кодексу. При тимчасовому затриманні транспортного засобу місце розташування такого транспортного засобу має бути обов'язково зафіксоване в режимі фотозйомки (відеозапису). Інформація про тимчасове затримання транспортного засобу має невідкладно передаватися на абонентський номер рухомого (мобільного) зв'язку та на адресу електронної пошти, зазначені належними користувачами або особами, за якими зареєстровані транспортні засоби, відповідно до статті 279-4 цього Кодексу. У разі заподіяння транспортному засобу шкоди при його транспортуванні та/або зберіганні завдані збитки відшкодовуються за рахунок суб'єкта господарювання, що надає такі послуги, та/або відповідного страхового відшкодування, що здійснюється за правовідносинами обов'язкового страхування цивільної відповідальності суб'єкта господарювання, що надає послуги із транспортування та/або зберігання транспортних засобів у разі їх тимчасового затримання.

Транспортний засіб може бути тимчасово затриманий на строк до вирішення справи про адміністративне правопорушення, але не більше трьох днів з моменту такого затримання.

Після закінчення триденного строку тимчасового затримання транспортного засобу особа має право звернутися за отриманням тимчасово затриманого транспортного засобу. Таке звернення особи є обов'язковим для його виконання незалежно від стадії вирішення справи про адміністративне правопорушення.

За подання такого звернення та повернення особі тимчасово затриманого транспортного засобу не може стягуватися плата. Повернення транспортного засобу, затриманого шляхом доставки для зберігання на спеціальний майданчик чи стоянку, відбувається невідкладно за зверненням відповідальної особи, зазначеної у частині першій статті 14-2 цього Кодексу, або особи, яка ввезла транспортний засіб на територію України, або особи, яка керувала транспортним засобом на момент вчинення правопорушення, після сплати штрафу за вчинене правопорушення та оплати вартості послуги із транспортування та/або зберігання транспортного засобу.

Порядок тимчасового затримання працівниками уповноважених підрозділів Національної поліції транспортних засобів та їх зберігання *встановлюється Кабінетом Міністрів України.*

Так, з метою реалізації засад ст. 265-2 КУпАП та статті 36 Закону України «Про виконавче провадження» Кабінет Міністрів України постановою від 17 грудня 2008 р. № 1102 затвердив Порядок тимчасового затримання працівниками уповноважених підрозділів Національної поліції транспортних засобів та їх зберігання.

Цією Постановою доручено Національній поліції забезпечити функціонування спеціальних майданчиків і стоянок для зберігання тимчасово затриманих транспортних засобів.

Дозволити територіальним (у тому числі міжрегіональним) органам Національної поліції для доставляння та зберігання тимчасово затриманих транспортних засобів укладати договори з державними підприємствами, які належать до сфери управління Міністерства внутрішніх справ або Національної поліції. У разі потреби зазначені державні підприємства залучають на конкурсних засадах підприємства, установи та організації недержавної форми власності для надання окремих видів таких послуг.

Постановою також рекомендовано органам місцевого самоврядування виділити у межах населених пунктів територіальним органам Національної поліції земельні ділянки для створення спеціальних майданчиків і стоянок для зберігання тимчасово затриманих транспортних засобів.

Цей Порядок визначає процедуру тимчасового затримання транспортних засобів працівниками уповноважених підрозділів Національної поліції, зберігання таких транспортних засобів на спеціальних майданчиках і стоянках, а також їх повернення.

Тимчасове затримання транспортного засобу проводиться поліцейським у разі наявності підстав вважати, що водієм вчинено порушення, передбачені

частинами першою, другою, третьою, четвертою, шостою і сьомою статті 121, частинами третьою, четвертою, п’ятою та шостою статті 122 (в частині порушення правил зупинки, стоянки, що створюють перешкоди дорожньому руху або загрозу безпеці руху, порушення правил зупинки чи стоянки на місцях, що позначені відповідними дорожніми знаками або дорожньою розміткою, на яких дозволено зупинку чи стоянку лише транспортних засобів, якими керують водії з інвалідністю або водії, які перевозять осіб з інвалідністю, транспортних засобів, оснащених електричними двигунами (одним чи декількома)), статтями 122-5, 124, 126, частинами першою, другою, третьою і четвертою статті 130, статтями 132-1, 206-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Тимчасове затримання транспортного засобу здійснюється також у разі виявлення транспортного засобу боржника, оголошеного в розшук відповідно до статті 36 Закону України «Про виконавче провадження».

Поліцейським забороняється брати участь у тимчасовому затриманні транспортних засобів у випадках, не передбачених законом.

За наявності правових підстав, передбачених пунктом 2 цього Порядку, тимчасове затримання транспортного засобу проводиться шляхом його блокування або доставлення для зберігання на спеціальний майданчик чи стоянку.

Тимчасове затримання транспортного засобу шляхом доставлення його для зберігання на спеціальний майданчик чи стоянку проводиться виключно за умов, що розміщення такого транспортного засобу суттєво перешкоджає дорожньому руху або створює загрозу безпеці руху, або транспортний засіб розміщений на місцях, призначених для зупинки, стоянки, безоплатного паркування транспортних засобів, якими керують водії з інвалідністю або водії, які перевозять осіб з інвалідністю, призначених для зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, оснащених електричними двигунами (одним чи декількома).

За відсутності умов, зазначених в абзаці другому цього пункту, тимчасове затримання транспортного засобу проводиться шляхом блокування за допомогою технічних пристроїв.

Випадки, коли розміщення транспортного засобу вважається таким, що суттєво перешкоджає дорожньому руху або створює загрозу безпеці руху, визначені частиною третьою статті 265-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Для цілей цього Кодексу розміщення транспортного засобу є таким, що суттєво перешкоджає дорожньому руху або створює загрозу безпеці руху, якщо транспортний засіб:

1) поставлено на проїзній частині у два і більше рядів;

2) розташовано у заборонених Правилами дорожнього руху місцях зупинки або стоянки, а саме:

а) на залізничних переїздах;

б) на трамвайних коліях;

в) на естакадах, мостах, шляхопроводах і під ними, у тунелях;

г) на пішохідних переходах і ближче 10 метрів до них з обох боків, крім випадків зупинки для надання переваги в русі;

ґ) на перехрестях та ближче 10 метрів від краю перехрещуваної проїзної частини за відсутності на ній пішохідного переходу, за винятком зупинки для надання переваги в русі та зупинки проти бокового проїзду на Т-подібних перехрестях, де є суцільна лінія розмітки або розділювальна смуга;

д) на проїзній частині, де відстань між суцільною лінією розмітки чи протилежним краєм проїзної частини і транспортним засобом, що зупинився, менше 3 метрів;

е) ближче 30 метрів від посадкових майданчиків для зупинки маршрутних транспортних засобів, а за їх відсутності - ближче 30 метрів від дорожнього знака такої зупинки з обох боків;

є) ближче 10 метрів від позначеного місця виконання дорожніх робіт і в зоні їх виконання;

ж) у місцях, де буде неможливим зустрічний роз'їзд або об'їзд транспортного засобу, що зупинився;

з) ближче 10 метрів від виїздів з прилеглих територій і безпосередньо в місці виїзду;

и) розташовано на позначених відповідними дорожніми знаками та/або дорожньою розміткою місцях, призначених для паркування транспортних засобів, оснащених електричними двигунами (одним чи декількома);

3) своїм розташуванням робить неможливим рух інших транспортних засобів або створює перешкоду для руху пішоходів, у тому числі осіб з інвалідністю на спеціальних засобах пересування та пішоходів із дитячими колясками;

4) розташовано на виділеній смузі для руху громадського маршрутного транспорту;

5) розташовано на позначеній відповідними дорожніми знаками та/або дорожньою розміткою велодоріжці;

6) перешкоджає руху або роботі снігоприбирального та іншого технологічного комунального транспорту у разі запровадження надзвичайного стану або у разі оголошення окремої місцевості зоною надзвичайної екологічної ситуації;

7) порушує схему паркування транспортних засобів таким чином, що він блокує проїзд по двох або більше смугах руху.

Доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку здійснюється за допомогою спеціальних автомобілів – евакуаторів (далі – евакуатор), у тому числі тих, що належать підприємствам, установам та організаціям, які провадять діяльність, пов'язану з транспортуванням транспортних засобів, і з якими територіальним (у тому числі міжрегіональним) органом Національної поліції укладені в установленому порядку договори.

Для доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку поліцейський викликає евакуатор через чергового відповідного територіального органу Національної поліції.

У разі тимчасового затримання транспортного засобу складається акт огляду та тимчасового затримання транспортного засобу згідно з додатком із зазначенням:

– дати, часу, місця порушення і підстави для тимчасового затримання транспортного засобу;

– прізвища, імені та по батькові, спеціального звання, посади, найменування органу (підрозділу), у якому проходить службу поліцейський, який приймає рішення про тимчасове затримання транспортного засобу;

– типу, марки, номерного знака, переліку візуальних недоліків та пошкоджень транспортного засобу, що тимчасово затримується.

У разі тимчасового затримання транспортного засобу шляхом його блокування в акті вказується розташування місця його блокування, а у разі доставлення для зберігання на спеціальний майданчик чи стоянку також додатково зазначаються:

– найменування, місцезнаходження та номер телефону підприємства, установи або організації, які доставляють транспортний засіб на спеціальний майданчик чи стоянку, номерний знак евакуатора;

– найменування, місцезнаходження та номер телефону підприємства, установи або організації, які прийняли транспортний засіб для зберігання на спеціальний майданчик чи стоянку;

– адреса місця зберігання транспортного засобу;

– посада, прізвище, ім’я та по батькові особи, яка виконує роботи з доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку.

Акт огляду та тимчасового затримання транспортного засобу складається у присутності ***двох понятих,*** а у разі прийняття рішення про доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку – ***особи, яка виконує роботи з доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку.***

Акт огляду та тимчасового затримання транспортного засобу підписують: поліцейський, який прийняв рішення про таке затримання, два понятих, а у разі доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку – особа, яка виконує роботи з доставлення такого засобу на спеціальний майданчик чи стоянку.

Вказаний акт також підписують відповідальна особа, зазначена в частині першій статті 14-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення, особа, яка ввезла транспортний засіб на територію України, або особа, яка керувала транспортним засобом на момент вчинення правопорушення, а також аварійний комісар у разі їх присутності.

Один примірник акта надається відповідальній особі, зазначеній у частині першій статті 14-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення, або особі, яка ввезла транспортний засіб на територію України, або особі, яка керувала транспортним засобом на момент вчинення правопорушення, у разі їх присутності. У разі відсутності зазначених осіб примірник акта долучається до матеріалів справи про адміністративне правопорушення та може бути отриманий за зверненням таких осіб.

Другий примірник акта зберігається в матеріалах справи про адміністративне правопорушення.

У разі тимчасового затримання транспортного засобу місце розташування такого транспортного засобу повинно бути обов'язково зафіксоване в режимі фотозйомки (відеозапису), крім випадків тимчасового затримання транспортного засобу боржника, оголошеного в розшук відповідно до статті 36 Закону України «Про виконавче провадження».

Режим фотозйомки (відеозапису) передбачає здійснення поліцейським за допомогою технічних засобів, що функціонують згідно із законодавством про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах, фото/відеофіксації обставин порушення правил зупинки, стоянки або паркування транспортних засобів, а саме: дати, часу (моменту), місця розташування транспортного засобу відносно нерухомих об'єктів та/або географічних координат, інших ознак наявності складу адміністративного правопорушення, передбаченого відповідною статтею Особливої частини Кодексу України про адміністративні правопорушення. Під час здійснення фотозйомки обов'язковою є наявність ***не менше двох зображень транспортного засобу,*** отриманих з різних або протилежних боків.

Вказані зображення чи відеозапис разом з іншою інформацією про адміністративне правопорушення за наявної технічної можливості негайно, однак не пізніше ніж протягом наступного робочого дня з дня встановлення відповідальної особи, зазначеної в частині першій статті 14-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення, вносяться до Реєстру адміністративних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху.

У разі коли водій, що вчинив правопорушення, присутній під час тимчасового затримання транспортного засобу і порушення неможливо усунути на місці в максимально короткий строк, поліцейський оформляє протокол про адміністративне правопорушення, а у випадках, передбачених Кодексом України про адміністративні правопорушення, виносить постанову у справі про адміністративне правопорушення без складення протоколу. У протоколі (постанові) робиться відповідний запис про тимчасове затримання транспортного засобу із зазначенням інформації про складення акта огляду та тимчасового затримання транспортного засобу, що долучається до протоколу (постанови).

Якщо правопорушення може бути усунуте водієм у максимально короткий строк, поліцейський не проводить тимчасове затримання транспортного засобу і оформляє протокол про адміністративне правопорушення, а у випадках, передбачених Кодексом України про адміністративні правопорушення, виносить постанову у справі про адміністративне правопорушення без складення протоколу. При цьому акт огляду та тимчасового затримання транспортного засобу, якщо його вже складено, долучається до рапорту поліцейського про факт появи водія на місці правопорушення в момент виконання робіт із завантаження транспортного засобу.

Якщо в режимі фотозйомки (відеозапису) зафіксовано адміністративне правопорушення, передбачене частиною третьою статті 122 (у частині порушення правил зупинки, стоянки) Кодексу України про адміністративне правопорушення, поліцейський зобов'язаний розмістити на лобовому склі транспортного засобу копію постанови про притягнення до адміністративної відповідальності (якщо технічні можливості дають змогу установити відповідальну особу, зазначену в частині першій статті 14-2 Кодексу України про адміністративне правопорушення, на місці вчинення правопорушення) або повідомлення про притягнення до адміністративної відповідальності (якщо технічні можливості не дають змогу установити відповідальну особу, зазначену в частині першій статті 14-2 згаданого Кодексу, на місці вчинення правопорушення).

Повідомлення про притягнення до адміністративної відповідальності повинно містити:

– відомості, передбачені частинами другою – четвертою статті 283 Кодексу України про адміністративні правопорушення, крім відомостей про особу, стосовно якої розглядається справа;

– інформацію про порядок виконання адміністративного стягнення, у тому числі реквізити для сплати 50 відсотків розміру штрафу протягом 10 банківських днів з дня вчинення відповідного правопорушення, що вважатиметься виконанням адміністративного стягнення в повному обсязі.

У разі коли доставити транспортний засіб на спеціальний майданчик чи стоянку неможливо, поліцейський проводить його затримання шляхом блокування з дотриманням умов безпеки дорожнього руху.

У разі відсутності водія, транспортний засіб якого доставляється на спеціальний майданчик чи стоянку або блокується, поліцейський залишає на місці, де був автомобіль, або під склоочисниками заблокованого автомобіля повідомлення про тимчасове затримання транспортного засобу та необхідність прибуття такого водія до територіального органу Національної поліції для оформлення протоколу про адміністративне правопорушення або винесення постанови у справі про адміністративне правопорушення.

Форма повідомлення про тимчасове затримання транспортного засобу затверджується МВС.

У разі тимчасового затримання транспортного засобу (крім випадків тимчасового затримання транспортного засобу боржника, оголошеного в розшук відповідно до статті 36 Закону України «Про виконавче провадження») інформація про таке затримання невідкладно передається на абонентський номер рухомого (мобільного) зв'язку та на адресу електронної пошти, які відповідальна особа, зазначена в частині першій статті 14-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення, або особа, яка ввезла транспортний засіб на територію України, вказала у відповідній заяві, поданій уповноваженому органу (підрозділу) МВС, та які внесені до Єдиного державного реєстру транспортних засобів.

Зазначена інформація повинна містити відомості про адресу веб-сайту в Інтернеті, на якому особа може ознайомитися із зображенням чи відеозаписом

транспортного засобу в момент вчинення адміністративного правопорушення, а також про місце зберігання тимчасово затриманого транспортного засобу.

Розблокування транспортного засобу здійснюється поліцейським після складення протоколу про адміністративне правопорушення або винесення постанови у справі про адміністративне правопорушення.

Про місце зберігання тимчасово затриманого транспортного засобу поліцейський повідомляє водієві під час складання протоколу про адміністративне правопорушення або винесення постанови у справі про адміністративне правопорушення, а в разі його відсутності – до чергової частини територіального органу Національної поліції. Про тимчасове затримання транспортного засобу боржника поліцейський письмово повідомляє державному виконавцю, приватному виконавцю не пізніше наступного робочого дня з дня затримання із зазначенням місця зберігання транспортного засобу.

Транспортний засіб може бути тимчасово затриманий на строк до вирішення справи про адміністративне правопорушення, але не більш як на три дні з дати такого затримання.

Строк затримання транспортного засобу обчислюється з моменту складення акта огляду та тимчасового затримання транспортного засобу, а строк зберігання – з моменту доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку.

Відповідальна особа, зазначена в частині першій статті 14-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення, особа, яка ввезла транспортний засіб на територію України, або особа, яка керувала транспортним засобом на момент вчинення правопорушення, крім транспортного засобу боржника, має право доступу до транспортного засобу, що перебуває на спеціальному майданчику чи стоянці, у присутності особи, відповідальної за зберігання такого транспортного засобу.

Повернення тимчасово затриманого транспортного засобу, що зберігається на спеціальному майданчику чи стоянці, здійснюється за зверненням відповідальної особи, зазначеної в частині першій статті 14-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення, особи, яка ввезла транспортний засіб на територію України, або особи, яка керувала транспортним засобом на момент вчинення правопорушення.

Умовами повернення зазначеним особам транспортного засобу є оплата вартості послуги з транспортування та/або зберігання транспортного засобу, а в разі винесення постанови про накладення стягнення у вигляді штрафу – його сплата.

Вилучення тимчасово затриманого транспортного засобу боржника із спеціального майданчика чи стоянки здійснюється державним виконавцем, приватним виконавцем на підставі вимоги.

За транспортування і зберігання транспортного засобу на спеціальному майданчику чи стоянці *справляється плата* у встановленому спільним наказом МВС та Мінекономрозвитку розмірі за погодженням з Мінфіном. (Про затвердження розмірів плат за транспортування і зберігання тимчасово

затриманих транспортних засобів на спеціальних майданчиках (стоянках) : наказ МВС України, Мінекономрозвитку України, Мінфін України від 10.10.2013. № 967/1218/869.).

№ з/п	Найменування послуги	Одиниця виміру	Розмір плати, грн за один транспортний засіб
1.	Транспортування транспортного засобу на спеціальний майданчик (стоянку) повною масою:		
	до 2000 кг включно	За послугу	600 грн
	від 2000 до 3000 кг	За послугу	700 грн
	від 3000 кг	За послугу	850 грн
2.	Зберігання транспортного засобу на спеціальному майданчику (стоянці):		
	за першу-сьому добу, включно	за добу	120
	за кожну наступну добу, починаючи з восьмої доби	за добу	20

Витрати з транспортування і зберігання транспортного засобу боржника на спеціальному майданчику чи стоянці компенсуються органом державної виконавчої служби, приватним виконавцем після вилучення транспортного засобу із спеціального майданчика чи стоянки за рахунок коштів виконавчого провадження у порядку, встановленому спільним наказом МВС та Мін'юсту.

На спеціальному майданчику і стоянці ведеться в установленому МВС порядку облік прийняття і видачі тимчасово затриманих транспортних засобів.

У разі заподіяння транспортному засобу шкоди під час його транспортування та/або зберігання завдані збитки відшкодовуються за рахунок суб'єкта господарювання, що надає такі послуги, та/або відповідного страхового відшкодування, що здійснюється за правовідносинами обов'язкового страхування цивільної відповідальності суб'єкта господарювання, що надає послуги з транспортування та/або зберігання транспортних засобів у разі їх тимчасового затримання.

Спори, пов'язані із шкодою, що заподіяна майну, яке перебуває в тимчасово затриманому транспортному засобі, під час транспортування або зберігання на спеціальному майданчику чи стоянці, розв'язуються в установленому законодавством порядку.

Тимчасове затримання транспортного засобу проводиться поліцейським відповідно до Порядку тимчасового затримання працівниками уповноважених підрозділів Національної поліції транспортних засобів та їх зберігання, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2008 року № 1102, у разі наявності в нього підстав вважати, що водієм учинено порушення, передбачені частинами першою – четвертою, шостою і сьомою статті 121, частинами третьою – п'ятою статті 122 (у частині порушення правил

зупинки, стоянки, що створюють перешкоди дорожньому руху або загрозу безпеці руху, порушення правил зупинки чи стоянки на місцях, що позначені відповідними дорожніми знаками або дорожньою розміткою, на яких дозволено зупинку чи стоянку лише транспортних засобів, якими керують водії з інвалідністю або водії, які перевозять осіб з інвалідністю), статтями 122-5, 124, 126, частинами першою – четвертою статті 130, статтями 132-1, 206-1 КУпАП.

За наявності правових підстав, передбачених абзацом першим пункту 1 цього розділу, тимчасове затримання транспортного засобу проводиться шляхом його блокування або доставлення для зберігання на спеціальний майданчик чи стоянку.

Тимчасове затримання транспортного засобу шляхом доставлення його для зберігання на спеціальний майданчик чи стоянку проводиться виключно за умов, що розміщення такого транспортного засобу суттєво перешкоджає дорожньому руху чи створює загрозу безпеці руху або транспортний засіб розміщений на місцях, призначених для зупинки, стоянки, безоплатного паркування транспортних засобів, якими керують водії з інвалідністю або водії, які перевозять осіб з інвалідністю.

За відсутності умов, зазначених в абзаці третьому цього пункту, тимчасове затримання транспортного засобу проводиться шляхом блокування за допомогою технічних пристроїв.

Випадки, коли розміщення транспортного засобу вважається таким, що суттєво перешкоджає дорожньому руху або створює загрозу безпеці руху, визначені частиною третьою статті 265-4 КУпАП.

Тимчасове затримання транспортного засобу здійснюється також у разі виявлення транспортного засобу боржника, оголошеного в розшук відповідно до статті 36 Закону України «Про виконавче провадження».

Поліцейським забороняється брати участь у тимчасовому затриманні транспортних засобів у випадках, не передбачених чинним законодавством.

Доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку здійснюється за допомогою спеціальних автомобілів-евакуаторів (далі – евакуатор), у тому числі тих, що належать підприємствам, установам та організаціям, які провадять діяльність, пов’язану з транспортуванням транспортних засобів, і з якими територіальним (у тому числі міжрегіональним) органом Національної поліції укладені в установленому порядку договори.

Для доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку поліцейський викликає евакуатор через чергового відповідного територіального органу Національної поліції.

У разі тимчасового затримання транспортного засобу складається акт огляду та тимчасового затримання транспортного засобу відповідно до форми затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2008 року № 1102 «Про затвердження Порядку тимчасового затримання працівниками уповноважених підрозділів Національної поліції транспортних засобів та їх зберігання».

У разі тимчасового затримання транспортного засобу місце розташування такого транспортного засобу повинно бути обов’язково зафіксоване в режимі

фотозйомки (відеозапису), крім випадків тимчасового затримання транспортного засобу боржника, оголошеного в розшук відповідно до статті 36 Закону України «Про виконавче провадження».

Режим фотозйомки (відеозапису) передбачає здійснення поліцейським за допомогою технічних засобів, що функціонують згідно із законодавством про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах, фото/відеофіксації обставин порушення правил зупинки, стоянки або паркування транспортних засобів, а саме: дати, часу (моменту), місця розташування транспортного засобу відносно нерухомих об'єктів та/або географічних координат, інших ознак наявності складу адміністративного правопорушення, передбаченого відповідною статтею Особливої частини КУпАП. Під час здійснення фотозйомки обов'язковою є наявність не менше двох зображень транспортного засобу, отриманих з різних або протилежних боків.

Вказані зображення чи відеозапис разом з іншою інформацією про адміністративне правопорушення за наявної технічної можливості негайно, однак не пізніше ніж протягом наступного робочого дня з дня встановлення відповідальної особи, зазначеної в частині першій статті 14-2 КУпАП, вносяться до Реєстру адміністративних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху.

У разі коли водій, що вчинив правопорушення, присутній під час тимчасового затримання транспортного засобу і порушення неможливо усунути на місці в максимально короткий строк, поліцейський оформляє протокол про адміністративне правопорушення, а у випадках, передбачених КУпАП, виносить постанову у справі про адміністративне правопорушення без складання протоколу. У протоколі (постанові) робиться відповідний запис про тимчасове затримання транспортного засобу із зазначенням інформації про складення акта огляду та тимчасового затримання транспортного засобу, що долучається до протоколу (постанови).

Якщо правопорушення може бути усунуте водієм у максимально короткий строк, поліцейський не проводить тимчасове затримання транспортного засобу і оформляє протокол про адміністративне правопорушення, а у випадках, передбачених КУпАП, виносить постанову у справі про адміністративне правопорушення без складення протоколу. При цьому акт огляду та тимчасового затримання транспортного засобу, якщо його вже складено, долучається до рапорту поліцейського про факт появи водія на місці правопорушення в момент виконання робіт із завантаження транспортного засобу.

У разі відсутності водія, транспортний засіб якого доставляється на спеціальний майданчик чи стоянку або блокується, поліцейський залишає на місці, де був автомобіль, або під склоочисниками заблокованого автомобіля повідомлення про тимчасове затримання транспортного засобу (додаток 11 до Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі) та необхідність прибуття такого водія до

територіального органу Національної поліції для оформлення протоколу про адміністративне правопорушення або винесення постанови у справі про адміністративне правопорушення.

У разі тимчасового затримання транспортного засобу (крім випадків тимчасового затримання транспортного засобу боржника, оголошеного в розшук відповідно до статті 36 Закону України «Про виконавче провадження») інформація про таке затримання невідкладно передається на абонентський номер рухомого (мобільного) зв'язку та на адресу електронної пошти, які відповідальна особа, зазначена у частині першій статті 14-2 КУпАП (далі – відповідальна особа), або особа, яка ввезла транспортний засіб на територію України, вказала у відповідній заяві, поданій до уповноваженого органу (підрозділу) МВС, та які внесені до Єдиного державного реєстру транспортних засобів.

Зазначена інформація повинна містити відомості про адресу веб-сайта в Інтернеті, на якому особа може ознайомитися із зображенням чи відеозаписом транспортного засобу в момент вчинення адміністративного правопорушення, а також про місце зберігання тимчасово затриманого транспортного засобу.

Розблокування транспортного засобу здійснюється поліцейським після складення протоколу про адміністративне правопорушення або винесення постанови у справі про адміністративне правопорушення.

Про місце зберігання тимчасово затриманого транспортного засобу поліцейський повідомляє водієві під час складання протоколу про адміністративне правопорушення або винесення постанови у справі про адміністративне правопорушення, а в разі його відсутності – до чергової частини територіального органу Національної поліції.

Про тимчасове затримання транспортного засобу боржника поліцейський письмово повідомляє державному виконавцю, приватному виконавцю не пізніше наступного робочого дня із дня затримання із зазначенням місця зберігання транспортного засобу.

Транспортний засіб може бути тимчасово затриманий на строк до вирішення справи про адміністративне правопорушення, але не більш як на три дні з дати такого затримання.

Строк затримання транспортного засобу обчислюється з моменту складення акта огляду та тимчасового затримання транспортного засобу, а строк зберігання – з моменту доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку.

Відповідальна особа або особа, яка ввезла транспортний засіб на територію України, або особа, яка керувала транспортним засобом на момент вчинення правопорушення, крім транспортного засобу боржника, має право доступу до транспортного засобу, що перебуває на спеціальному майданчику чи стоянці, у присутності особи, відповідальної за зберігання такого транспортного засобу.

Повернення тимчасово затриманого транспортного засобу, що зберігається на спеціальному майданчику чи стоянці, здійснюється за зверненням відповідальної особи, особи, яка ввезла транспортний засіб на

територію України, або особи, яка керувала транспортним засобом на момент вчинення правопорушення.

Умовами повернення зазначеним особам транспортного засобу є оплата вартості послуги з транспортування та/або зберігання транспортного засобу у розмірі, встановленому спільним наказом МВС та Мінекономрозвитку, а в разі винесення постанови про накладення стягнення у вигляді штрафу – його сплата.

Вилучення тимчасово затриманого транспортного засобу боржника із спеціального майданчика чи стоянки здійснюється державним виконавцем, приватним виконавцем на підставі вимоги.

5. Тимчасове затримання транспортних засобів інспекторами з паркування

Відповідно до статті 265^{-4} КУпАП тимчасове затримання транспортного засобу інспектором з паркування здійснюється шляхом доставки для зберігання на спеціальний майданчик чи стоянку за допомогою спеціального автомобіля – евакуатора і дозволяється виключно у випадках, встановлених цією статтею. При тимчасовому затриманні транспортного засобу складається акт огляду та тимчасового затримання транспортного засобу, форма якого затверджується Кабінетом Міністрів України.

Тимчасове затримання транспортного засобу шляхом доставки для зберігання на спеціальний майданчик чи стоянку здійснюється у разі вчинення порушення, передбаченого частинами третьою та шостою статті 122 (порушення правил зупинки, стоянки в межах відповідного населеного пункту), частиною першою статті 152^{-1} цього Кодексу, у випадках, передбачених частиною третьою цієї статті, а так само у разі вчинення порушень, передбачених частинами другою та восьмою статті 152^{-1} цього Кодексу.

Для цілей цього Кодексу розміщення транспортного засобу є таким, що суттєво перешкоджає дорожньому руху або створює загрозу безпеці руху, якщо транспортний засіб:

1) поставлено на проїзній частині у два і більше рядів;

2) розташовано у заборонених Правилами дорожнього руху місцях зупинки або стоянки, а саме:

а) на залізничних переїздах;

б) на трамвайних коліях;

в) на естакадах, мостах, шляхопроводах і під ними, у тунелях;

г) на пішохідних переходах і ближче 10 метрів до них з обох боків, крім випадків зупинки для надання переваги в русі;

ґ) на перехрестях та ближче 10 метрів від краю перехрещуваної проїзної частини за відсутності на ній пішохідного переходу, за винятком зупинки для надання переваги в русі та зупинки проти бокового проїзду на Т-подібних перехрестях, де є суцільна лінія розмітки або розділювальна смуга;

д) на проїзній частині, де відстань між суцільною лінією розмітки чи протилежним краєм проїзної частини і транспортним засобом, що зупинився, менше 3 метрів;

е) ближче 30 метрів від посадкових майданчиків для зупинки маршрутних транспортних засобів, а за їх відсутності - ближче 30 метрів від дорожнього знака такої зупинки з обох боків;

є) ближче 10 метрів від позначеного місця виконання дорожніх робіт і в зоні їх виконання;

ж) у місцях, де буде неможливим зустрічний роз'їзд або об'їзд транспортного засобу, що зупинився;

з) ближче 10 метрів від виїздів з прилеглих територій і безпосередньо в місці виїзду;

и) розташовано на позначених відповідними дорожніми знаками та/або дорожньою розміткою місцях, призначених для паркування транспортних засобів, оснащених електричними двигунами (одним чи декількома);

3) своїм розташуванням робить неможливим рух інших транспортних засобів або створює перешкоду для руху пішоходів, у тому числі осіб з інвалідністю на спеціальних засобах пересування та пішоходів із дитячими колясками;

4) розташовано на виділеній смузі для руху громадського маршрутного транспорту;

5) розташовано на позначеній відповідними дорожніми знаками та/або дорожньою розміткою велодоріжці;

6) перешкоджає руху або роботі снігоприбирального та іншого технологічного комунального транспорту у разі запровадження надзвичайного стану або у разі оголошення окремої місцевості зоною надзвичайної екологічної ситуації;

7) порушує схему паркування транспортних засобів таким чином, що він блокує проїзд по двох або більше смугах руху.

При тимчасовому затриманні транспортного засобу місце розташування такого транспортного засобу має бути обов'язково зафіксоване в режимі фотозйомки (відеозапису).

Інспектори з паркування зобов'язані невідкладно інформувати про тимчасове затримання транспортного засобу відповідні підрозділи Національної поліції із зазначенням державного номера затриманого транспортного засобу, точного часу його затримання та місця зберігання (адреса та телефони спеціального майданчика чи стоянки), розміщувати цю інформацію на офіційному веб-сайті виконавчого органу відповідної місцевої ради, а також передавати повідомлення про тимчасове затримання транспортного засобу на абонентський номер рухомого (мобільного) зв'язку та адреси електронної пошти, зазначені належними користувачами або особами (від імені осіб), за якими зареєстровані транспортні засоби, відповідно до статті 279^{-4} цього Кодексу.

Повернення транспортного засобу, затриманого шляхом доставки для зберігання на спеціальний майданчик чи стоянку, відповідальній особі,

зазначеній у частині першій статті 14^{-2} цього Кодексу, або особі, яка ввезла транспортний засіб на територію України, або особі, яка керувала транспортним засобом на момент вчинення правопорушення, відбувається невідкладно за зверненням такої особи після сплати штрафу за вчинене правопорушення та оплати вартості послуг із транспортування та/або зберігання транспортного засобу.

У разі заподіяння транспортному засобу шкоди при його транспортуванні та/або зберіганні завдані збитки відшкодовуються за рахунок суб'єкта господарювання, що надає такі послуги, та/або відповідного страхового відшкодування, що здійснюється за правовідносинами обов'язкового страхування цивільної відповідальності суб'єкта господарювання, що надає послуги із транспортування та/або зберігання транспортних засобів у разі їх тимчасового затримання.

Порядок тимчасового затримання інспекторами з паркування транспортних засобів передбачено Постановою Кабінету Міністрів України від 14 листопада 2018 р. № 990 «Про затвердження Порядку тимчасового затримання інспекторами з паркування транспортних засобів та їх зберігання.

Зазначений нормативно-правовий акт визначає процедуру тимчасового затримання інспекторами з паркування транспортних засобів, зберігання таких транспортних засобів на спеціальних майданчиках і стоянках, а також їх повернення.

Тимчасове затримання транспортного засобу шляхом доставлення для зберігання на спеціальний майданчик чи стоянку здійснюється інспектором з паркування в разі вчинення водієм порушення, передбаченого частиною третьою статті 122 (порушення правил зупинки, стоянки в межах відповідного населеного пункту), частиною першою статті 152^{-1} Кодексу України про адміністративні правопорушення, у випадках, коли розміщення транспортного засобу є таким, що суттєво перешкоджає дорожньому руху або створює загрозу безпеці руху, а також у разі вчинення порушення, передбаченого частиною другою статті 152^{-1} Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Випадки розміщення транспортного засобу, що суттєво перешкоджає дорожньому руху або створює загрозу безпеці руху, визначені частиною третьою статті 265^{-4} Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку здійснюється за допомогою спеціальних автомобілів-евакуаторів (далі - евакуатор), у тому числі тих, що належать підприємствам, установам та організаціям, які провадять діяльність, пов'язану із транспортуванням транспортних засобів, і з якими органами місцевого самоврядування укладено в установленому законодавством порядку договори.

Зберігання тимчасово затриманих транспортних засобів здійснюється на спеціальних майданчиках чи стоянках Національної поліції, її територіальних (у тому числі міжрегіональних) органів, а також підприємств, установ та організацій, з якими територіальними (у тому числі міжрегіональними) органами Національної поліції укладено договори про надання послуг із зберігання тимчасово затриманих транспортних засобів.

Для доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку інспектор з паркування викликає евакуатор.

Після прибуття евакуатора інспектор з паркування у присутності двох понятих і особи, яка виконує роботи з доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку, складає акт огляду та тимчасового затримання транспортного засобу згідно з додатком.

Акт огляду та тимчасового затримання транспортного засобу підписують інспектор з паркування, особа, що виконує роботи з доставлення такого засобу на спеціальний майданчик чи стоянку, та два понятих.

Один примірник акта надається відповідальній особі, зазначеній у частині першій статті 14^{-2} Кодексу України про адміністративні правопорушення, або особі, яка ввезла транспортний засіб на територію України, або особі, яка керувала транспортним засобом на момент учинення правопорушення.

Другий примірник акта зберігається в матеріалах справи про адміністративне правопорушення.

У разі тимчасового затримання транспортного засобу місце розташування такого транспортного засобу повинне бути обов'язково зафіксоване в режимі фотозйомки (відеозапису).

Режим фотозйомки (відеозапису) передбачає здійснення інспектором з паркування за допомогою технічних засобів, що функціонують згідно із законодавством про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах, фото/відеофіксації обставин порушення правил зупинки, стоянки або паркування транспортних засобів, а саме: дати, часу (моменту), місця розташування транспортного засобу щодо нерухомих об'єктів та/або географічних координат, інших ознак наявності складу адміністративного правопорушення. У разі здійснення фотозйомки обов'язковою є наявність не менше двох зображень транспортного засобу, отриманих з різних або протилежних ракурсів, а в разі фіксації порушення, що полягає в несплаті вартості послуг з користування майданчиком для платного паркування в межах населеного пункту, в якому не впроваджена автоматизована система контролю оплати паркування, обов'язковою є наявність додаткового зображення (зображень), що фіксує відсутність під лобовим склом транспортного засобу документа про оплату послуг з користування майданчиком для платного паркування.

Зазначені зображення чи відеозапис разом з іншою інформацією про адміністративне правопорушення за наявної технічної можливості негайно, але не пізніше наступного робочого дня з дати встановлення відповідальної особи, зазначеної в частині першій статті 14^{-2} Кодексу України про адміністративні правопорушення, вносяться до Реєстру адміністративних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху.

У разі коли водій, що вчинив правопорушення, присутній під час тимчасового затримання транспортного засобу і порушення неможливо усунути на місці в максимально короткий строк, інспектор з паркування складає акт огляду та тимчасового затримання транспортного засобу і виносить постанову у справі про адміністративне правопорушення, а якщо

правопорушення може бути усунуте водієм у максимально короткий строк, інспектор з паркування не складає зазначений акт і не здійснює тимчасове затримання транспортного засобу, але виносить постанову у справі про адміністративне правопорушення.

У разі коли в режимі фотозйомки (відеозапису) зафіксоване адміністративне правопорушення, передбачене частиною третьою статті 122 (у частині порушення правил зупинки, стоянки),частиною першою або другою статті 152^{-1} Кодексу України про адміністративні правопорушення, інспектор з паркування зобов'язаний розмістити на лобовому склі транспортного засобу:

- копію постанови про притягнення до адміністративної відповідальності, - якщо технічні можливості дають можливість установити відповідальну особу, зазначену в частині першій статті 14^{-2} Кодексу України про адміністративне правопорушення;

- або повідомлення про притягнення до адміністративної відповідальності - якщо технічні можливості не дають можливості установити відповідальну особу, зазначену в частині першій статті 14^{-2} Кодексу України про адміністративне правопорушення.

Інспектори з паркування зобов'язані невідкладно інформувати про тимчасове затримання транспортного засобу відповідні підрозділи Національної поліції із зазначенням номерного знака затриманого транспортного засобу, точного часу його затримання та місця зберігання (адреси та номери телефонів спеціального майданчика чи стоянки), розміщувати таку інформацію на офіційному веб-сайті виконавчого органу відповідної місцевої ради, а також передавати повідомлення про тимчасове затримання транспортного засобу на абонентський номер рухомого (мобільного) зв'язку та адресу електронної пошти, зазначену належним користувачем або особою (від імені особи), за якою зареєстровані транспортні засоби, відповідно до статті 279^{-4} Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Строк затримання транспортного засобу обчислюється з моменту складення акта огляду та тимчасового затримання транспортного засобу, а строк зберігання – з моменту доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку.

Особа, яка керувала транспортним засобом на момент учинення правопорушення, або відповідальна особа, зазначена в частині першій статті 14^{-2} КУпАП, або особа, яка ввезла затриманий транспортний засіб на територію України, мають право доступу до транспортного засобу, що перебуває на спеціальному майданчику чи стоянці, у присутності особи, відповідальної за зберігання такого транспортного засобу.

Повернення тимчасово затриманого транспортного засобу, який зберігається на спеціальному майданчику чи стоянці, відбувається невідкладно за зверненням відповідальної особи, зазначеної в частині першій статті 14^{-2} Кодексу України про адміністративні правопорушення, або особи, яка ввезла транспортний засіб на територію України, або особи, яка керувала транспортним засобом на момент учинення правопорушення.

Умовами повернення зазначеним особам транспортного засобу є оплата вартості послуг з доставлення та/або зберігання транспортного засобу та сплата штрафу за вчинене правопорушення.

У разі заподіяння транспортному засобу шкоди під час його транспортування та/або зберігання на спеціальному майданчику чи стоянці завдані збитки відшкодовуються за рахунок суб'єкта господарювання, що надає послуги з транспортування та/або зберігання транспортних засобів у разі їх тимчасового затримання, та/або відповідного страхового відшкодування, що здійснюється за правовідносинами обов'язкового страхування цивільної відповідальності зазначеного суб'єкта господарювання.

Спори, пов'язані із шкодою, що заподіяна тимчасово затриманому транспортному засобу під час його транспортування або зберігання на спеціальному майданчику чи стоянці, розв'язуються в установленому законодавством порядку.

6. Відсторонення осіб від керування транспортними засобами, річковими і маломірними суднами та огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції

Загальні положення відсторонення осіб від керування транспортними засобами, річковими і маломірними суднами та огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції передбачені статтею 266 КУпАП.

Особи, які керують транспортними засобами, річковими або маломірними суднами і щодо яких є підстави вважати, що вони перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, підлягають відстороненню від керування цими транспортними засобами, річковими або маломірними суднами та оглядові на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції.

Огляд водія (судноводія) на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують його увагу та швидкість реакції, проводиться з використанням спеціальних технічних засобів поліцейським у присутності двох свідків.

У разі незгоди водія (судноводія) на проведення огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують його увагу та швидкість реакції, поліцейським з використанням спеціальних технічних засобів або в разі незгоди з його результатами огляд проводиться в закладах охорони здоров'я. Перелік закладів охорони здоров'я, яким надається право проведення огляду особи на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують її увагу та

швидкість реакції, затверджується управліннями охорони здоров'я місцевих державних адміністрацій. Проведення огляду осіб на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, в інших закладах забороняється.

Огляд осіб на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, здійснюється в закладах охорони здоров'я не пізніше двох годин з моменту встановлення підстав для його здійснення. Огляд у закладі охорони здоров'я та складення висновку за результатами огляду проводиться в присутності поліцейського. Кожний випадок огляду осіб на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, у закладі охорони здоров'я реєструється в порядку, визначеному спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі охорони здоров'я.

Огляд особи на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують її увагу та швидкість реакції, проведений з порушенням вимог цієї статті, вважається недійсним.

Направлення особи для огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують її увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду здійснюються в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

У разі відсторонення особи від керування транспортним засобом, річковим або маломірним судном можливість керування цим транспортним засобом, річковим або маломірним судном надається уповноваженій нею особі, яка має посвідчення водія (судноводія) відповідної категорії та може бути допущена до керування транспортним засобом, річковим або маломірним судном.

Більш детально розглянемо питання проведення огляду на стан алкогольного, наркотичного та іншого сп'яніння; тимчасового вилучення посвідчення водія; тимчасового затримання транспортних засобів.

Огляду підлягають водії транспортних засобів, щодо яких в уповноваженої особи є підстави вважати, що вони перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції (далі – стан сп'яніння), згідно з ознаками такого стану, установленими МОЗ і МВС.

Огляд проводиться:

- уповноваженою особою патрульної поліції на місці зупинки транспортного засобу з використанням спеціальних технічних засобів;
- лікарем закладу охорони здоров'я.

За наявності відповідних ознак, поліцейський проводить огляд на стан сп'яніння за допомогою спеціальних технічних засобів, дозволених до застосування МОЗ та Держспоживстандартом.

Огляд на стан алкогольного сп’яніння водія транспортного засобу здійснюється поліцейськими, які мають спеціальні звання.

Поліцейськими використовуються спеціальні технічні засоби, які мають, зокрема:

- сертифікат відповідності;
- свідоцтво про повірку робочого засобу вимірювальної техніки.

Огляд на стан сп’яніння проводиться з дотриманням інструкції з експлуатації спеціального технічного засобу та фіксацією результатів на паперових та електронних носіях, якщо спеціальний технічний засіб має такі функції.

Перед проведенням огляду на стан сп’яніння поліцейський інформує особу, яка підлягає огляду на стан сп’яніння, про порядок застосування спеціального технічного засобу та на її вимогу надає сертифікат відповідності та свідоцтво про повірку робочого засобу вимірювальної техніки.

Установлення стану алкогольного сп’яніння здійснюється на підставі огляду поліцейським з використанням спеціальних технічних засобів, показники яких після проведення тесту мають цифровий показник ***більше 0,2 проміле алкоголю в крові***.

Результати огляду зазначаються в акті огляду на стан алкогольного сп’яніння з використанням спеціальних технічних засобів.

Акт огляду на стан алкогольного сп’яніння з використанням спеціальних технічних засобів складається у двох примірниках, один з яких під підпис вручається особі, щодо якої проводився цей огляд. У разі виявлення стану алкогольного сп’яніння в результаті проведення огляду з використанням спеціальних технічних засобів складається протокол про адміністративне правопорушення, до якого долучаються акт огляду на стан сп’яніння та роздруківка із результатом огляду з використанням спеціального технічного засобу (у разі наявності).

У разі проведення огляду на стан сп’яніння в закладах охорони здоров’я висновок про його результати долучається до протоколу про адміністративне правопорушення (у разі підтвердження стану сп’яніння).

У разі відмови водія транспортного засобу від проведення огляду в закладі охорони здоров’я уповноважена особа патрульної поліції в ***присутності двох свідків складає протокол*** про адміністративне правопорушення, у якому зазначає ***ознаки сп’яніння*** і ***дії водія щодо ухилення від огляду***.

Проведення огляду водіїв транспортних засобів – учасників дорожньо-транспортної пригоди, унаслідок якої є постраждалі, – **обов’язкове.**

Огляд водія транспортного засобу в закладі охорони здоров’я проводиться в будь-який час доби за методикою та із застосуванням приладів, дозволених для використання МОЗ.

Лікар, що проводить огляд, повинен ознайомитися з документами, які посвідчують особу водія (паспорт, посвідчення водія та інші документи).

Відсутність документів не може бути причиною для відмови в проведенні огляду.

У разі коли в результаті дорожньо-транспортної пригоди водія доставлено у лікувальний заклад, в обов'язковому порядку проводиться дослідження з метою виявлення в його організмі алкоголю, наркотичних чи інших речовин, що знижують увагу та швидкість реакції.

Лікар, що проводив у закладі охорони здоров'я огляд водія транспортного засобу, складає за його результатами ***висновок*** за формою, яка затверджується МОЗ.

Висновок складається в трьох примірниках: по одному – для уповноваженої особи патрульної поліції та водія транспортного засобу, а третій залишається в закладі охорони здоров'я.

Висновок може бути оскаржений водієм транспортного засобу у встановленому законодавством порядку.

Згідно вимог «Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції», затвердженої наказом МВС та МОЗ України від 09.11.2015 р. № 1452/735 до ознак алкогольного та наркотичного сп'яніння належать:

Ознаками алкогольного сп'яніння є:

а) запах алкоголю з порожнини рота;

б) порушення координації рухів;

в) порушення мови;

г) виражене тремтіння пальців рук;

ґ) різка зміна забарвлення шкірного покриву обличчя;

д) поведінка, що не відповідає обстановці.

Ознаками наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, є:

а) наявність однієї чи декількох ознак стану алкогольного сп'яніння (крім запаху алкоголю з порожнини рота);

б) звужені чи дуже розширені зіниці, які не реагують на світло;

в) сповільненість або навпаки підвищена жвавість чи рухливість ходи, мови;

г) почервоніння обличчя або неприродна блідість.

У разі наявності підстав вважати, що водієм вчинено порушення, за яке відповідно до КУпАП може бути накладено адміністративне стягнення у вигляді позбавлення права керування транспортними засобами, працівник поліції тимчасово вилучає посвідчення водія до набрання законної сили постановою у справі про адміністративне правопорушення, але не більше ніж на три місяці з моменту такого вилучення, і видає тимчасовий дозвіл на право керування транспортними засобами. Про тимчасове вилучення посвідчення водія робиться запис у протоколі про адміністративне правопорушення. Постановою Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2008 р. № 1086 «Про затвердження Порядку тимчасового вилучення посвідчення водія на транспортний засіб та його повернення» було затверджено відповідний

Порядок, загальні положення якого ми розглядали у попередніх підрозділах посібника.

Тимчасове затримання транспортного засобу уповноваженою особою територіального, у тому числі міжрегіонального органу патрульної служби, проводиться у випадках, передбачених статтею 265-2 КУпАП, зокрема у разі, коли неможливо усунути причину затримання на місці виявлення адміністративного правопорушення, і передбачає примусове припинення використання такого транспортного засобу шляхом його блокування за допомогою технічних пристроїв або доставлення на спеціальний майданчик чи стоянку, якщо транспортний засіб створює значні перешкоди дорожньому руху.

Особи, які керують транспортними засобами і щодо яких є підстави вважати, що вони перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, підлягають відстороненню від керування цими транспортними засобами та оглядові на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції.

Огляд водія на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують його увагу та швидкість реакції, проводиться з використанням спеціальних технічних засобів працівником поліції ***у присутності двох свідків***.

У разі незгоди водія на проведення огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують його увагу та швидкість реакції, працівником поліції з використанням спеціальних технічних засобів або в разі незгоди з його результатами *огляд проводиться в закладах охорони здоров'я*.

Перелік закладів охорони здоров'я, яким надається право проведення огляду особи на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують її увагу та швидкість реакції, затверджується управліннями охорони здоров'я місцевих державних адміністрацій.

Проведення огляду осіб на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, в інших закладах забороняється.

Огляд осіб на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, здійснюється в закладах охорони здоров'я ***не пізніше двох годин*** з моменту встановлення підстав для його здійснення.

Огляд у закладі охорони здоров'я та складення висновку за результатами огляду проводиться в присутності працівника поліції.

Кожний випадок огляду осіб на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, у закладі охорони здоров'я реєструється в порядку, визначеному спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі охорони здоров'я.

Огляд особи на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп’яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують її увагу та швидкість реакції, ***проведений з порушенням встановлених вимог,*** вважається недійсним.

У разі відсторонення особи від керування транспортним засобом можливість керування цим транспортним засобом надається уповноваженій нею особі, яка має посвідчення водія відповідної категорії та може бути допущена до керування транспортним засобом, річковим або маломірним судном.

Направлення особи для огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп’яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують її увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду здійснюються в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, а саме Постановою Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2008 р. № 1103 «Про затвердження Порядку направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп’яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду».

Поліцейські тимчасово вилучають посвідчення водія за наявності підстав вважати, що водієм вчинено правопорушення, передбачене КУпАП, за яке може бути накладено адміністративне стягнення у вигляді позбавлення права керування транспортним засобом.

Про тимчасове вилучення посвідчення водія робиться запис у протоколі про адміністративне правопорушення (стаття 265-1 КУпАП).

До винесення судом постанови у справі про адміністративне правопорушення та набрання нею законної сили поліцейський видає водієві тимчасовий дозвіл на право керування транспортним засобом строком до трьох місяців з дати вилучення посвідчення.

У тимчасовому дозволі на право керування транспортним засобом з лицьового боку перекреслюються категорії транспортних засобів, права на керування якими водій не має, а також робляться такі записи:

1) дата тимчасового вилучення посвідчення водія;

2) посада, прізвище поліцейського, номер його нагрудного знака;

3) дата вчинення правопорушення;

4) серія та номер протоколу про адміністративне правопорушення;

5) стаття КУпАП, за якою складено протокол про адміністративне правопорушення, санкція якої передбачає накладення адміністративного стягнення у вигляді позбавлення права керування транспортним засобом.

У разі вчинення адміністративного правопорушення, за яке передбачено накладення адміністративного стягнення у вигляді позбавлення права керування транспортними засобами, особою, у якої посвідчення водія тимчасово вилучено за попереднє (попередні) адміністративне(і) правопорушення, тимчасовий дозвіл на право керування транспортним засобом, виданий у першому випадку, не поновлюється. У відповідних графах

тимчасового дозволу на право керування транспортним засобом поліцейський робить відмітки за фактом виявленого правопорушення.

Корінець до тимчасового дозволу на право керування транспортним засобом заповнюється поліцейським, який його видав, та надалі зберігається у відповідному підрозділі для здійснення належного контролю за правомірністю його видачі учасникам дорожнього руху.

Посвідчення водія вилучається до набрання законної сили постановою у справі про адміністративне правопорушення.

Тимчасове затримання транспортного засобу поліцейським проводиться у випадках, передбачених статтею 265-2 КУпАП, зокрема у разі, коли неможливо усунути причину затримання на місці виявлення адміністративного правопорушення, і передбачає примусове припинення використання такого транспортного засобу шляхом його блокування за допомогою технічних пристроїв або доставлення на спеціальний майданчик чи стоянку, якщо транспортний засіб створює значні перешкоди дорожньому руху.

Тимчасове затримання транспортного засобу здійснюється також у разі виявлення транспортного засобу боржника, оголошеного в розшук відповідно до статті 40 Закону України «Про виконавче провадження».

Поліцейському забороняється брати участь у здійсненні блокування або евакуації транспортних засобів у випадках, не передбачених законодавством.

Доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку здійснюється за допомогою спеціальних автомобілів - евакуаторів.

Для доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку поліцейський викликає евакуатор через чергового відповідного територіального органу Національної поліції України.

Після прибуття евакуатора поліцейський у присутності двох свідків і представника підприємства, установи або організації, яким належить евакуатор, складає акт огляду та тимчасового затримання транспортного засобу із зазначенням:

1) дати, часу, місця порушення і підстави для тимчасового затримання та доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку;

2) посади, місця роботи, прізвища, імені та по батькові поліцейського, який приймає рішення про тимчасове затримання і доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку;

3) типу, марки, державного реєстраційного номера, переліку візуальних недоліків та пошкоджень транспортного засобу, що тимчасово затримується і доставляється на спеціальний майданчик чи стоянку;

4) найменування, місцезнаходження та номера телефону підприємства, установи або організації, які доставляють транспортний засіб на спеціальний майданчик чи стоянку, державного реєстраційного номера евакуатора;

5) адреси місця зберігання транспортного засобу;

6) посади, прізвища, імені та по батькові особи, яка виконує роботи з доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку.

Зазначений акт підписують присутні під час його складання особи:

- особа, яка прийняла рішення про тимчасове затримання

транспортного засобу;

- особа, що виконує роботи з доставлення такого засобу на спеціальний майданчик чи стоянку;
- два свідки;
- водій і страховий комісар у разі їх присутності.

До акта огляду та тимчасового затримання транспортного засобу за можливості додаються фотографія транспортного засобу, що підлягає тимчасовому затриманню, і перелік речей, які перебувають у ньому.

Один примірник акта огляду транспортного засобу (за винятком фотографій) надається водію, власнику (співвласнику) транспортного засобу у разі їх присутності. Інший примірник акта огляду транспортного засобу зберігається у матеріалах справи про адміністративне правопорушення.

Про тимчасове затримання транспортного засобу робиться відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення.

У разі коли водій, що вчинив правопорушення, присутній під час тимчасового затримання транспортного засобу і порушення неможливо усунути на місці в максимально короткий строк, поліцейський оформляє протокол про адміністративне правопорушення. У протоколі робиться відповідний запис про тимчасове затримання транспортного засобу із зазначенням інформації про складення акта огляду та тимчасового затримання транспортного засобу, що долучається до протоколу, а у випадках, передбачених КУпАП, виносить постанову у справі про адміністративне правопорушення без складення протоколу.

Якщо правопорушення може бути усунуте водієм у максимально короткий строк, поліцейський не проводить тимчасове затримання транспортного засобу і оформляє протокол про адміністративне правопорушення, а у випадках, передбачених КУпАП, виносить постанову у справі про адміністративне правопорушення без складення протоколу.

У разі коли водій з’являється на місці правопорушення під час виконання робіт із завантаження транспортного засобу, поліцейський не проводить тимчасове затримання транспортного засобу, а оформляє протокол про адміністративне правопорушення, а у випадках, передбачених КУпАП, виносить постанову у справі про адміністративне правопорушення без складення протоколу. При цьому правопорушення повинно бути усунуте у максимально короткий строк.

Транспортний засіб може бути тимчасово затриманий на строк, необхідний для вирішення справи про адміністративне правопорушення, але не більш як на три дні з дати такого затримання.

7. Оскарження заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення

Основні повноваження поліції в контексті реалізації заходів адміністративної відповідальності та їх попередження визначені статтею 23 Закону України «Про Національну поліцію».

Поліція відповідно до покладених на неї завдань:

- здійснює превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень;
- виявляє причини та умови, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, вживає у межах своєї компетенції заходів для їх усунення;
- вживає заходів з метою виявлення адміністративних правопорушень; припиняє виявлені адміністративні правопорушення;
- вживає заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення адміністративного правопорушення;
- здійснює своєчасне реагування на заяви та повідомлення про адміністративні правопорушення;
- у випадках, визначених законом, здійснює провадження у справах про адміністративні правопорушення, приймає рішення про застосування адміністративних стягнень та забезпечує їх виконання;
- доставляє у випадках і порядку, визначених законом, осіб, які вчинили адміністративне правопорушення;

Розділ 4 КУпАП регулює порядок провадження в справах про адміністративні правопорушення. Саме цим Кодексом має керуватися **поліцейський** в разі виявлення адміністративного правопорушення та реагування на нього.

Одним із ключових аспектів провадження є збір доказів та їх фіксація в протоколі про адміністративне правопорушення або відображення в постанові в справі про адміністративне правопорушення. Для з'ясування обставин вчинення правопорушення необхідно мати певний час та відповідні умови.

Створення таких умов забезпечується можливістю застосування таких адміністративно-процесуальних заходів:

- доставлення порушника;
- заходів забезпечення провадження.

Крім доставлення особи, КУпАП передбачає можливість застосування ***заходів забезпечення провадження***.

У випадках, прямо передбачених законами України, з метою:

- припинення адміністративних правопорушень, коли вичерпано інші заходи впливу,
- встановлення особи,
- складення протоколу про адміністративне правопорушення у разі неможливості складення його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим,
- забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ та виконання постанов по справах про адміністративні правопорушення

допускаються:

- адміністративне затримання особи,
- особистий огляд,
- огляд речей

- вилучення речей та документів, у тому числі посвідчення водія,
- тимчасове затримання транспортного засобу,
- відсторонення водіїв від керування транспортними засобами,
- огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, а також щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції.

Загальні положення оскарження заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення передбачені статтею 267 КУпАП.

Адміністративне затримання, особистий огляд, огляд речей і вилучення речей та документів, у тому числі посвідчення водія, тимчасове затримання транспортного засобу, відсторонення водіїв від керування транспортними засобами, річковими і маломірними суднами та огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, а також щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, може бути оскаржено заінтересованою особою у ***вищестоящий орган (вищестоящий посадовій особі) відносно органу (посадової особи), який застосував ці заходи, або до суду***.

Оскарження заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення не зупиняє їх виконання.

Порядок оскарження заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення здійснюється згідно:

– Закону України «Про звернення громадян» від 02.10.1996 р.;

– наказу МВС України «Про затвердження Порядку розгляду звернень та організації проведення особистого прийому громадян в органах та підрозділах Національної поліції України» від 15.11.2017 р. № 930.

8. Особливості провадження у справах про порушення правил дорожнього руху іноземцями та особами без громадянства

Правовий статус іноземців та осіб без громадянства

Вітчизняне законодавство розрізняє два окремі терміни – «іноземець» та «особа без громадянства».

Так, відповідно до Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» від 22 вересня 2011 року:

- іноземець - особа, яка не перебуває у громадянстві України і є громадянином (підданим) іншої держави або держав;
- особа без громадянства - особа, яку жодна держава відповідно до свого законодавства не вважає своїм громадянином.

Іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, користуються тими самими правами і свободами, а також несуть такі самі обов'язки, як і громадяни України, за винятками, встановленими Конституцією, законами чи міжнародними договорами України.

Іноземці та особи без громадянства, які перебувають під юрисдикцією України, незалежно від законності їх перебування, мають право на визнання їх правосуб'єктності та основних прав і свобод людини.

Іноземці та особи без громадянства зобов'язані неухильно додержуватися Конституції та законів України, інших нормативно-правових актів, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей, інтереси суспільства та держави.

Іноземці та особи без громадянства повинні перебувати на території України на законних підставах. До таких підстав відносяться наступні:

1. Іноземці та особи без громадянства можуть відповідно до Закону України «Про імміграцію» іммігрувати в Україну на постійне проживання.

2. Іноземці та особи без громадянства, яких визнано біженцями в Україні або яким надано притулок в Україні, вважаються такими, які постійно проживають на території України з моменту визнання біженцем в Україні або надання притулку в Україні. Постійне проживання на території України біженців підтверджується посвідченням біженця.

3. Іноземці та особи без громадянства, яких визнано особами, що потребують додаткового захисту, або яким надано тимчасовий захист в Україні, вважаються такими, які на законних підставах тимчасово проживають на території України на період дії обставин, за наявності яких додатковий чи тимчасовий захист було надано. Тимчасове проживання на території України таких іноземців та осіб без громадянства підтверджується посвідченням особи, яка потребує додаткового захисту в Україні, або посвідченням особи, якій надано тимчасовий захист в Україні.

4. Іноземці та особи без громадянства, які відповідно до закону прибули в Україну для працевлаштування та отримали посвідку на тимчасове проживання, вважаються такими, які на законних підставах перебувають на території України на період роботи в Україні.

5. Іноземці та особи без громадянства, які прибули в Україну для участі у реалізації проектів міжнародної технічної допомоги, зареєстрованих у встановленому порядку, та отримали посвідку на тимчасове проживання, вважаються такими, які на законних підставах перебувають на території України на період роботи в Україні.

6. Іноземці та особи без громадянства, які прибули в Україну з метою проповідування релігійних віровчень, виконання релігійних обрядів чи іншої канонічної діяльності за запрошенням релігійних організацій та погодженням з державним органом, який здійснив реєстрацію відповідної релігійної організації, та отримали посвідку на тимчасове проживання, вважаються такими, які на законних підставах перебувають на території України на період діяльності в Україні.

7. Іноземці та особи без громадянства, які прибули в Україну для участі у діяльності філій, відділень, представництв та інших структурних осередків громадських (неурядових) організацій іноземних держав, зареєстрованих у встановленому порядку, та отримали посвідку на тимчасове проживання, вважаються такими, які на законних підставах перебувають на території України на період діяльності в Україні.

8. Іноземці та особи без громадянства, які прибули в Україну для роботи у представництвах іноземних суб'єктів господарювання в Україні, зареєстрованих у встановленому порядку, та отримали посвідку на тимчасове проживання, вважаються такими, які на законних підставах перебувають на території України на період роботи в Україні.

9. Іноземці та особи без громадянства, які прибули в Україну для роботи у філіях або представництвах іноземних банків, зареєстрованих у встановленому порядку, та отримали посвідку на тимчасове проживання, вважаються такими, які на законних підставах перебувають на території України на період роботи в Україні.

10. Іноземці та особи без громадянства, які прибули в Україну для провадження культурної, наукової, освітньої діяльності на підставах і в порядку, встановлених міжнародними договорами України або спеціальними програмами, а також іноземці та особи без громадянства, які прибули в Україну з метою участі в міжнародних та регіональних волонтерських програмах чи участі в діяльності організацій та установ, що залучають до своєї діяльності волонтерів відповідно до Закону України «Про волонтерську діяльність», інформація про які розміщена на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері волонтерської діяльності, отримали посвідку на тимчасове проживання та здійснюють волонтерську діяльність на базі зазначених організацій та установ, вважаються такими, які на законних підставах перебувають на території України на період провадження такої діяльності.

11. Іноземці та особи без громадянства, які прибули в Україну для роботи кореспондентом або представником іноземних засобів масової інформації та отримали посвідку на тимчасове проживання, вважаються такими, які на

законних підставах перебувають на території України на період роботи в Україні.

12. Іноземці та особи без громадянства, які є засновниками та/або учасниками, та/або бенефіціарними власниками (контролерами) юридичної особи, зареєстрованої в Україні, та прибули в Україну з метою контролю за діяльністю таких юридичних осіб і отримали посвідку на тимчасове проживання, вважаються такими, які на законних підставах перебувають на території України на період дії посвідки.

13. Іноземці та особи без громадянства, які прибули в Україну з метою навчання та отримали посвідку на тимчасове проживання, вважаються такими, які на законних підставах перебувають на території України на період навчання.

14. Іноземці та особи без громадянства, які прибули в Україну з метою возз'єднання сім'ї з особами, які є громадянами України, або під час перебування на законних підставах на території України у випадках, зазначених у частинах третій - тринадцятій цієї статті, уклали шлюб з громадянами України та отримали посвідку на тимчасове проживання, вважаються такими, які на законних підставах перебувають на території України на період до отримання дозволу на імміграцію.

15. Іноземці та особи без громадянства, які прибули в Україну з метою возз'єднання сім'ї з особами, зазначеними у частинах другій - тринадцятій цієї статті, та отримали посвідку на тимчасове проживання, вважаються такими, які на законних підставах перебувають на території України, на період, зазначений в частинах другій - тринадцятій цієї статті.

16. Іноземці та особи без громадянства, які в'їхали в Україну на інших законних підставах, вважаються такими, які тимчасово перебувають на території України на законних підставах на період наданого візою дозволу на в'їзд або на період, встановлений законодавством чи міжнародним договором України.

17. Іноземці та особи без громадянства, які до прийняття рішення про припинення громадянства України постійно проживали на території України і після прийняття рішення про припинення громадянства України залишилися постійно проживати на її території, вважаються такими, які постійно проживають в Україні.

18. Особи, звільнені з пунктів тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, на підставі рішення суду про скасування рішення про їх затримання або примусове видворення за межі України, або яких до завершення граничного строку перебування у таких пунктах не було примусово видворено за межі України з причин відсутності проїзного документа, транспортного сполучення з країною їхнього походження або з інших причин, незалежних від таких осіб, визнаються такими, які на законних підставах тимчасово перебувають в Україні на період дії обставин, що унеможливлюють їх примусове видворення за межі України.

19. Іноземці та особи без громадянства, які в установленому порядку уклали контракт про проходження військової служби у Збройних Силах

України, вважаються такими, які на законних підставах тимчасово проживають на території України на період дії контракту про проходження військової служби у Збройних Силах України. Тимчасове проживання на території України таких іноземців та осіб без громадянства підтверджується військовим квитком рядового, сержантського і старшинського складу.

20. Іноземці та особи без громадянства, які надавали інструкторську (стрілецьку, тактичну, медичну, радіотехнічну, вибухотехнічну та іншу) допомогу підрозділам Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних органів спеціального призначення, Міністерства внутрішніх справ України, залученим до проведення антитерористичної операції, перебуваючи безпосередньо у районах її проведення, та/або залученим до здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, перебуваючи безпосередньо у районах їх проведення, або добровольчим формуванням, що були утворені або самоорганізувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України та спільно з вищезазначеними підрозділами брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення, а також які брали участь у виконанні бойових або службових завдань антитерористичної операції та/або заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях спільно із вищезазначеними підрозділами та добровольчими формуваннями та отримали посвідку на тимчасове проживання, вважаються такими, які перебувають на території України на законних підставах, у тому числі у випадках, якщо термін дії паспортного документа закінчився або він підлягає обміну, на час до завершення тимчасової окупації Російською Федерацією території України у значенні Закону України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях».

21. Іноземці або особи без громадянства, зазначені у частині двадцятій статті 4 цього Закону, на дату звернення за оформленням посвідки на тимчасове проживання та до дня її отримання вважаються такими, які перебувають на території України на законних підставах.

В'їзд в Україну іноземців та осіб без громадянства та строки їх перебування в Україні.

Іноземці та особи без громадянства в'їжджають в Україну за наявності визначеного цим Законом чи міжнародним договором України паспортного документа та одержаної у встановленому порядку візи, якщо інше не передбачено законодавством чи міжнародними договорами України. Це правило не поширюється на іноземців та осіб без громадянства, які перетинають державний кордон України з метою визнання їх біженцями або особами, які потребують додаткового або тимчасового захисту чи отримання притулку.

Іноземці та особи без громадянства під час проходження прикордонного контролю у пунктах пропуску через державний кордон зобов'язані подати свої біометричні дані для їх фіксації.

Строк перебування іноземців та осіб без громадянства в Україні встановлюється візою, законодавством України чи міжнародним договором України.

Підстави для заборони в'їзду іноземців та осіб без громадянства в Україну.

В'їзд в Україну іноземцю або особі без громадянства не дозволяється:

- в інтересах забезпечення національної безпеки України або охорони громадського порядку;
- якщо це необхідно для охорони здоров'я, захисту прав і законних інтересів громадян України та інших осіб, які проживають в Україні;
- якщо при клопотанні про в'їзд в Україну така особа подала про себе завідомо неправдиві відомості або підроблені документи;
- якщо паспортний документ такої особи, віза підроблені, зіпсовані чи не відповідають установленому зразку або належать іншій особі;
- якщо така особа порушила у пункті пропуску через державний кордон України правила перетинання державного кордону України, митні правила, санітарні норми чи правила або не виконала законних вимог посадових та службових осіб органів охорони державного кордону, митних та інших органів, що здійснюють контроль на державному кордоні;
- якщо під час попереднього перебування на території України іноземець або особа без громадянства не виконали рішення суду або органів державної влади, уповноважених накладати адміністративні стягнення, або мають інші не виконані майнові зобов'язання перед державою, фізичними або юридичними особами, включаючи пов'язані з попереднім видворенням, у тому числі після закінчення терміну заборони подальшого в'їзду в Україну;
- якщо така особа з порушенням встановленого законодавством України порядку здійснила в'їзд на тимчасово окуповану територію України або до району проведення антитерористичної операції чи виїзд з них або вчинила спробу потрапити на ці території поза контрольними пунктами в'їзду-виїзду.

За наявності підстав, відомості про іноземця або особу без громадянства вносяться до бази даних осіб, яким згідно із законодавством України не дозволяється в'їзд в Україну або тимчасово обмежено право виїзду з України.

Рішення про заборону в'їзду в Україну строком на три роки приймається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері міграції, Службою безпеки України або органом охорони державного кордону. У разі невиконання рішення про заборону в'їзду в Україну іноземцям та особам без громадянства забороняється подальший в'їзд в Україну на десять років, що додається до частини строку заборони в'їзду в Україну, який не сплив до моменту прийняття повторного рішення про заборону в'їзду в Україну.

Документи для в'їзду в Україну та виїзду з України іноземців та осіб без громадянства.

В'їзд в Україну та виїзд з України здійснюється:

- іноземців та осіб без громадянства - за паспортним документом за наявності відповідної візи, якщо інший порядок в'їзду та виїзду не встановлено законодавством чи міжнародним договором України;
- іноземців, які постійно проживають на території України, - за паспортним документом та посвідкою на постійне проживання;
- осіб без громадянства, які постійно проживають на території України, - за посвідченням особи без громадянства для виїзду за кордон;
- іноземців та осіб без громадянства, яких визнано біженцями в Україні або особами, які потребують додаткового захисту в Україні, - за проїзним документом для виїзду за кордон;
- іноземців та осіб без громадянства, які перебувають у шлюбі з громадянами України, - за паспортним документом та посвідкою на тимчасове проживання;
- іноземців та осіб без громадянства, які перебувають у шлюбі з особами, зазначеними у частинах другій - дванадцятій статті 4 цього Закону, - за паспортним документом та посвідкою на тимчасове проживання;
- іноземців та осіб без громадянства, які перебувають в Україні у зв'язку з працевлаштуванням, - за паспортним документом та посвідкою на тимчасове проживання;
- іноземців та осіб без громадянства, які перебувають в Україні у зв'язку з участю у реалізації проектів міжнародної технічної допомоги, - за паспортним документом та посвідкою на тимчасове проживання;
- іноземців та осіб без громадянства, які перебувають в Україні у зв'язку з участю у діяльності релігійних організацій, - за паспортним документом та посвідкою на тимчасове проживання;
- іноземців та осіб без громадянства, які перебувають в Україні у зв'язку з участю у діяльності філій, відділень, представництв та інших структурних осередків громадських (неурядових) організацій іноземних держав, - за паспортним документом та посвідкою на тимчасове проживання;
- іноземців та осіб без громадянства, які працюють у представництвах іноземних суб'єктів господарювання в Україні, - за паспортним документом та посвідкою на тимчасове проживання;
- іноземців та осіб без громадянства, які працюють у філіях або представництвах іноземних банків на території України, - за паспортним документом та посвідкою на тимчасове проживання;
- іноземців та осіб без громадянства, які перебувають в Україні у зв'язку з провадженням культурної, наукової, освітньої діяльності на підставах і в порядку, встановлених міжнародними договорами України або спеціальними програмами, а також іноземців та осіб без громадянства, які перебувають в Україні з метою участі в міжнародних та регіональних волонтерських програмах чи участі в діяльності організацій та установ, що залучають до своєї діяльності волонтерів відповідно до Закону України «Про

волонтерську діяльність», інформація про які розміщена на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері волонтерської діяльності, - за паспортним документом та посвідкою на тимчасове проживання;

- іноземців та осіб без громадянства, які працюють кореспондентом або представником іноземних засобів масової інформації на території України, - за паспортним документом та посвідкою на тимчасове проживання;
- іноземців та осіб без громадянства, які навчаються у навчальних закладах України не менш як протягом одного року, - за паспортним документом та посвідкою на тимчасове проживання;
- іноземців - громадян держав, які можуть в'їжджати в Україну без візи відповідно до законодавства України чи міжнародного договору України, - за паспортним документом або іншим документом, якщо це передбачено міжнародним договором України;
- іноземців, які є громадянами держав, з якими укладено договори про місцевий прикордонний рух, - за документами, які дають право на перетинання державного кордону в межах місцевого прикордонного руху, що оформляються дипломатичними представництвами та консульськими установами України в установленому Міністерством закордонних справ України порядку;
- іноземців та осіб без громадянства, які проходять військову службу за контрактом у Збройних Силах України, - за паспортним документом та військовим квитком рядового, сержантського і старшинського складу.

Акредитовані в Міністерстві закордонних справ України працівники дипломатичних представництв, консульських установ, представництв міжнародних організацій, представництв держав при міжнародних організаціях, які мають штаб-квартиру в Україні і відповідно до статутних документів таких організацій чи відповідних міжнародних договорів України користуються дипломатичними привілеями та імунітетом, а також члени їх сімей можуть в'їжджати в Україну за паспортними документами та акредитаційними картками.

Особливості адміністративної відповідальності іноземців та осіб без громадянства

Відповідно до ст. 23 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» нелегальні мігранти та інші іноземці та особи без громадянства, які вчинили злочин, адміністративні або інші правопорушення, несуть відповідальність відповідно до закону.

В свою чергу ст. 16 Кодексу України про адміністративні правопорушення визначає, що іноземці і особи без громадянства, які перебувають на території України, підлягають адміністративній відповідальності на загальних підставах з громадянами України. Питання про відповідальність за адміністративні правопорушення, вчинені на території України іноземцями, які згідно з чинними законами та міжнародними договорами України користуються імунітетом від адміністративної юрисдикції України, вирішуються дипломатичним шляхом.

В той же час КУпАП містить декі особливості адміністративної відповідальності, які стосуються іноземців.

Так, ч. 1 ст. 24 КУпАП передбачає види адміністративних стягнень, які можуть застосовуватись за вчинення адміністративних правопорушень:

1) попередження;

2) штраф;

3) оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення;

4) конфіскація: предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення;

5) позбавлення спеціального права, наданого даному громадянинові (права керування транспортними засобами, права полювання);

позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю;

5^{-1}) громадські роботи;

6) виправні роботи;

6^{-1}) суспільно корисні роботи;

7) адміністративний арешт;

8) арешт з утриманням на гауптвахті.

Водночас ч. 3 цієї ж статті встановлює, що законами України може бути передбачено адміністративне видворення за межі України іноземців і осіб без громадянства за вчинення адміністративних правопорушень, які грубо порушують правопорядок.

Такий вид адміністративного стягнення був передбачений попереднім Законом України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» від 4 лютого 1994 року, зокрема відповідно до ч. 2 ст. 32 іноземець та особа без громадянства міг бути видворений за межі України у разі якщо він вчинив адміністративне правопорушення після виконання адміністративного стягнення

Рішення про видворення іноземця та особи без громадянства за межі України приймалось органом внутрішніх справ за місцем його перебування з наступним повідомленням протягом 24 годин прокурора про підстави прийняття такого рішення. За рішенням органу внутрішніх справ видворення іноземця та особи без громадянства за межі України могло супроводжуватися забороною подальшого в'їзду в Україну строком до п'яти років.

Іноземець та особа без громадянства був зобов'язаний покинути територію України у строк, зазначений у рішенні про видворення. У разі прийняття рішення про видворення іноземця та особи без громадянства за межі України в її паспортному документі негайно анулювалась віза і вилучались документи на право перебування в Україні.

За чинною редакцією Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» для іноземців та осіб без громадянства передбачено не адміністративне, а примусове видворення, яке не є адміністративним стягненням.

Так відповідно до ст. 30 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері міграції, органи охорони державного кордону (стосовно іноземців та осіб без громадянства, які затримані ними у межах контрольованих прикордонних районів під час спроби або після незаконного перетинання державного кордону України) або органи Служби безпеки України можуть лише на підставі винесеної за їх позовом постанови адміністративного суду примусово видворити з України іноземця та особу без громадянства, якщо вони не виконали в установлений строк без поважних причин рішення про примусове повернення або якщо є обґрунтовані підстави вважати, що іноземець або особа без громадянства ухилятимуться від виконання такого рішення, крім випадків затримання іноземця або особи без громадянства за незаконне перетинання державного кордону України поза пунктами пропуску через державний кордон України та їх передачі прикордонним органам суміжної держави.

Позов про примусове видворення не подається стосовно іноземців та осіб без громадянства, підстави для примусового видворення яких виявлені в пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон під час їх виїзду з України.

Іноземцям та особам без громадянства, зазначеним у цій статті, забороняється подальший в'їзд в Україну строком на п'ять років. Строк заборони щодо подальшого в'їзду в Україну обчислюється з дня винесення такого рішення та додається до строку заборони в'їзду в Україну, який особа мала до цього.

Рішення суду про примусове видворення іноземців та осіб без громадянства може бути оскаржено в порядку, передбаченому законом.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері міграції, або орган охорони державного кордону на підставі відповідного рішення з наступним повідомленням протягом 24 годин прокурора розміщує іноземців та осіб без громадянства, зазначених у частині першої цієї статті, у пунктах тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають на території України.

Іноземці та особи без громадянства, які не мають законних підстав для перебування на території України, затримані в установленому порядку та підлягають примусовому видворенню за межі України, у тому числі прийняті відповідно до міжнародних договорів України про реадмісію, розміщуються в пунктах тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, протягом строку, необхідного для їх ідентифікації та забезпечення примусового видворення (реадмісії) за межі України, але не більш як на вісімнадцять місяців.

У разі звернення особи під час її перебування в пункті тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, із заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту в Україні, вона продовжує перебувати в зазначеному пункті до остаточного прийняття рішення за заявою.

Рішення суду про примусове видворення іноземця або особи без громадянства виконується центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері міграції, а стосовно іноземців та осіб без громадянства, затриманих ним у межах контрольованих прикордонних районів під час спроби або після незаконного перетинання державного кордону України, - органом охорони державного кордону. Контроль за правильним і своєчасним виконанням рішення про примусове видворення здійснюється органом, за чиїм позовом суд прийняв рішення про примусове видворення. З метою контролю за виконанням іноземцем або особою без громадянства рішення про примусове видворення службові особи органу охорони державного кордону або центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері міграції, здійснюють супровід такого іноземця або особи без громадянства.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері міграції, службова особа якого супроводжувала іноземця та особу без громадянства, яку примусово видворено за зверненням органу Служби безпеки України, інформує такий орган про виконання рішення про примусове видворення.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері міграції, орган Служби безпеки України або орган охорони державного кордону забезпечує проведення дактилоскопії іноземців та осіб без громадянства, зазначених у частині першій цієї статті, а в разі потреби взяття інших біометричних даних відповідно до закону.

Положення цієї статті не застосовуються до іноземців та осіб без громадянства, на яких поширюється дія Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту».

З примусовим видворенням пов’язані також окремі особливості щодо строків накладення адміністративних стягнень.

Так, за загальним правилом адміністративне стягнення може бути накладено не пізніш як через два місяці з дня вчинення правопорушення, а при триваючому правопорушенні - не пізніш як через два місяці з дня його виявлення, за винятком випадків, коли справи про адміністративні правопорушення підвідомчі суду (судді).

Якщо справи про адміністративні правопорушення підвідомчі суду (судді), стягнення може бути накладено не пізніш як через три місяці з дня вчинення правопорушення, а при триваючому правопорушенні - не пізніш як через три місяці з дня його виявлення.

Однак ч. 4 ст. 38 КУпАП визначає, що адміністративне стягнення за вчинення правопорушень, передбачених статтями 204-1 «Незаконне перетинання або спроба незаконного перетинання державного кордону України» і 204-2 «Порушення порядку в’їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї», може бути накладено протягом трьох місяців з дня їх виявлення, але не пізніше року з дня їх вчинення, а у разі вчинення таких правопорушень іноземцями або особами без громадянства, стосовно яких у встановленому законом порядку прийнято рішення про

примусове повернення чи примусове видворення з України, - протягом часу, необхідного для їх виїзду з України, але не пізніше строку, визначеного законом для виїзду цих осіб з України чи забезпечення їх примусового видворення з України.

Відповідно до ч. 11 ст. 259 КУпАП **у** разі порушення іноземцем або особою без громадянства правил перебування в Україні і транзитного проїзду через територію України, якщо особу порушника неможливо встановити на місці вчинення порушення, уповноважені посадові особи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, його територіальних органів і підрозділів можуть доставляти таких осіб у приміщення центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, його територіальних органів і підрозділів, до поліції, до пунктів тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, для встановлення особи порушника і з'ясування обставин правопорушення.

За загальним правилом адміністративне затримання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, може тривати не більш як три години (ч. 1 ст. 263 КУпАП).

В той же час, відповідно до ч. 2 ст. 263 КУпАП, іноземців та осіб без громадянства, які не виконали рішення про заборону в'їзду в Україну, порушили правила перебування в Україні або транзитного проїзду через територію України, може бути затримано на строк до трьох годин для складення протоколу, а в необхідних випадках для встановлення особи та/або з'ясування обставин правопорушення - до трьох діб.

Також КУпАП містить ряд статей особливої частини, які передбачають склади адміністративних правопорушень які можуть вчинятися або іноземцями, або із залученням іноземців, або по відношенню до них, зокрема:

- порушення іноземцями та особами без громадянства правил перебування в Україні і транзитного проїзду через територію України (ст. 203 КУпАП);
- невиконання рішення про заборону в'їзду в Україну(ст. 203-1 КУпАП);
- порушення порядку працевлаштування, прийняття на навчання, надання житла, реєстрації іноземців та осіб без громадянства та оформлення для них документів (ст. 204 КУпАП);
- невжиття заходів до забезпечення своєчасної реєстрації іноземців і осіб без громадянства (ст. 205 КУпАП);
- порушення порядку надання іноземцям та особам без громадянства житла, транспортних засобів та сприяння в наданні інших послуг (ст. 206 КУпАП);
- незаконне перевезення іноземців та осіб без громадянства територією України (ст. 206-1 КУпАП).

Окремо слід зазначити, що в Україні запрацювала система автоматичної фіксації окремих правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, суб'єктами яких можуть бути також іноземці та особи без громадянства.

В першу чергу це стосується іноземців та осіб без громадянства які підпадають під категорію «особа, яка ввезла транспортний засіб на територію України».

Так відповідно до ч. 2 ст. 14-2 КУпАП, у разі якщо транспортний засіб зареєстровано за межами території України і такий транспортний засіб відповідно до законодавства не підлягає державній реєстрації в Україні, до адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, або за порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксовані в режимі фотозйомки (відеозапису), притягається особа, яка ввезла такий транспортний засіб на територію України.

Відповідно до наказу МВС України від 13.01.2020 № 13 «Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі», існують деякі особливості, що стосуються саме іноземців.

Так, при опрацюванні уповноваженим поліцейським матеріалів автоматичної фіксації та встановлення факту учинення адміністративного правопорушення, розгляд якого віднесено до компетенції Національної поліції, цим уповноваженим поліцейським виноситься сформована системою фіксації адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі в автоматизованому режимі адміністративна постанова без складання протоколу про адміністративне правопорушення.

Окремо визначена форма постанови про накладення адміністративного стягнення по справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване в автоматичному режимі, стосовно особи, яка ввезла на територію України транспортний засіб, зареєстрований за її межами, та яка є іноземцем або особою без громадянства.

Винесена уповноваженим поліцейським адміністративна постанова стосовно особи, яка ввезла на територію України транспортний засіб, зареєстрований за її межами, та яка є іноземцем або особою без громадянства, автоматично вноситься засобами системи фіксації адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі до Реєстру адміністративних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху, а також до відповідного електронного реєстру Державної прикордонної служби України для вручення її копії зазначеній особі відповідно до статті 279-2 КУпАП.

Адміністративна постанова, винесена стосовно особи, яка ввезла на територію України транспортний засіб, зареєстрований за її межами, та яка є іноземцем або особою без громадянства, набирає законної сили після вручення копії зазначеної адміністративної постанови.

У разі невиконання іноземцем або особою без громадянства, який (яка) увіз (ввезла) на територію України транспортний засіб, зареєстрований за її межами, винесеної стосовно нього (неї) адміністративної постанови у вигляді штрафу протягом визначених статтею 300-1 КУпАП строків (відсутність у системі фіксації адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі інформації про сплату накладеного штрафу) або її оскарження уповноважений поліцейський упродовж п’яти робочих днів з дати закінчення строків виконання адміністративної постанови у вигляді штрафу з використанням засобів системи фіксації адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі формує та у порядку визначеному законодавством надсилає до органів Державної прикордонної служби України в електронній формі повідомлення про невиконання адміністративної постанови або її оскарження та наявність підстав для заборони в’їзду в Україну такій особі і внесення відповідних відомостей про такого іноземця або особу без громадянства до бази даних осіб, яким згідно із законодавством України не дозволяється в’їзд в Україну.

У разі отримання уповноваженим поліцейським засобами системи фіксації адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі інформації про те, що іноземець або особа без громадянства, який (яка) увіз (ввезла) на територію України транспортний засіб, зареєстрований за її межами, виконав (виконала) винесену стосовно цієї особи адміністративну постанову у вигляді штрафу (сплатив штраф) або таку адміністративну постанову було скасовано, уповноважений поліцейський з використанням засобів системи фіксації адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі формує та у порядку визначеному законодавством надсилає до органів Державної прикордонної служби України повідомлення про виконання іноземцем або особою без громадянства винесеної стосовно нього (неї) адміністративної постанови або про скасування такої адміністративної постанови і наявність підстав для скасування заборони в’їзду такій особі на територію України.

Питання про відповідальність за адміністративні правопорушення, учинені на території України іноземцями, які користуються імунітетом від адміністративної юрисдикції України, вирішуються відповідно до закону та міжнародних договорів України.

Складений уповноваженим поліцейським рапорт стосовно адміністративного правопорушення іноземцем, який користується імунітетом та акредитований при Міністерстві закордонних справ України, разом з матеріалами автоматичної фіксації правопорушення надсилаються через уповноважений підрозділ поліції протягом п’яти робочих днів до Міністерства закордонних справ України.

Особливості притягнення іноземців та осіб без громадянства до адміністративної відповідальності за порушення правил дорожнього руху

Відповідно до наказу МВС України від 07.11.2015 № 1395 «Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі», порядок провадження у справі про адміністративне порушення правил дорожнього руху, вчинене іноземцем або особою без громадянства може здійснюватися *за двома варіантами.*

1. Іноземець або особа без громадянства, яка вчинила адміністративне правопорушення, не має дипломатичного імунітету.

У такому випадку оформлення матеріалів про порушення правил дорожнього руху іноземцями та особами без громадянства, які не мають дипломатичного імунітету, здійснюється відповідно до чинного законодавства (ст. 16 КУпАП).

Під час оформлення матеріалів про вчинене іноземцем або особою без громадянства правопорушення йому рекомендується вирішити всі питання щодо провадження в адміністративній справі за місцем учинення цього порушення. Поліцейські використовують всі передбачені законодавством можливості щодо розгляду та виконання постанови у справі про адміністративне правопорушення в найкоротші строки.

Справи про порушення правил дорожнього руху іноземцями та особами без громадянства, які не мають дипломатичного імунітету, розглядаються за місцем вчинення адміністративного правопорушення.

Зокрема, відповідно до Рішення Конституційного Суду України від 26 травня 2015 року№ 5-рп/2015 «Щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 276 Кодексу України про адміністративні правопорушення», положення частини першої ст. 276 Кодексу України про адміністративні правопорушення, яке передбачає, що «справа про адміністративне правопорушення розглядається за місцем його вчинення», необхідно розуміти так, що використане в ньому словосполучення «за місцем його вчинення» визначає адміністративно-територіальну одиницю, на яку поширюється юрисдикція відповідного органу, уповноваженого законом розглядати справу про адміністративне правопорушення.

Після закінчення тримісячного строку невитребувані посвідчення водія іноземців з копією постанови (рішення) суду (у разі наявності) надсилаються до Департаменту патрульної поліції для подальшого направлення до відповідного підрозділу Міністерства закордонних справ України і повернення власникам.

2. Іноземець або особа без громадянства, яка вчинила адміністративне правопорушення, має дипломатичний імунітет.

Відповідно до Віденської конвенції про дипломатичні зносини від 18 квітня 1961 року, члени дипломатичного корпусу, адміністративно-технічні працівники та обслуговуючий персонал посольств мають дипломатичний імунітет.

Члени дипломатичного корпусу мають дипломатичний імунітет постійно, а адміністративно-технічний та допоміжний персонал тільки під час виконання своїх службових обов'язків.

Транспортні засоби дипломатичного та консульського корпусу також мають імунітет від обшуку, арешту.

Правовий статус вищезазначених осіб в Україні регламентується осіб в Україні Указом Президента України від 10 червня 1993 року № 198/93 «Про Положення про дипломатичні представництва та консульські установи іноземних держав в Україні».

Дипломатичному представництву (посольству або місії) іноземної держави в Україні, консульській установі (генеральному консульству, консульству, віце-консульству або консульському агентству) іноземної держави в Україні як органам іноземної держави, співробітникам дипломатичних представництв та працівникам консульських установ для здійснення їх функцій надаються передбачені цим Положенням привілеї та імунітети, що визначаються відповідно до Віденської конвенції від 18 квітня 1961 року про дипломатичні зносини та Віденської конвенції від 24 квітня 1963 року про консульські зносини.

Співробітники дипломатичних представництв та працівники консульських установ, яким надаються передбачені цим Положенням привілеї та імунітети, зобов'язані поважати закони України.

Глава дипломатичного представництва на рівні посла або посланника акредитується при Президентові України, а на рівні повіреного у справах – при Міністрові закордонних справ України.

Членами персоналу дипломатичного представництва є члени дипломатичного, адміністративно-технічного та обслуговуючого персоналу дипломатичного представництва.

Членами дипломатичного персоналу дипломатичного представництва є члени персоналу дипломатичного представництва, які мають дипломатичний ранг.

Членами адміністративно-технічного персоналу дипломатичного представництва є члени персоналу дипломатичного представництва, які здійснюють адміністративно-технічне обслуговування дипломатичного представництва.

Членами обслуговуючого персоналу дипломатичного представництва є члени персоналу дипломатичного представництва, які виконують обов'язки щодо обслуговування дипломатичного представництва.

Співробітниками дипломатичного представництва є глава дипломатичного представництва та члени персоналу дипломатичного представництва.

Глава дипломатичного представництва і члени дипломатичного персоналу користуються особистою недоторканністю і не можуть бути заарештовані або затримані.

Глава дипломатичного представництва і члени дипломатичного персоналу користуються імунітетом від кримінальної, адміністративної юрисдикції України та юрисдикції судів України у цивільних справах.

Глава дипломатичного представництва, члени дипломатичного персоналу підлягають юрисдикції України у разі згоди на це акредитуючої держави.

Глава дипломатичного представництва і члени дипломатичного персоналу не зобов'язані давати свідоцькі показання.

Ці правила поширюються на членів сім'ї, які проживають разом з главою дипломатичного представництва, із членами дипломатичного персоналу, якщо члени сімей не є громадянами України.

Члени адміністративно-технічного персоналу і члени сімей, які проживають разом з ними, користуються, якщо вони не є громадянами України або не проживають в Україні постійно, вищезазначеними привілеями та імунітетами, за тим винятком, що імунітет від адміністративної юрисдикції України та юрисдикції судів України у цивільних справах поширюється лише на дії, вчинені членами адміністративно-технічного персоналу при виконанні службових обов'язків.

Члени обслуговуючого персоналу, які не є громадянами України або не проживають в Україні постійно, користуються імунітетом щодо дій, вчинених при виконанні службових обов'язків.

Глава дипломатичного представництва, члени дипломатичного персоналу дипломатичного представництва іноземної держави в третій державі, які прямують транзитом через територію України, користуються особистою недоторканністю та іншими імунітетами, які необхідні для забезпечення їх проїзду. Це положення застосовується щодо членів їх сімей, які користуються привілеями та імунітетами і супроводжують зазначених осіб або прямують окремо, щоб приєднатися до них чи повернутися до своєї держави.

До працівників консульської установи належать консульські посадові особи, консульські службовці та працівники обслуговуючого персоналу консульської установи.

До консульських посадових осіб консульської установи належать особи, включаючи главу консульської установи, яким доручено виконання консульських функцій.

Главою консульської установи визнається призначений іноземною державою і прийнятий як такий Урядом України в особі Міністерства закордонних справ України генеральний консул, консул, віце-консул і консульський агент.

До консульських службовців консульської установи належать особи, які здійснюють адміністративно-технічне обслуговування консульської установи.

До працівників обслуговуючого персоналу консульської установи належать особи, які виконують обов'язки щодо обслуговування консульської установи.

Консульські посадові особи користуються особистою недоторканністю і не можуть бути затримані або заарештовані інакше як у разі переслідування за

вчинення тяжкого злочину або виконання вироку (ухвали, постанови) суду, що набрав законної сили.

Консульські посадові особи та консульські службовці користуються імунітетом від кримінальної, адміністративної юрисдикції України та юрисдикції судів України в цивільних справах щодо діяльності, яку вони здійснюють у межах службових обов'язків.

Консульські службовці та працівники обслуговуючого персоналу не можуть відмовлятися давати свідоцькі показання.

У разі відмови консульських посадових осіб давати свідоцькі показання до них не можуть бути застосовані заходи примусу або покарання.

Привілеї та імунітети, передбачені цим Положенням для членів дипломатичного персоналу, поширюються на представників іноземних держав, на членів парламентських і урядових делегацій іноземних держав, які прибувають в Україну для участі в міждержавних переговорах, міжнародних конференціях і нарадах або з іншими офіційними дорученнями, а також на членів їх сімей, які їх супроводжують і не є громадянами України.

Представники іноземних держав, члени парламентських і урядових делегацій іноземних держав, які прямують для тих самих цілей транзитом через територію України, а також члени їх сімей, які їх супроводжують і не є громадянами України, користуються особистою недоторканністю та іншими імунітетами, що необхідні для забезпечення їх проїзду.

З метою з'ясування чи наділений іноземець дипломатичним імунітетом поліцейському необхідно перевірити документи, які це підтверджують.

Відповідно до наказу МЗС України від 13.01.2003 № 11 «Про затвердження Положення про акредитацію співробітників дипломатичних і консульських установ іноземних держав, міжнародних організацій та їхніх представництв, інших іноземних організацій», належність до осіб, які користуються привілеями та імунітетами згідно із законодавством України та міжнародними договорами України, посвідчується документами, що видаються Міністерством закордонних справ України.

У МЗС України акредитуються іноземці, які є співробітниками посольств, консульських установ, представництв міжнародних організацій, міжнародних організацій, інших іноземних організацій, якщо це передбачено міжнародними договорами України, та члени сімей співробітників таких установ.

Акредитаційні картки відповідно до статусу працівників акредитуючої установи поділяються на такі види:

- дипломатичні картки;
- консульські картки;
- службові картки.

Дипломатичні картки оформлюються на підставі:

а) дипломатичних паспортних документів, запису в них, що підтверджує акредитаційний статус, і відповідної вербальної ноти:

- членам дипломатичного персоналу посольств іноземних держав з резиденцією в Україні;

- послам іноземних держав в Україні за сумісництвом;

- військовим аташе іноземних держав в Україні за сумісництвом;

- представникам торговельно-економічних місій іноземних держав в Україні за сумісництвом;

- співробітникам міжнародних організацій та їхніх представництв, розташованих в Україні, з якими укладено міжнародні договори України, що передбачають надання цій категорії осіб дипломатичних привілеїв та імунітетів, передбачених Віденською конвенцією про дипломатичні зносини, Конвенцією про привілеї та імунітети спеціалізованих установ;

- співробітникам інших іноземних організацій, розташованих в Україні, якщо це передбачено міжнародними договорами України;

б) дипломатичних, службових, звичайних паспортних документів, запису в них, що підтверджує акредитаційний статус, відповідної вербальної ноти незалежно від громадянства осіб, яким вони належать, за винятком громадян України:

- членам сімей співробітників посольств, міжнародних організацій та їхніх представництв, інших іноземних організацій з резиденцією в Україні;

- дружинам (чоловікам) послів іноземних держав в Україні за сумісництвом.

Консульські картки оформлюються на підставі:

а) дипломатичних паспортних документів, запису в них, що підтверджує акредитаційний статус, і відповідної вербальної ноти:

- штатним консульським посадовим особам генеральних консульств, консульств, віце-консульств та консульських агентств (далі - консульські установи) іноземних держав в Україні;

б) дипломатичних, службових, звичайних паспортних документів, запису в них, що підтверджує акредитаційний статус, відповідної вербальної ноти незалежно від громадянства осіб, яким вони належать, за винятком громадян України:

- членам сімей штатних консульських посадових осіб консульських установ іноземних держав в Україні.

Службові картки оформлюються на підставі:

а) службових паспортних документів, запису в них, що підтверджує акредитаційний статус, відповідної вербальної ноти незалежно від громадянства осіб, яким вони належать, за винятком громадян України:

- членам адміністративно-технічного персоналу посольств іноземних держав з резиденцією в Україні;

- членам адміністративно-технічного персоналу консульських установ іноземних держав в Україні;

- співробітникам міжнародних організацій та їхніх представництв, розташованих в Україні;

- співробітникам інших іноземних організацій, розташованих в Україні, якщо це передбачено міжнародними договорами України;

б) службових та звичайних паспортних документів, запису в них, що підтверджує акредитаційний статус, відповідної вербальної ноти незалежно від громадянства осіб, яким вони належать, за винятком громадян України:

- членам сімей зазначених у підпункті «а» цього пункту категорій співробітників.

Протокольний Департамент МЗС України веде облік оформлених акредитаційних карток, послідовно пронумерованих за порядком в окремих журналах відповідно до кожного виду акредитаційного документа.

Акредитаційні картки оформлюються на строк, вказаний у вербальній ноті посольств, консульських установ, представництв міжнародних організацій, міжнародних організацій, інших іноземних організацій відповідно до права країни походження. Мінімальний строк акредитації – 30 днів.

Строк дії акредитаційних документів не може перевищувати термін дійсності паспортного документа особи, якій він належить, а також термін перебування цієї особи в Україні.

Протокольний Департамент веде журнал видачі акредитаційних карток співробітникам дипломатичних і консульських установ іноземних держав, міжнародних організацій та їхніх представництв, інших іноземних організацій та членів їх сімей, отримання яких засвідчується підписом.

До МЗС України повертаються акредитаційні картки:

- строк дії яких закінчився;
- у зв’язку із зміною посади або статусу осіб, яким вони належать;
- осіб, які закінчили свою місію, та членів їхніх сімей (протягом 30 днів з дня завершення строку акредитації).

Паспортні документи осіб, які відповідно до цього Положення підлягають акредитації, реєструються в МЗС України.

Реєстрація паспортних документів здійснюється шляхом проставлення у них відповідного штампа із записом про строк реєстрації, який підписується директором ПД або особою, яка його заміщує, та скріплюється відповідною печаткою ПД.

Паспортні документи реєструються на строк акредитації особи в МЗС України з можливістю продовження такої реєстрації на строк, на який продовжується строк акредитації.

Реєстрації без здійснення процедури акредитації також підлягають паспортні документи:

- працівників органів закордонних справ іноземних держав, які прибули в Україну у службових справах і мають дипломатичний чи службовий паспорт, та членів їх сімей - на строк, визначений акредитуючою установою, але не більше ніж 90 днів;
- посадових осіб міжнародних організацій, які прибули в Україну у службових справах, працівників представництв таких організацій в Україні, а також працівників представництв держав при міжнародних організаціях, які мають штаб-квартиру в Україні і відповідно до статутних документів зазначених організацій чи відповідних міжнародних договорів України користуються дипломатичними привілеями та імунітетом, а також членів їх

сімей - на 30 днів або на термін їх перебування в Україні, якщо він перевищує 30 днів, але не більше ніж 90 днів.

Звільняються від реєстрації паспортних документів особи, які прибули в Україну за посвідченнями ООН та організацій системи ООН. Члени сімей осіб, які прибули в Україну за посвідченнями ООН та організацій системи ООН, акредитуються в МЗС України відповідно до пункту 2 розділу II цього Положення.

При порушенні правил дорожнього руху особою, яка має імунітет, після перевірки документів, що посвідчують її особу, і акредитаційної картки, що підтверджує статус (дипломатичний паспорт, дипломатична картка, консульська картка, службова картка), поліцейський складає рапорт, а документи повертаються власнику.

Забороняється здійснювати стосовно зазначеної особи будь-які заходи затримання або інші примусові дії, за винятком випадків, коли надання свободи сприятиме продовженню правопорушення.

Якщо особа, яка має дипломатичний імунітет, керує транспортним засобом у стані сп’яніння, їй пропонується припинити керування. Огляд на стан сп’яніння в закладах охорони здоров’я проводиться у разі її згоди. У цьому випадку поліцейський повідомляє чергового відповідного підрозділу поліції. У таких випадках рекомендується запрошувати на місце виявлення правопорушення представника дипломатичного представництва, при якому вказана особа акредитована.

При відмові від проходження медичного огляду і спробах продовжити керування транспортним засобом особою, яка має дипломатичний імунітет, подальший рух цього автомобіля не допускається, у зв’язку з чим у присутності двох свідків складається рапорт із зазначенням вичерпних відомостей про цю особу. У рапорті обов’язково вказується, що зазначена особа керувала транспортним засобом у стані сп’яніння (указуються ознаки сп’яніння), відмовилася на прохання поліцейських вийти з автомобіля, пояснити свою поведінку і пройти медичний огляд. Після складення рапорту забороняється вживати будь-яких заходів щодо затримання цієї особи або інші примусові дії. Цій особі пропонується скористатися послугами таксі або попутного транспорту, надається можливість викликати по телефону інший автомобіль або водія. Про факт затримання автомобіля під керуванням особи, яка має дипломатичний імунітет, негайно інформуються черговий відповідного підрозділу поліції і Департамент патрульної поліції. До рапорту додаються пояснення свідків.

Рапорт та інші матеріали щодо порушення правил дорожнього руху особами, які мають дипломатичний імунітет, у п’ятиденний строк надсилаються до Департаменту патрульної поліції з подальшою передачею їх до Міністерства закордонних справ України, про що особа, яка має дипломатичний імунітет, попереджається на місці вчинення адміністративного правопорушення.

РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ РОЗГЛЯДУ СПРАВ ПРО АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ

1. Особи, які беруть участь у провадженні в справах про адміністративні правопорушення

Учасники провадження в справах про адміністративні правопорушення – це суб'єкти (фізичні та юридичні особи), які беруть участь у провадженні у відповідності із своїм правовим статусом.

У провадженні завжди є **два види учасників**.

По-перше, це суб'єкти владних повноважень, які проводять провадження і забезпечують притягнення особи до адміністративної відповідальності.

По-друге, це сама та особа, яка притягається до адміністративної відповідальності. До цієї групи, можна віднести і потерпілого. І особа, яка притягається до адміністративної відповідальності і потерпілий мають особистий інтерес у кінцевому результаті справи.

Крім них є група учасників, які мають сприяти здійсненню провадження. Це свідки, поняті, експерти, захисники, представники.

Кожен учасник має відповідний статус, який визначається в першу чергу самим КУпАП.

Суб'єктами, які притягаються до адміністративної відповідальності можуть бути:

- юридичні особи
- фізичні особи

Юридична особа стала суб'єктом адміністративної відповідальності лише у 2015 році після внесення відповідних змін до КУпАП, коли його було доповнено статтею 14-2 (ст. 14-2. Відповідальність за адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі). До цього юридичні особи до адміністративної відповідальності за нормами КУпАП не притягалися.

Адміністративну відповідальність за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, ***зафіксовані в автоматичному режимі*** (за допомогою технічних засобів, що дають змогу здійснювати фотозйомку або відеозапис та функціонують згідно із законодавством про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах), несуть ***юридичні та фізичні особи,*** за якими зареєстровано транспортний засіб.

У всіх інших випадках до адміністративної відповідальності може притягатися лише фізична особа.

Загальним суб'єктом адміністративної відповідальності є фізична осудна особа, яка досягла віку 16 років.

Існують певні особливості адміністративної відповідальності двох груп суб'єктів: неповнолітніх осіб (тобто осіб віком від 16 до 18 років) та на військовослужбовців та інших осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів.

Особливості відповідальності осіб віком від 16 до 18 років

По-перше: поліцейський не має права накладати адміністративні стягнення на таких осіб. Справи щодо адміністративних правопорушень, які вчинені неповнолітніми розглядаються виключно судом (стаття 221 КУпАП).

По-друге: до осіб віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років, які вчинили адміністративні правопорушення, застосовуються заходи впливу, передбачені 24-1 КУпАП.

Такими заходами є:

1) зобов'язання публічно або в іншій формі попросити вибачення у потерпілого;

2) попередження;

3) догана або сувора догана;

4) передача неповнолітнього під нагляд батькам або особам, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічному або трудовому колективу за їх згодою, а також окремим громадянам на їх прохання.

Такі заходи впливу застосовуються виключно судом.

У разі вчинення особами віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років адміністративних правопорушень, передбачених статтями 44, 51, 121-127, 130, 139, частиною другою статті 156, статтями 173, 174, 185, 190-195 КУпАП, вони підлягають адміністративній відповідальності **на загальних підставах**.

Наприклад, поліцейський зупинив двох осіб, які вчинили адміністративні правопорушення за які накладати стягнення має право сам поліцейський. Одному правопорушнику 17 років, а іншому – 19. Щодо першого порушника (17 років) поліцейський зможе лише скласти протокол за порушення і направити його до суду. Щодо іншого порушника (19 років) поліцейський має право винести постанову про накладення адміністративного стягнення і притягнення до адміністративної відповідальності.

Доцільно також зауважити, що у випадку вчинення неповнолітнім у віці від 14 до 16 років будь-якого передбаченого КУпАП правопорушення, відповідальність будуть нести його батьки або особи, що їх замінюють, за ч. 3 ст. 184 КУпАП.

Особливості адміністративної відповідальність військовослужбовців та інших осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів

Певні ***особливості*** має адміністративна відповідальність ***військовослужбовців та інших осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів.*** До них віднесено посадових осіб Національної поліції, Служби безпеки України, Державної прикордонної служби та ін.

Військовослужбовці, військовозобов'язані та резервісти під час проходження зборів, а також особи рядового і начальницького складів Державної кримінально-виконавчої служби України, Національної поліції, служби цивільного захисту і Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України несуть відповідальність за адміністративні правопорушення за дисциплінарними статутами.

Але за порушення правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних

правил і норм, правил полювання, рибальства та охорони рибних запасів, митних правил, вчинення правопорушень, пов'язаних з корупцією, порушення тиші в громадських місцях, неправомірне використання державного майна, незаконне зберігання спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації, невжиття заходів щодо окремої ухвали суду, ухилення від виконання законних вимог прокурора, порушення законодавства про державну таємницю, порушення порядку обліку, зберігання і використання документів та інших матеріальних носіїв інформації, що містять службову інформацію, ці особи несуть адміністративну відповідальність на загальних підставах.

До зазначених осіб не може бути застосовано громадські роботи, виправні роботи і адміністративний арешт.

При порушенні правил дорожнього руху водіями транспортних засобів Збройних Сил України або інших утворених відповідно до законів України військових формувань та Державної спеціальної служби транспорту – військовослужбовцями строкової служби штраф як адміністративне стягнення до них не застосовується.

Військовослужбовці за вчинення військових адміністративних правопорушень несуть відповідальність, передбачену главою 13-Б КУпАП, за умови, якщо ці правопорушення не тягнуть за собою кримінальну відповідальність.

Особливості адміністративної відповідальність посадових осіб та іноземців і особи без громадянства

Посадові особи підлягають адміністративній відповідальності за адміністративні правопорушення, зв'язані з недодержанням установлених правил у сфері охорони порядку управління, державного і громадського порядку, природи, здоров'я населення та інших правил, ***забезпечення виконання яких входить до їх службових обов'язків***.

Іноземці і особи без громадянства, які перебувають на території України, підлягають адміністративній відповідальності на загальних підставах з громадянами України. Питання про відповідальність за адміністративні правопорушення, вчинені на території України іноземцями, які згідно з чинними законами та міжнародними договорами України користуються імунітетом від адміністративної юрисдикції України, вирішуються дипломатичним шляхом.

Відповідно до Віденської конвенції про дипломатичні зносини від 18 квітня 1961 року члени дипломатичного корпусу, адміністративно-технічні працівники та обслуговуючий персонал посольств мають дипломатичний імунітет.

Члени дипломатичного корпусу мають дипломатичний імунітет постійно, а адміністративно-технічний та допоміжний персонал тільки під час виконання своїх службових обов'язків. Члени дипломатичного корпусу не зобов'язані надавати пояснення як свідки.

Транспортні засоби дипломатичного та консульського корпусу також мають імунітет від обшуку, арешту.

При порушенні правил дорожнього руху особою, яка має імунітет, після перевірки документів, що посвідчують її особу, і акредитаційної картки, що підтверджує статус (дипломатичний паспорт, дипломатична картка, консульська картка, службова картка), поліцейський складає рапорт, а документи повертаються власнику. ***Забороняється здійснювати стосовно зазначеної особи будь-які заходи затримання або інші примусові дії, за винятком випадків, коли надання свободи сприятиме продовженню правопорушення.***

Якщо особа, яка має дипломатичний імунітет, керує транспортним засобом у стані сп'яніння, їй пропонується припинити керування. Огляд на стан сп'яніння в закладах охорони здоров'я проводиться у разі її згоди. У цьому випадку поліцейський повідомляє чергового відповідного підрозділу поліції. У таких випадках рекомендується запрошувати на місце виявлення правопорушення представника дипломатичного представництва, при якому вказана особа акредитована.

Під час оформлення матеріалів про вчинене іноземцем або особою без громадянства правопорушення йому рекомендується вирішити всі питання щодо провадження в адміністративній справі за місцем учинення цього порушення. Поліцейські використовують всі передбачені законодавством можливості щодо розгляду та виконання постанови у справі про адміністративне правопорушення в найкоротші строки.

Права особи, яка притягається до адміністративної відповідальності

Ці права визначено в статті 268 КУпАП та деяких положеннях Конституції України.

Особа, яка притягається до адміністративної відповідальності має право:

- знайомитися з матеріалами справи,
- давати пояснення,
- подавати докази,
- заявляти клопотання;
- при розгляді справи користуватися юридичною допомогою адвоката, іншого фахівця у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи,
- виступати рідною мовою і користуватися послугами перекладача, якщо не володіє мовою, якою ведеться провадження;
- оскаржити постанову по справі.

Справа про адміністративне правопорушення розглядається ***в присутності особи,*** яка притягається до адміністративної відповідальності.

За відсутності особи, яка вчинила правопорушення, справу може бути розглянуто лише у випадках, ***коли є дані про своєчасне її сповіщення*** про місце і час розгляду справи і якщо від неї не надійшло клопотання про відкладення розгляду справи.

Увага! При розгляді справ про адміністративні правопорушення, передбачені частиною першою статті 44, статтями 51, 146, 160, 172-4 - 172-9, 173, 173-2, частиною третьою статті 178, статтями 185, 185-1, статтями 185-7,

187 КУпАП, *присутність особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, є обов'язковою.*

У разі ***ухилення*** від явки на виклик Національної поліції або судді районного, районного у місті, міського чи міськрайонного суду *цю особу може бути Національною поліцією піддано приводу.*

Крім статті 268 КУпАП поліцейський зобов'язаний знайомити особу, яка притягається до адміністративної відповідальності із статтею 63 Конституції України.

Стаття 63 Конституції України: особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом.

Права інших учасників, які беруть участь у провадженні в справі про адміністративне правопорушення

Статус ***потерпілого*** визначається статтею 269 КУпАП.

Потерпілим є особа, якій адміністративним правопорушенням заподіяно ***моральну, фізичну або майнову шкоду.***

Потерпілий має право:

- знайомитися з матеріалами справи,
- заявляти клопотання,
- при розгляді справи користуватися правовою допомогою адвоката, іншого фахівця у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи,
- оскаржувати постанову по справі про адміністративне правопорушення.

Інтереси потерпілого може представляти представник – адвокат, інший фахівець у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи.

Потерпілого може бути опитано як свідка відповідно до статті 272 КУпАП.

Статус ***законних представників та представників*** визначається статтею 270 КУпАП.

Інтереси особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, і потерпілого, ***які є неповнолітніми або особами, що через свої фізичні або психічні вади не можуть самі здійснювати свої права у справах про адміністративні правопорушення,*** мають право представляти їх законні представники:

- батьки,
- усиновителі,
- опікуни,
- піклувальники.

Законні представники та представники мають право:

- знайомитися з матеріалами справи;
- заявляти клопотання; від імені особи, інтереси якої вони представляють,

- приносити скарги на рішення органу (посадової особи), який розглядає справу.

Статус ***захисника*** визначається статтею 271 КУпАП**.**

У розгляді справи про адміністративне правопорушення можуть брати участь адвокат, інший фахівець у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи. Ці особи мають право:

- знайомитися з матеріалами справи;
- заявляти клопотання;
- за дорученням особи, яка його запросила, від її імені подавати скарги на рішення органу (посадової особи), який розглядає справу,
- а також мають інші права, передбачені законами України.

Повноваження адвоката на участь у розгляді справи підтверджуються ***довіреністю*** на ведення справи, посвідченою нотаріусом або посадовою особою, якій відповідно до закону надано право посвідчувати довіреності, ***або ордером чи дорученням*** органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги, або ***договором про надання правової допомоги.*** До ордера обов'язково додається витяг з договору, в якому зазначаються повноваження адвоката або обмеження його прав на вчинення окремих дій як захисника. Витяг засвідчується підписами сторін.

Якщо особа є суб'єктом права на безоплатну вторинну правову допомогу, у розгляді справи про адміністративне правопорушення може брати участь адвокат, який призначений Центром з надання безоплатної вторинної правової допомоги.

Повноваження адвоката, призначеного Центром з надання безоплатної вторинної правової допомоги, підтверджуються дорученням, що видається Центром з надання безоплатної вторинної правової допомоги.

Важливу роль у провадженні відіграють свідки, статус яких визначається статтею 272 КУпАП

Як ***свідок*** у справі про адміністративне правопорушення може бути викликана ***кожна особа,*** про яку є дані, що їй відомі які-небудь обставини, що підлягають установленню по даній справі. На виклик органу (посадової особи), у провадженні якого перебуває справа, ***свідок зобов'язаний з'явитися*** в зазначений час, дати правдиві пояснення, повідомити все відоме йому по справі і відповісти на поставлені запитання.

Правовий статус ***експерта*** визначається статтею 273 КУпАП, а ***перекладача*** – статтею 274 КУпАП.

Експерт призначається органом (посадовою особою), у провадженні якого перебуває справа про адміністративне правопорушення, у разі коли виникає потреба в спеціальних знаннях, у тому числі для визначення розміру майнової шкоди, заподіяної адміністративним правопорушенням, а також суми грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення, які підлягатимуть конфіскації.

Експерт зобов'язаний з'явитися на виклик органу (посадової особи) і дати об'єктивний висновок у поставлених перед ним питаннях.

Експерт має право знайомитися з матеріалами справи, що стосуються предмета експертизи, заявляти клопотання про надання йому додаткових матеріалів, необхідних для дачі висновку; з дозволу органу (посадової особи), в провадженні якого перебуває справа про адміністративне правопорушення, ставити особі, яка притягається до відповідальності, потерпілому, свідкам запитання, що стосуються предмета експертизи; бути присутнім при розгляді справи.

Перекладач призначається органом (посадовою особою), в провадженні якого перебуває справа про адміністративне правопорушення.

Перекладач зобов'язаний з'явитися на виклик органу (посадової особи) і зробити повно й точно доручений йому переклад.

Потерпілим, свідкам, експертам і перекладачам відшкодовуються у встановленому порядку витрати, що їх вони зазнали у зв'язку з явкою в орган (до посадової особи), в провадженні якого перебуває справа про адміністративне правопорушення.

За особами, яких викликають як потерпілих, свідків, експертів і перекладачів, зберігається у встановленому порядку середній заробіток за місцем роботи за час їх відсутності у зв'язку з явкою в орган (до посадової особи), в провадженні якого перебуває справа про адміністративне правопорушення.

Поліцейський при здійсненні провадження в справах про адміністративні правопорушення повинен забезпечити реалізацію своїх прав та виконанню обов'язків.

Необхідно зазначити, що поліцейський повинен знати процесуальні особливості забезпечення прав учасників провадження.

Так, ознайомлення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності із своїми правами відповідно до статей 268 КУпАП та 63 Конституції України передбачає вчинення відмітки про це в протоколі.

Дотриманню прав особи, що притягається до адміністративної відповідальності, сприяють і визначені в статті 38 КУпАП (строки накладення адміністративного стягнення), зі змістом якої ми ознайомилися під час розгляду попередньої теми.

Як вже було вказано вище, особа, яка притягається до адміністративної відповідальності та потерпілий ***мають право подати скаргу*** на постанову, яку було винесено посадовими особами поліції.

При цьому, скаргу на постанову, яку було винесено поліцейським можна подати – у вищестоящий орган (вищестоящій посадовій особі) або в районний, районний у місті, міський чи міськрайонний суд, у порядку, визначеному Кодексом адміністративного судочинства України, з особливостями, встановленими КУпАП.

2. Розгляд справ про адміністративні правопорушення

У відповідності до ст. 245 КУпАП завданнями провадження у справах про адміністративні правопорушення *є*: своєчасне, всебічне, повне і об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, вирішення її в точній відповідності із законом, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі додержання законів, зміцнення законності.

З огляду на аналіз нормативного матеріалу, практики діяльності суб'єктів адміністративно-юрисдикційної діяльності щодо доказів і доказування у справах про адміністративні правопорушення це питання доцільно розглянути виходячи із самого провадження у справах про адміністративні правопорушення, а також його стадій і етапів, а саме:

1. Порушення справи: а) встановлення ознак правопорушення; б) доставлення правопорушника; в) встановлення особи правопорушника (прізвище, ім'я, по батькові, вік, місце проживання); г) прийняття рішення про порушення справи; д) оформлення рішення про порушення справи.

2. Адміністративне розслідування: а) зібрання доказів (пояснення осіб, що мають причетність до вчинку і свідків, висновки спеціалістів, висновки технічних приладів); б) встановлення інформації, що характеризує особу правопорушника (чи притягувалася до кримінальної відповідальності, або впродовж року з дня закінчення виконання постанови по справі до адміністративної відповідальності, місце роботи, сімейний стан і стан здоров'я, джерела існування тощо); в) процесуальне оформлення результатів розслідування; г) направлення матеріалів для розгляду за підвідомчістю.

3. Розгляд справи: а) підготовка справи до розгляду і заслуховування; б) заслуховування справи.

4. Винесення постанови: а) прийняття постанови; б) доведення постанови до відома.

5. Перегляд постанови: а) оскарження; б) перевірка законності постанови; в) винесення рішення; г) реалізація рішення.

6. Виконання постанови: а) звернення постанови до виконання; б) безпосереднє виконання.

Таким чином, адміністративно-деліктне провадження складається з ряду стадій та етапів. У цьому розділі приділимо увагу розгляду справи та винесенню постанови у справах про адміністративні правопорушення.

Відповідно зі ст. 213 КпАП справи про адміністративні правопорушення розглядаються: 1) адміністративними комісіями при виконавчих комітетах районних, міських, районних у містах, селищних та сільських Рад; 2) виконавчими комітетами селищних, сільських Рад; 3) районними, (міськими) судами (суддями); 4) органами внутрішніх справ, органами державних інспекцій та іншими органами (посадовими особами), уповноваженими на те КУпАП. Конкретні повноваження суб´єктів адміністративної юрисдикції

зафіксовані у статтях 218–2447 КпАП (глава 17 «Підвідомчість справ про адміністративні правопорушення»).

Юридичне значення стадії розгляду справ про адміністративні правопорушення визначається тим, що саме тут приймається правовий акт, в якому компетентний орган офіційно визнає громадянина винним або невинним і визначає міру його відповідальності.

На етапі підготовки справи до розгляду орган (посадова особа) зобов´язаний вирішити такі питання: 1) чи належить до його компетенції розгляд даної справи; 2) чи правильно складені протокол та інші матеріали справи про адміністративне правопорушення; 3) чи оповіщені особи, що беруть участь у розгляді справи, про час і місце розгляду; 4) чи затребувані необхідні додаткові матеріали; 5) чи підлягають задоволенню клопотання особи, що притягається до адміністративної відповідальності, потерпілого, їх законних представників і адвоката.

Етап слухання справи починається з оголошення складу колегіального органу і представлення посадової особи, що його розглядає. Головуючий на засіданні колегіального органу або посадова особа, що розглядає справу, оголошує, яка справа підлягає розгляду, хто притягається до адміністративної відповідальності, роз´яснює особам, що беруть участь у розгляді справи, їх права і обов´язки. Після цього оголошується протокол про адміністративне правопорушення. На засіданні заслуховуються особи, що беруть участь у розгляді справи, досліджуються докази і дозволяються клопотання. У випадку участі у розгляді справи прокурора заслуховується його висновок.

У процесі заслуховування справи орган (посадова особа), зобов´язаний з´ясувати: чи було вчинене адміністративне правопорушення, чи винна дана особа в його вчиненні, чи підлягає вона адміністративній відповідальності, чи є обставини, що пом´якшують відповідальність, чи завдана майнова шкода, чи є підстави для передачі матеріалів про адміністративне правопорушення на розгляд громадськості, а також з´ясувати інші обставини, які мають значення для правильного вирішення справи.

При заслуховуванні справи посадова особа має керуватися принципом неухильної реалізації правових презумпцій невинуватості і правомірності дій громадян. Це дозволить надійно захистити права і законні інтереси громадян, котрі беруть участь у процесі.

Визнання в Україні людини, її життя і здоров’я, честі й гідності, недоторканності і безпеки вищою соціальною цінністю (ст. 3 Конституції України), що істотно впливає на правовий стан громадянина в усіх сферах процесуальної діяльності.

Конституція України закріплює положення, що відображають сутність презумпції невинуватості, зокрема, ст. 62 указує: «Особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана покаранню, поки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду. Ніхто не зобов’язаний доводити свою невинуватість у вчиненні злочину. Обвинувачення не може гуртуватися на доказах, отриманих

незаконним шляхом, а також на припущеннях. Усі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на її користь».

Слід зазначити, що законодавство про адміністративні правопорушення містить окремі положення, які відображають сутність презумпції невинуватості.

Насамперед звертає на себе увагу ст. 7 КУпАП, відповідно до якої ніхто не може бути підданий заходу впливу в зв'язку з адміністративним правопорушенням інакше як на підставах і в порядку, встановлених законодавством.

Ця загальна посилка одержує подальший розвиток у відповідних статтях КУпАП, які регламентують порядок провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Не викликає сумнівів, що для того, щоб громадянин був визнаний винним у вчиненні адміністративного правопорушення, необхідно довести його вину, причому доведення має проводитися з вичерпною повнотою.

В ході аналізу положень ст. 245 КУпАП, яка прямо орієнтує на необхідність своєчасного, всебічного, повного й об'єктивного з'ясування обставин кожної справи про адміністративне правопорушення.

До джерел доказів законодавець відносить протокол про адміністративне правопорушення, пояснення особи, притягуваної до відповідальності, потерпілого, свідків, висновок експерта, речові докази, показання технічних приладів, протокол вилучення «речей і документів, інші матеріали.

Отже, очевидно, що вина має бути доведена лише в передбаченому законом порядку, за допомогою зазначених у законі джерел доказів і з дотриманням передбаченої законом процесуальної форми. У іншому разі отримана інформація не буде мати ніякого доказового значення.

Істотною ознакою презумпції невинуватості є те, що ніхто не зобов'язаний доводити свою невинуватість у вчиненні. З цього випливає, що обов'язок доводити вину особи покладається на обвинувача, тобто на органи та посадових осіб, які встановили факт скоєння протиправного вчинку і порушили провадження в спразі.

Це означає також неможливість перекладання ініціативи в дослідженні всіх обставин справи на осіб, притягуваних до відповідальності на стадії розгляду справи, і обов'язковість дослідження всіх обставин справи лідируючою в процесі стороною.

Тому активна позиція громадянина, котрий виступає в процесі як особа, притягувана до відповідальності, є своєрідним каталізатором ходу процесу. Невипадково законодавець серед процесуальних прав особи, притягуваної до адміністративної відповідальності, закріпив права представляти докази і заявляти клопотання (ст. 268 КпАП).

Презумпція невинуватості може бути сформульована так – особа вважиться невинуватою у вчиненні адміністративного правопорушення або дисциплінарної провини, доки її вина не буде доведена в передбаченому законом порядку і встановлена постановою, що набула чинності, чи рішенням у справі. Усі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на її користь.

Розгляд справи про адміністративне правопорушення є основною процесуальною стадією, яка здійснюється на засадах суворого додержання законності, об'єктивної істини, рівності громадян перед законом, оперативності, та принципу презумпції невинуватості: особа, що притягається до адміністративної відповідальності, вважається невинуватою до тих пір, поки протилежне не буде доведено і зафіксовано в установленому законом порядку.

Стадія розгляду справи про адміністративне правопорушення чітко регламентована главою 22 КУпАП.

Зміст цієї стадії складають процедури:

а) підготовки справи до розгляду і заслуховування ;

б) заслуховування справи;

в) прийняття постанови;

г) доведення постанови до відома.

Уповноважені посадові особи Національної поліції ***при підготовці до розгляду*** справи про адміністративне правопорушення ***вирішують питання***, визначені статтею 278 КУпАП:

1) чи належить до його компетенції розгляд даної справи (див. статті 218-222 КУпАП);

2) чи правильно складено протокол та інші матеріали справи про адміністративне правопорушення (вимоги до протоколу та порядок заповнення бланку див. наступний розділ);

3) чи сповіщено осіб, які беруть участь у розгляді справи, про час і місце її розгляду (за ст. 277-2 повістка особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, вручається ***не пізніш як за три доби до дня розгляду справи*** в суді, в якій зазначаються дата і місце розгляду справи. Інші особи, які беруть участь у провадженні по справі про адміністративні правопорушення, повідомляються про день розгляду справи в той же строк);

4) чи витребувано необхідні додаткові матеріали;

5) чи підлягають задоволенню клопотання особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілого, їх законних представників і адвоката.

Статтею 222 КУпАП встановлено, що від імені органів Національної поліції розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право працівники органів і підрозділів Національної поліції, які мають спеціальні звання, відповідно до покладених на них повноважень.

Справа про адміністративне правопорушення розглядається ***за місцем його вчинення*** (ст. 276 КУпАП). Справи про адміністративні правопорушення, передбачені статтями 80, 81, 121 – 126, 127-1 – 129, частинами 1, 2, 3 і 4 статті 130, статтею 139 (коли правопорушення вчинено водієм) КУпАП, можуть також розглядатися ***за місцем обліку транспортних засобів або за місцем проживання порушників.*** Справи про адміністративні правопорушення, передбачені статтями 177 і 178 цього Кодексу, розглядаються ***за місцем їх вчинення або за місцем проживання порушника.***

Справи про адміністративне правопорушення розглядаються у строки, визначені статтею 277 КУпАП:

- з***агальний строк розгляду – 15 днів,***
- ***для окремих видів правопорушень 1, 3, 5, 7 днів.***

Справа про адміністративне правопорушення, відповідно до частини першої статті 268 КУпАП, розглядається в присутності особи, яка притягується до адміністративної відповідальності.

За відсутності цієї особи справу може бути розглянуто лише у випадках, коли є дані про своєчасне її сповіщення про місце й час розгляду справи і якщо від неї не надійшло клопотання про відкладення розгляду справи.

Під час розгляду справи про адміністративне правопорушення особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, роз'яснюються її права, передбачені частиною першою статті 268 КУпАП та статтями 55, 56, 59, 63 Конституції України.

Орган (посадова особа), уповноважений розглянути справу про адміністративне правопорушення, повинен своєчасно, всебічно, повно і об'єктивно з'ясувати обставини справи, вирішити її в точній відповідності до закону тощо.

Справа про адміністративне правопорушення розглядається відкрито, крім справ про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, та випадків, коли це суперечить інтересам охорони державної таємниці.

За результатами розгляду справи про адміністративні правопорушення під час здійснення провадження приймаються відповідні рішення, які оформляються у вигляді:

- постанови про накладення адміністративного стягнення (ст. 284 КУпАП);
- постанови про застосування заходів впливу (ст. 24-1 КУпАП);
- постанов про закриття справи (ст.ст. 38, 247, 284 КУпАП).

Відповідно *до ст. 38 КУпАП адміністративне стягнення може бути накладено не пізніше ніж через 2 місяці з дня вчинення правопорушення, а при триваючому правопорушенні – не пізніш як через 2 місяці з дня його виявлення,* за винятком випадків, коли справи про адміністративні правопорушення відповідно до КУпАП підвідомчі суду (судді).

Постанова у справі про адміністративне правопорушення про накладення адміністративного стягнення виноситься за усіма видами адміністративних стягнень. Уповноваженими підрозділів Національної поліції виносяться такі види постанов:

- ***про винесення попередження:*** попередження (стаття 26 КУпАП) як захід адміністративного стягнення виноситься в письмовій формі. У передбачених законом випадках попередження фіксується іншим установленим способом. Постанова про накладення адміністративного стягнення у вигляді попередження виконується органом (посадовою особою), який виніс постанову, шляхом оголошення постанови порушнику. Якщо постанова про накладення адміністративного стягнення у вигляді попередження виноситься під час

відсутності порушника, йому вручається копія постанови в порядку і строки, передбачені статтею 285 цього Кодексу (постанова оголошується негайно після закінчення розгляду справи. Копія постанови протягом трьох днів вручається або висилається особі, щодо якої її винесено);

- ***про накладення штрафу:*** штраф (стаття 27 КУпАП) є грошовим стягненням, що накладається на громадян і посадових осіб за адміністративні правопорушення у випадках і розмірі, встановлених цим Кодексом та іншими законами України. Має бути сплачений порушником не пізніш як через п'ятнадцять днів з дня вручення йому постанови про накладення штрафу, а в разі оскарження або внесення на неї подання прокурора такої постанови - не пізніш як через п'ятнадцять днів з дня повідомлення про залишення скарги або подання без задоволення.

У відповідності до статті 25 КУпАП може бути винесено постанову про накладення як основних, так і додаткових адміністративних стягнень. Оплатне вилучення, конфіскація предметів та позбавлення права керування транспортними засобами можуть застосовуватися як основні, так і додаткові адміністративні стягнення; позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю – тільки як додаткове; інші адміністративні стягнення, можуть застосовуватись тільки як основні. За одне адміністративне правопорушення може бути накладено основне або основне і додаткове стягнення.

Бланк постанови у справі про адміністративне правопорушення заповнюється розбірливим почерком. Не допускається закреслення чи виправлення відомостей, що заносяться до постанови, а також внесення додаткових записів після того, як постанова підписана особою, щодо якої вона винесена. У разі допущення порушень при оформленні постанови заповнений бланк постанови вважається зіпсованим.

***Постанова повинна містити*:**

- найменування органу (посадової особи), який виніс постанову,
- дату розгляду справи;
- відомості про особу, щодо якої розглядається справа;
- опис обставин, установлених при розгляді справи;
- зазначення нормативного акта, який передбачає відповідальність за дане адміністративне правопорушення; прийняте по справі рішення;
- розмір шкоди, що підлягає стягненню, порядок і строк її відшкодування, якщо при вирішенні питання про накладення стягнення за адміністративне правопорушення органами (посадовими особами), одночасно вирішується питання про відшкодування винним майнової шкоди;
- питання про вилучені речі і документи;
- положення про стягнення з особи, щодо якої її винесено, судового збору;
- вказівку про порядок і строк оскарження постанови.

Після слова «УСТАНОВИВ» з абзацу зазначаються:

- число, місяць, рік, час та місце вчинення адміністративного правопорушення;

- прізвище та ініціали правопорушника;

- обставини і суть правопорушення, установлені при розгляді матеріалів адміністративної справи;

- частина та номер статті КУпАП, які передбачають відповідальність за це адміністративне правопорушення.

Після слова «ПОСТАНОВИВ» уповноважена посадова особа органу Національної поліції з урахуванням та зазначенням обставин, що пом'якшують (стаття 34 КУпАП) чи обтяжують (стаття 35 КУпАП) відповідальність за адміністративне правопорушення, зазначає прийняте у справі рішення.

У випадках, коли в особи, яка скоїла адміністративне правопорушення, вилучалися речі, документи, постанова повинна містити вирішення питання про вилучені речі, документи, а також інформацію про порядок і строк її оскарження.

Постанова підписується посадовою особою, яка її винесла, тобто розглянула справу.

Порядок оголошення постанов у справах про адміністративні правопорушення регламентується статтею 285 КУпАП: постанова ***оголошується негайно*** після закінчення розгляду справи.

Порядок надання копії постанови:

- протягом 3-х днів вручається або висилається особі, щодо якої її винесено;
- протягом 3-х днів вручається під розписку або висилається потерпілому на його прохання, про що робиться відповідна відмітка у справі;
- вручається особі, щодо якої її винесено, на місці вчинення правопорушення у випадках, якщо протокол про адміністративне правопорушення не складається (див. ст. 258 КУпАП);
- надсилається судом відповідному підприємству, установі, організації для відома та органу Національній поліції для розгляду питання про заборону цій особі користуватися вогнепальною зброєю по справах за статтями 174 (стрільба в населених пунктах та у не відведених для цього місцях) і 191 (порушення правил зберігання, носіння або перевезення зброї) щодо особи, якій вогнепальну зброю, а також бойові припаси ввірено у зв'язку з виконанням службових обов'язків або передано в тимчасове користування підприємством, установою, організацією;
- частина 7 статті 279-1 КУпАП передбачає «Розгляд справ про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване в автоматичному режимі, та про порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксоване в режимі фотозйомки (відеозапису)». Так, відповідно до частини 7 цієї статті постанова про накладення адміністративного стягнення надсилається відповідальній особі, зазначеній у частині 1 статті 14-2 КУпАП, протягом трьох днів з дня її винесення рекомендованим листом з повідомленням на адресу місця реєстрації (проживання) фізичної особи (місцезнаходження юридичної особи).

Поліцейський, який виносить постанову, зобов'язаний роз'яснити особі, що притягується до відповідальності, ***порядок її оскарження***: скаргу на постанову по справі про адміністративне правопорушення може бути подано у вищестоящий орган (вищестоящій посадовій особі) або в районний, районний у місті, міський чи міськрайонний суд, у порядку, визначеному Кодексом адміністративного судочинства України.

Набуття чинності постанов у справах про адміністративні правопорушення.

За загальним правило (див. ст. 291 КУпАП), ***постанова*** адміністративного органу (посадової особи) у справі про адміністративне правопорушення ***набирає законної сили*** після закінчення ***строку оскарження цієї постанови***:

- протягом 10-ти днів з дня винесення постанови, за винятком постанов про застосування стягнення, передбаченого статтею 26 КУпАП, постанов по справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, у тому числі зафіксованого в автоматичному режимі, про порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксованого в режимі фотозйомки (відеозапису), а також у випадках накладення штрафу, що стягується на місці вчинення адміністративного правопорушення;

- протягом 10-и днів з дня вручення такої постанови особі або отримання поштового повідомлення про вручення або про відмову в її отриманні, або повернення поштового відправлення з позначкою про невручення по справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, у тому числі зафіксоване в автоматичному режимі, або про порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксоване в режимі фотозйомки (відеозапису);

- протягом 10-ти днів з дня винесення постанови, про позбавлення права керування транспортним засобом, а у випадку такого оскарження – з дня набрання законної сили рішенням за результатами такого оскарження, яке винесено за наслідками розгляду справи по суті.

Увага! Днем отримання постанови є дата, зазначена в поштовому повідомленні про вручення її відповідальній особі, зазначеній у частині першій статті 14-2 КУпАП, або повнолітньому члену сім'ї такої особи. У разі якщо відповідальна особа, зазначена у частині першій статті 14-2 КУпАП, відмовляється від отримання постанови, днем отримання постанови є ***день проставлення в поштовому повідомленні відмітки про відмову в її отриманні.*** У разі невручення постанови адресату за зазначеною в Єдиному державному реєстрі транспортних засобів адресою днем отримання постанови вважається ***день повернення поштового відправлення з позначкою про невручення до органу (підрозділу), уповноважена посадова особа якого винесла відповідну постанову***.

3. Розгляд справ про адміністративне правопорушення за порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксовані в режимі фотозйомки (відеозапису)

Відповідальність за адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі та за порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксовані в режимі фотозйомки (відеозапису), передбачена ст. 14-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення[22].

Адміністративну відповідальність за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, або за порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксовані в режимі фотозйомки (відеозапису) (за допомогою технічних засобів, що дають змогу здійснювати фотозйомку або відеозапис та функціонують згідно із законодавством про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах), несе відповідальна особа – фізична особа або керівник юридичної особи, за якою зареєстровано транспортний засіб, а в разі якщо до Єдиного державного реєстру транспортних засобів внесено відомості про належного користувача відповідного транспортного засобу, – належний користувач транспортного засобу, а якщо в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань відсутні на момент запиту відомості про керівника юридичної особи, за якою зареєстрований транспортний засіб, – особа, яка виконує повноваження керівника такої юридичної особи (далі – відповідальна особа).

У разі якщо транспортний засіб зареєстровано за межами території України і такий транспортний засіб відповідно до законодавства не підлягає державній реєстрації в Україні, до адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, або за порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксовані в режимі фотозйомки (відеозапису), притягається особа, яка ввезла такий транспортний засіб на територію України.

Фізична особа або керівник юридичної особи, за якою зареєстровано транспортний засіб, а в разі якщо до Єдиного державного реєстру транспортних засобів внесено відомості про належного користувача відповідного транспортного засобу, – належний користувач транспортного засобу, а якщо в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань відсутні на момент запиту відомості про керівника юридичної особи, за якою зареєстрований транспортний засіб, – особа, яка виконує повноваження керівника такої юридичної особи або особа, яка ввезла транспортний засіб на територію України, звільняється від відповідальності за адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, або за порушення правил зупинки,

[22] Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон від 07.12.1984 р. № 8073-X. Дата оновлення: 18.03.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10. (дата звернення: 25.03.2020).

стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксовані в режимі фотозйомки (відеозапису), у випадках, передбачених ст. 279-3 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Режим фотозйомки (відеозапису) передбачає здійснення уповноваженою посадовою особою фото/відеофіксації обставин порушення правил зупинки, стоянки або паркування транспортних засобів, а саме: дати, часу (моменту), місця розташування транспортного засобу по відношенню до нерухомих об'єктів та/або географічних координат, інших ознак наявності складу адміністративного правопорушення, передбаченого відповідною статтею Особливої частини Кодексу України про адміністративні правопорушення. При здійсненні фотозйомки обов'язковою є наявність не менше двох зображень транспортного засобу, отриманих з різних або протилежних ракурсів, а в разі фіксації порушення, що полягає у неоплаті вартості послуг з користування майданчиком для платного паркування в межах населеного пункту, в якому не впроваджена автоматизована система контролю оплати паркування, обов'язковою є наявність додаткового зображення (зображень), що фіксує відсутність документа про оплату послуг з користування майданчиком для платного паркування під лобовим склом транспортного засобу[23].

Порядок розгляду справ про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване в автоматичному режимі, та про порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксоване в режимі фотозйомки (відеозапису), передбачений ст. 279-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення[24].

У разі якщо адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху зафіксовано в автоматичному режимі або якщо порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів зафіксовано в режимі фотозйомки (відеозапису), посадова особа уповноваженого підрозділу Національної поліції або інспектор з паркування за даними Єдиного державного реєстру транспортних засобів, а також у разі необхідності – за даними Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань встановлює відповідальну особу.

За запитом посадових осіб уповноважених підрозділів Національної поліції, інспекторів з паркування у письмовій або електронній формі (у тому числі за умови ідентифікації цих посадових осіб за допомогою електронного цифрового підпису) відповідні органи (підрозділи) Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства юстиції України зобов'язані надавати відомості про належного користувача транспортного засобу, фізичну особу, керівника юридичної особи, за якою зареєстровано транспортний засіб, особу, яка виконує повноваження керівника такої юридичної особи, з обов'язковим

[23] Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон від 07.12.1984 р. № 8073-X. Дата оновлення: 18.03.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10. (дата звернення: 25.03.2020).

[24] Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон від 07.12.1984 р. № 8073-X. Дата оновлення: 18.03.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10. (дата звернення: 25.03.2020).

дотриманням Закону України «Про захист персональних даних» від 01 червня 2010 р.

Якщо адміністративне правопорушення, передбачене ч. 1, 3 та 6 ст. 122 (в частині порушення правил зупинки, стоянки), ч. 1, 2 та ст. 152-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення, зафіксовано в режимі фотозйомки (відеозапису), посадова особа уповноваженого підрозділу Національної поліції або інспектор з паркування зобов'язані розмістити на лобовому склі транспортного засобу копію постанови про притягнення до адміністративної відповідальності (якщо технічні можливості дозволяють встановити відповідальну особу, на місці вчинення правопорушення) або повідомлення про притягнення до адміністративної відповідальності (якщо технічні можливості не дозволяють встановити відповідальну особу, на місці вчинення правопорушення).

Повідомлення про притягнення до адміністративної відповідальності має містити найменування органу (прізвище, ім'я та по батькові, посада посадової особи), який виніс постанову; дату розгляду справи; відомості про особу, стосовно якої розглядається справа (прізвище, ім'я та по батькові (за наявності), дата народження, місце проживання чи перебування; опис обставин, установлених під час розгляду справи; зазначення нормативного акта, що передбачає відповідальність за таке адміністративне правопорушення; прийняте у справі рішення; дату, час і місце вчинення адміністративного правопорушення; транспортний засіб, який зафіксовано в момент вчинення правопорушення (марка, модель, номерний знак); технічний засіб, яким здійснено фото або відеозапис (якщо такий запис здійснювався); розмір штрафу та порядок його сплати; правові наслідки невиконання адміністративного стягнення та порядок його оскарження; відривну квитанцію із зазначенням реквізитів та можливих способів оплати адміністративного стягнення у вигляді штрафу; відомості про адресу веб-сайту в мережі Інтернет, на якому особа може ознайомитися із зображенням чи відеозаписом транспортного засобу в момент вчинення адміністративного правопорушення, ідентифікатор для доступу до зазначеної інформації та порядок звільнення від адміністративної відповідальності, крім відомостей про особу, стосовно якої розглядається справа. Повідомлення про притягнення до адміністративної відповідальності має містити також інформацію про порядок виконання адміністративного стягнення, у тому числі реквізити для сплати 50 відсотків розміру штрафу протягом 10 банківських днів з дня вчинення відповідного правопорушення, що вважатиметься виконанням адміністративного стягнення у повному обсязі.

Постанова про накладення адміністративного стягнення за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване в автоматичному режимі, або за порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксоване в режимі фотозйомки (відеозапису), може виноситися без участі особи, яка притягається до адміністративної відповідальності.

Інформація про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, порушення

правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксовані в режимі фотозйомки (відеозапису), та винесені постанови про накладення адміністративного стягнення не пізніше наступного робочого дня з дня встановлення відповідальної особи, вноситься до Реєстру адміністративних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху. Посадова особа уповноваженого підрозділу Національної поліції або інспектор з паркування при внесенні до Реєстру адміністративних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху інформації про зафіксовані в режимі фотозйомки (відеозапису) порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, а також при винесенні постанови про накладення адміністративного стягнення за вчинення такого правопорушення перевіряє, чи не були відповідні обставини зафіксовані раніше, а також чи не притягалася відповідна особа до адміністративної відповідальності за це правопорушення іншою уповноваженою посадовою особою. Якщо відповідні відомості про зафіксоване правопорушення вже внесені до Реєстру адміністративних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху або відповідну особу вже притягнуто до адміністративної відповідальності за це правопорушення, постанова іншої уповноваженої посадової особи про притягнення до адміністративної відповідальності підлягає скасуванню.

Постанова про накладення адміністративного стягнення надсилається відповідальній особі, протягом трьох днів з дня її винесення рекомендованим листом з повідомленням на адресу місця реєстрації (проживання) фізичної особи (місцезнаходження юридичної особи).

Днем отримання постанови є дата, зазначена в поштовому повідомленні про вручення її відповідальній особі, або повнолітньому члену сім'ї такої особи.

У разі якщо відповідальна особа, відмовляється від отримання постанови, днем отримання постанови є день проставлення в поштовому повідомленні відмітки про відмову в її отриманні.

У разі невручення постанови адресату за зазначеною в Єдиному державному реєстрі транспортних засобів адресою днем отримання постанови вважається день повернення поштового відправлення з позначкою про невручення до органу (підрозділу), уповноважена посадова особа якого винесла відповідну постанову[25].

Особливості розгляду справи про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване в автоматичному режимі, та про порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксоване в режимі фотозйомки (відеозапису), вчинене на транспортному засобі, зареєстрованому за межами України, передбачені ст. 279-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення[26].

---

[25] Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон від 07.12.1984 р. № 8073-X. Дата оновлення: 18.03.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10. (дата звернення: 25.03.2020).

[26] Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон від 07.12.1984 р. № 8073-X. Дата оновлення: 18.03.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10. (дата звернення: 25.03.2020).

У разі якщо транспортний засіб зареєстровано за межами України, інформація про вчинене адміністративне правопорушення, зафіксоване в автоматичному режимі, або порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксоване в режимі фотозйомки (відеозапису), вноситься уповноваженою посадовою особою до відповідних електронних реєстрів Міністерства внутрішніх справ України та Державної прикордонної служби України.

Відповідні органи (підрозділи) Державної прикордонної служби України за запитом посадових осіб уповноважених підрозділів Національної поліції, інспекторів з паркування у письмовій або електронній формі (в тому числі за умови ідентифікації цих посадових осіб за допомогою електронного цифрового підпису) зобов'язані надавати відомості про особу, яка ввезла транспортний засіб на територію України, з обов'язковим дотриманням Закону України «Про захист персональних даних» від 01 червня 2010 р.

Вручення особі, яка ввезла транспортний засіб на територію України, копії постанови про накладення адміністративного стягнення за порушення у сфері безпеки дорожнього руху, зафіксоване в автоматичному режимі, та/або за порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксоване в режимі фотозйомки (відеозапису), покладається на органи Державної прикордонної служби України, а у разі якщо транспортний засіб ввезено на територію України громадянином (резидентом) України, розгляд відповідних справ та притягнення до адміністративної відповідальності зазначеної особи здійснюються у порядку, передбаченому ст. 279-1, 291, 300-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення

Відмова особи, яка ввезла транспортний засіб на територію України, від виконання постанови про накладення адміністративного стягнення або її оскарження є підставою для внесення відповідних відомостей про іноземців та осіб без громадянства до бази даних осіб, яким згідно із законодавством України не дозволяється в'їзд в Україну, що зберігаються до виконання або скасування зазначеної постанови[27].

Звільнення відповідальної особи або особи, яка ввезла транспортний засіб на територію України, від адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване в автоматичному режимі, або за порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксоване в режимі фотозйомки (відеозапису), передбачено ст. 279-3 Кодексу України про адміністративні правопорушення[28].

Відповідальна особа або особа, яка ввезла транспортний засіб на територію України, звільняється від адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване в автоматичному режимі, або за порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксоване в режимі фотозйомки (відеозапису), якщо

[27] Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон від 07.12.1984 р. № 8073-X. Дата оновлення: 18.03.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10. (дата звернення: 25.03.2020).

[28] Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон від 07.12.1984 р. № 8073-X. Дата оновлення: 18.03.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10. (дата звернення: 25.03.2020).

протягом 20 календарних днів з дня вчинення відповідного правопорушення або з дня набрання постановою по справі про адміністративне правопорушення законної сили: ця особа надала документ, який підтверджує, що до моменту вчинення правопорушення транспортний засіб вибув з її володіння внаслідок протиправних дій інших осіб, або щодо протиправного використання іншими особами номерних знаків, що належать її транспортному засобу; особа, яка керувала транспортним засобом на момент вчинення зазначеного правопорушення, звернулася особисто до органу (посадової особи), уповноваженого розглядати справи про адміністративні правопорушення, із заявою про визнання зазначеного факту адміністративного правопорушення та надання згоди на притягнення до адміністративної відповідальності, а також надала документ (квитанцію) про сплату відповідного штрафу.

У випадках звільнення відповідальної особи або особи, яка ввезла транспортний засіб на територію України, від адміністративної відповідальності на підставі якщо ця особа надала документ, який підтверджує, що до моменту вчинення правопорушення транспортний засіб вибув з її володіння внаслідок протиправних дій інших осіб, або щодо протиправного використання іншими особами номерних знаків, що належать її транспортному засобу – винесена стосовно відповідальної особи або особи, яка ввезла транспортний засіб на територію України, постанова про притягнення до адміністративної відповідальності скасовується тим органом (посадовою особою), який її виніс; якщо особа, яка керувала транспортним засобом на момент вчинення зазначеного правопорушення, звернулася особисто до органу (посадової особи), уповноваженого розглядати справи про адміністративні правопорушення, із заявою про визнання зазначеного факту адміністративного правопорушення та надання згоди на притягнення до адміністративної відповідальності, а також надала документ (квитанцію) про сплату відповідного штрафу – до винесеної постанови стосовно відповідальної особи або особи, яка ввезла транспортний засіб на територію України, вносяться зміни щодо визначення суб’єктом правопорушення особи, яка фактично керувала транспортним засобом у момент вчинення правопорушення, зафіксованого в автоматичному режимі або в режимі фотозйомки (відеозапису)[29].

Інформування відповідальної особи про правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване в автоматичному режимі, та про порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксоване в режимі фотозйомки (відеозапису), передбачено ст. 279-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення

За бажанням відповідальної особи інформація про фіксування в автоматичному режимі або режимі фотозйомки (відеозапису) адміністративного правопорушення у сферах забезпечення безпеки дорожнього руху та паркування транспортних засобів, вчиненого на належному цій особі

[29] Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон від 07.12.1984 р. № 8073-X. Дата оновлення: 18.03.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10. (дата звернення: 25.03.2020).

транспортному засобі, передається з використанням повідомлень рухомого (мобільного) зв'язку та/або електронної пошти.

Для отримання такої інформації відповідальна особа звертається безоплатно до уповноваженого органу (підрозділу) Міністерства внутрішніх справ України з відповідною заявою, в якій зазначає бажаний спосіб отримання інформації та абонентський номер засобу рухомого (мобільного) зв'язку та/або адресу електронної пошти.

На підставі заяви, поданої відповідальною особою уповноваженим органом (підрозділом) Міністерства внутрішніх справ України інформація про абонентський номер засобу рухомого (мобільного) зв'язку та/або адресу електронної пошти такої особи безоплатно вноситься до Єдиного державного реєстру транспортних засобів.

Порядок безоплатного надання (у тому числі через мережу Інтернет) інформації про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване в автоматичному режимі, та про порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксоване в режимі фотозйомки (відеозапису), особам, за якими зареєстровано транспортні засоби, та/або безпосереднім користувачам цих транспортних засобів встановлюється Кабінетом Міністрів України[30].

Порядок безоплатного надання (у тому числі через Інтернет) інформації про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване в автоматичному режимі, та про порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксоване в режимі фотозйомки (відеозапису), особам, за якими зареєстровані транспортні засоби, та/або безпосереднім користувачам таких транспортних засобів, затверджений постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку безоплатного надання (у тому числі через Інтернет) інформації про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване в автоматичному режимі, та про порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксоване в режимі фотозйомки (відеозапису), особам, за якими зареєстровані транспортні засоби, та/або безпосереднім користувачам таких транспортних засобів» від 14 листопада 2018 р. № 984, визначає процедуру безоплатного надання (у тому числі через Інтернет) інформації про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване в автоматичному режимі, та про порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксоване в режимі фотозйомки (відеозапису), фізичній особі або керівнику юридичної особи, за якою зареєстрований транспортний засіб, а в разі, коли: до Єдиного державного реєстру транспортних засобів внесено відомості про належного користувача відповідного транспортного засобу, – належному користувачу транспортного засобу; в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань на дату

[30] Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон від 07.12.1984 р. № 8073-X. Дата оновлення: 18.03.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10. (дата звернення: 25.03.2020).

надходження запиту відсутні відомості про керівника юридичної особи, за якою зареєстрований транспортний засіб, – особі, яка виконує повноваження керівника такої юридичної особи[31].

4. Постанова по справі про адміністративне правопорушення. Винесення електронних постанов

Справа про адміністративне правопорушення розглядається за місцем його вчинення, за місцем проживання особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, за місцем реєстрації транспортного засобу та на місці вчинення адміністративного правопорушення.

Постанова у справі про адміністративні правопорушення, передбачені статтями 80 і 81 (в частині перевищення нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах транспортних засобів), частинами першою, другою, третьою, п'ятою і шостою статті 121, статтями 121-1, 121-2, частинами першою, другою, третьою і п'ятою статті 122, частиною першою статті 123, статтею 124-1, статтями 125, 126, частинами першою, другою і третьою статті 127, статтями 128, 129, статтею 132-1, частинами шостою і одинадцятою статті 133-1, частинами першою, другою і третьою статті 140, частинами шостою, сьомою статті 152-1 КУпАП, виноситься на місці вчинення адміністративного правопорушення.

Судді районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів розглядають справи про адміністративні правопорушення, передбачені частинами четвертою та сьомою статті 121, частиною четвертою статті 122, статтями 122-2, 122-4, 122-5, частинами другою і третьою статті 123, статтею 124, частиною четвертою статті 127, статтями 127-1, 130, 139, частиною четвертою статті 140, статтею 188-28 КУпАП, а також справи про адміністративні правопорушення, вчинені особами віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років.

Поліцейські розглядають справи про адміністративні правопорушення, визначені у статті 222 КУпАП.

Особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, користується правами, визначеними у статті 268 КУпАП.

Поліцейський під час підготовки до розгляду справи про адміністративне правопорушення вирішує такі питання:

1) чи належить до її компетенції розгляд цієї справи;

2) чи правильно складено протокол (якщо складання протоколу передбачено КУпАП) та інші матеріали справи про адміністративне правопорушення;

---

[31] Про затвердження Порядку безоплатного надання (у тому числі через Інтернет) інформації про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване в автоматичному режимі, та про порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксоване в режимі фотозйомки (відеозапису), особам, за якими зареєстровані транспортні засоби, та/або безпосереднім користувачам таких транспортних засобів: Постанова Кабінету Міністрів України від 14.11.2018 р. № 984. Дата оновлення: 14.11.2018. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984-2018-%D0%BF#n8. (дата звернення 25.03.2020).

3) чи повідомлено належним чином осіб, які беруть участь у розгляді справи, про час і місце її розгляду (якщо справа не розглядається на місці);

4) чи витребувано необхідні додаткові матеріали, які потрібні для вирішення справи;

5) чи підлягають задоволенню клопотання особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілого, їх законних представників і адвоката.

Справа про адміністративне правопорушення розглядається відкрито, крім випадків, коли це суперечить інтересам охорони державної таємниці.

Розгляд справ про адміністративне правопорушення у закритому режимі проводиться із додержанням усіх правил провадження. Під час розгляду справи про адміністративне правопорушення у закритому режимі можуть бути присутні лише особи, які беруть участь у провадженні в цій справі.

Провадження в справі про адміністративне правопорушення не може бути розпочато, а розпочате підлягає закриттю за обставин, визначених у статті 247 КУпАП.

Справа про адміністративне правопорушення розглядається в присутності особи, яка притягається до адміністративної відповідальності. За відсутності цієї особи справа розглядається лише у випадках, коли є дані про своєчасне її сповіщення про місце і час розгляду справи і якщо від неї не надійшло клопотання про відкладення розгляду справи (стаття 268 КУпАП).

Якщо при складанні протоколу (якщо складення протоколу передбачається КУпАП) особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, не була належним чином повідомлена про місце і час розгляду справи, їй за місцем проживання (перебування), роботи надсилається повідомлення про запрошення до підрозділу поліції на розгляд справи.

Розгляд справи розпочинається з представлення поліцейського, який розглядає цю справу. Поліцейський, що розглядає справу, оголошує, яка справа підлягає розгляду, хто притягається до адміністративної відповідальності, роз’яснює особам, які беруть участь у розгляді справи, їх права і обов’язки. Після цього оголошується протокол про адміністративне правопорушення (якщо складення протоколу передбачається КУпАП), заслуховуються особи, які беруть участь у розгляді справи, досліджуються докази і вирішуються клопотання. Під час розгляду справи потерпілого може бути опитано як свідка.

Поліцейський оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному і об’єктивному дослідженні всіх обставин справи в їх сукупності, керуючись законом і правосвідомістю.

Якщо при розгляді справи поліцейський прийде до висновку, що в порушенні є ознаки кримінального правопорушення, матеріали передаються прокурору або органу досудового розслідування.

При малозначності вчиненого адміністративного правопорушення поліцейський може звільнити особу, яка притягається до адміністративної відповідальності, від адміністративної відповідальності і обмежитись усним зауваженням.

У випадку закінчення на дату розгляду справи про адміністративне правопорушення строків накладення адміністративного стягнення, передбачених статтею 38 КУпАП, справа про адміністративне правопорушення підлягає закриттю без накладення на особу, яка притягається до адміністративної відповідальності, адміністративного стягнення.

Поліцейський, розглядаючи справу про адміністративне правопорушення, залежно від установлених обставин зазначає у рішенні про наявність або відсутність вини конкретної особи у його вчиненні та за результатами розгляду справи по суті на підставі статті 247 КУпАП приймає рішення щодо закриття справи про адміністративне правопорушення у зв'язку із закінченням строків, передбачених статтею 38 КУпАП.

Поліцейський, який розглядає справу, встановивши причини та умови, що сприяли вчиненню адміністративного правопорушення, вносить у відповідний державний орган чи орган місцевого самоврядування, громадську організацію або посадовій особі пропозиції про вжиття заходів щодо усунення цих причин та умов. Про вжиті заходи протягом тридцяти календарних днів з дня надходження пропозиції повідомляє орган (посадову особу), який вніс пропозицію.

Потерпілим, свідкам, експертам і перекладачам відшкодовуються у встановленому порядку витрати, яких вони зазнали у зв'язку з явкою до поліцейського, у провадженні якого перебуває справа про адміністративне правопорушення.

Розглянувши справу про адміністративне правопорушення, поліцейський виносить постанову по справі про адміністративне правопорушення.

Зміст постанови по справі про адміністративне правопорушення повинен відповідати статті 283 КУпАП. По справі про адміністративне правопорушення виноситься одна з таких постанов:

1) про накладення адміністративного стягнення;

2) про закриття справи.

Постанова про закриття справи виноситься при оголошенні усного зауваження, передачі матеріалів на розгляд громадської організації чи трудового колективу або передачі їх прокурору, органу досудового розслідування, а також за наявності обставин, передбачених статтею 247 КУпАП.

Слід зазначити, при оголошенні усного зауваження поліцейським при розгляді справи про адміністративне правопорушення безпосередньо на місці його вчинення постанова про закриття справи виноситься не у письмовій формі, а оголошується також усно, що відповідає правовій природі усного зауваження, яке є не видом адміністративного стягнення, а формою звільнення особи від адміністративної відповідальності за малозначністю.

Постанова про накладення адміністративного стягнення по справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване не в автоматичному режимі (додаток 5), складається у письмовій формі (заповнюється відповідно до вимог пункту 10 розділу XIII цієї Інструкції) або за наявності технічної можливості в електронній формі у

вигляді стрічки, яка роздруковується за допомогою спеціальних технічних пристроїв, із зазначенням відомостей, що відповідають пунктам постанови про накладення адміністративного стягнення по справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване не в автоматичному режимі, наведеної у додатку 5 до цієї Інструкції.

Постанова оголошується негайно після закінчення розгляду справи (стаття 285 КУпАП). Копія постанови протягом трьох днів вручається або висилається поштою рекомендованим листом особі, стосовно якої її винесено.

Копія постанови в той самий строк вручається або надсилається потерпілому на його прохання. Копія постанови вручається під підпис. У разі якщо копія постанови надсилається, про це робиться відповідна відмітка у справі (стаття 285 КУпАП).

У випадках, передбачених статтею 258 КУпАП, копія постанови у справі про адміністративне правопорушення вручається особі, щодо якої її винесено, на місці вчинення правопорушення (стаття 285 КУпАП).

Постанова набирає законної сили після її вручення особі, або отримання поштового повідомлення про вручення, або про відмову в її отриманні.

Постанова про накладення адміністративного стягнення у справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху за наявності технічної можливості може бути винесена і в електронній формі, а саме у вигляді стрічки, яка роздруковується за допомогою спеціальних технічних пристроїв (термопринтерів), із зазначенням відомостей, що відповідають пунктам постанови про накладення адміністративного стягнення по справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване не в автоматичному режимі.

Винесення електронних постанов.

Як свідчить практика, оформлення постанов у справах про адміністративні правопорушення вимагає не менше 20 хвилин. Наразі, за допомогою технологій процедура скоротиться до 5-7 хвилин. Всі дії під час складання документів відстежуються і зберігаються в електронному вигляді.

Електронна постанова містить ті ж реквізити, що і її паперовий варіант. Відмінність в тому, що вся інформація швидко потрапляє до електронної системи і штраф призначається автоматично. Крім того, службові автомобілі обладнані електронними терміналами, тому правопорушники можуть сплатити штраф на місці. Процес займає кілька хвилин.

Перед виїздом на місце несення служби патрульний екіпаж зобов’язаний здійснити тренувальний вхід до системи.

Перехід у режим роботи з базами.

Після ідентифікації у системі поліцейський, як користувач, отримує не тільки доступ до баз даних але й можливість оформлення електронної постанови.

Для цього користувач авторизується в системі використовуючи свої логін та пароль, переходить до роботи з «Адмінпостановами».

Форма «Адмінпостанови» містить наступні поля:

– номер посвідчення водія;
– державний номер транспортного засобу;
– номер телефону;
– широта та довгота місця вчинення правопорушення (автоматично
– номер протоколу;
– стаття Кодексу України про адміністративні правопорушення;
– пункт Правил дорожнього руху;
– вид накладеного стягнення;
– розмір штрафу;
– фабула вчиненого правопорушення.

Порушник та транспортний засіб заповнюються автоматично (в разі наявності даних в Національної інформаційної системи) після введення серії та номеру посвідчення водія або номерного знаку. Уважно звіряються з наданими документами правопорушника поля П.І.Б. та марка, модель транспортного засобу, оскільки в НАІС МВС України містяться дані, що дублюються на різних громадян та ТЗ.

При заповненні місця складання постанови – місце скоєння правопорушення заповнюється автоматично, якщо адреса місця скоєння відрізняється її необхідно заповнити вручну.

Якщо під час складання електронної постанови виникла будь-яка помилка необхідно повернутись до попередньої форми (клавіша зі стрілкою в правій нижній частині планшету).

Таким чином, поліцейським заповнюються всі поля, що передбачені для заповнення, патрульний особисто відповідає за правдивість внесення даних правопорушника натискається «Зберегти», повторно перевіряється правильність складання та натискається «Друк».

В разі допущення будь-яких помилок вони виправляються «До постанови», після натискання «Друк» будь-які редагування заблоковані, друкується чек в двох екземплярах підписується потім один екземпляр надається правопорушнику, інший – здається до відділу адміністративної практики підрозділу поліції.

Якщо електронну постанову було роздруковано та потім

виявлено допущені недоліки складається вмотивований рапорт для її подальшого анулювання.

В разі відмови правопорушника отримувати електронну постанову обов'язково зазначається в відмітці «Відмовився отримувати постанову» та роздрукована постанова передається до відділу адміністративної практики підрозділу Національної поліції.

Після складання електронної постанови, збереження, друку при необхідності складання іншої потрібно в меню натиснути «до постанови».

Після закінчення робочої зміни постанови здаються відповідальному за адміністративні матеріали в підрозділі для подальшого складання реєстру та передачі матеріалів до відділу адміністративної практики управління.

5. Особливості оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення, вчинені повторно

Стаття 35 КУАП встановлює вичерпний перелік обставин, що обтяжують відповідальність за адміністративне правопорушення. їх наявність/відсутність враховується органом (посадовою особою), що розглядає справу про адміністративне правопорушення, при визначенні виду/розміру адміністративного стягнення за вчинене правопорушення в рамках санкції статті Особливої частини цього Кодексу, що передбачає відповідальність за відповідний склад правопорушення.

Однією обтяжуючою обставиною за вчинення адміністративного правопорушення є повторне протягом року вчинення однорідного правопорушення, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню; вчинення правопорушення особою, яка раніше вчинила злочин. Повторним відповідно до статті 35 КУпАП визнається вчинене особою протягом року однорідне правопорушення, за яке її вже було піддано адміністративному стягненню.

Повторність правопорушення відповідно до Наказу МВС від 07.11.2015 № 1395 «Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі» слід розуміти повторне вчинення протягом року адміністративного правопорушення, відповідальність за яке передбачена відповідними статтями КУпАП та визначається за фактами винесених постанов у справах про адміністративні правопорушення, які набрали законної сили (крім правопорушень, відповідальність за які передбачена частиною третьою статті 130 КУпАП).

Винесення постанови про адміністративне правопорушення, передбачене частинами першою, другою, третьою і шостою статті 121, частиною першою статті 128, частиною шостою статті 133-1 КУпАП, здійснюється за місцем вчинення правопорушення за наявності відомостей про те, що це порушення не є повторним протягом року.

У разі неможливості встановити повторність постанова в справі про адміністративне правопорушення на місці його вчинення не виноситься, а

складається повідомлення про адміністративне правопорушення, яке у п'ятиденний строк разом із наявними матеріалами справи (рапортом, поясненнями особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, поясненнями свідків, показаннями технічних приладів та засобів, у тому числі тих, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, та іншими доказами) надсилається до підрозділу поліції за місцем проживання (перебування) особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, з метою здійснення перевірки на наявність повторності правопорушення та вжиття заходів щодо подальшого розгляду.

Після здійснення перевірки на наявність повторності правопорушення особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, повідомляється про місце розгляду справи про адміністративне правопорушення.

Поліцейський, який подає матеріали до розгляду, готує довідку про наявність повторності вчинення адміністративного правопорушення, отримання (неотримання) особою за місцем її проживання посвідчення водія на право керування транспортним засобом відповідної категорії, а за матеріалами про адміністративні правопорушення, передбачені частинами другою та третьою статті 130 КУпАП, - довідку про належність транспортного засобу.

У разі встановлення повторності правопорушення до протоколу (якщо протокол складається) долучається довідка, у якій міститься інформація про дату вчинення попереднього адміністративного правопорушення і прийняте в справі рішення.

У разі вчинення особою, якій уже видано тимчасовий дозвіл на право керування транспортним засобом, повторного адміністративного правопорушення, за яке передбачено позбавлення такого права, новий дозвіл їй видається лише після закінчення строку дії попереднього, але на строк не більше трьох місяців з дати вчинення такого правопорушення.

6. Особливості оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі

Процедуру оформлення працівниками органів і підрозділів Національної поліції, які мають спеціальні звання, відповідно до покладених на них повноважень, матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі визначає Інструкція з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, затверджена Наказом МВС України від 13.01.2020 № 13.

Ця Інструкція розроблена відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Законів України «Про Національну поліцію», «Про дорожній рух», «Про електронні довірчі послуги», «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про виконавче провадження», «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи,

що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус», «Про звернення громадян», Правил надання послуг поштового зв'язку, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 05 березня 2009 року № 270, Положення про Національну поліцію, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 877, Положення про єдину інформаційну систему Міністерства внутрішніх справ, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14 листопада 2018 року № 1024, постанови Кабінету Міністрів України від 10 листопада 2017 року № 833 «Про функціонування системи фіксації адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі».

У цій Інструкції терміни вживаються у значеннях, наведених у Законах України «Про дорожній рух», «Про електронні довірчі послуги», «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про виконавче провадження», «Про звернення громадян», постанові Кабінету Міністрів України від 10 листопада 2017 року № 833 «Про функціонування системи фіксації адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі».

Розголошення уповноваженим поліцейським персональних даних відповідальних осіб, зазначених у частині першій статті 14^{-2} КУпАП, або осіб, які ввезли на територію України транспортні засоби, зареєстровані за її межами, отриманих ним під час оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, забороняється, крім випадків, передбачених законом.

Уповноважені поліцейські розглядають справи про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, передбачені частинами першою - третьою статті 122 (перевищення встановлених обмежень швидкості руху транспортних засобів, проїзду на заборонний сигнал світлофора, порушення правил зупинки, стоянки, порушення установленої для транспортних засобів заборони рухатися смугою для маршрутних транспортних засобів, тротуарами чи пішохідними доріжками, виїзду на смугу зустрічного руху), та частиною першою статті 123 (порушення правил руху через залізничний переїзд, крім в'їзду на залізничний переїзд у випадках, коли рух через переїзд заборонений) КУпАП.

Справи про адміністративні правопорушення розглядаються за місцем оброблення та обліку таких правопорушень в уповноваженому підрозділі Національної поліції.

Розгляд справ про адміністративні правопорушення здійснює уповноважений поліцейський шляхом опрацювання інформаційних файлів та метаданих до них за результатами автоматичної фіксації подій з ознаками адміністративного правопорушення, отриманих в електронному вигляді із системи фіксації адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі, та інших відомостей, отриманих за допомогою Системи з відповідних реєстрів, баз (банків) даних, необхідних для винесення постанови про накладення адміністративного

стягнення за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване в автоматичному режимі.

Уповноважений поліцейський з використанням засобів Системи за даними Єдиного державного реєстру транспортних засобів, відповідної інформаційно-телекомунікаційної системи Державної прикордонної служби України, а також (за потреби) - за даними Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань установлює фізичну особу або керівника юридичної особи, за якою зареєстровано транспортний засіб, а в разі якщо в Єдиному державному реєстрі транспортних засобів наявні відомості про належного користувача відповідного транспортного засобу,- належного користувача транспортного засобу, а якщо в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань відсутні на момент запиту відомості про керівника юридичної особи, за якою зареєстрований транспортний засіб,- особу, яка виконує повноваження керівника такої юридичної особи, або особу, яка ввезла на територію України транспортний засіб, зареєстрований за її межами.

Для установлення відповідальної особи або особи, яка ввезла на територію України транспортний засіб, зареєстрований за її межами, уповноважений поліцейський засобами Системи формує в електронній формі запит, який після накладення ним кваліфікованого електронного підпису із застосуванням засобів кваліфікованого електронного підпису чи печатки, які мають вбудовані апаратно-програмні засоби, що забезпечують захист записаних на них даних від несанкціонованого доступу, від безпосереднього ознайомлення із значенням параметрів особистих ключів та їх копіювання, автоматично надсилається засобами Системи до відповідних електронних реєстрів Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства юстиції України або відповідної інформаційно-телекомунікаційної системи Державної прикордонної служби України, яка є функціональною підсистемою Єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ.

Під час опрацювання інформаційних файлів, метаданих до них за результатами автоматичної фіксації подій з ознаками правопорушення та інших відомостей, отриманих за допомогою Системи з відповідних реєстрів, баз (банків) даних, необхідних для винесення адміністративної постанови, уповноважений поліцейський оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному й об’єктивному дослідженні всіх обставин справи в їх сукупності, керуючись законом і правосвідомістю.

При опрацюванні уповноваженим поліцейським матеріалів автоматичної фіксації та встановлення факту учинення адміністративного правопорушення, розгляд якого віднесено до компетенції Національної поліції, цим уповноваженим поліцейським виноситься сформована Системою в автоматизованому режимі адміністративна постанова без складання протоколу про адміністративне правопорушення.

Форму постанови про накладення адміністративного стягнення по справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього

руху, зафіксоване в автоматичному режимі, наведено в додатку 1 до «Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі», затвердженої Наказом МВС України від 13.01.2020 № 13.

Форму постанови про накладення адміністративного стягнення по справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване в автоматичному режимі, стосовно особи, яка ввезла на територію України транспортний засіб, зареєстрований за її межами, та яка є іноземцем або особою без громадянства, наведено в додатку 2 до вищезгаданої Інструкції.

Серія адміністративної постанови складається з однієї цифри та двох літер українського алфавіту, номер постанови зазначається восьмизначним цифровим показником.

Адміністративна постанова виноситься стосовно відповідальної особи, а в разі фіксації адміністративного правопорушення, учиненого на транспортному засобі, зареєстрованому за межами України і такий транспортний засіб відповідно до законодавства не підлягає державній реєстрації в Україні,- стосовно особи, яка ввезла такий транспортний засіб на територію України.

Адміністративна постанова у вигляді штрафу виноситься стосовно:

особи, яка не має права керування транспортним засобом або позбавлена такого права;

іноземця або особи без громадянства, який (яка) увіз (ввезла) на територію України транспортний засіб, зареєстрований за її межами.

Уповноважений поліцейський під час опрацювання матеріалів автоматичної фіксації з використанням Системи з’ясовує наступне:

1) наявність фактичних даних учинення адміністративного правопорушення, ознаки якого зафіксовані на фотознімках (відеозаписі) в інформаційному файлі;

2) відповідність символів номерного знака транспортного засобу на отриманих фотознімках (відеозаписі) символам, розпізнаним Системою;

3) наявність та повноту інформації про зафіксований транспортний засіб;

4) відповідність типу, марки та моделі зафіксованого транспортного засобу його реєстраційним даним, отриманим із Системи;

5) наявність у Системі інформації про те, що до моменту вчинення правопорушення зафіксований транспортний засіб вибув з володіння відповідальної особи внаслідок протиправних дій інших осіб або щодо протиправного використання іншими особами номерних знаків, що належать цьому транспортному засобу;

6) наявність та повноту інформації про відповідальну особу зафіксованого транспортного засобу, а в разі фіксації транспортного засобу зареєстрованого за межами України - інформації про особу, яка ввезла його на територію України;

7) наявність інформації про обставини, що виключають адміністративну відповідальність особи, яка притягається до адміністративної відповідальності.

Опрацювання матеріалів автоматичної фіксації здійснюється в один або два етапи (рівні) залежно від наявності та повноти інформації про зафіксований транспортний засіб або про особу, яка притягається до відповідальності, оцінки інших доказів у справі про адміністративне правопорушення.

За результатами опрацювання на першому етапі (рівні) матеріалів автоматичної фіксації уповноважений поліцейський:

1) за наявності доказів у справі про адміністративне правопорушення, відповідності символів номерного знака зафіксованого транспортного засобу, наявності та повноти інформації про зафіксований транспортний засіб і про відповідальну особу, або особу, яка ввезла на територію України транспортний засіб, зареєстрований за межами України, відсутності інформації про протиправне використання зафіксованого транспортного засобу або його номерних знаків іншими особами та відсутності обставин, що виключають адміністративну відповідальність особи, з використанням засобів Системи виносить адміністративну постанову у вигляді штрафу, зміст якої відповідає вимогам статті 283 КУпАП, з підтвердженням прийнятого рішення шляхом накладення цифрового підпису;

2) у разі необхідності додаткової перевірки фактичних даних учинення адміністративного правопорушення, відсутності достовірної та/або повної інформації щодо зафіксованого транспортного засобу, особи, яка притягається до відповідальності, адміністративну постанову не виносить, а матеріали адміністративної справи з використанням засобів Системи невідкладно передає на другий етап (рівень) іншому уповноваженому поліцейському із зазначенням підстав передання для продовження їх розгляду шляхом більш детального опрацювання та уточнення наявних матеріалів автоматичної фіксації, іншої інформації стосовно транспортного засобу та особи, яка притягається до відповідальності, отриманої із Системи, з подальшим прийняттям відповідного рішення;

3) у разі наявності інформації про протиправне використання зафіксованого транспортного засобу або його номерних знаків іншими особами невідкладно, з використанням засобів Системи, передає в автоматизованому режимі таку інформацію до відповідної функціональної підсистеми єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ (далі - ФП ЄІС МВС) з метою інформування відповідних підрозділів Національної поліції України для прийняття рішення згідно із законодавством. При цьому адміністративна постанова не виноситься у зв’язку зі звільненням відповідальної особи або особи, яка ввезла транспортний засіб на територію України, від відповідальності за зафіксоване адміністративне правопорушення.

На другому етапі (рівні) уповноважений поліцейський упродовж не більше трьох діб з моменту отримання із Системи опрацьовує передані на розгляд з першого етапу (рівня) матеріали автоматичної фіксації, оцінює наявні в них докази, за потреби з використанням відповідних ФП ЄІС МВС уточнює необхідні відомості для прийняття рішення у справі та за результатами опрацювання:

1) у разі наявності доказів учинення адміністративного правопорушення, відсутності в матеріалах автоматичної фіксації даних про протиправне використання зафіксованого транспортного засобу або його номерних знаків іншими особами, відсутності обставин, визначених статтею 247 КУпАП, з використанням засобів Системи виносить адміністративну постанову у вигляді штрафу, зміст якої відповідає вимогам статті 283 КУпАП, з накладенням цифрового підпису;

2) за наявності хоча б однієї з обставин, визначених статтею 247 КУпАП, закриває провадження у справі без винесення адміністративної постанови з унесенням відповідної інформації до Системи з накладенням цифрового підпису;

3) у разі отримання відомостей про протиправне використання зафіксованого транспортного засобу або його номерних знаків іншими особами невідкладно, з використанням засобів Системи, передає в автоматизованому режимі таку інформацію до ФП ЄІС МВС з метою інформування відповідних підрозділів Національної поліції для прийняття рішення згідно із законодавством, а адміністративна постанова не виноситься у зв'язку зі звільненням відповідальної особи або особи, яка ввезла транспортний засіб на територію України, від відповідальності за зафіксоване адміністративне правопорушення.

Якщо під час опрацювання матеріалів автоматичної фіксації уповноважений поліцейський установить невідповідність типу, марки чи моделі зафіксованого на фотознімках (відеозаписі) з інформаційного файла транспортного засобу його реєстраційним даним, отриманим із Системи, або відсутність даних про цей транспортний засіб чи виявить ознаки інших правопорушень (зокрема, дорожньо-транспортної пригоди, експлуатації транспортного засобу, яким незаконно заволоділи, використання номерних знаків, що належать іншому транспортному засобу), не зазначених у пункті 1 цього розділу, невідкладно, з використанням засобів Системи, передає в автоматизованому режимі таку інформацію до ФП ЄІС МВС з метою інформування відповідних підрозділів Національної поліції для прийняття рішення згідно із законодавством України.

Винесена уповноваженим поліцейським адміністративна постанова автоматично вноситься засобами Системи до Реєстру адміністративних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху, у якому здійснюється їх облік.

Винесена уповноваженим поліцейським адміністративна постанова друкується з використанням засобів Системи та протягом трьох днів із дня її винесення передається національному оператору поштового зв'язку для доставлення на адресу місця реєстрації (проживання) фізичної особи (місцезнаходження юридичної особи) рекомендованим листом з повідомленням про вручення.

Друк адміністративної постанови здійснюється на паперовому бланку із спеціальними елементами захисту разом з повідомленням про вручення

поштового відправлення (рекомендованого листа з адміністративною постановою) та вкладенням в паперовий конверт.

Бланки адміністративних постанов виготовляються відповідно до Технічного опису бланка постанови про накладення адміністративного стягнення по справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване в автоматичному режимі.

Зразок бланку повідомлення про вручення поштового відправлення затверджено національним оператором поштового зв'язку відповідно до вимог пункту 7 Правил надання послуг поштового зв'язку, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 05 березня 2009 року № 270.

Повідомлення про вручення поштового відправлення розміщується на зворотному боці паперового конверту, що має формат 229 × 114 мм, вагу не менше 80 г/м$^{-2}$ і прозоре віконце для візуалізації штрихового кодового ідентифікатору поштового відправлення, поштової адреси та індексу отримувача.

Днем отримання адміністративної постанови є дата, зазначена в поштовому повідомленні про вручення її відповідальній особі, зазначеній у частині першій статті 14^{-2} КУпАП, або повнолітньому члену сім'ї такої особи.

У разі якщо відповідальна особа, зазначена у частині першій статті 14^{-2} КУпАП, відмовляється від отримання адміністративної постанови, днем отримання адміністративної постанови є день проставлення в поштовому повідомленні відмітки про відмову в її отриманні.

У разі невручення адміністративної постанови адресату за зазначеною в Єдиному державному реєстрі транспортних засобів адресою днем отримання адміністративної постанови вважається день повернення поштового відправлення з позначкою про невручення до уповноваженого підрозділу поліції, уповноважений поліцейський якого виніс відповідну постанову.

Адміністративна постанова набирає законної сили після її вручення особі або отримання поштового повідомлення про вручення або про відмову в її отриманні, або повернення поштового відправлення з позначкою про невручення.

Інформація про дату набрання адміністративною постановою законної сили вноситься уповноваженим поліцейським, з використанням засобів Системи, до Реєстру адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху на підставі даних, що містяться в поштовому повідомленні про вручення адресату адміністративної постанови або про відмову в її отриманні, яке надійшло від національного оператора поштового зв'язку, або дати повернення до уповноваженого підрозділу поліції поштового відправлення з позначкою про його невручення.

Винесена уповноваженим поліцейським адміністративна постанова стосовно особи, яка ввезла на територію України транспортний засіб, зареєстрований за її межами, та яка є іноземцем або особою без громадянства, автоматично вноситься засобами Системи до Реєстру адміністративних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху, а також до відповідного

електронного реєстру Державної прикордонної служби України для вручення її копії зазначеній особі відповідно до статті 279[-2] КУпАП.

Адміністративна постанова, винесена стосовно особи, яка ввезла на територію України транспортний засіб, зареєстрований за її межами, та яка є іноземцем або особою без громадянства, набирає законної сили після вручення копії зазначеної адміністративної постанови.

Якщо транспортний засіб, зареєстрований за межами України, ввезено на її територію громадянином (резидентом) України, розгляд відповідних справ та притягнення до адміністративної відповідальності особи, що його ввезла, здійснюються в порядку, визначеному пунктами 9, 10, 12 цього розділу відповідно до статті 279[-2] КУпАП.

Звільнення від відповідальності за адміністративні правопорушення

Відповідальна особа або особа, яка ввезла транспортний засіб на територію України, зареєстрований за її межами, звільняється від відповідальності за адміністративне правопорушення, якщо протягом 20 календарних днів із дня вчинення відповідного правопорушення або з дня набрання адміністративною постановою законної сили:

1) така особа надала до уповноваженого підрозділу поліції документ, який підтверджує, що до моменту вчинення адміністративного правопорушення транспортний засіб вибув з її володіння внаслідок протиправних дій інших осіб або щодо протиправного використання іншими особами номерних знаків, що належать її транспортному засобу. На підставі документа, що підтверджує надані особою відомості, винесена адміністративна постанова скасовується;

2) особа, яка керувала транспортним засобом на момент учинення зафіксованого адміністративного правопорушення, звернулася особисто до уповноваженого підрозділу поліції, уповноважений поліцейський якого виніс адміністративну постанову у вигляді штрафу, із заявою про визнання зазначеного факту адміністративного правопорушення та надання згоди на притягнення до адміністративної відповідальності, а також надала документ (квитанцію) про сплату відповідного штрафу. Уповноважений поліцейський у порядку, визначеному пунктом 4 розділу IV цієї Інструкції, вносить зміни до відповідної адміністративної постанови.

Питання про відповідальність за адміністративні правопорушення, учинені на території України іноземцями, які користуються імунітетом від адміністративної юрисдикції України, вирішуються відповідно до закону та міжнародних договорів України.

Складений уповноваженим поліцейським рапорт стосовно адміністративного правопорушення іноземцем, який користується імунітетом та акредитований при Міністерстві закордонних справ України, разом з матеріалами автоматичної фіксації правопорушення надсилаються через уповноважений підрозділ поліції протягом п’яти робочих днів до Міністерства закордонних справ України.

Порядок розгляду заяви особи, яка допустила адміністративне правопорушення

Заява особи, яка фактично керувала транспортним засобом на момент вчинення адміністративного правопорушення (далі - заява), приймається посадовою особою уповноваженого підрозділу поліції за умови ідентифікації заявника та незалежно від його місця реєстрації відповідно до вимог Порядку звернення особи, яка допустила адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, до уповноваженого підрозділу Національної поліції, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 10 листопада 2017 року № 833.

Ідентифікація заявника під час подання ним заяви в письмовій формі особисто здійснюється посадовою особою уповноваженого підрозділу поліції шляхом перевірки документа, що посвідчує цю особу.

Документами, що посвідчують особу під час подання нею заяви в письмовій формі особисто, є документи, визначені статтею 13 Закону України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус», паспортний документ іноземця або інший документ, що посвідчує його особу.

До заяви в обов’язкового порядку заявник додає документ (квитанцію) про сплату ним штрафу в установлений законодавством строк та в розмірі, визначеному відповідною адміністративною постановою.

Заява, подана особисто до уповноваженого підрозділу поліції в установлений частиною першою статті 279^{-3} КУпАП строк, реєструється в цьому підрозділі в день її подання.

Датою подання заяви через офіційний веб-сайт МВС є дата заповнення її електронної форми та накладення заявником кваліфікованого електронного підпису.

Розгляд заяви уповноваженим поліцейським здійснюється не пізніше п’яти робочих днів із дня її реєстрації.

Під час розгляду заяви уповноважений поліцейський перевіряє відповідність її змісту вимогам пункту 7 Порядку звернення особи, яка допустила адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, до уповноваженого підрозділу Національної поліції, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 10 листопада 2017 року № 833, а також повноту та своєчасність сплати заявником штрафу, визначеного відповідною адміністративною постановою.

У разі відповідності заяви встановленим вимогам та підтвердження сплати заявником штрафу, визначеного відповідною адміністративною постановою, уповноважений поліцейський з використанням засобів Системи вносить до цієї постанови зміни щодо визначення суб’єктом правопорушення особи, яка фактично керувала транспортним засобом у момент учинення адміністративного правопорушення.

Унесені уповноваженим поліцейським зміни до адміністративної постанови автоматично вносяться засобами Системи до Реєстру адміністративних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху.

Якщо під час розгляду заяви особи, яка допустила адміністративне правопорушення, уповноважений поліцейський виявляє інше правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, учинене цією особою, він діє відповідно до вимог Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі, затвердженої наказом МВС від 07 листопада 2015 року № 1395, зареєстрованої в Міністерстві юстиції 10 листопада 2015 року за № 1408/27853.

Посадова особа уповноваженого підрозділу поліції відмовляє заявнику в розгляді заяви, якщо вона подана особою, яку неможливо ідентифікувати або яка зазначила в заяві неповну чи недостовірну інформацію, не надано документ (квитанції) про сплату заявником штрафу, а також у разі подання заяви після 20 календарних днів із дня набрання адміністративною постановою законної сили.

Про прийняте рішення щодо відмови в розгляді заяви особа, яка допустила адміністративне правопорушення, письмово повідомляється не пізніше п’яти робочих днів із дня реєстрації цієї заяви.

Контроль за виконанням адміністративних постанов у вигляді штрафу

Контроль за правильним і своєчасним виконанням адміністративних постанов здійснює уповноважений підрозділ поліції, уповноважені поліцейські якого винесли такі постанови, у порядку, визначеному законодавством.

Адміністративна постанова про накладення штрафу вважається виконаною в разі сплати відповідальною особою або особою, яка ввезла транспортний засіб на територію України, штрафу протягом 30 днів із дня набрання законної сили цією постановою.

У разі сплати відповідальною особою або громадянином (резидентом) України, який увіз на територію України транспортний засіб, зареєстрований за межами України, п’ятдесяти відсотків розміру штрафу протягом 10 банківських днів із дня набрання законної сили адміністративною постановою така постанова вважається виконаною.

У разі оскарження адміністративної постанови перебіг строків, визначених статтею 300-1 КУпАП, зупиняється до розгляду скарги.

У разі несплати штрафу відповідальною особою або громадянином (резидентом) України, який увіз на територію України транспортний засіб, зареєстрований за межами України, протягом визначених статтею 300^{-1} КУпАП строків адміністративна постанова у вигляді штрафу підлягає примусовому виконанню.

За відсутності в Системі інформації про сплату штрафу в установлений КУпАП строк або про оскарження адміністративної постанови у встановленому законодавством порядку уповноважений поліцейський протягом трьох робочих днів з дати закінчення строку виконання адміністративної

постанови у вигляді штрафу з використанням засобів Системи формує заяву про примусове виконання рішення, та разом з адміністративною постановою надсилає її в письмовій формі для примусового виконання до органу державної виконавчої служби за місцем проживання, перебування, роботи боржника або за місцезнаходженням його майна в порядку, установленому законом.

У заяві про примусове виконання рішення зазначається сума, яка частково сплачена боржником за виконавчим документом, за наявності часткової сплати.

На кожну подану на примусове виконання адміністративну постанову подається окрема заява про примусове виконання рішення.

Адміністративні постанови, повернуті органами державної виконавчої служби у зв'язку з неможливістю в повному обсязі або частково виконати рішення, повторно надсилаються в зазначеному цим пунктом порядку для примусового виконання до органів державної виконавчої служби протягом строків, встановлених статтею 12 Закону України «Про виконавче провадження».

У разі невиконання іноземцем або особою без громадянства, який (яка) увіз (ввезла) на територію України транспортний засіб, зареєстрований за її межами, винесеної стосовно нього (неї) адміністративної постанови у вигляді штрафу протягом визначених статтею 300^{-1} КУпАП строків (відсутність у Системі інформації про сплату накладеного штрафу) або її оскарження уповноважений поліцейський упродовж п'яти робочих днів з дати закінчення строків виконання адміністративної постанови у вигляді штрафу з використанням засобів Системи формує та у порядку визначеному законодавством надсилає до органів Державної прикордонної служби України в електронній формі повідомлення про невиконання адміністративної постанови або її оскарження (далі - Повідомлення про невиконання) та наявність підстав для заборони в'їзду в Україну такій особі і внесення відповідних відомостей про такого іноземця або особу без громадянства до бази даних осіб, яким згідно із законодавством України не дозволяється в'їзд в Україну.

У разі отримання уповноваженим поліцейським засобами Системи інформації про те, що іноземець або особа без громадянства, який (яка) увіз (ввезла) на територію України транспортний засіб, зареєстрований за її межами, виконав (виконала) винесену стосовно цієї особи адміністративну постанову у вигляді штрафу (сплатив штраф) або таку адміністративну постанову було скасовано, уповноважений поліцейський з використанням засобів Системи формує та у порядку визначеному законодавством надсилає до органів Державної прикордонної служби України повідомлення про виконання іноземцем або особою без громадянства винесеної стосовно нього (неї) адміністративної постанови або про скасування такої адміністративної постанови і наявність підстав для скасування заборони в'їзду такій особі на територію України.

Особливості діловодства у справах про адміністративне правопорушення

Поштове повідомлення про вручення особі адміністративної постанови або про відмову особи в її отриманні, а також повернуте поштове відправлення з позначкою про його невручення зберігається в уповноваженому підрозділі поліції протягом трьох років із дня накладення адміністративного стягнення.

Адміністративні постанови, повернуті органами державної виконавчої служби у зв'язку з фактичним їх виконанням у повному обсязі, а також у зв'язку з неможливістю в повному обсязі або частково їх виконати та строк повторного пред'явлення до примусового виконання яких закінчився, разом з матеріалами справи зберігаються в уповноваженому підрозділі поліції протягом трьох років із дня накладення адміністративного стягнення.

Винесені уповноваженими поліцейськими адміністративні постанови, роздруковані на паперових бланках, обліковуються в автоматичному режимі з використанням засобів Системи в Реєстрі адміністративних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху.

Контроль за станом дотримання законності під час здійснення адміністративного провадження

Організація контролю за порядком здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення та оформлення уповноваженими поліцейськими уповноваженого підрозділу поліції матеріалів про адміністративні правопорушення покладається на керівників цього підрозділу.
Безпосередній контроль за дотриманням уповноваженими поліцейськими законодавства України під час здійснення проваджень у справах про адміністративні правопорушення покладається на керівників структурних підрозділів уповноваженого підрозділу поліції.

7. Оскарження постанови по справі про адміністративне правопорушення

Порядок оскарження постанови по справі про адміністративне правопорушення регламентується вимогами Кодексу України про адміністративні правопорушення. Постанову по справі про адміністративне правопорушення може бути оскаржено прокурором у випадках, передбачених ч. 5 статті 7 КУпАП «Забезпечення законності при застосуванні заходів впливу за адміністративні правопорушення», особою, щодо якої її винесено, а також потерпілим.

Постанова суду про накладення адміністративного стягнення може бути оскаржена в порядку, визначеному Кодексом України про адміністративні правопорушення.

Постанову по справі про адміністративне правопорушення може бути оскаржено (ст.288 КУпАП):

1) постанову адміністративної комісії – у виконавчий комітет відповідної ради або в районний, районний у місті, міський чи міськрайонний суд, у порядку, визначеному Кодексом адміністративного судочинства України з

особливостями, встановленими Кодексом України про адміністративні правопорушення;

2) рішення виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради – у відповідну раду або в районний, районний у місті, міський чи міськрайонний суд, у порядку, визначеному Кодексом адміністративного судочинства України, з особливостями, встановленими Кодексом України про адміністративні правопорушення;

3) постанову іншого органу (посадової особи) про накладення адміністративного стягнення, постанову по справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване в автоматичному режимі – у вищестоящий орган (вищестоящій посадовій особі) або в районний, районний у місті, міський чи міськрайонний суд, у порядку, визначеному Кодексом адміністративного судочинства України, з особливостями, встановленими Кодексом України про адміністративні правопорушення;

Постанову про одночасне накладення основного і додаткового адміністративних стягнень може бути оскаржено за вибором особи, щодо якої її винесено, чи потерпілого в порядку, встановленому для оскарження основного або додаткового стягнення;

4) постанову інспектора з паркування про накладення адміністративного стягнення (ч.ч.1,3,6 статті 122 КУпАП, ч.ч. 1, 2, 8 статті 152^{-1} КУпАП) – в районний, районний у місті, міський чи міськрайонний суд у порядку, визначеному Кодексом адміністративного судочинства України, з урахуванням особливостей, визначених Кодексом України про адміністративні правопорушення.

Скарга подається в орган (посадовій особі), який виніс постанову по справі про адміністративне правопорушення, якщо інше не встановлено законодавством України. Скарга, що надійшла, протягом трьох діб надсилається разом із справою органу (посадовій особі), правомочному відповідно до цієї статті її розглядати.

Особа, яка оскаржила постанову у справі про адміністративне правопорушення, звільняється від сплати державного мита.

Скаргу на постанову по справі про адміністративне правопорушення може бути подано протягом десяти днів з дня винесення постанови, а щодо постанов по справі про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, та/або про порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксовані в режимі фотозйомки (відеозапису), – протягом десяти днів з дня набрання постановою законної сили. В разі пропуску зазначеного строку з поважних причин цей строк за заявою особи, щодо якої винесено постанову, може бути поновлено органом (посадовою особою), правомочним розглядати скаргу.

Постанова адміністративного органу (посадової особи) у справі про адміністративне правопорушення набирає законної сили після закінчення строку оскарження цієї постанови, за винятком постанов про застосування

стягнення, передбаченого статтею 26 КУпАП, постанов по справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, у тому числі зафіксованого в автоматичному режимі, про порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксованого в режимі фотозйомки (відеозапису), а також у випадках накладення штрафу, що стягується на місці вчинення адміністративного правопорушення (ст.291 КУпАП).

Постанова по справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, у тому числі зафіксоване в автоматичному режимі, або про порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксоване в режимі фотозйомки (відеозапису), набирає законної сили після її вручення особі або отримання поштового повідомлення про вручення або про відмову в її отриманні, або повернення поштового відправлення з позначкою про невручення.

Постанова про позбавлення права керування транспортним засобом набирає чинності з наступного дня після закінчення строку на її оскарження, визначеного Кодексом України про адміністративні правопорушення, а у випадку такого оскарження – з дня набрання законної сили рішенням за результатами такого оскарження, яке винесено за наслідками розгляду справи по суті.

Скарга на постанову по справі про адміністративне правопорушення розглядається правомочними органами (посадовими особами) в десятиденний строк з дня її надходження, якщо інше не встановлено законами України (ст.292 КУпАП).

Орган (посадова особа) при розгляді скарги на постанову по справі про адміністративне правопорушення перевіряє законність і обґрунтованість винесеної постанови і приймає одне з таких рішень (ст.293 КУпАП):

1) залишає постанову без зміни, а скаргу без задоволення;

2) скасовує постанову і надсилає справу на новий розгляд;

3) скасовує постанову і закриває справу;

4) змінює захід стягнення в межах, передбачених нормативним актом про відповідальність за адміністративне правопорушення, з тим, однак, щоб стягнення не було посилено.

Якщо буде встановлено, що постанову винесено органом (посадовою особою), неправомочним вирішувати цю справу, то така постанова скасовується і справа надсилається на розгляд компетентного органу (посадової особи).

Постанова судді у справах про адміністративне правопорушення набирає законної сили після закінчення строку подання апеляційної скарги, за винятком постанов про застосування стягнення, передбачених статтями 32 або 32-1 КУпАП.

Постанова судді у справі про адміністративне правопорушення може бути оскаржена протягом десяти днів з дня винесення постанови особою, яку притягнуто до адміністративної відповідальності, її законним представником, захисником, потерпілим, його представником, а також прокурором у випадках,

передбачених ч. 5 статті 7 та ч. 1 статті 287 КУпАП. Апеляційна скарга, подана після закінчення цього строку, повертається апеляційним судом особі, яка її подала, якщо вона не заявляє клопотання про поновлення цього строку, а також якщо у поновленні строку відмовлено.

Апеляційна скарга подається до відповідного апеляційного суду через місцевий суд, який виніс постанову. Місцевий суд протягом трьох днів надсилає апеляційну скаргу разом із справою у відповідний апеляційний суд.

Апеляційний перегляд здійснюється суддею апеляційного суду протягом двадцяти днів з дня надходження справи до суду.

Апеляційний суд повідомляє про дату, час і місце судового засідання особу, яка подала скаргу, інших осіб, які беруть участь у провадженні у справі про адміністративне правопорушення, не пізніше ніж за три дні до початку судового засідання.

Неявка в судове засідання особи, яка подала скаргу, інших осіб, які беруть участь у провадженні у справі про адміністративне правопорушення, не перешкоджає розгляду справи, крім випадків, коли є поважні причини неявки або в суду відсутня інформація про належне повідомлення цих осіб.

Апеляційний суд переглядає справу в межах апеляційної скарги. Суд апеляційної інстанції не обмежений доводами апеляційної скарги, якщо під час розгляду справи буде встановлено неправильне застосування норм матеріального права або порушення норм процесуального права. Апеляційний суд може дослідити нові докази, які не досліджувалися раніше, якщо визнає обґрунтованим ненадання їх до місцевого суду або необґрунтованим відхилення їх місцевим судом.

За наслідками розгляду апеляційної скарги суд апеляційної інстанції має право:

1) залишити апеляційну скаргу без задоволення, а постанову без змін;

2) скасувати постанову та закрити провадження у справі;

3) скасувати постанову та прийняти нову постанову;

4) змінити постанову.

У разі зміни постанови в частині накладення стягнення, в межах, передбачених санкцією статті КУпАП, воно не може бути посилено.

Постанова апеляційного суду набирає законної сили негайно після її винесення, є остаточною й оскарженню не підлягає.

Після закінчення апеляційного провадження справа не пізніше ніж у п’ятиденний строк направляється до місцевого суду, який її розглядав.

Копія рішення по скарзі на постанову по справі про адміністративне правопорушення протягом трьох днів надсилається особі, щодо якої її винесено. В той же строк копія постанови надсилається потерпілому на його прохання (ст.295 КУпАП).

Скасування постанови із закриттям справи про адміністративне правопорушення тягне за собою повернення стягнених грошових сум, оплатно вилучених і конфіскованих предметів, а також скасування інших обмежень, зв’язаних з цією постановою. У разі неможливості повернення предмета повертається його вартість (ст.296 КУпАП).

Відшкодування шкоди, заподіяної громадянинові незаконним накладенням адміністративного стягнення у вигляді адміністративного арешту або виправних робіт, провадиться в порядку, встановленому законом.

Розділ 4. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ ПОСТАНОВ ПРО НАКЛАДЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ

1. Виконання постанов про накладення адміністративних стягнень. Провадження по виконанню постанови про винесення попередження

Виконання постанов про накладання адміністративних стягнень – заключний етап формально-визначеної процедури притягнення до адміністративної відповідальності. Від того, наскільки послідовно реалізована постанова про адміністративне стягнення, наскільки своєчасно справа доведена до завершення, багато в чому залежить рівень ефективності боротьби з адміністративними правопорушеннями, їх попередження, результативність виховання громадян у дусі точного і неухильного дотримання законів.

Адміністративні стягнення виконують свою соціальну функцію лише тоді, коли вони виконані, а правопорушник зазнав визначені законом правообмеження. Якщо постанова про накладення стягнення не виконана, або реалізована частково, то результативність її не відчувається. Тому ефективність накладених адміністративних стягнень безпосередньо обумовлена рівнем їх реалізації.

Глава 25 розділу V Кодексу України про адміністративні правопорушення визначає основні положення виконання постанов про накладання адміністративних стягнень. Необхідною умовою виконання постанови про накладення адміністративного стягнення є набуття нею законної сили. Це означає, що постанова набула значення закону, є обов'язковою і має бути реалізована.. Таким чином, постанова про накладання адміністративного стягнення наділена особливою силою, тому що є обов'язковою для виконання державними і громадськими органами, підприємствами, установами, організаціями, посадовими особами і громадянами (ст. 298 КУпАП).

Постанова про накладення адміністративного стягнення підлягає виконанню з моменту її винесення, якщо інше не встановлено КУпАП та іншими законами України.

При оскарженні постанови про накладення адміністративного стягнення постанова підлягає виконанню після залишення скарги без задоволення, за винятком постанов про застосування заходу стягнення у вигляді попередження, а також у випадках накладення штрафу, що стягується на місці вчинення адміністративного правопорушення.

Постанова про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу, крім постанов про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу за правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху, у тому числі зафіксовані в автоматичному режимі, та про порушення правил зупинки,

стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксовані в режимі фотозйомки (відеозапису), підлягає примусовому виконанню після закінчення строку, установленого ч.1 статті 307 КУпАП.

Постанова про накладення адміністративного стягнення звертається до виконання органом (посадовою особою), який виніс постанову.

Постанова про накладення адміністративного стягнення виконується уповноваженим на те органом у порядку, встановленому КУпАП та іншими законами України.

Орган Національної поліції забезпечує виконання постанови про адміністративний арешт у порядку, встановленому законами України.

У разі винесення кількох постанов про накладення адміністративних стягнень щодо однієї особи кожна постанова виконується окремо.

Порядок виконання постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване в автоматичному режимі, або про порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксоване в режимі фотозйомки (відеозапису) передбачено в статті 300^{-1} КУпАП. Так, у разі сплати відповідальною особою, зазначеною у ч. 1 статті 14^{-2} КУпАП, або громадянином (резидентом) України, який ввіз на територію України транспортний засіб, зареєстрований за межами України, 50 відсотків розміру штрафу протягом 10 банківських днів з дня набрання законної сили постановою про накладення адміністративного стягнення за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване в автоматичному режимі, або за порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксоване в режимі фотозйомки (відеозапису), така постанова вважається виконаною. Постанова про накладення адміністративного стягнення за порушення зупинки, стоянки та паркування транспортних засобів, зафіксоване в режимі фотозйомки (відеозапису), також вважається виконаною у разі сплати штрафу за повідомленням про притягнення до адміністративної відповідальності, залишеним уповноваженою посадовою особою на місці вчинення правопорушення на лобовому склі транспортного засобу, у тому числі шляхом сплати 50 відсотків розміру штрафу протягом 10 банківських днів з дня вчинення відповідного правопорушення. У разі несплати штрафу особами, зазначеними у ч. 1 статті 14^{-2} КУпАП, протягом 30 днів з дня набрання законної сили постановою про накладення адміністративного стягнення за правопорушення у сферах безпеки дорожнього руху та паркування транспортних засобів така постанова підлягає примусовому виконанню.

У разі оскарження постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу за правопорушення у сферах безпеки дорожнього руху та паркування транспортних засобів перебіг строків, визначених статтею 300^{-1} КУпАП, зупиняється до розгляду скарги.

Порядок виконання постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу за правопорушення у сфері безпеки на автомобільному транспорті, зафіксоване в автоматичному режимі визначений статтею 300^{-2} КУпАП. Так, у разі сплати відповідальною особою, зазначеною у

ч. 1 статті 14^{-3} КУпАП, або громадянином (резидентом) України, який ввіз на територію України транспортний засіб, зареєстрований за межами України, штрафу протягом 10 банківських днів з дня набрання законної сили постановою про накладення адміністративного стягнення за правопорушення у сфері безпеки на автомобільному транспорті, зафіксоване в автоматичному режимі, така постанова вважається виконаною.

У разі несплати штрафу особами, зазначеними у ч. 1 статті 300^{-2} КУпАП., постанова про накладення адміністративного стягнення за правопорушення у сфері безпеки на автомобільному транспорті підлягає примусовому виконанню протягом 30 днів з дня набрання нею законної сили.

У разі оскарження постанови про накладення адміністративного стягнення за правопорушення у сфері безпеки на автомобільному транспорті перебіг строків, визначених статтею 300^{-2} КУпАП , зупиняється до розгляду скарги.

За наявності обставин, що ускладнюють виконання постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді адміністративного арешту, виправних чи громадських робіт або роблять її виконання неможливим, орган (посадова особа), який виніс постанову, може відстрочити її виконання на строк до одного місяця.

Відстрочка виконання постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу (за винятком стягнення штрафу на місці вчинення адміністративного правопорушення) здійснюється в порядку, встановленому законом.

За наявності обставин, зазначених у п. 5, 6 і 9 статті 247 КУпАП, орган (посадова особа), який виніс постанову про накладення адміністративного стягнення, припиняє її виконання.

Не підлягає виконанню постанова про накладення адміністративного стягнення, якщо її не було звернуто до виконання протягом трьох місяців з дня винесення. В разі оскарження постанови перебіг строку давності зупиняється до розгляду скарги. У разі відстрочки виконання постанови відповідно до статті 301 КУпАП перебіг строку давності зупиняється до закінчення строку відстрочки.

Законами України може бути встановлено й інші, більш тривалі строки для виконання постанов по справах про окремі види адміністративних правопорушень.

Питання, зв’язані з виконанням постанови про накладення адміністративного стягнення, вирішуються органом (посадовою особою), який виніс постанову.

Контроль за правильним і своєчасним виконанням постанови про накладення адміністративного стягнення здійснюється органом (посадовою особою), який виніс постанову, та іншими органами державної влади в порядку, встановленому законом.

Глава 26 КУпАП визначає порядок виконання постанови про винесення попередження.

Попередження – це найбільш м'який вид адміністративне стягнення, що застосовується за вчинення незначних правопорушень, а також до осіб, що вперше вчинили проступок. Попередження як захід адміністративного стягнення виноситься в письмовій формі. В деяких інших випадках фіксується іншим установленим способом. Зміст попередження полягає в офіційному, від імені держави, осуді протиправної діяльності порушника органами адміністративної юрисдикції з метою повідомити йому про неприпустимість подальших подібних дій. Цей орган засвідчує негативну оцінку поведінки правопорушника. Таким чином попередження є більш морально-виховним заходом адміністративного стягнення.

Постанова про накладення адміністративного стягнення у вигляді попередження виконується органом (посадовою особою), який виніс постанову, шляхом оголошення постанови порушнику.

Якщо постанова про накладення адміністративного стягнення у вигляді попередження виноситься під час відсутності порушника, йому вручається копія постанови в порядку і строки, передбачені статтею 285 КУпАП.

При винесенні адміністративного стягнення у вигляді попередження на місці вчинення порушень, передбачених статтями 116, 116^{-2}, 117 КУпАП, воно оформляється способом, встановленим відповідно Міністерством внутрішніх справ України або центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері безпеки на морському та річковому транспорті.

2. Провадження по виконанню постанови про накладення штрафу

Провадження у справах про адміністративні проступки – особливий різновид адміністративно-деліктних проваджень у системі адміністративного процесу, який значною мірою врегульований правовими нормами, що сконцентровані в розділах IV та V КУпАП (глави 18-33).

Провадження у справах про адміністративні проступки за своєю структурою схоже на кримінальний процес, проте воно значно простіше і містить менше процесуальних дій.

Таке провадження має чотири стадії:

1) порушення справи та адміністративне розслідування;

2) розгляд та прийняття рішення у справі;

3) оскарження прийнятого рішення;

4) виконання постанови.

Виконання постанов у справі про адміністративні проступки.

Виконання постанов про накладення заходів адміністративної відповідальності є заключною стадією даного провадження. Від того, наскільки своєчасно і повно виконуються постанови, значною мірою залежить ефективність зазначеного провадження, всього інституту адміністративної відповідальності.

Постанова про накладення адміністративного стягнення – це, так би мовити, виконавчий документ, вона є обов’язковою для виконання всіма

державними і громадськими органами, підприємствами, установами, організаціями, посадовими особами і громадянами.

Для того щоб постанова була обов'язковою для виконання, вона повинна набрати чинності. На жаль, в КУпАП України момент набрання постановою чинності не визначено. За загальним правилом, встановленим ст. 299 КУпАП, постанова про накладення адміністративного стягнення підлягає виконанню з моменту її винесення. В разі оскарження постанови вона набирає чинності після залишення скарги без задоволення, тобто з дня прийняття відповідного рішення. Виняток становлять випадки, коли рішення про застосування адміністративного стягнення вже фактично виконано.

Статтею 300-1 встановлено порядок виконання постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу за правопорушення у сфері безпеки на автомобільному транспорті, зафіксоване в автоматичному режимі.

Так, у разі сплати відповідальною особою, зазначеною у частині першій статті 14-3 КУпАП або громадянином (резидентом) України, який ввіз на територію України транспортний засіб, зареєстрований за межами України, штрафу протягом 10 банківських днів з дня набрання законної сили постановою про накладення адміністративного стягнення за правопорушення у сфері безпеки на автомобільному транспорті, зафіксоване в автоматичному режимі, така постанова вважається виконаною.

У разі несплати штрафу особами, зазначеними у частині першій цієї статті, постанова про накладення адміністративного стягнення за правопорушення у сфері безпеки на автомобільному транспорті підлягає примусовому виконанню протягом 30 днів з дня набрання нею законної сили.

У разі оскарження постанови про накладення адміністративного стягнення за правопорушення у сфері безпеки на автомобільному транспорті перебіг строків, визначених цією статтею, зупиняється до розгляду скарги.

За наявності обставин, що ускладнюють виконання постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді адміністративного арешту, виправних чи громадських робіт або роблять її виконання неможливим, орган (посадова особа), який виніс постанову, може відстрочити її виконання на строк до одного місяця.

Відстрочка виконання постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу (за винятком стягнення штрафу на місці вчинення адміністративного правопорушення) здійснюється в порядку, встановленому законом (стаття 301 КУпАП).

За наявності обставин, зазначених у пунктах 5, 6 і 9 статті 247 КУпАП, орган (посадова особа), який виніс постанову про накладення адміністративного стягнення, припиняє її виконання.

Не підлягає виконанню постанова про накладення адміністративного стягнення, якщо її не було звернуто до виконання протягом трьох місяців з дня винесення. В разі оскарження постанови перебіг строку давності зупиняється до розгляду скарги. У разі відстрочки виконання постанови відповідно до статті 301 КУпАП перебіг строку давності зупиняється до закінчення строку відстрочки.

Законами України може бути встановлено й інші, більш тривалі строки для виконання постанов по справах про окремі види адміністративних правопорушень.

Питання, зв'язані з виконанням постанови про накладення адміністративного стягнення, вирішуються органом (посадовою особою), який виніс постанову.

Контроль за правильним і своєчасним виконанням постанови про накладення адміністративного стягнення здійснюється органом (посадовою особою), який виніс постанову, та іншими органами державної влади в порядку, встановленому законом.

Глава 27 КУпАП визначає загальні засади провадження по виконанню постанови про накладення штрафу

Стаття 307. Строки і порядок виконання постанови про накладення штрафу

Штраф має бути сплачений порушником не пізніш як через п'ятнадцять днів з дня вручення йому постанови про накладення штрафу, крім випадків, передбачених статтею 300-1 КУпАП, а в разі оскарження такої постанови - не пізніш як через п'ятнадцять днів з дня повідомлення про залишення скарги без задоволення.

У разі відсутності самостійного заробітку в осіб віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років, які вчинили адміністративне правопорушення, штраф стягується з батьків або осіб, які їх замінюють.

Штраф, накладений за вчинення адміністративного правопорушення, вноситься порушником в установу банку України, за винятком штрафу, що стягується на місці вчинення правопорушення, якщо інше не встановлено законодавством України.

У разі несплати штрафу на місці вчинення адміністративного правопорушення документ, що підтверджує його сплату, або його копія не пізніше трьох робочих днів після закінчення строку, передбаченого частиною першою цієї статті, надсилається правопорушником до органу (посадовій особі), який виніс постанову про накладення цього штрафу.

Примусове виконання постанови про стягнення штрафу

У разі несплати правопорушником штрафу у строк, установлений частиною першою статті 307 КУпАП, постанова про накладення штрафу надсилається для примусового виконання до органу державної виконавчої служби за місцем проживання порушника, роботи або за місцезнаходженням його майна в порядку, встановленому законом.

У порядку примусового виконання постанови про стягнення штрафу за вчинення адміністративного правопорушення з правопорушника стягується:

- подвійний розмір штрафу, визначеного у відповідній статті КУпАП та зазначеного у постанові про стягнення штрафу;
- витрати на облік зазначених правопорушень. Розмір витрат на облік правопорушень визначається Кабінетом Міністрів України.

Виконання постанови про накладення штрафу, який стягується на місці вчинення адміністративного правопорушення.

При стягненні штрафу відповідно до статті 258 КУпАП на місці вчинення адміністративного правопорушення порушникові видається квитанція встановленого зразка.

У разі несплати штрафу на місці вчинення адміністративного правопорушення провадження в справі, а потім виконання постанови здійснюється в порядку, передбаченому цим Кодексом.

Під час стягнення штрафу на місці вчинення адміністративного правопорушення за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, у тому числі зафіксовані в автоматичному режимі, застосовуються виключно безготівкові платіжні пристрої.

Постанова про накладення штрафу, за якою стягнення штрафу проведено повністю, з відміткою про виконання повертається органові (посадовій особі), який виніс постанову.

Отже, виконання постанов про накладення адміністративних стягнень можна визнати вирішальною стадією всього провадження. Адже якщо постанову винесено, але не виконано, втрачається весь виховний вплив накладеного стягнення, а робота, здійснена багатьма органами та посадовими особами для притягнення винного до адміністративної відповідальності, виявляється марною.

3. Провадження по виконанню постанови про оплатне вилучення предмета, конфіскацію предмета, грошей

Провадження по виконанню постанови про конфіскацію предмета, грошей визначено главою 29 КУпАП (статтями 313 - 316).

Постанови про конфіскацію предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об’єктом адміністративного правопорушення, та грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення, виконуються державними виконавцями в порядку, встановленому законом.

Виконання постанови про конфіскацію предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об’єктом адміністративного правопорушення, грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення, здійснюється шляхом вилучення конфіскованого предмета і примусового безоплатного звернення цього предмета у власність держави.

Реалізація конфіскованих предметів, які стали знаряддям вчинення або безпосереднім об’єктом адміністративного правопорушення, грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення, провадиться в порядку, встановлюваному законами України.

Постанова про конфіскацію предмета, грошей з відміткою про виконання повертається до суду, який виніс постанову.

Конфіскація є одним із видів адміністративних стягнень не лише в Україні, а і в деяких інших країнах (зокрема, в Білорусі, Азербайджані, Казахстані тощо), який полягає в примусовій безоплатній передачі предмета, що став знаряддям вчинення чи об'єктом адміністративного правопорушення.

В Україні, статтею 29 КУпАП визначено загальні засади конфіскації предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення.

Конфіскація предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, полягає в примусовій безоплатній передачі цього предмета у власність держави за рішенням суду. Конфісковано може бути лише предмет, який є у приватній власності порушника, якщо інше не передбачено законами України.

Конфіскація вогнепальної зброї, інших знарядь полювання і бойових припасів не може застосовуватись до осіб, для яких полювання є основним джерелом існування.

Порядок застосування конфіскації, перелік предметів, які не підлягають конфіскації, встановлюються КУпАП та іншими законами України.

Главою 28 КУпАП унормовано порядок провадження по виконанню постанови про оплатне вилучення предмета

Оплатне вилучення предмета – вид адміністративного стягнення в Україні. Стягнення є аналогічним до конфіскації, але, на відміну від нього, передбачає повернення коштів колишньому власнику: предмет примусово вилучається, реалізується, витрати по реалізації відраховуються, і решта суми повертається власнику-суб'єкту адміністративного правопорушення.

Оплатне вилучення предмета призначається і як основне, і як додаткове стягнення за такі адміністративні правопорушення:

- повторне протягом року керування транспортним засобом без номерного знака, не зареєстрованим чи перереєстрованим, з номерним знаком, який не належить даному ТЗ, знаходиться в неправильному місці, перевернутий чи забруднений (такий, який не можна визначити на відстані 20 метрів) – ч.7 ст. 121 КУпАП; *факультативне стягнення* (тобто може призначатись, а може і не призначатись);
- повторне протягом року керування ТЗ в стані алкогольного чи іншого сп'яніння, під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, відмова від проходження огляду на стан сп'яніння чи вживання таких лікарських препаратів – ч.2 ст. 130 КУпАП; *факультативне стягнення*;
- керування ТЗ в стані сп'яніння, відмова від проходження огляду на стан сп'яніння чи вживання лікарських препаратів, які знижують увагу та швидкість реакції, вчинені особою, яка двічі протягом року притягувалась до адміністративній відповідальності за вчинення зазначених дій – ч.3 ст. 130 КУпАП; *обов'язкове стягнення*;
- порушення правил перевезень небезпечних речовин або предметів на повітряному транспорті – ч.3 ст. 133 КУпАП; *факультативне стягнення*;
- порушення правил зберігання, носіння, перевезення вогнепальної мисливської чи холодної зброї, пневматичної зброї (у якої калібр — понад 4,5 мм, швидкість польоту кулі – понад 100 м/с) і бойових припасів громадянами, які мають дозвіл на зберігання такої зброї – ч.1 ст. 191 КУпАП; *факультативне стягнення*;

- ухилення від реалізації мисливської, холодної, пневматичної зброї, бойових припасів громадянами, у яких анульовано дозвіл на їх зберігання і носіння – ст. 193 КУпАП; *обов'язкове стягнення*.

Оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, полягає в його примусовому вилученні за рішенням суду і наступній реалізації з передачею виручені суми колишньому власникові з відрахуванням витрат по реалізації вилученого предмета.

Порядок застосування оплатного вилучення і види предметів, які підлягають вилученню, встановлюються КУпАП та іншими законами України.

У статтях 311 та 312 КУпАП визначено, що постанова про оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об’єктом адміністративного правопорушення, виконується державним виконавцем.

Предмет, вилучений на підставі постанови про його оплатне вилучення, здається державним виконавцем для реалізації в порядку, встановленому законом.

Суми, виручені від реалізації оплатно вилученого предмета, відповідно до статті 28 КУпАП передаються колишньому власникові з відрахуванням витрат, пов’язаних з проведенням виконавчих дій.

Постанова остаточно оцінює поведінку особи, яка притягається до відповідальності, встановлює її винність або, навпаки, невинність, визначає захід адміністративного впливу.

Накладення адміністративного стягнення є завершальним заходом (формою) серед інших заходів адміністративного примусу, оскільки воно матеріалізує правову оцінку, надану правопорушенню та особі правопорушника в процесі розгляду справи і винесення щодо неї відповідної постанови. У результаті застосування адміністративного стягнення винний суб’єкт зазнає обтяжливих матеріальних чи моральних наслідків. Отже, логічним продовженням охоронної концепції адміністративної відповідальності є каральна концепція, згідно з якою адміністративне стягнення, яке накладається за вчинення адміністративного правопорушення і яке є мірою відповідальності, за своєю суттю є покаранням правопорушника за вчинення протиправного, караного та винного діяння. Адміністративне стягнення виражається у примусовому реагуванні на вчинене недозволене діяння, у покаранні винного, тобто в застосуванні до нього стягнень у вигляді тих чи інших позбавлень, матеріальних, моральних, особистих обмежень. Натомість треба наголосити, що заходи адміністративної відповідальності застосовуються органом (посадовою особою), уповноваженим розглядати справу про адміністративне правопорушення, по суті, згідно із загальними правилами призначення адміністративних стягнень і відповідно до особливих умов, передбачених законодавством про адміністративні правопорушення.

4. Провадження по виконанню постанови про позбавлення спеціального права

Питання щодо провадження по виконанню постанови про позбавлення спеціального права регламентується статтями 317-319 КУпАП.

Постанова про позбавлення права керування транспортними засобами виконується посадовими особами органів Національної поліції. Поліцейські тимчасово вилучають посвідчення водія за наявності підстав вважати, що водієм вчинено правопорушення, передбачене КУпАП, за яке може бути накладено адміністративне стягнення у вигляді позбавлення права керування транспортним засобом. Про тимчасове вилучення посвідчення водія робиться запис у протоколі про адміністративне правопорушення відповідно до статті 265 КУпАП. До винесення судом постанови у справі про адміністративне правопорушення та набрання нею законної сили поліцейський видає водієві тимчасовий дозвіл на право керування транспортним засобом строком до трьох місяців з дати вилучення посвідчення.

Постанова про позбавлення права керування річковими і маломірними суднами виконується керівником центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері безпеки на морському та річковому транспорті, та інспекторами центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері безпеки на морському та річковому транспорті, капітаном річкового порту.

Постанова про позбавлення права полювання виконується від імені центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері мисливського господарства. Розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право посадові особи, уповноважені центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері мисливського господарства, керівники, заступник керівника з питань мисливського господарства, головні лісничі, головні мисливствознавці, державні районні мисливствознавці, керівники, головні лісничі, лісничі, головні мисливствознавці, мисливствознавці держлісгоспів, інших державних лісогосподарських підприємств, а також державних лісомисливських та державних мисливських господарств.

У разі винесення постанови про позбавлення права керування річковим або маломірним судном вилучене посвідчення (свідоцтво, диплом) особі, щодо якої застосовано даний захід адміністративного стягнення, не повертається.

Дія виданого замість вилученого посвідчення (свідоцтва, диплома) тимчасового дозволу на право керування річковим або маломірним судном продовжується до закінчення строку, встановленого для подання скарги, або до прийняття рішення по скарзі.

Якщо в результаті розгляду скарги буде прийнято рішення про скасування постанови і закриття справи або про заміну позбавлення права керування річковим або маломірним судном іншим заходом стягнення, а саме, скасуванням постанови і закриттям справи або зміною заходу стягнення в межах, передбачених нормативним актом про відповідальність за

адміністративне правопорушення, з тим, однак, щоб стягнення не було посилено, вилучене посвідчення (свідоцтво, диплом) повертається особі, у якої його було вилучено.

Виконання постанови про позбавлення права полювання провадиться шляхом вилучення посвідчення мисливця.

У разі ухилення особи, позбавленої права полювання, від здачі посвідчення мисливця працівники, уповноважені здійснювати контроль у галузі мисливського господарства та полювання, вилучення посвідчення мисливця провадять у встановленому порядку.

Порядок вилучення посвідчення мисливця встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політику у сфері лісового господарства.

Судноводії і особи, що порушили правила полювання, вважаються позбавленими спеціального права з дня винесення постанови про позбавлення цього права. Якщо зазначені особи, які позбавлені спеціального права, ухиляються від здачі документа, що посвідчує це право, то строк позбавлення їх спеціального права обчислюється з дня здачі або вилучення такого документа.

Після закінчення призначеного строку позбавлення спеціального права особі, щодо якої застосовано даний захід адміністративного стягнення, повертаються в установленому порядку вилучені в неї документи.

5. Провадження про виконання постанови про застосування громадських робіт

Відповідно до статті 30-1 КУАП, громадські роботи як вид адміністративного стягнення полягають у виконанні особою, яка вчинила адміністративне правопорушення, у вільний від роботи чи навчання час безоплатних суспільно корисних робіт, вид яких визначають органи місцевого самоврядування.

Громадські роботи призначаються районним, районним у місті, міським чи міськрайонним судом (суддею) на строк від двадцяти до шістдесяти годин і відбуваються не більш як чотири години на день.

Громадські роботи не призначаються:

1) особам, визнаним інвалідами першої або другої групи;

2) вагітним жінкам;

3) жінкам, старше 55 років та чоловікам, старше 60 років.

Порядок виконання адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт регламентується наказом МЮУ від 19 березня 2013 року № 474/5 «Про затвердження Порядку виконання адміністративних стягнень у вигляді громадських робіт, виправних робіт та суспільно корисних робіт».

Відповідно до цього Порядку, виконання стягнення у вигляді громадських робіт здійснюється шляхом залучення порушників до суспільно корисної праці, види якої визначають органи місцевого самоврядування. Громадські роботи порушники виконують на об’єкті в межах адміністративно-

територіальної одиниці відповідно до місця проживання у вільний від роботи чи навчання час. Строк стягнення у вигляді громадських робіт обчислюється в годинах, протягом яких порушник виконував визначену суспільно корисну працю. Громадські роботи виконуються не більш як чотири години на день, а неповнолітніми - дві години на день.

Щороку на початку року уповноважений орган з питань пробації надсилає запит до органів місцевого самоврядування щодо визначення видів громадських робіт та переліку об'єктів, на яких порушники виконуватимуть такі роботи.

При виконанні постанов суду про накладення адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт на уповноважений орган з питань пробації покладаються:

облік порушників;

роз'яснення порушникам порядку та умов відбування громадських робіт;

погодження з власниками підприємств, установ, організацій або уповноваженими ними органами (далі - власники підприємств) переліку об'єктів, на яких порушники відбувають адміністративне стягнення у вигляді громадських робіт, та видів таких робіт;

контроль за відбуванням стягнення порушниками та виконанням обов'язків власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом за місцем відбування порушниками громадських робіт;

облік відпрацьованого порушниками часу;

проведення контрольних перевірок за місцем відбування порушниками громадських робіт;

з'ясування причин невиходу порушників на громадські роботи;

внесення до суду подань стосовно порушників, які ухиляються від відбування громадських робіт;

внесення до суду подань стосовно порушників, які втратили працездатність, призвані на строкову військову службу, взяті під варту, засуджені до кримінального покарання у виді позбавлення волі або обмеження волі або місцезнаходження яких невідоме.

Підставою для виконання стягнення у вигляді громадських робіт є постанова суду, яка набрала законної сили. Порушники перебувають на обліку в уповноваженому органі з питань пробації за місцем проживання. Постанова суду про накладення адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт вважається прийнятою до виконання уповноваженим органом з питань пробації, а порушник - взятим на облік з дня реєстрації постанови суду у журналі обліку порушників, на яких накладено адміністративне стягнення у вигляді громадських (виправних) робіт.

Протягом десяти робочих днів з дня отримання постанови суду порушник повинен приступити до відбування адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт, крім випадків, коли цьому перешкоджають поважні причини (хвороба, відрядження, неотримання виклику тощо). У день отримання постанови суду дані про порушника заносяться до журналу обліку порушників. У такому самому порядку реєструються особові справи, що надійшли з іншого

уповноваженого органу з питань пробації. У триденний строк уповноважений орган з питань пробації надсилає до суду, який виніс постанову, повідомлення про прийняття постанови суду до виконання. На кожного порушника в уповноваженому органі з питань пробації заводиться особова справа та заповнюється облікова картка порушника, на якого накладено адміністративне стягнення у вигляді громадських (суспільно корисних) робіт, в якій ведеться сумарний облік відпрацьованих порушником годин. Облікова картка зберігається в особовій справі порушника у конверті, який наклеюється на другу сторінку обкладинки особової справи. В особовій справі зберігаються всі матеріали, пов'язані з виконанням стягнення, які підшиваються у хронологічній послідовності. Аркуші особової справи нумеруються і заносяться до опису. Номери особової справи та облікової картки мають збігатися з номером реєстрації постанови суду в журналі обліку порушників. Особові справи порушників зберігаються у спеціально відведеному місці окремо від особових справ осіб, засуджених до кримінального покарання у виді громадських робіт. У разі надходження до уповноваженого органу з питань пробації одночасно двох і більше постанов суду стосовно одного й того самого порушника про застосування громадських робіт виконання їх здійснюється в послідовності відповідно до реєстрації у журналі обліку порушників. Щодо кожної постанови суду на порушника заводиться окрема особова справа.

Після отримання постанови суду порушнику надсилається виклик до уповноваженого органу з питань пробації. Неповнолітня особа викликається з батьками або особою, яка їх заміняє. З порушником проводиться бесіда, під час якої роз'яснюються порядок та умови виконання стягнення, наслідки ухилення від відбування громадських робіт, передбачені статтею 321^{-4} Кодексу України про адміністративні правопорушення. Посадова особа уповноваженого органу з питань пробації складає довідку про проведену бесіду , в якій порушник власноруч зазначає про ознайомлення з порядком відбування громадських робіт. Порушник заповнює анкету особи, до якої застосовано адміністративне стягнення у вигляді громадських (виправних, суспільно корисних) робіт , що долучається до його особової справи.

З метою здійснення контролю за відбуванням порушником громадських робіт уповноважений орган з питань пробації надсилає запит за його основним місцем роботи (навчання) щодо надання власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом (керівником навчального закладу) інформації про посаду, яку обіймає порушник, та правила внутрішнього трудового розпорядку підприємства, установи, організації (навчального закладу).

Якщо у призначений день порушник не з'явився за викликом до уповноваженого органу з питань пробації, то на наступний день уповноважений орган з питань пробації надсилає повторний виклик. Якщо порушник не з'явився до уповноваженого органу з питань пробації після двох викликів, то уповноважений орган з питань пробації надсилає запит до відповідного органу реєстрації, органу поліції з метою з'ясування факту проживання (перебування) порушника за вказаним у постанові суду місцем проживання.

Якщо за місцем, вказаним у постанові суду, порушник не проживає та встановлено інше місце його проживання, то до уповноваженого органу з питань пробації за встановленим місцем проживання порушника надсилається запит про перевірку цього факту. Уповноважений орган з питань пробації за новим місцем проживання у десятиденний строк проводить перевірку і в разі підтвердження факту проживання порушника робить запит його особової справи, після отримання якої у триденний строк надсилає підтвердження до уповноваженого органу з питань пробації, де порушник перебував на обліку.

У день надходження підтвердження про отримання особової справи порушника уповноважений орган з питань пробації, де порушник перебував на обліку, робить відповідний запис у журналі обліку порушників, на яких накладено адміністративне стягнення у вигляді громадських (виправних) робіт , про зняття особи з обліку цього уповноваженого органу з питань пробації.

Особові справи і копії облікових карток (завірені підписом посадової особи та печаткою уповноваженого органу з питань пробації) пересилаються через відповідні філії Державної установи «Центр пробації».

Якщо у постанові суду, що надійшла до уповноваженого органу з питань пробації, виявлені неточності, які перешкоджають виконанню адміністративного стягнення, то уповноважений орган з питань пробації протягом трьох днів інформує суд, який виніс постанову, для вжиття заходів щодо усунення виявлених неточностей. Якщо наявні підстави, що унеможливлюють виконання постанови суду, уповноважений орган з питань пробації вносить до суду, який виніс постанову, подання щодо вирішення питань, пов’язаних з виконанням постанови.

Усі питання, пов’язані з виконанням постанови про накладення адміністративного стягнення, відповідно до статті 304 правопорушення вирішуються судом, який виніс постанову.

Відповідно до визначеного органами місцевого самоврядування переліку об’єктів, на яких порушники відбувають громадські роботи, уповноважений орган з питань пробації у десятиденний строк з дня отримання постанови суду видає порушнику направлення на один з цих об’єктів. Власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом видається наказ або розпорядження про початок відбування порушником громадських робіт. У наказі (розпорядженні) повинно бути зазначено відомості про закріплення за порушником відповідальної особи, ознайомлення порушника із правилами техніки безпеки при виконанні стягнення. На строк громадських робіт власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом складається графік виходу на роботу особи, до якої застосовано адміністративне стягнення у вигляді громадських (суспільно корисних) робіт , у якому зазначаються час та місце відбування цих робіт.

Витяг з наказу (розпорядження) та графік завіряються підписом керівника та печаткою підприємства і цього самого дня (або наступного дня) надсилаються до уповноваженого органу з питань пробації. Зазначені документи долучаються до особової справи порушника.

До відбутого строку громадських робіт зараховується тільки той час, протягом якого порушник виконував суспільно корисну працю на визначених об'єктах, що підтверджено повідомленням власника підприємства. Власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом заповнюється табель виходу на роботу особи, до якої застосовано адміністративне стягнення у вигляді громадських робіт, копія якого щомісяця надсилається до уповноваженого органу з питань пробації протягом відбуття порушником громадських робіт.

Інформація про кількість відпрацьованих порушником годин заноситься до облікової картки.

Не менше одного разу протягом строку відбування громадських робіт уповноважений орган з питань пробації проводить контрольну перевірку за місцем відбування порушником стягнення, за результатами якої складається акт перевірки відбування порушником адміністративного стягнення у вигляді громадських (суспільно корисних) робіт у двох примірниках, один з яких залишається на підприємстві (в установі, організації), а другий з відміткою про ознайомлення власника підприємства зберігається в особовій справі порушника.

Щодо порушників, які ухиляються від відбування громадських робіт, уповноважений орган з питань пробації надсилає подання про заміну невідбутої частини адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт та особову справу до суду для вирішення питання про заміну невідбутого строку громадських робіт штрафом або адміністративним арештом.

Стосовно порушників, які ухиляються від відбування громадських робіт і до яких згідно із статтею 32 Кодексу України про адміністративні правопорушення не може бути застосований адміністративний арешт, уповноважений орган з питань пробації надсилає подання до суду для вирішення питання по суті відповідно до статті 304 Кодексу України про адміністративні правопорушення. У разі виникнення обставин, передбачених ч. 3 статті 321^{-1} Кодексу України про адміністративні правопорушення, уповноважений орган з питань пробації надсилає подання до суду для заміни громадських робіт штрафом.

На власника підприємства за місцем відбування порушником громадських робіт відповідно до статті 321^{-3} Кодексу України про адміністративні правопорушення покладаються:

погодження з уповноваженим органом з питань пробації переліку об'єктів, на яких порушники відбувають громадські роботи, та видів робіт, що можуть ними виконуватись;

контроль за виконанням порушниками визначених для них робіт;

своєчасне повідомлення уповноваженого органу з питань пробації про ухилення порушника від відбування громадських робіт;

ведення обліку та інформування уповноваженого органу з питань пробації про кількість відпрацьованих порушником годин.

У разі невиконання власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом обов'язків, передбачених статтею 321^{-3} Кодексу

України про адміністративні правопорушення, уповноважений орган з питань пробації інформує про це відповідного прокурора.

Виконання стягнення у вигляді громадських робіт припиняється, а порушник знімається з обліку у зв'язку з: відбуттям призначеної судом (суддею) кількості годин громадських робіт – за наявності табеля про відпрацьований час, завіреного підписом та печаткою власника підприємства; заміною невідбутої частини громадських робіт штрафом або адміністративним арештом – за наявності постанови суду; скасуванням постанови із закриттям справи про адміністративне правопорушення – за наявності постанови суду; наявністю підстав, що унеможливлюють виконання постанови суду, після отримання відповідного судового рішення; смертю порушника – за наявності довідки органу державної реєстрації актів цивільного стану.

Зняття порушника з обліку у зв'язку зі зміною місця проживання здійснюється за наявності підтвердження про отримання особової справи уповноваженим органом з питань пробації за новим місцем проживання. У день отримання документів, вказаних вище, посадова особа уповноваженого органу з питань пробації готує довідку про зняття порушника з обліку. Зняття порушника з обліку здійснюється начальником уповноваженого органу з питань пробації, про що ним накладається письмова резолюція на зазначену довідку. Про дату та підстави для зняття порушника з обліку робиться відповідний запис у журналі обліку порушників, на титульному аркуші обкладинки його особової справи та в обліковій картці. У триденний строк уповноважений орган з питань пробації надсилає до суду, який виніс постанову, повідомлення про зняття порушника з обліку.

6. Провадження по виконанню постанови про застосування виправних робіт

Порядок здійснення провадження по виконанню постанови про застосування виправних робіт визначено главою 31 КУпАП та наказом Міністерства юстиції України № 474/5 від 19.03.2013 року «Про затвердження Порядку виконання адміністративних стягнень у вигляді громадських робіт, виправних робіт та суспільно корисних робіт». У відповідності до статті 31 КУпАП виправні роботи застосовуються на строк до двох місяців з відбуванням їх за місцем постійної роботи особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, і з відрахуванням до двадцяти процентів її заробітку в доход держави. Виправні роботи призначаються районним, районним у місті, міським чи міськрайонним судом (суддею).

Виконання постанови суду про накладення адміністративного стягнення у вигляді виправних робіт покладається на уповноважений орган з питань пробації. Виправні роботи відбуваються за місцем постійної роботи порушника. На підставі постанови суду про застосування виправних робіт із заробітку порушника проводяться відрахування в дохід держави протягом строку відбування адміністративного стягнення в розмірі, визначеному постановою суду. Відбування виправних робіт обчислюється часом, протягом якого

порушник працював і з його заробітку проводилось відрахування. Кількість днів, відпрацьованих порушником, має бути не менше кількості робочих днів, що припадають на встановлений у постанові суду календарний строк стягнення.

При виконанні постанов суду про накладення адміністративного стягнення у вигляді виправних робіт на уповноважений орган з питань пробації покладаються:

облік порушників;

роз'яснення порушникам порядку та умов відбування виправних робіт;

здійснення контролю за правильністю і своєчасністю відрахувань із заробітку порушників і перерахуванням відрахованих сум у дохід держави;

проведення не менше одного разу за час відбування виправних робіт контрольних перевірок за місцем роботи порушників;

контроль за відбуванням стягнення порушниками та виконанням обов'язків власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом за місцем роботи порушників;

внесення до суду подань стосовно порушників, які ухиляються від відбування виправних робіт;

внесення до суду подань стосовно порушників, які втратили працездатність, призвані на строкову військову службу, взяті під варту, засуджені до кримінального покарання у виді позбавлення волі або обмеження волі або місцезнаходження яких невідоме.

Підставою для виконання стягнення у вигляді виправних робіт є постанова суду, яка набрала законної сили. Порушники перебувають на обліку в уповноваженому органі з питань пробації за місцем постійної роботи порушника. Постанова суду про застосування виправних робіт уповноваженим органом з питань пробації приводиться до виконання не пізніше десятиденного строку з дня її отримання. У день отримання постанови суду дані про порушника заносяться до журналу обліку порушників. У такому самому порядку реєструються особові справи, що надійшли з іншого уповноваженого органу з питань пробації. У триденний строк уповноважений орган з питань пробації надсилає до суду, який виніс постанову, повідомлення про прийняття постанови суду до виконання. На кожного порушника уповноваженим органом з питань пробації заводиться особова справа та заповнюється облікова картка порушника, на якого накладено адміністративне стягнення у вигляді виправних робіт, у якій ведеться сумарний облік грошових сум, переказаних у дохід держави. Облікова картка зберігається в особовій справі порушника в конверті, який наклеюється на другу сторінку обкладинки особової справи. В особовій справі зберігаються всі матеріали, пов'язані з виконанням стягнення, які підшиваються у хронологічній послідовності. Аркуші особової справи нумеруються і заносяться до опису. Номери особової справи та облікової картки мають збігатися з номером реєстрації постанови суду в журналі обліку порушників. Особові справи порушників зберігаються у спеціально відведеному місці окремо від особових справ осіб, засуджених до кримінального покарання у виді виправних робіт. У разі надходження до

уповноваженого органу з питань пробації одночасно двох і більше постанов суду стосовно одного й того самого порушника про застосування виправних робіт виконання їх здійснюється в послідовності відповідно до реєстрації у журналі обліку порушників. Щодо кожної постанови суду на порушника заводиться окрема особова справа. Після отримання постанови суду порушнику надсилається виклик до уповноваженого органу з питань пробації. Неповнолітня особа викликається з батьками або особою, яка їх заміняє. З порушником проводиться бесіда, під час якої роз'яснюються порядок та умови виконання стягнення, наслідки ухилення від відбування виправних робіт, передбачені статтею 325 КУпАП.

Посадова особа уповноваженого органу з питань пробації складає довідку про проведену бесіду, у якій порушник власноруч зазначає про ознайомлення з порядком відбування виправних робіт.

Порушник заповнює анкету особи, до якої застосовано адміністративне стягнення у вигляді громадських (виправних, суспільно корисних) робіт, що долучається до його особової справи.

Посадова особа уповноваженого органу з питань пробації не пізніше десятиденного строку з дня реєстрації постанови суду, заздалегідь уточнивши місце роботи порушника, надсилає на підприємство копію постанови та повідомлення про щомісячне відрахування визначеної судом частини заробітної плати і перерахування утриманої суми в дохід держави.

Якщо встановлено, що за указаним у постанові суду місцем роботи порушник не працює, та установлено інше місце його роботи, то до уповноваженого органу з питань пробації за встановленим місцем роботи порушника надсилається запит про перевірку цього факту. Уповноважений орган з питань пробації за новим місцем роботи порушника у десятиденний строк проводить таку перевірку і в разі підтвердження факту робить запит його особової справи, після отримання якої у триденний строк надсилає підтвердження до уповноваженого органу з питань пробації, де порушник перебував на обліку.

У день надходження підтвердження про отримання особової справи порушника уповноважений орган з питань пробації, де порушник перебував на обліку, робить відповідний запис у журналі обліку порушників про зняття особи з обліку цього уповноваженого органу з питань пробації. Відрахування із заробітної плати порушника відповідно до постанови суду починаються з наступного дня після надходження копії постанови суду та повідомлення на підприємство.

Відрахування проводяться з усієї суми заробітку порушника, без виключення з цієї суми податків та інших платежів і незалежно від наявності претензій до порушника за виконавчими документами, за кожний відпрацьований місяць при виплаті заробітної плати. Утримані в дохід держави із заробітку порушників кошти підприємством перераховуються до державного бюджету. Якщо порушник працює у фізичної особи - підприємця, то утримання коштів із його заробітку, їх перерахування у дохід держави здійснюються фізичною особою - підприємцем з подальшим направленням підтвердних

документів до уповноваженого органу з питань пробації, яка долучає їх до особової справи порушника. Якщо порушник є сам фізичною особою - підприємцем, то сума щомісячних утримань визначається, виходячи з прогнозованого прибутку. Кінцевий розрахунок здійснюється за підсумками року, виходячи з розміру отриманого фізичною особою - підприємцем прибутку. Для отримання відомостей про отриманий прибуток уповноважений орган з питань пробації робить запит до органів державної податкової служби за місцем проживання порушника і долучає їх до його особової справи. Одержання утриманих коштів готівкою забороняється.

У строк відбування стягнення зараховується час, протягом якого порушник не працював з поважних причин і йому відповідно до закону виплачувалась заробітна плата. До цього часу також зараховується час хвороби, час, наданий для догляду за хворим, і час, проведений у відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами.

Не менше одного разу протягом строку виконання виправних робіт уповноважений орган з питань пробації проводить контрольну перевірку за місцем відбування порушником виправних робіт. За результатами перевірки складається акт перевірки виконання порушником адміністративного стягнення у вигляді виправних робіт у двох примірниках, один з яких залишається на підприємстві, а другий з відміткою про ознайомлення власника підприємства зберігається в особовій справі порушника.

Якщо у постанові суду, що надійшла до уповноваженого органу з питань пробації, виявлені неточності, які перешкоджають виконанню адміністративного стягнення, то уповноважений орган з питань пробації протягом трьох днів інформує суд, який виніс постанову, для вжиття заходів щодо усунення виявлених неточностей.Якщо порушник не працює або наявні підстави, що унеможливлюють виконання постанови суду, уповноважений орган з питань пробації вносить до суду, який виніс постанову, подання щодо вирішення питань, пов'язаних з виконанням постанови.

Усі питання, пов'язані з виконанням постанови суду про накладення адміністративного стягнення, відповідно до статті 304 Кодексу України про адміністративні правопорушення вирішуються судом, який виніс постанову. Щодо порушників, які ухиляються від відбування виправних робіт, уповноважений орган з питань пробації надсилає до суду подання про заміну невідбутої частини адміністративного стягнення у вигляді виправних робіт та особову справу порушника для вирішення питання про заміну невідбутого строку виправних робіт штрафом або адміністративним арештом.

Стосовно порушників, які ухиляються від відбування виправних робіт і відповідно до статті 32 Кодексу України про адміністративні правопорушення до них не може застосовуватись адміністративний арешт, уповноважений орган з питань пробації надсилає подання до суду для вирішення питання по суті відповідно до статті 304 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

У разі виникнення обставин, передбачених частиною четвертою статті 322 Кодексу України про адміністративні правопорушення, уповноважений

орган з питань пробації надсилає подання до суду для заміни виправних робіт штрафом.

На власника підприємства за місцем відбування порушником виправних робіт відповідно до статті 324 Кодексу України про адміністративні правопорушення покладаються:

правильне і своєчасне проведення відрахувань із заробітку порушника в дохід держави і своєчасний переказ відрахованих сум у встановленому порядку;

трудове виховання порушника;

повідомлення уповноваженого органу з питань пробації про ухилення порушника від відбування стягнення.

У разі невиконання власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом обов'язків, передбачених статтею 324 Кодексу України про адміністративні правопорушення, уповноважений орган з питань пробації інформує про це відповідного прокурора.

Виконання стягнення у вигляді виправних робіт припиняється, а порушник знімається з обліку у зв'язку з:

відбуттям призначеного судом (суддею) стягнення за наявності розрахункових відомостей про час, який було включено в строк відбування стягнення, заробіток та проведені з нього відрахування, завірених підписом та печаткою власника підприємства. У разі наявності таких даних затримка перерахування утриманих сум не є перешкодою для зняття порушника з обліку;

заміною невідбутої частини виправних робіт штрафом або адміністративним арештом – за наявності постанови суду;

скасуванням постанови із закриттям справи про адміністративне правопорушення – за наявності постанови суду;

наявністю підстав, що унеможливлюють виконання постанови суду, – після отримання відповідного судового рішення;

смертю порушника – за наявності довідки органу державної реєстрації актів цивільного стану.

Зняття порушника з обліку у зв'язку зі зміною місця роботи здійснюється за наявності підтвердження про отримання особової справи. У день отримання документів, вказаних вище, посадова особа уповноваженого органу з питань пробації готує довідку про зняття порушника з обліку. Зняття порушника з обліку здійснюється начальником уповноваженого органу з питань пробації, про що ним накладається письмова резолюція на зазначену довідку. Про дату та підстави для зняття порушника з обліку робиться відповідний запис у журналі обліку порушників, на титульному аркуші обкладинки його особової справи та в обліковій картці. У триденний строк уповноважений орган з питань пробації надсилає до суду, який виніс постанову, повідомлення про зняття порушника з обліку.

7. Провадження про виконання постанови про застосування суспільно корисних робіт

Виконання постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді суспільно корисних робіт, передбачено ст. 325-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення[32].

Порядок виконання адміністративного стягнення у вигляді суспільно корисних робіт, передбачено наказом Міністерства юстиції України «Про затвердження Порядку виконання адміністративних стягнень у вигляді громадських робіт, виправних робіт та суспільно корисних робіт» від 19 березня 2013 р. № 474/5[33].

Виконання постанови суду про накладення адміністративного стягнення у вигляді суспільно корисних робіт покладається на уповноважений орган з питань пробації.

Виконання стягнення у вигляді суспільно корисних робіт здійснюється шляхом залучення порушників до суспільно корисної праці, вид якої та перелік об'єктів, на яких порушники повинні виконувати ці роботи, визначається відповідним органом місцевого самоврядування.

Щороку на початку року уповноважений орган з питань пробації надсилає запит до органів місцевого самоврядування щодо визначення видів суспільно корисних робіт та переліку об'єктів, на яких порушники виконуватимуть такі роботи.

При виконанні постанов суду про накладення адміністративного стягнення у вигляді суспільно корисних робіт на уповноважений орган з питань пробації покладаються: облік порушників; роз'яснення порушникам порядку та умов відбування суспільно корисних робіт; погодження з власниками підприємств переліку об'єктів, на яких порушники відбувають суспільно корисні роботи, та видів таких робіт; контроль за відбуванням стягнення порушниками та виконанням обов'язків власником підприємства за місцем відбування порушниками суспільно корисних робіт; облік відпрацьованого порушниками часу; проведення у разі потреби контрольних перевірок за місцем відбування порушниками суспільно корисних робіт; з'ясування причин невиходу порушників на суспільно корисні роботи; складання протоколу про адміністративне правопорушення стосовно порушників, які ухиляються від відбування суспільно корисних робіт; надсилання матеріалів до органів поліції для вирішення питання про притягнення до кримінальної відповідальності відповідно до ст. 389-2 Кримінального кодексу України стосовно порушників, які злісно ухиляються від відбування адміністративного стягнення у вигляді суспільно корисних робіт.

---

[32] Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон від 07.12.1984 р. № 8073-X. Дата оновлення: 18.03.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10. (дата звернення: 25.03.2020).

[33] Про затвердження Порядку виконання адміністративних стягнень у вигляді громадських робіт, виправних робіт та суспільно корисних робіт: Наказ Міністерства юстиції України від 19.03.2013 р. № 474/5. Дата оновлення: 06.12.2019. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0457-13/ed20191206. (дата звернення 25.03.2020).

Уповноважений орган з питань пробації вносить до суду подання для вирішення питань, пов'язаних з виконанням постанов суду про накладення адміністративних стягнень стосовно порушників, які визнані особами з інвалідністю I або II групи, вагітних жінок, жінок старше 55 років та чоловіків старше 60 років.

Підставою для виконання стягнення у вигляді суспільно корисних робіт є постанова суду, яка набрала законної сили.

Порушники перебувають на обліку в уповноваженому органі з питань пробації за місцем проживання.

Відбування адміністративного стягнення у вигляді суспільно корисних робіт здійснюється на об'єкті у межах адміністративно-територіальної одиниці відповідно до місця проживання порушника.

Постанова суду про накладення адміністративного стягнення у вигляді суспільно корисних робіт вважається прийнятою до виконання уповноваженим органом з питань пробації, а порушник взятим на облік з дня реєстрації постанови суду у журналі обліку порушників, на яких накладено адміністративне стягнення у вигляді суспільно корисних робіт.

Протягом десяти робочих днів з дня отримання постанови суду порушник повинен приступити до відбування адміністративного стягнення у вигляді суспільно корисних робіт, крім випадків, коли цьому перешкоджають поважні причини (хвороба, відрядження, неотримання виклику тощо).

У день отримання постанови суду дані про порушника заносяться до журналу обліку порушників, на яких накладено адміністративне стягнення у вигляді суспільно корисних робіт. У такому самому порядку реєструються особові справи, що надійшли з іншого уповноваженого органу з питань пробації.

У триденний строк уповноважений орган з питань пробації надсилає до суду, який виніс постанову, повідомлення про прийняття постанови суду до виконання.

На кожного порушника в уповноваженому органі з питань пробації заводиться особова справа та заповнюється облікова картка порушника, на якого накладено адміністративне стягнення у вигляді громадських робіт (суспільно корисних робіт), в якій ведеться сумарний облік відпрацьованих порушником годин. Облікова картка зберігається в особовій справі порушника у конверті, який наклеюється на другу сторінку обкладинки особової справи.

В особовій справі зберігаються всі матеріали, пов'язані з виконанням стягнення, які підшиваються у хронологічній послідовності. Аркуші особової справи нумеруються і заносяться до опису.

Номери особової справи та облікової картки мають збігатися з номером реєстрації постанови суду в журналі обліку порушників, на яких накладено адміністративне стягнення у вигляді суспільно корисних робіт.

Після отримання постанови суду порушнику надсилається виклик до уповноваженого органу з питань пробації. Неповнолітня особа викликається з батьками або особою, яка їх заміняє. З порушником проводиться бесіда, під час

якої роз’яснюються порядок та умови виконання стягнення, а також наслідки ухилення особи від виконання суспільно корисних робіт.

Посадова особа уповноваженого органу з питань пробації складає довідку про проведену бесіду, в якій порушник власноруч зазначає про ознайомлення з порядком відбування суспільно корисних робіт.

Порушник заповнює анкету особи, до якої застосовано адміністративне стягнення у вигляді громадських (виправних, суспільно корисних) робіт, що долучається до його особової справи.

Якщо у призначений день порушник не з’явився за викликом до уповноваженого органу з питань пробації, на наступний день уповноважений орган з питань пробації надсилає повторний виклик. Якщо порушник не з’явився до уповноваженого органу з питань пробації після двох викликів, уповноважений орган з питань пробації надсилає запит до відповідного органу реєстрації, органу державної виконавчої служби, органу поліції з метою з’ясування факту проживання (перебування) порушника за вказаним у постанові суду місцем проживання.

Якщо за місцем, вказаним у постанові суду, порушник не проживає та встановлено інше місце його проживання, до уповноваженого органу з питань пробації за встановленим місцем проживання порушника надсилається запит про перевірку цього факту. Уповноважений орган з питань пробації за новим місцем проживання у десятиденний строк проводить перевірку і в разі підтвердження факту проживання порушника робить запит його особової справи, після отримання якої у триденний строк надсилає підтвердження до уповноваженого органу з питань пробації, де порушник перебував на обліку.

У день надходження підтвердження про отримання особової справи порушника уповноважений орган з питань пробації, де порушник перебував на обліку, робить відповідний запис у журналі обліку порушників, на яких накладено адміністративне стягнення у вигляді суспільно корисних робіт, про зняття особи з обліку цього уповноваженого органу з питань пробації.

Особові справи і копії облікових карток порушників (завірені підписом посадової особи та печаткою уповноваженого органу з питань пробації) пересилаються через відповідні філії Державної установи «Центр пробації».

Якщо у постанові суду, що надійшла до уповноваженого органу з питань пробації, виявлені неточності, які перешкоджають виконанню адміністративного стягнення, уповноважений орган з питань пробації протягом трьох днів інформує суд, який виніс постанову, для вжиття заходів щодо усунення виявлених неточностей.

Якщо після перевірки за місцем проживання порушника встановлено, що він за цим місцем не проживає, місцеперебування його невідоме або наявні підстави, що унеможливлюють виконання постанови суду, уповноважений орган з питань пробації вносить до суду, який виніс постанову, подання щодо вирішення питань, пов’язаних з виконанням постанови.

Усі питання, пов'язані з виконанням постанови про накладення адміністративного стягнення, відповідно до ст. 304 Кодексу України про адміністративні правопорушення вирішуються судом, який виніс постанову[34].

Відповідно до визначеного органами місцевого самоврядування переліку об'єктів, на яких порушники відбувають суспільно корисні роботи, уповноважений орган з питань пробації у десятиденний строк з дня отримання постанови суду видає порушнику направлення на один з цих об'єктів.

За потреби направлення видається повторно, якщо особа тривалий час (понад три місяці з дня видачі попереднього направлення) незалежно від причин не відбувала стягнення.

Власник підприємства видає наказ або розпорядження про початок відбування порушником суспільно корисних робіт. У наказі (розпорядженні) зазначаються відомості про закріплення за порушником відповідальної особи, ознайомлення порушника із правилами техніки безпеки при виконанні робіт. На строк суспільно корисних робіт власник підприємства складає графік виходу на роботу особи, до якої застосовано адміністративне стягнення у вигляді суспільно корисних робіт, у якому зазначаються час та місце відбування цих робіт.

Витяг з наказу (розпорядження) та графік завіряються підписом керівника та печаткою підприємства і не пізніше наступного дня надсилаються до уповноваженого органу з питань пробації. Зазначені документи долучаються до особової справи порушника.

До відбутого строку суспільно корисних робіт зараховується тільки той час, протягом якого порушник виконував суспільно корисну роботу на визначених об'єктах, що підтверджено повідомленням власника підприємства. Власник підприємства заповнює табель виходу на роботу особи, до якої застосовано адміністративне стягнення у вигляді суспільно корисних робіт, копія якого щомісяця надсилається до уповноваженого органу з питань пробації протягом відбуття порушником суспільно корисних робіт.

Інформація про кількість відпрацьованих порушником годин заноситься до облікової картки.

За потреби уповноважений орган з питань пробації проводить перевірку за місцем відбування порушником стягнення, за результатами якої складається акт перевірки відбування порушником адміністративного стягнення у вигляді суспільно корисних робіт у двох примірниках, один з яких залишається на підприємстві (в установі, організації), а інший з відміткою про ознайомлення власника підприємства зберігається в особовій справі порушника.

Щодо порушників, які ухиляються від відбування суспільно корисних робіт, уповноваженим органом з питань пробації складається протокол про адміністративне правопорушення, який разом з іншими матеріалами надсилається до суду для вирішення питання про притягнення особи до адміністративної відповідальності.

---

[34] Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон від 07.12.1984 р. № 8073-X. Дата оновлення: 18.03.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10. (дата звернення: 25.03.2020).

Копії протоколу про адміністративне правопорушення, супровідного листа та відповідне судове рішення долучаються до особової справи порушника.

Щодо порушників, які злісно ухиляються від відбування адміністративного стягнення у вигляді суспільно корисних робіт, уповноваженим органом з питань пробації надсилаються матеріали із супровідним листом до органу поліції для вирішення питання про притягнення до кримінальної відповідальності відповідно до ст. 389-2 Кримінального кодексу України. Копії цих матеріалів долучаються до особової справи порушника.

В органи поліції надсилаються такі матеріали: подання про притягнення до кримінальної відповідальності; копія постанови суду про накладення адміністративного стягнення у вигляді суспільно корисних робіт; копія облікової картки (завірена підписом посадової особи та печаткою уповноваженого органу з питань пробації); копія постанови суду, якою особу притягнуто до адміністративної відповідальності на підставі ст. 183-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення; довідка про відбутий порушником час стягнення (у годинах); пояснення порушника (у разі наявності); інші матеріали, що підтверджують факт злісного ухилення (документи від власника підприємства за місцем відбування порушником адміністративного стягнення у вигляді суспільно корисних робіт, акт перевірки виконання порушником адміністративного стягнення тощо).

У разі винесення обвинувального вироку за злісне ухилення від відбування адміністративного стягнення у вигляді суспільно корисних робіт копія цього судового рішення долучається до особової справи порушника.

За відсутності поважних причин, які перешкоджають відбуванню адміністративного стягнення у вигляді суспільно корисних робіт, порушник викликається до уповноваженого органу з питань пробації для отримання направлення для подальшого відбування адміністративного стягнення у вигляді суспільно корисних робіт.

Виконання адміністративного стягнення у вигляді суспільно корисних робіт припиняється, а порушник знімається з обліку у зв’язку із: відбуттям призначеної судом кількості годин суспільно корисних робіт – за наявності табеля про відпрацьований час, завіреного підписом та печаткою власника підприємства; скасуванням постанови – за наявності постанови суду; наявністю підстав, що унеможливлюють виконання постанови суду, – після отримання відповідного судового рішення; смертю порушника – наявності довідки органу державної реєстрації актів цивільного стану.

Зняття порушника з обліку у зв’язку зі зміною місця проживання здійснюється за наявності підтвердження про отримання особової справи уповноваженим органом з питань пробації за новим місцем проживання.

У день отримання відповідних документів посадова особа уповноваженого органу з питань пробації готує довідку про зняття порушника з обліку, яка долучається до матеріалів особової справи.

Зняття порушника з обліку здійснюється начальником уповноваженого органу з питань пробації, про що ним накладається письмова резолюція на зазначену довідку.

Про дату та підстави для зняття порушника з обліку робиться відповідний запис у журналі обліку порушників, на яких накладено адміністративне стягнення у вигляді суспільно корисних робіт, на титульному аркуші обкладинки його особової справи та в обліковій картці.

У триденний строк уповноважений орган з питань пробації надсилає до суду, який виніс постанову, повідомлення про зняття порушника з обліку[35].

Обчислення строку виконання суспільно корисних робіт, передбачено ст. 325-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення[36].

Строк виконання адміністративного стягнення у вигляді суспільно корисних робіт обчислюється в годинах, протягом яких порушник виконує призначену йому суспільно корисну працю.

Суспільно корисні роботи виконуються не більше восьми годин, а неповнолітніми – не більше двох годин на день[37].

Обов'язки власника підприємства, установи, організації або уповноваженого ним органу за місцем виконання порушником суспільно корисних робіт, передбачені ст. 325-3 Кодексу України про адміністративні правопорушення[38].

На власника підприємства за місцем відбування порушником суспільно корисних робіт покладаються: погодження з уповноваженим органом з питань пробації переліку об'єктів, на яких порушники відбувають суспільно корисні роботи, та видів робіт, що можуть ними виконуватись; контроль за виконанням порушниками призначених їм робіт; своєчасне повідомлення уповноваженого органу з питань пробації про ухилення порушника від відбування суспільно корисних робіт; ведення обліку та інформування уповноваженого органу з питань пробації про кількість відпрацьованих порушником годин; нарахування плати порушнику за виконання суспільно корисних робіт та перерахування її на відповідний рахунок органу державної виконавчої служби для подальшого погашення заборгованості зі сплати аліментів.

У разі невиконання власником підприємства обов'язків, передбачених ст. 325-3 Кодексу України про адміністративні правопорушення, уповноважений орган з питань пробації інформує про це відповідного прокурора[39].

---

[35] Про затвердження Порядку виконання адміністративних стягнень у вигляді громадських робіт, виправних робіт та суспільно корисних робіт: Наказ Міністерства юстиції України від 19.03.2013 р. № 474/5. Дата оновлення: 06.12.2019. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0457-13/ed20191206. (дата звернення 25.03.2020).

[36] Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон від 07.12.1984 р. № 8073-X. Дата оновлення: 18.03.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10. (дата звернення: 25.03.2020).

[37] Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон від 07.12.1984 р. № 8073-X. Дата оновлення: 18.03.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10. (дата звернення: 25.03.2020).

[38] Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон від 07.12.1984 р. № 8073-X. Дата оновлення: 18.03.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10. (дата звернення: 25.03.2020).

[39] Про затвердження Порядку виконання адміністративних стягнень у вигляді громадських робіт, виправних робіт та суспільно корисних робіт: Наказ Міністерства юстиції України від 19.03.2013 р. № 474/5. Дата

Наслідки ухилення особи від відбування суспільно корисних робіт, передбачені ст. 325-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення[40].

У разі ухилення особи від відбування адміністративного стягнення у виді суспільно корисних робіт вона підлягає притягненню до адміністративної відповідальності (ст. 183-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення)[41].

Під ухиленням особи від відбування адміністративного стягнення у виді суспільно корисних робіт у ст. 183-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення слід розуміти неприбуття порушника до місця виконання суспільно корисних робіт (підприємства, установи, організації) протягом двох днів з дати, визначеної у направленні уповноваженою посадовою особою органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань, без поважних причин, невихід на суспільно корисні роботи або відмова від виконання роботи, вид якої визначений підприємством, установою, організацією, більше двох разів протягом місяця без поважних причин, а також поява на робочому місці у стані алкогольного, наркотичного або токсичного сп'яніння.

Поважними причинами є хвороба особи та інші документально підтверджені обставини, що фактично позбавляють можливості порушника прибути для відпрацювання суспільно корисних робіт.

За ухилення особи від відбування адміністративного стягнення у виді суспільно корисних робіт накладається адміністративне стягнення у вигляді адміністративного арешту строком до десяти діб[42].

У разі злісного ухилення особи від відбування адміністративного стягнення у виді суспільно корисних робіт вона підлягає притягненню до кримінальної відповідальності (ст. 389-2 Кримінального кодексу України)[43].

Під злісним ухиленням особи від відбування адміністративного стягнення у виді суспільно корисних робіт для цілей цієї статті слід розуміти продовження ухилення від відбування суспільно корисних робіт особою, яку притягнуто до адміністративної відповідальності на підставі ст. 183-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення, тобто неприбуття до місця виконання суспільно корисних робіт (підприємства, установи, організації) протягом двох днів з дати, визначеної у направленні уповноваженою посадовою особою уповноваженого органу з питань пробації без поважних причин, невихід на суспільно корисні роботи або відмова від виконання роботи, вид якої визначений підприємством, установою, організацією, більше двох

оновлення: 06.12.2019. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0457-13/ed20191206. (дата звернення 25.03.2020).

[40] Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон від 07.12.1984 р. № 8073-X. Дата оновлення: 18.03.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10. (дата звернення: 25.03.2020).

[41] Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон від 07.12.1984 р. № 8073-X. Дата оновлення: 18.03.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10. (дата звернення: 25.03.2020).

[42] Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон від 07.12.1984 р. № 8073-X. Дата оновлення: 18.03.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10. (дата звернення: 25.03.2020).

[43] Кримінальний кодекс України: Закон від 05.04.2001 р. № 8073-X. Дата оновлення: 20.03.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14. (дата звернення: 25.03.2020).

разів протягом місяця без поважних причин, а також поява на робочому місці у стані алкогольного, наркотичного або токсичного сп'яніння.

Поважними причинами є хвороба та інші документально підтверджені обставини, що фактично позбавляють можливості порушника прибути для відпрацювання суспільно корисних робіт.

За злісне ухилення особи від відбування адміністративного стягнення у виді суспільно корисних робіт призначається покарання у вигляді позбавлення волі на строк до двох років[44].

8. Провадження по виконанню постанови про застосування адміністративного арешту та арешту з утриманням на гауптвахті

Постанова районного, районного у місті, міського чи міськрайонного суду (судді) про застосування адміністративного арешту та арешту з утриманням на гауптвахті виконується негайно після її винесення відповідно до статті 326 КУпАП.

Порядок відбування арешту з утриманням на гауптвахті передбачений статтею 327^{-1} КУпАП та передбачає утримання військовослужбовців, а також військовозобов'язаних чи резервістів під час проходження зборів, підданих арешту, на гауптвахтах Військової служби правопорядку у Збройних Силах України.

У разі відсутності гауптвахти в органі управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, в зоні діяльності якого дислокується військова частина (установа), військовослужбовці, військовозобов'язані та резервісти під час проходження зборів, піддані арешту на термін до трьох діб, в особливий період можуть за рішенням суду утримуватися в кімнатах тимчасово затриманих Військової служби правопорядку у Збройних Силах України з обов'язковим зазначенням про це у рішенні про застосування арешту з утриманням на гауптвахті.

Утримання заарештованих військовослужбовців (військовозобов'язаних) у кімнатах для тимчасово затриманих військовослужбовців здійснюється з дотриманням вимог, визначених для заарештованих військовослужбовців (військовозобов'язаних), які утримуються на гауптвахті.

Відповідальними за належне утримання заарештованих військовослужбовців (військовозобов'язаних) у кімнатах для тимчасово затриманих військовослужбовців у підрозділах Служби правопорядку, де гауптвахта відсутня, є відповідні начальники підрозділів Служби правопорядку.

Під час виконання постанови про застосування арешту з утриманням на гауптвахті арештовані піддаються особистому огляду.

Порядок та умови утримання військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів під час проходження зборів, заарештованих в адміністративному порядку, визначаються наказом

[44] Кримінальний кодекс України: Закон від 05.04.2001 р. № 8073-X. Дата оновлення: 20.03.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14. (дата звернення: 25.03.2020).

Міністерства оборони України від 18.05.2015 № 216 «Про затвердження Інструкції про порядок і умови утримання військовослужбовців, заарештованих в адміністративному порядку».

9. Провадження по виконанню постанови в частині відшкодування майнової шкоди

Порядок і строк виконання постанови в частині відшкодування майнової шкоди встановлений статтею 329 КУпАП.

Постанова по справі про адміністративне правопорушення в частині відшкодування майнової шкоди виконується в порядку, встановленому КУпАП та іншими законами України. Дана постанова в частині відшкодування майнової шкоди вже є виконавчим документом і не потребує якихось додаткових документів і проходження процедури відповідно до розділу VI ЦПК України щодо звернення рішень до виконання, а одразу є підставою для відкриття виконавчого провадження за правилами, передбаченими Законом України «Про виконавче провадження».

Відшкодування шкоди відбувається в порядку, передбаченому главою 82 Цивільного кодексу України.

Стаття 1166 ЦК України передбачає відшкодування в повному обсязі особою, яка завдала майнова шкода, завдану неправомірними рішеннями, діями чи бездіяльністю особистим немайновим правам фізичної або юридичної особи, а також шкоду, завдану майну фізичної або юридичної особи.

З урахуванням обставин справи суд за вибором потерпілого може зобов'язати особу, яка завдала шкоди майну, відшкодувати її в натурі (передати річ того ж роду і такої ж якості, полагодити пошкоджену річ тощо) або відшкодувати завдані збитки у повному обсязі.

Відповідно до статті 1192 ЦК України розмір збитків, що підлягають відшкодуванню потерпілому, визначається відповідно до реальної вартості втраченого майна на момент розгляду справи або виконання робіт, необхідних для відновлення пошкодженої речі.

Згідно ч. 4 ст. 1193 ЦК України суд може зменшити розмір відшкодування шкоди, завданої фізичною особою, залежно від її матеріального становища.

Майнова шкода має бути відшкодована порушником не пізніш як через п’ятнадцять днів з дня вручення йому копії постанови на підставі статті 285 КУпАП, а в разі оскарження такої постанови – не пізніш як через п’ятнадцять днів з дня повідомлення про залишення скарги без задоволення.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Навчально-наукова

1. Забезпечення публічної безпеки і порядку під час виборчого процесу [метод. рек.] / [уклад.: Сокуренко В.В., Чернявський С.С., Константінов С.Ф. та інш.]. – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2015. – 40 с.
2. Організація діяльності поліції зарубіжних країн [навч. посіб.] / [Братель С.Г, Луговий І.О., Кузьміних Г Б. та ін.]; за ред. В.В. Чернєя. – К. : КНТ, 2015. – 572 с.
3. Пам’ятка працівника патрульної поліції (інформаційно-довідкові матеріали з адміністративно-правових питань) / авт. кол.: Гусаров С.М., Головко О.М., Панова О.О., Резанов С.А., Джафарова О.В., Шатрава С.О., Іванцов В.О., Завальний М.В. – Харків: Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2015. – 144 с.
4. Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції: Навчальний посібник / [Константінов С.Ф., Братель С.Г., Білик В.М., Кудря В.О. та ін.] – К.: Видавництво «Центр учбової літератури», 2016. – 336 с.
5. Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях: Навчальний посібник / [Константінов С.Ф., Олефір В.І., Братель С.Г. та ін.] – К.: Видавництво «Центр учбової літератури», 2016. – 196 с.
6. Адміністративна діяльність Національної поліції: навчальний посібник для підготовки до іспиту / Калюк О.М., Константінов С.Ф., Куліков В.А. та ін. / за ред. Кулікова В.А. – К.: «Освіта України», 2016. – 230 с.
7. Стандартні операційні процедури: методичні рекомендації для поліцейських патрульної поліції / Департамент патрульної поліції Національної поліції України // Програмний додаток «Патруль» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.patrul.in.ua/politsejskomu/standartni-operatsijni-protseduri/.
8. Куліков В.А. «Правові засади застосування спеціальних засобів підрозділами Національної поліції» // Всеукраїнська науково-практична конференція: «Національна поліція Донеччини: проблеми становлення та стратегія розвитку – 2016»: Зб. тез доповідей. – Маріуполь: ДВНЗ «ПДТУ», 2016., – С.23-26.
9. Адміністративна діяльність Національної поліції: загальна частина: [навчальний посібник] / [В.М. Бесчасний, О.М. Мердова, В.С. Тулінов та ін.]; за ред. В.М. Бесчасного. – Київ: ВД «Дакор», 2017. – 248 с.
10. Адміністративна діяльність органів поліції України: підручник / за заг. ред. В.В. Сокуренка [В.В. Сокуренко, О.І. Безпалова, О.В. Джафарова та ін.]; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків: ХНУВС, 2017. – 432 с.
11. Адміністративна діяльність поліції: підруч. / за заг. ред. В.В. Середи. – Л.: ЛьвДУВС, 2017. – 776 с.
12. Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях: навчальний посібник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН України О.М. Бандурки; [О.І. Безпалова, О.В. Джафарова, С.М. Князєв та ін.; передм. О.М. Бандурки]; МВС України, Харків., нац. ун-т внутр. справ. – Харків: ХНУВС, 2017 – 242 с.

13. Долинний А.В. Адміністративно-правове забезпечення Національною поліцією України публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів: Дис. ... канд. юрид. наук (12.00.07) // Відкритий Міжнародний університет розвитку людини «Україна». – Київ: 2017 р. – 187 с.

14. Фатхутдінов В.Г. Адміністративно-правове забезпечення громадської безпеки України: дис. на здобут. наук. ступ. док. юрид. наук: спец. 12.00.07 "Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право" // Фатхутдінов В.Г.; МВС України, НАВС, Київ: – 2017. – 440 с.

15. Куліков В.А. «Особливості реалізації права на проведення мирних зібрань в сучасних умовах» // Актуальні проблеми правоохоронної діяльності: матер. Всеукр. наук-практ. Інтернет конференції (м. Сєвєродонецьк, 23 грудня 2016 р.); упоряд. к.ю.н., доц. В.С. Бондар, к.ю.н. М.В. Кривонос. – Сєвєродонецьк: Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка, 2017,. – С.186-189.

16. Забезпечення Національною поліцією України публічної безпеки і порядку під час проведення міжнародного пісенного конкурсу «Євробачення-2017»: [метод. реком.] / [В.Л. Костюк, В.Г. Сюравчик, С.Ф. Константінов, В.А. Куліков, А.О. Джужа]; за заг. ред. Р.А. Сербина. – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2017. – 61 с.

17. Організація роботи підрозділів превентивної діяльності Національної поліції: навчальний посібник / Кудря В.О., Лабунь А.В., Радзівон С.М., Фещенко Л.О. та ін. / за ред. Кулікова В.А. – К.: «Освіта України», 2017. – 247с.

18. Реагування органів та підрозділів Національної поліції на повідомлення про правопорушення або інші події [Текст]: метод. рек. / В.Л. Костюк, Є.М. Корж, В.А. Куліков, Н.В. Федоровська. – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2017. – 44 с.

19. Діяльність поліцейського щодо виявлення правопорушень у громадських місцях: метод. реком. / В.С. Боровікова, І.В. Лозинська та ін. – Л: ЛьвДУВС, 2018. – 76 с.

20. Довідник поліцейського / авт.-упоряд.: С.С. Чернявський, К.Б. Левченко, В.Л. Костюк; худож.-оформлювач М.С. Мендор. – Харків: Фоліо, 2018. – 348 с.

21. Довідник працівника Національної поліції: електронний довідник «Міжнародні масові заходи» / авт. Борець Т.О., Буряк М.В., Василинчук В.І., Коновалов О.В., Костюк В.Л., Стрільців О.М., Федоровська Н.В., Харечко Н.В., Крижна В.В., Підвисоцький В.В. (05.03.2018) (Об’єкт інтелектуальної власності) // http://elar.naiau.kiev.ua/jspui/handle/123456789/5433.

22. Ліга чемпіонів УЄФА 2017-2018: довідник патрульного: / [Укл. А.Є. Крищенко, В.Л. Костюк, Н.В. Федоровська, О.М. Стрільців, Т.О. Борець]. – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2018. – 288 с.

23. Забезпечення Національною поліцією публічної безпеки і порядку під час проведення фінального матчу з футболу Ліги Чемпіонів УЕФА-2018 у м. Києві: метод. рек / А.Є. Крищенко, В.Л. Костюк, Р.А. Сербин, В.Г. Сюравчик. – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2018. – 88 с.

24. Правові підстави застосування спеціальних засобів поліцейськими [Текст]: метод. рек. / В.Л. Костюк, Є.М. Корж, А.Є. Крищенко, Н.В. Федоровська. – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2018. – 36 с.

25. Організація роботи дільничного офіцера поліції з особами, які перебувають на превентивному обліку: метод. рек. / В.Л. Костюк, В.М. Лисюк, В.Г. Сюравчик, О.М. Жук. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2018. – 56 с.

26. Організація роботи дільничного офіцера поліції на поліцейській дільниці: метод. рек. / В.Л. Костюк, А.Є. Крищенко, О.М. Жук, В.В. Мозоль, В.В. Литвин. – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2018. – 89 с.

27. Практика та законодавче забезпечення застосування спеціальних засобів у діяльності поліції (світовий досвід) [Текст]: аналіт. огляд / Костюк В.Л., Крищенко А.Є., Мозоль В.В., Литвин В.В., Копан О.В. – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2018. – 93 с.

28. Організація охорони публічного порядку: навчальний посібник / Братель С.Г., Золотарьова Н.І., Кобзар К.П., Корж Є.М., Костюк В.Л., Кудря В.О., Куліков В.А., Радзівон С.М., Федоровська Н.В. / за ред. Кулікова В.А. – К.: ФОП Маслаков, 2019. – 164 с.

29. Дії поліції під час виявлення фактів незаконного поводження з небезпечними матеріалами: метод. рекомендації // МВС України, Нацполіція України, НАВС – Київ: – 2019 р. 81с.

30. Адміністративно-правовий статус керівника територіального органу Національної поліції у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 // Крищенко Андрій Євгенович; МВС України, НАВС – Київ: – 2019 р.

31. Діяльність Національної поліції України щодо забезпечення публічної безпеки в умовах антитерористичної операції: навч. посіб. / В.В. Аброськін; МВС України; Харків. Нац.ун-т вн. справ. – Київ: ФОП Лопатіна О.О., 2019. – 212 с.

32. Стандартні операційні процедури щодо забезпечення публічної безпеки і порядку органами та підрозділами Національної поліції України у зв'язку з проведенням масових заходів: затверджено Головою Національної поліції України від 01 грудня 2019 р.

Нормативно-правові акти

33. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – К.: Преса України, 1997. – 80 с.

34. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. // Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984, додаток до № 51, ст.1122.

35. Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі: Закон України від 20 грудня 1994 р. // Відомості Верховної Ради. – 1994. – №52. – С. 455.

36. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей: Закон України від 24 січня 1995 р. // Відомості Верховної Ради. – 1995. – № 6. –С. 35.

37. Про звернення громадян: Закон України від 02 жовтня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 47. – С. 256.

38. Про Уповноваженого Верховної Ради з прав людини: Закон України від 23 грудня 1997 р. // (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, № 20, ст.99).

39. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16 березня 2000 р. // Відомості Верховної Ради. – 2000. – № 23. – С. 176.

40. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону: Закон України від 22 червня 2000 р. // Відомості Верховної Ради. – 2000. – № 40. – С. 338.

41. Кодекс адміністративного судочинства від 6 липня 2005 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, № 35-36, № 37, ст.446.

42. Про ратифікацію Європейської Конвенції «Про насильство та неналежну поведінку з боку глядачів під час спортивних заходів, і зокрема футбольних матчів»: Закон України від 15 листопада 2001 р. // Офіційний вісник України. – 2006. – № 9. – С. 235.

43. Про захист персональних даних: Закон України від 1 червня 2010 р.// (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 34, ст. 481).

44. Про доступ до публічної інформації: Закон України 13 січня 2011р.// (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 32, ст. 314).

45. Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк: Закон України від 17 березня 2011 р. // (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 38, ст.380).

46. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 2 червня 2011 р. // (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 51, ст.577).

47. Кодекс цивільного захисту України від 2 жовтня 2012 р. // (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 34-35, ст.458).

48. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р // Відомості Верховної Ради. – 2014. – № 49. – ст.2056.

49. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 р. // Відомості Верховної Ради. – 2015. – № 40-41.

50. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07 грудня 2017 р. // Відомості Верховної Ради. – 2018, № 5, ст.35.

51. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19): Закон України від 17 березня 2020 р. // Голос України від 01.04.2020, № 60.

52. Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини: Указ Президента України від 25 серпня 2015 р. № 501/2015.

53. Про затвердження Положення про дозвільну систему: Постанова КМУ від 12 жовтня 1992 р. № 576.

54. Про затвердження порядку і правил проведення обов’язкового страхування цивільної відповідальності громадян України, що мають у власному чи іншому законному володінні зброю за шкоду, яка може бути

заподіяна третій особі, її майну внаслідок володіння, зберігання чи використання цієї зброї: Постанова КМУ України від 29 березня 2002 р. № 402.

55. Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: Постанова КМУ від 22 серпня 2018 р. № 658.

56. Про затвердження Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадки затримання, адміністративного арешту або застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2011 р. № 1363.

57. Про затвердження Порядку організації робіт із забезпечення громадського порядку та громадської безпеки під час проведення футбольних матчів: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 квітня 2012 р. № 341.

58. Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту: Постанова Кабінету Міністрів України від 9 січня 2014 р. № 11.

59. Положення про Національну поліцію: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 877.

60. Положення про Міністерство внутрішніх справ України: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 878.

61. Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 березня 2020 р. № 211.

62. Про затвердження плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2015 р. № 1393-р.

63. Загальна декларація прав людини: прийнята Резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН 10 грудня 1948 р.

64. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права: прийнятий Резолюцією 2200 А (XXI) Генеральної Асамблеї ООН 16 грудня 1966 р.

65. Декларація про захист усіх осіб від тортур та інших жорстоких, нелюдських чи принижуючих гідність видів поводження та покарання: резолюція 3452 (XXX) Генеральної Асамблеї ООН від 9 грудня 1975 р.

66. Кодекс поведінки посадових осіб у підтриманні правопорядку. Прийнято резолюцією 34/169 Генеральної Асамблеї 00Н від 17 грудня 1979 р.

67. Конвенція проти тортур та інших жорстоких, нелюдських чи принижуючих гідність видів поводження та покарання: резолюція Генеральної асамблеї ООН від 10 грудня 1984 р.

68. Європейська конвенція про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню: прийнята Радою Європи 28 листопада 1987 р.

69. Європейська конвенція про захист прав і основних свобод людини: прийнята Радою Європи 28 листопада 1987 р.

70. Декларація про поліцію: резолюція Парламентської асамблеї Ради Європи № 690 (1979) від 8 травня 1979 р.

71. Європейський кодекс поліцейської етики: рекомендація Rec. (2001) 10 прийнята Комітетом міністрів Ради Європи 19 вересня 2001 р.

72. Про затвердження Інструкції про порядок приймання, зберігання, обліку, знищення чи реалізації вилученої, добровільно зданої, знайденої зброї та боєприпасів до неї: Наказ МВС від 31травня 1993 р. № 314.

73. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями метальними снарядами несмертельної дії, та зазначених патронів, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів: Наказ МВС України від 21 серпня 1998 р. № 622.

74. Про затвердження Інструкції про організацію здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі: Наказ МВС України, Державного департаменту з питань виконання покарань від 4 листопада 2003 р. №1303/203.

75. Про затвердження Правил внутрішнього розпорядку в ізоляторах тимчасового тримання органів внутрішніх справ України: Наказ МВС України від 2 грудня 2008 р. № 638.

76. Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії структурних підрозділів, відповідальних за реалізацію державної політики щодо попередження насильства в сім'ї, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї: Наказ Мінсім'ямолодьспорт України, МВС України № 3131/386 від 7 вересня 2009 р.

77. Про затвердження Порядку взаємодії суб’єктів соціального патронажу звільнених осіб: наказ Мінюсту, МОЗ, МВС Мінсоцполітики України від 7 листопада 2011 р. № 429/831/769/3279/5.

78. Про затвердження Порядку взаємодії установ виконання покарань та суб'єктів соціального патронажу під час підготовки до звільнення осіб, які відбувають покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк: Наказ Міністерства юстиції України, Міністерства соціальної політики України, Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства внутрішніх справ України від 28 березня 2012 р. № 478/5/180/375/212/258.

79. Про затвердження Інструкції про роботу з громадськими формуваннями з охорони державного кордону: Наказ МВС України від 15 вересня 2014 р. № 948.

80. Про затвердження Інструкції з організації конвоювання та тримання в судах обвинувачених (підсудних), засуджених за вимогою судів: Наказ МВС, Мін’юсту, ВСУ, ВССУ, ДСА України, ГПУ від 26 травня 2015 р. № 613/785/5/30/29/67/68.

81. Про затвердження Положення про патрульну службу МВС: Наказ МВС України від 2 липня 2015 р. № 796.

82. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції: Наказ МВС України від 6

листопада 2015 р. № 1376.

83. Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі: Наказ МВС України від 7 листопада 2015 р. № 1395.

84. Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції: Наказ МВС України, МОЗ України від 9 листопада 2015 р. № 1452/735.

85. Про затвердження Інструкції про порядок переведення органів Національної поліції України на посилений варіант службової діяльності: Наказ МВС України від 10 грудня 2015 р. № 1560.

86. Про затвердження Типового положення про управління організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування головних управлінь Національної поліції України в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях, м. Києві: Наказ МВС України від 22 січня 2016 р. № 39.

87. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ МВС України від 26 січня 2016 р. № 50.

88. Про затвердження Положення про Департамент організації діяльності «Корпусу оперативно-раптової дії» Національної поліції України: Наказ МВС України від 3 лютого 2016 р. № 96.

89. Про затвердження Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю: Наказ МВС України від 1 лютого 2016 р. № 70.

90. Про затвердження Положення з організації перевірки рівня фізичної підготовленості кандидатів до вступу на службу в Національну поліцію України: наказ МВС України від 9 лютого 2016 р. № 90.

91. Про затвердження Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції: Наказ МВС України від 16 лютого 2016 р. № 105.

92. Про затвердження Порядку присвоєння спеціальних звань поліції та позбавлення спеціальних звань: Наказ МВС України від 12 березня 2016 р. № 177.

93. Про затвердження Інструкції про умови та порядок придбання, зберігання, обліку, використання та застосування пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями метальними снарядами несмертельної дії, та зазначених патронів поліцейськими, особами, звільненими зі служби в поліції, а також колишніми працівниками міліції: наказ МВС України від 29 березня 2016 р. № 223.

94. Про затвердження Правил етичної поведінки працівників апарату МВС України, територіальних органів, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС: Наказ МВС України від 28 квітня 2016 р. № 326.

95. Про затвердження Інструкції з автоматизованого обліку

адміністративних правопорушень: Наказ МВС України від 4 липня 2016 р. № 595.

96. Про затвердження Порядку організації взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку: Наказ МВС України від 10 серпня 2016 р. № 773.

97. Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії між Державною службою України з надзвичайних ситуацій, Національною поліцією України та Національною гвардією України у сфері запобігання і реагування на надзвичайні ситуації, пожежі та небезпечні події: Наказ МВС України від 22 серпня 2016 р. № 859.

98. Про затвердження Правил етичної поведінки працівників апарату Міністерства внутрішніх справ України, територіальних органів, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС: Наказ МВС України від 28 квітня 2016 року № 326.

99. Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських: Наказ МВС України від 9 листопада 2016 № 1179.

100. Про організацію роботи із запитами на публічну інформацію в Національній поліції України: Наказ МВС України від 07 лютого 2017 р. № 95.

101. Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії територіальних органів поліції та міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України під час реагування на надзвичайні ситуації, у випадку уведення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану: Наказ МВС України від 31 жовтня 2016 р. № 1129.

102. Про затвердження Інструкції з питань супроводження транспортних засобів спеціалізованими автомобілями Національної поліції і забезпечення безпеки дорожнього руху під час його здійснення: Наказ МВС України від 29 листопада 2016 р. № 1259.

103. Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії між посадовими особами підрозділів Державної прикордонної служби України та територіальних органів Національної поліції України у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в місцях значного скупчення транспортних засобів перед пунктами пропуску через державний кордон України: Наказ МВС України від 16 лютого 2017 р. № 128.

104. Про затвердження Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України: Наказ МВС України від 23 травня 2017 р. № 440.

105. Про організацію службової діяльності поліції охорони з питань забезпечення фізичної охорони об’єктів: Наказ МВС України від 7 липня 2017 р. № 577.

106. Порядок взаємодії органів і підрозділів поліції під час організації та виконання органами поліції охорони заходів з фізичної охорони об’єктів: Наказ МВС України від 07 липня 2017 року № 577.

107. Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції: Наказ МВС України від 28 липня 2017 р. № 650.

108. Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних офіцерів поліції Національної поліції України: Наказ МВС України від 4 серпня 2017 р. № 689.

109. Про затвердження Порядку медичного забезпечення поліцейських та військовослужбовців Національної гвардії України при виконанні оперативно-службових завдань під час подолання наслідків надзвичайних ситуацій, припинення групового порушення громадської безпеки і порядку чи масових заворушень: Наказ МВС України від 7 листопада 2017 р. № 910.

110. Про затвердження Порядку розгляду звернень та організації проведення особистого прийому громадян в органах та підрозділах Національної поліції України: Наказ МВС України від 15 листопада 2017 р. № 930.

111. Про затвердження Положення про підрозділи поліції особливого призначення: Наказ МВС України від 4 грудня 2017 р. № 987.

112. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: Наказ МВС України від 19 грудня 2017 р. № 1044.

113. Про затвердження Порядку винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника: Наказ МВС України від 1 серпня 2018 р. № 654.

114. Про затвердження Класифікаційних ознак надзвичайних ситуацій: Наказ МВС України від 06 серпня 2018 р. № 658.

115. Про затвердження Концепції запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів: Наказ МВС України від 23 серпня 2018 р. № 706.

116. Про затвердження Порядку дій органів (підрозділів) Національної поліції в разі виявлення осіб, транспортних засобів і документів, відомості щодо яких містяться в банках даних інформаційної системи Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерполу: Наказ МВС України від 02 жовтня 2018 р. № 808.

117. Про затвердження Положення про підрозділи поліції особливого призначення «Корпус оперативно-раптової дії»: Наказ МВС України від 26 листопада 2018 р. № 958.

118. Про затвердження Інструкції із застосування органами та підрозділами поліції технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису: Наказ МВС України від 18 грудня 2018 р. № 1026.

119. Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події: Наказ МВС України від 8 лютого 2019 р. № 100.

120. Про затвердження Порядку взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України:

Наказ МВС України від 25 лютого 2019 р. № 124.

121. Про затвердження Порядку проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства: Спільний наказ Мінсоцполітики та МВС України від 13 березня 2019 р. № 369/180.

122. Про затвердження Положення про функціональну підсистему забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку, безпеки дорожнього руху єдиної державної системи цивільного захисту: Наказ МВС України від 04 жовтня 2019 р. № 835.

123. Про внесення зміни до Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями метальними снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів: Наказ МВС України від 18 листопада 2019 р. № 960.

124. Про порядок оформлення, видачі та обліку дозволів на встановлення та використання спеціальних звукових і світлових сигнальних пристроїв синього кольору на транспортних засобах: Наказ МВС України від 23 грудня 2019 р. № 1080.

125. Про внесення змін до Інструкції про порядок організації роботи територіальних органів з надання сервісних послуг Міністерства внутрішніх справ України щодо державної акредитації закладів, які проводять підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації водіїв транспортних засобів, та атестації їх спеціалістів: Наказ МВС України від 23 грудня 2019 р. № 1084.

126. Про внесення змін до Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції: Наказ МВС України від 24 грудня 2019 р. № 1096.

127. Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі: Наказ МВС України від 13 січня 2020 р. № 13.

128. Про внесення змін до Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі: Наказ МВС України від 06 лютого 2020 р. № 101.

129. Про затвердження деяких нормативно-правових актів у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі: Наказ МВС України від 06 квітня 2020 року № 326.

130. Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України: Наказ МВС України від 27 квітня 2020 року № 357.

131. Про особливості забезпечення закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що належать до сфери управління Міністерства внутрішніх справ України, зброєю, боєприпасами: Наказ МВС

України від 27 квітня 2020 року № 358.

Інформаційні ресурси

132. http://www.rada.kiev.ua – Верховна Рада України
133. http://www.kmu.gov.ua – Кабінет Міністрів України
134. http://www.mvs.gov.ua – Міністерство внутрішніх справ України
135. https://www.npu.gov.ua/uk/ – Національна поліція
136. http://www.naiau.kiev.ua – Національна академія внутрішніх справ
137. http://www.nau.kiev.ua – Нормативні акти України
138. http://patrol.police.gov.ua/ru/site/index – патрульна поліція

Додаток 1

ВИНЕСЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ПОСТАНОВ

Робота з електронною постановою. Створення. Редагування. Друк.

Відповідно до наказу № 1395 МВС(п. 5 р. IV)
Постанова про накладення адміністративного стягнення по справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване не в автоматичному режимі (додаток 5), складається у письмовій формі (заповнюється відповідно до вимог пункту 10 розділу XIII цієї Інструкції) або за наявності технічної можливості в електронній формі у вигляді стрічки, яка роздруковується за допомогою спеціальних технічних пристроїв, із зазначенням відомостей, що відповідають пунктам постанови про накладення адміністративного стягнення по справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване не в автоматичному режимі, наведеної у додатку 5 до цієї Інструкції.

Підключення термопринтеру

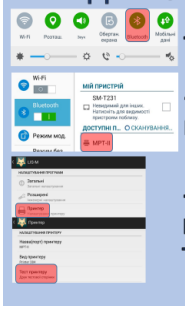

- Ввімкнути Bluetooth

- Підключити пристрій МРТ-І та ввести пін-код «0000»

- Відкрити в ПЗ ЛІС-М налаштування та провести тестовий рук з термопринтеру

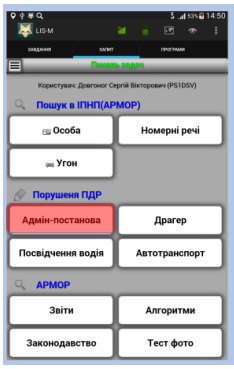

Відкриття підсистеми «Адмін-постанова»

Після успішного тестування термопринтеру та перевірки на працездатність, авторизуватись в «Запит» за допомогою особистого логіну та паролю до системи «АРМОР» та натиснути посилання «Адмін-постанова».

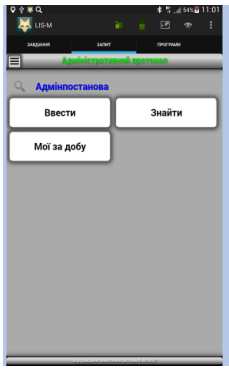

Відкриття підсистеми «Адмін-постанова»

– **[Ввести]** відкриває форму введення адмінпостанови;
– **[Знайти]** дає змогу знайти раніше введену постанову;
– **[Мої за добу]** відкриває постанови, які були внесені за зміну.

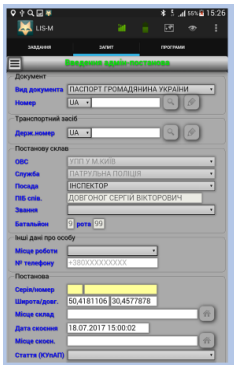

Введення адмін-постанови

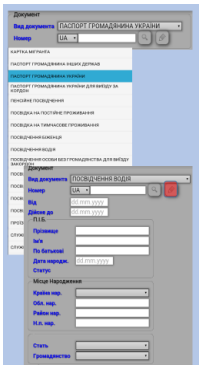

«Документ»

Вводяться відомості про документ та особу, яку було ідентифіковано за допомогою цього документу.
Доступний вибір з випадаючого меню виду документу.
Пункт «Номер» дозволяє самостійно вказати країну походження документу.
При натисканні кнопки відкривається можливість ввести повні данні документу.

«Посвідчення водія»

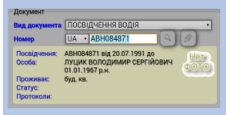

Відомості про водія система знаходить самостійно при натисканні кнопки внесенні дійсного посвідчення водія.

«Транспортний засіб»

Інформація про ТЗ та про власника ТЗ заповниться автоматично при натисканні кнопки у разі, якщо транспортний засіб було поставлено на облік після 2011 року або на власника ТЗ раніше складався адмінматеріал.
В цьому випадку в пункті «Протоколи» буде вказано скільки раніше було складено матеріалів.
При натисканні на кількість протоколів відкриється детальна інформація.

«Постанову склав» та «Інші дані про особу»

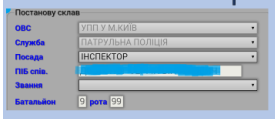

Інформація про посадову особу, яка склала адмінматеріал, вноситься автоматично за наявності достатнього обсягу інформації введеної в системі «АРМОР»

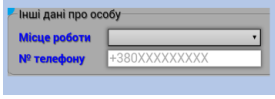

Місце роботи вноситься за наявності підстав вважати, що інформація є достовірною.

«Постанова»

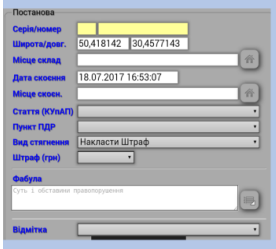

Серія та номер створюються автоматично при збереженні постанови.
Місце складання формується за допомогою координат пристрою, але бажано дублювати адресом.
Місце скоєння може відрізнятися від місця складання.
Стаття КУПАП, Пункт ПДР, вид стягнення та сума штрафу обирається з випадаючого списку.
Вибір фабули стає доступним при обранні статті КУПАП, пункту ПДР.

«Завершення складання, збереження та друк»

Після заповнення всіх даних та перевірки на достовірність, натиснути кнопку «Зберегти» і тільки після цього натискати «Друк»

«Завершення складання, збереження та друк»

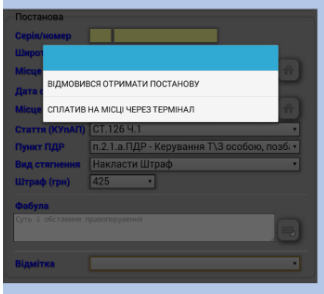

В разі відмови правопорушника отримувати ЕП обов'язково зазначається в відмітці «Відмовився отримувати постанову» та роздрукована постанова передається до відділу адміністративної практики

(матеріали підготовлено: Тоневицьким А.М., Довгоног С.В.)

Додаток 2

РОЗМІЩЕННЯ КАМЕР У МЕЖАХ М. КИЄВА

Адреса	Дозволена швидкість
Вул. Олени Теліги, 39	50 км/год
Набережне шосе, 4 (навпроти)	80 км/год
Дніпровська набережна, перехрестя з вулицею Причальною	50 км/год
Вулиця Братиславська, 18	50 км/год
Чоколівський бульвар, 24	50 км/год
Північний міст (в напрямку лівого берега)	50 км/год
Північний міст (в напрямку правого берега)	50 км/год
Броварський проспект. (м. Лівобережна)	50 км/год
Броварський проспект/ вул. Будівельників	50 км/год
Південний міст (в напрямку лівого берега)	50 км/год
Південний міст (в напрямку правого берега)	50 км/год
Проспект Героїв Сталінграда, 25	50 км/год
Проспект Володимира Маяковського, 56	50 км/год
Проспект Володимира Маяковського, 65	50 км/год
Дружби народів бульвар, 27	50 км/год
Дружби народів бульвар, 36	50 км/год
Столичне шосе, 58 в напрямку м. Київ	80 км/год
Столичне шосе 58, в напрямку м. Обухів	80 км/год
Харківська площа / проспект Миколи Бажана	80 км/год
Харківська площа / проспект Миколи Бажана	80 км/год

©Офіційний сайт
Національної поліції: https://www.npu.gov.ua/gromadyanam/avtomatichna-sistema-fotovideofiksacziji-porushen-pdr/zapusk-sistemi-avtomatichnoji-fiksacziji-porushen-pravil-dorozhnogo-ruxu.html

Додаток 3

РОЗМІЩЕННЯ КАМЕР НА ДОРОГАХ ДЕРЖАВНОГО ЗНАЧЕННЯ

Індекс дороги	Назва дороги	Місце, км	Дозволена швидкість
М-03	Київ - Харків - Довжанський	49+150	110 км/год
М-03	Київ - Харків - Довжанський	101+350	110 км/год
М-03	Київ - Харків - Довжанський	101+400	110 км/год
М-05	Київ - Одеса	15+150	50 км/год
М-05	Київ - Одеса	15+770	50 км/год
М-05	Київ - Одеса	19+400	50 км/год
М-05	Київ - Одеса	24+400	50 км/год
М-05	Київ - Одеса	24+700	50 км/год
М-05	Київ - Одеса	28+450	50 км/год
М-05	Київ - Одеса	29+870	50 км/год
М-05	Київ - Одеса	35+240	50 км/год
М-05	Київ - Одеса	35+352	50 км/год
М-06	Київ - Чоп	21+690	70 км/год
М-06	Київ - Чоп	21+930	70 км/год
М-06	Київ - Чоп	46+050	110 км/год
М-06	Київ - Чоп	49+700	110 км/год
М-06	Київ - Чоп	66+250	110 км/год
М-07	Київ – Ковель - Ягодин	23+550	50 км/год
М-07	Київ – Ковель - Ягодин	30+600	90 км/год
М-07	Київ – Ковель - Ягодин	37+700	50 км/год
М-07	Київ – Ковель - Ягодин	44+100	90 км/год
Н-01	Київ - Знам’янка	26+050	50 км/год
Н-01	Київ - Знам’янка	26+088	50 км/год
Р-01	Київ - Обухів	30+000	50 км/год
Р-01	Київ - Обухів	30+110	50 км/год

©Офіційний сайт
Національної поліції: https://www.npu.gov.ua/gromadyanam/avtomatichna-sistema-fotovideofiksacziji-porushen-pdr/zapusk-sistemi-avtomatichnoji-fiksacziji-porushen-pravil-dorozhnogo-ruxu.html

Додаток 4

РОЗМІЩЕННЯ ПРИЛАДІВ КОНТРОЛЮ НА МАПІ

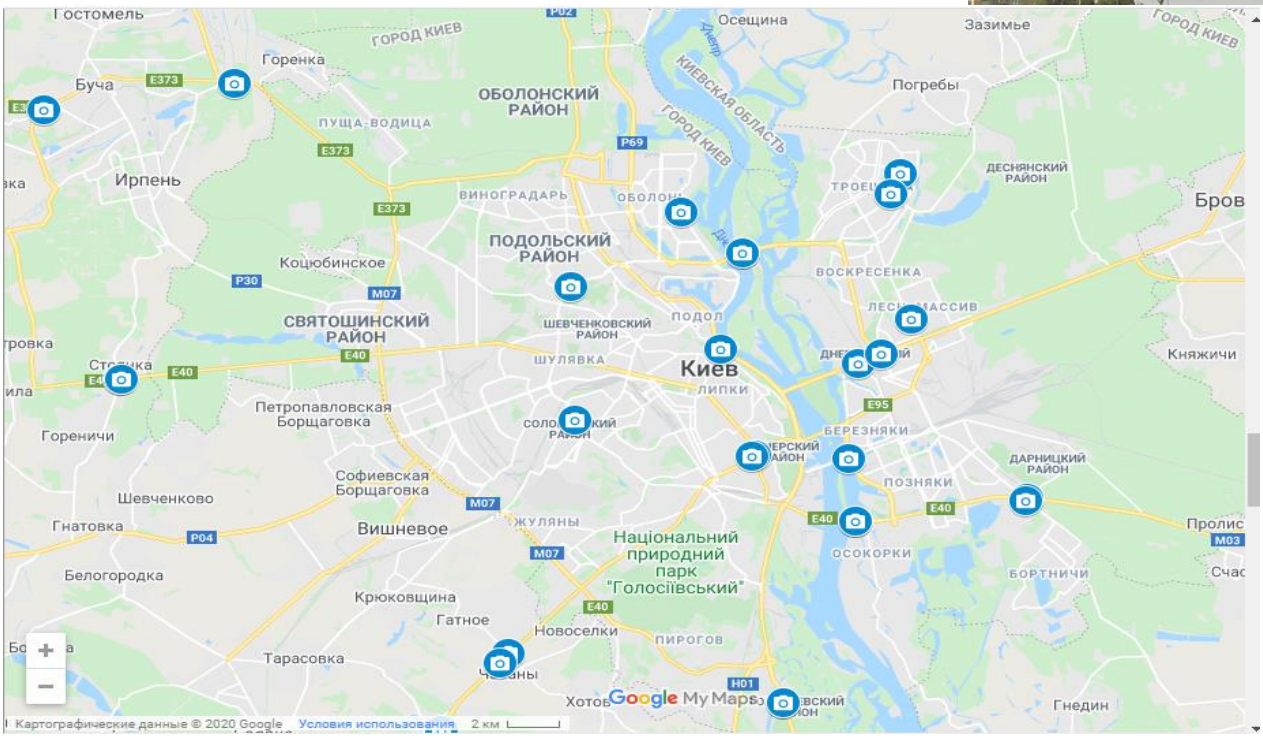

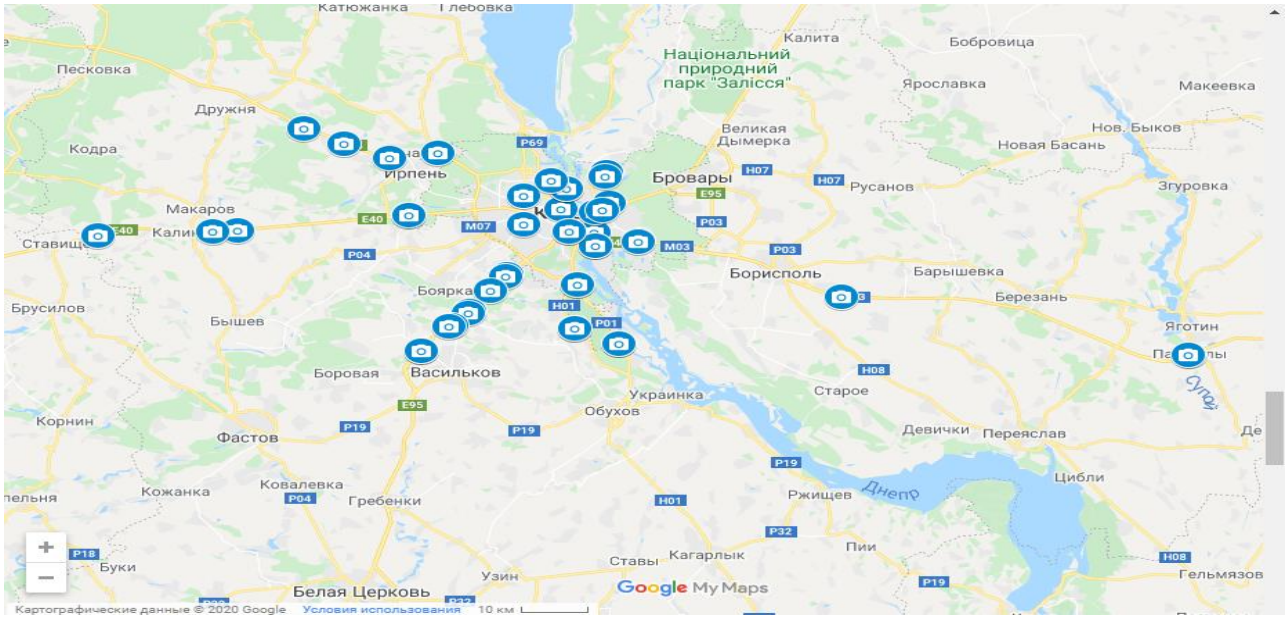

©Офіційний сайт Національної поліції: https://www.npu.gov.ua/gromadyanam/avtomatichna-sistema-fotovideofiksacziji-porushen-pdr/zapusk-sistemi-avtomatichnoji-fiksacziji-porushen-pravil-dorozhnogo-ruxu.html

Додаток 5

ПАМ’ЯТКА
для затриманих осіб

(додаток до Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України (підпункт 1 пункту 14 розділу VI)

При затриманні громадян України, іноземців та осіб без громадянства працівники поліції зобов'язані забезпечити дотримання таких прав та основоположних свобод, передбачених Конституцією України, нормами міжнародного права та відомчими нормативно-правовими актами.

У разі Вашого затримання або арешту (взяття під варту) працівники поліції зобов’язані:

1) повідомити підстави та мотиви затримання або арешту, роз’яснити право щодо оскарження затримання;

2) негайно після фактичного затримання або арешту особи повідомити орган (установу), уповноважений(у) законом на надання безоплатної правової допомоги (єдиний телефонний номер контактного центру системи безоплатної правової допомоги: 0-800-213103);

3) надати у друкованому вигляді положення статей 28, 29, 55, 56, 59, 62 і 63 Конституції України;

4) роз’яснити право захищати себе особисто та користуватися правовою допомогою захисника, у тому числі за рахунок держави у випадках, передбачених кримінальним процесуальним законодавством та/або законом, що регулює надання безоплатної правової допомоги;

5) негайно, але не пізніше ніж через дві години після затримання або арешту повідомити Ваших родичів та у разі вимоги - захисника та адміністрацію за місцем роботи чи навчання.

У разі заявлення Вами усної або письмової вимоги про необхідність участі захисника працівники поліції не мають права вимагати від Вас надання будь-яких пояснень або свідчень до його прибуття. Ваше волевиявлення щодо залучення захисника або відмови від його участі власноруч зазначається у відповідному документі про затримання.

Забороняється поміщати до кімнати для затриманих осіб, якщо стосовно них не складений протокол про адміністративне затримання або протокол про затримання підозрюваного у вчиненні кримінального правопорушення.

Особистий огляд затриманої особи проводиться особою однієї статі із затриманим та у присутності двох понятих тієї самої статі.

Доставленню й затриманню не підлягають:

1) особи, які знаходяться в непритомному стані, мають небезпечні для життя тілесні ушкодження або симптоми гострих захворювань внутрішніх органів;

2) особи, які вжили отруйні або сильнодіючі речовини;

3) особи, заражені небезпечними для здоров’я оточуючих інфекційними хворобами;

4) перебувають у тяжкому стані сп’яніння внаслідок вживання алкоголю, наркотичних засобів або інших одурманюючих речовин;

5) втратили здатність самостійно пересуватися чи можуть завдати шкоди оточуючим або собі; вагітні жінки з ознаками близьких пологів.

Відповідні заходи реагування до таких осіб вживаються після надання їм допомоги медичними працівниками або після їх лікування у закладах охорони здоров’я.

Якщо Вас затримали за адміністративне правопорушення, Ви повинні знати, що:

1) адміністративне затримання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, може тривати не більше ніж три години;

2) осіб, які порушили правила обігу наркотичних засобів і психотропних речовин, може бути затримано на строк до трьох годин для складення протоколу, а в необхідних випадках для встановлення особи і з’ясування обставин правопорушення – до трьох діб з повідомленням про це письмово прокурора протягом двадцяти чотирьох годин з моменту затримання;

3) строк адміністративного затримання обчислюється з моменту Вашого фактичного затримання.

ДАНІ ПРО АВТОРІВ

Басс Вікторія Олександрівна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри поліцейського права НАВС, майор поліції;

Білик Вадим Миколайович – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри поліцейського права НАВС, майор поліції;

Братель Сергій Григорович – підполковник поліції, кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри поліцейського права НАВС, підполковник поліції;

Варивода Василь Іванович – кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри поліцейського права НАВС, підполковник поліції;

Гусєва Катерина Анатоліївна – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри поліцейського права НАВС, майор поліції;

Дрозд Олексій Юрійович – доктор юридичних наук, доцент, начальник відділу докторантури та ад'юнктури НАВС, майор поліції;

Євдокимов Дмитро Андрійович – заступник начальника Управління патрульної поліції у м. Києві Департаменту патрульної поліції, старший лейтенант поліції;

Золотарьова Наталія Іванівна – доктор юридичних наук, професор кафедри поліцейського права НАВС, полковник поліції;

Квітка Яніна Михайлівна – кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри поліцейського права НАВС;

Константінов Сергій Федорович – доктор юридичних наук, професор, головний спеціаліст відділу організації освітньої та наукової діяльності управління професійної освіти та науки Департаменту персоналу МВС України;

Кудря Віталій Олександрович – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри поліцейського права НАВС, підполковник поліції;

Куліков Володимир Анатолійович – кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри поліцейського права НАВС, полковник поліції;

Либаш Микола Кирилович – доцент кафедри поліцейського права НАВС;

Луговий Ігор Олександрович – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри поліцейського права НАВС, підполковник поліції;

Павлівський Микола Климентійович – доцент кафедри поліцейського права НАВС;

Радзівон Сергій Миколайович – кандидат юридичних наук, доцент, провідний фахівець групи забезпечення освітнього процесу ННІ № 2 НАВС, підполковник поліції;

Риндюк Інна Іванівна – викладач циклу поліцейського права та превентивної діяльності Київського центру первинної професійної підготовки «Академія поліції», лейтенант поліції;

Терещенко Володимир Васильович – доцент кафедри поліцейського права НАВС;

Ткаченко Наталія Михайлівна – старший лаборант кафедри поліцейського права НАВС;

Шевчук Геннадій Вадимович – доцент кафедри поліцейського права НАВС.

Навчальне видання

БІЛИК Вадим Миколайович
БРАТЕЛЬ Сергій Григорович
ВАРИВОДА Василь Іванович та ін.

АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Навчальний посібник

Матеріали подано в авторській редакції

Керівник видавничих проєктів Володимир Куліков

Підписано до друку 14.07.2020. Формат 60х84/16. Папір офсетний.
Ум. друк. арк. 16,68. Зам.№ 1407-20/2.
Наклад 50 прим.

Видавничий дім «Освіта України» ®
ФОП Маслаков Руслан Олексійович
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК №4726 від 29.05.2014 р.
Тел. (095) 699-25-20, (098) 366-48-27.
E-mail: osvita2005@gmail.com, www.rambook.com.ua

Виготовлювач: ФОП Поліщук О.В.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №2142 від 31.03.2005
07400. м. Бровари, вул. Незалежності 2, кв. 148
тел.(044) 592-13-49